

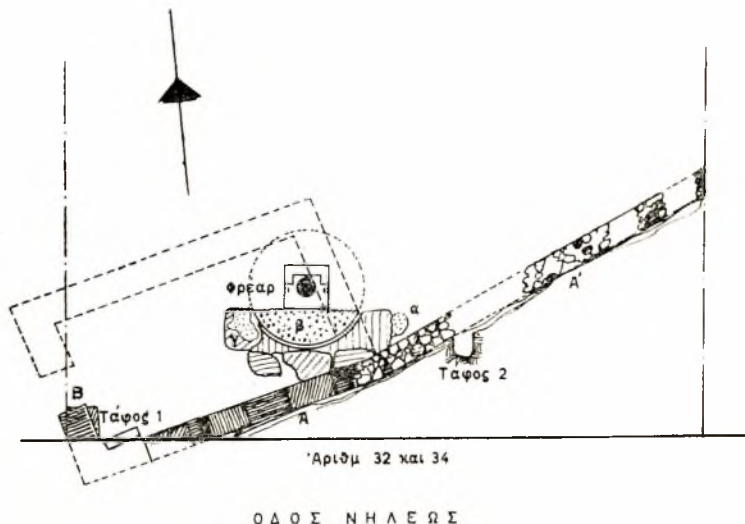
κλήρου, ως γνωστόν, εις τόν φίλον ἀρχιτέκτονα κ. Ί. Τραυλόν. Τοῦτο, ὑπὸ κλίμακα 1:200, καὶ διαστάσεις 1.75 x 0,85 μ., ἤρchiσε τὸ 1963 καὶ κατεσκευάσθη δαπάνῃ καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ὑπηρεσίας ἀπὸ τὸν εἰδικὸν τεχνίτην κ. Χ. Μαμέλην, ἐπὶ τῇ βάσει σχεδίων, καὶ ὑπὸ τὴν συνεχῆ παρακολούθησιν τοῦ ἀνασκαφέως καὶ μελετητοῦ τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς Ἐλευσίνος.

Ἐλπίζομεν ὅτι λίαν συντόμως τὸ ἐν λόγῳ πολῦτιμον ἔκθεμα, τὸ ὁποῖον προσφέρει σαφῆ καὶ ἀρτίαν εἰκόνα τῶν διαφόρων ἀρχαίων κτισμάτων

σον καὶ οἱ λοιποὶ, μὴ ἐμπύπτοντες εἰς τὸ Σχέδιον, θὰ ἐξετασθῶσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων τειχῶν θέσιν αὐτῶν¹.

1. Νηλέως ἀριθ. 32 - 34 (Σχέδ. 1, ἀριθ. 1)

Εἰς τὰ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Νηλέως 32 - 34 οἰκόπεδα ἰδιοκτησίας Ζήση Ἀρβανίτου, ἐξ ἀφορμῆς παρουσιασθεισῶν ἐνδείξεων (δοστρακα - λείψανα ἀρχαίων τοίχων) κατὰ τὴν διάνοξιν θεμελίων, ἀλλὰ καὶ γενικώτερον λόγῳ τῆς γειτνίασεως τοῦ χώρου πρὸς τὰ ἀρχαῖα τείχη καὶ τὰς Πειραικάς

Σχέδ. 2. Ὁ παρά τὴν ὁδὸν Νηλέως ἀποκαλυφθεὶς ἀρχαῖος τοίχος

τοῦ ἱεροῦ τούτου χώρου, θὰ τοποθετηθῆ εἰς τὴν κατάλληλον θέσιν, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν πολλῶν ἐπισκεπτῶν.

Β' ΑΝΑΣΚΑΦΙΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΤΥΧΑΙΑ ΕΥΡΗΜΑΤΑ

Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἐχορηγήθησαν ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως 574 ἀδειαι οἰκοδομήσεως, ἐντὸς τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐλεγχόμενης ζώνης τῶν Ἀθηνῶν. Ἐκ τῶν ἰσαριθμῶν παρακολουθηθεισῶν ὑπὸ τῆς Γ' Ἐφορείας περιπτώσεων, ὡς καὶ τῶν παραλλήλως ἐκτελεσθέντων ἔργων κοινῆς ὠφελείας, ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον παρουσίασαν κυρίως πενήτηκοντα περιπτώσεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὄρισμένα ἔλαβον μορφήν συστηματικῆς ἀνασκαφῆς καὶ ὑπῆρξαν ὄντως ἀποδοτικαὶ εἰς ἐνδείξεις καὶ ἀνασκαφικὰ δεδομένα.

Εἰς τὸ παρατιθέμενον Σχέδ. 1 σημειοῦνται, ὡς εἴθισται, οἱ ἐρευνηθέντες χώροι εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ εἰκονιζομένην ἔκτασιν, τόσον δὲ οὗτοι, ὡς

Πύλας, προέβημεν εἰς συστηματικὴν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, ἐπεκταθεῖσαν καθ' ὅλον τὸ νότιον ἥμισυ τῶν οἰκοπέδων καὶ διαρκέσασαν ἐπὶ μῆνα (6.5.64 - 1.6.64), μὲ τὰ κάτωθι ἀποτελέσματα:

Μὲ ἀφετηρίαν σημεῖον τῶν ἀκινήτων, κείμενον εἰς ἀπόστασιν 3.80 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Δ. μεσοτοιχίας καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ Νηλέως, ὅπου κατὰ παλαιότερας ἐργασίας εἶχον ἀποκαλυφθῆ ὀγκόλιθος κατὰ χώραν καὶ ἕτερος μακρὰν τῆς ἀρχικῆς του θέσεως, ἤρchiσεν ἡ ἀποκάλυψις ἀρχαίου τοίχου (Σχέδ. 2, τοίχος Α) κειμένου ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου καὶ ἐν μέρει ἐκτὸς αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν ὁδὸν Νηλέως, βαίνοντος δὲ ἐξ Α. πρὸς Δ., ἤτοι κατὰ κατεῦθονσιν διαγώνιον πρὸς τὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης. Ὡς ἐν συνεχείᾳ διεπιστώθη, τὸ ἐντὸς τῶν οἰκοπέδων τμήμα τοῦ τοίχου ἐθεμελιόυτο εἰς βάθος 1.90 - 2 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας

1. Εἰς τὴν παρούσαν ἔκθεσιν συνέβαλε καὶ πάλιν ἡ παλαιὰ βοηθός μου δ. Φανή Καλούδη, καὶ ἡ δ. Ἐ. Σπαθάρη.

καί ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους, εἶχε δὲ ὕψος 0,50 - 1,20 μ., πλάτος 0,80 - 1 μ. καὶ μῆκος 5 περίπου μ. Ἦτο κατεσκευασμένος κατὰ τὸ ἀκανόνιστον τραπεζιόσχημον σύστημα τοιχοδομίας, ἦτοι ἀποτελεῖτο ἐκ παρίων ὀγκολίθων, ἐπιπέδων κατὰ τὴν ἄνω, κάτω καὶ ἐλευθέρας πλαγίας ἐπιφανείας, ἀκανονίστως δὲ ἀποτετημένων εἰς τὰς κατὰ τοὺς πλαγίους ἄρμους πλευράς καὶ ποικίλου μήκους καὶ ὕψους. Τὰ μεταξὺ τῶν ἄρμων δημιουργούμενα οὕτω κενὰ συνεπληροῦντο διὰ μικρῶν πλακοειδῶν λίθων (βυσμάτων) καὶ συνεδέοντο διὰ πηλοῦ. Ἡ τοιαύτη κατασκευὴ τοῦ τοίχου, ὡς καὶ ἡ παρουσία τῶν χαρακτηριστικῶν διὰ τὰ μέσα τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. βραχέων καὶ πυκνῶν κατακορύφων διὰ σφύρας κτυπημάτων (βελονιές) κατὰ τὰς ἐλευθέρας ἐπιφανείας τῶν ὀγκολίθων, εἶναι τὰ μόνα ἀσφαλῆ χρονολογικὰ στοιχεῖα διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς τοῦ κτίσματος, εἰς δ' ἀνήκον τὸ τοίχος οὗτος δὲ διότι τὰ ἐκ τῶν ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐπιχώσεων περισυλλεγένητα ὄστρακα ἦσαν κατὰ τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν τελευταίων ἐλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων (πλὴν ἄλλων πολυάριθμοι ἀλλὰ χαρακτηριστικοὶ λύχνοι), εὐάριθμα δὲ τὰ εἰς ἄγγεῖα τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. ἀνήκοντα.

Τμήμα τοίχου τῆς αὐτῆς τοιχοδομίας, ἀλλ' ἀτελεστέρας κατασκευῆς, ἐδραζόμενον ἐπίσης ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους καὶ κατευθυνόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Ν. ἀπεκαλύφθη ἀκριβῶς κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ οἴκουπέδου (Σχέδ. 2, τοίχος Β). Μεταξὺ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐξαχθέντων ἐρυθρωπῶν χωμάτων ὑπῆρχον καὶ πάλιν ὄστρακα ρωμαϊκὰ καὶ ὀλίγα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Ὁ τοίχος οὗτος εἰς μὲν τὸ βορειότερον ἄκρον του ἐτεματιζέτο κανονικῶς, ἄνευ οὐδενὸς ἴχνους παραβίασεως, πρὸς Ν. ὁμοῦς ἐπεξετείνετο πέραν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς καὶ ὑπὸ τὴν ὁδόν.

Δυστυχῶς, ἡ παρακολούθησις καὶ τῶν δύο περιγραφέντων τοίχων πέραν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς ἦτο ἀδύνατος ἄνευ τῆς καταρρέυσεως τοῦ πεζοδρομίου. Πάντως ἐκ τῶν ὄσων δύναται νὰ συμπεράνη τις ἀπὸ τὰ οὕτως ἀποκαλυφθέντα τμήματά των, οἱ δύο οὗτοι τοῖχοι πρέπει νὰ συναντῶνται κατ' ὀρθὴν γωνίαν ὑπὸ τὴν ὁδὸν Νηλέως καὶ νὰ ἀνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ κτίσμα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος.

Εἰς τὸ πρὸς Α. ἔσχατον ὄριον αὐτοῦ ὁ περιγραφεὶς τοίχος Α συνεχίζεται μετ' ἐλαφρὰν πρὸς Β. κάμπιν, διὰ μεταγενεστέρως κατασκευῆς τοῖχου ἀποτελουμένου ἐξ ἄργων λίθων καὶ ἀσβεστοκονιάματος (Σχέδ. 2, τοίχος Α'), σφαιζόμενον μόνον κατὰ τὴν θεμελίωσιν (ὕψους 0,30 - 0,40 μ.) μετ' αὐτὴν πάντως κατεύθυνσιν (καὶ τμηματικῶς καταστραφεὶς κατὰ τὴν διάνοξιν τῶν

πεδίων), μέχρι τῆς πρὸς Α. μεσοτοιχίας, ὅπου καὶ διεκόπτετο ὑπὸ τῆς νεωτέρας οἰκοδομῆς. Τὸ πλάτος τοῦ τοίχου καὶ εἰς τὴν μεταγενεστέρων ταύτην ἐπέκτασίν του, διετηρήθη τὸ αὐτό. Παρὰ τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ τοίχου Α ἀπεκαλύφθη κατὰ τὴν συνεχισθεῖσαν ἐνταῦθα ἔρευναν τμήμα κυκλικοῦ μωσαϊκοῦ δαπέδου (Σχέδ. 2, β) ἐκ θραυσμάτων κεράμων καὶ ἀσβεστοκονιάματος, τὸ ὅποιον περιέβαλλε κατὰ χώραν σφαιζόμενον μόνολιθον περιστόμιον φρέατος. Τὸ περιστόμιον, τετραπλευρὸν σχήματος, μετ' κυκλικὴν ὀπὴν κατὰ τὸ κέντρον, παρουσιάζει κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφανείαν του: α) λάξευμα πρὸς Β. ἐν εἰδει βαθμίδος καὶ β) δύο γόμφους ἐκατέρωθεν τοῦ κυκλικοῦ στομίου (πρὸς Α. καὶ Δ. ἀντιστοίχως), πιθανώτατα πρὸς τοποθέτησιν μαγγάνου διὰ τὴν ἀντλήσιν ὕδατος.

Κατὰ τὴν περιφέρειαν τοῦ κυκλικοῦ μωσαϊκοῦ διετηροῦντο εἰς τινα σημεῖα ἴχνη κρασπέδου ἢ ὑπερυψωμένου τοιχαρίου φέροντος κονίαμα κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν, ἔξωθεν δὲ τούτου — πρὸς Α. καὶ Δ. — παχεῖα ἐπίστρωσις ἐκ λιθαρίων καὶ ἀσβεστοκονιάματος, ἐνῶ εἰς τὴν μεταξύ τῶν δύο σχηματιζομένην ὀξεῖαν γωνίαν πρὸς Ν. τὸ μεταξύ τοῦ τοίχου Α καὶ τοῦ μωσαϊκοῦ κενὸν ἐκάλυπτον τρεῖς ὀγκόλιθοι καταλλήλως λελαξευμένοι, ὥστε νὰ ἐφαρμόζοντο εἰς τὴν μεταξύ τῶν δύο σχηματιζομένην ὀξεῖαν γωνίαν. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῶν εἰρημένων ὀγκολίθων ἀπετέλει ἐνιαῖον ἐπίπεδον μετὰ τῆς ἐκατέρωθεν τοῦ μωσαϊκοῦ μνημονευθείσης ἐπιστρώσεως ἐκ λιθαρίων καὶ ἀσβεστοκονιάματος.

Δι' ἐπιχειρηθείσης μικρᾶς παραβίασεως τῆς ἐπιστρώσεως ταύτης, διεπιστώθη, ὅτι εἰς βαθύτερον στρώμα διετηροῦντο πρὸς Α. καὶ Δ. τμήματα ἐτέρων μωσαϊκῶν δαπέδων (Σχέδ. 2 α καὶ γ) ἐπιμελεστέρας κατασκευῆς, ἀποτελουμένων ἐκ μικροτάτων βησσάλων καὶ κονιάματος, τὰ ὅποια προφανῶς ἀνήκον εἰς παλαιότεραν διαμόρφωσιν τοῦ περὶ τὸ φρέαρ χώρου. Τοῦτο, ἄλλως, ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὑπεράνω τούτων εὐρέθησαν ὄστρακα ἐλληνιστικῶν ἀγγείων (ῥιτισμένα χαρακτηριστικὰ καὶ ἀπὸ πινάκια, μετ' ἀμαυρὸν ἀποτετριμμένον βερνίκιον) καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα²: α) Κληρουχῶν Ἀθηναίων Πεπαρήθου, βλ. Μ. Thompson, *Some Athenian Cleruchy Money*, *Hesperia* X (1941), σ. 199 - 236. Ἀναθεωρεῖ τὴν γνώμην τοῦ Σβορώνου καὶ τοποθετεῖ τοὺς τύπους αὐτοὺς εἰς τὴν σειρὰν 255 - 229 π.Χ. (πρβλ. Σβορώνου, πίν. 25, ἀριθ. 33 - 34) καὶ β) Ἐλευσίνους 229 - 30

2. Ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν νομισμάτων ὀφείλεται εἰς τὴν Διευθύντριαν τοῦ Νομισματικοῦ Μουσείου κ. Εἰρήνην Βαρούχα-Χριστοδουλοπούλου καὶ τὴν Ἐπιμελήτριαν κ. Μάντη Καραμείνη-Οἰκονομίδου.

π.Χ. (πρβλ. M. Thompson, *Coins for the Eleusinia*, *Hesperia* XI (1942), σ. 226), ενώ από την λουπήν περίξ τοῦ φρέατος ἐρευνηθεῖσαν ἔκτασιν εἶχομεν ὄστρακα ἑλληνιστικά καὶ ρωμαϊκά.

Ἡ ἔρευνα τοῦ φρέατος ἦτο ἀδύνατος, διότι ἡ

του εἶναι περίπου, ὅτι: α) Περί τὰ μέσα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος ἀνεγείρεται ἐνταῦθα κτίσμα ὀρθογωνίου σχήματος, μὲ μίαν τοῦλάχιστον εἴσοδον πρὸς Δ., τὸ ὁποῖον, δι' ἀγνώστους λόγους, καταστρέφεται κατὰ τὴν ἑλληνιστικὴν περίοδον.

Σχέδ. 3. Ἡ συμπλήρωσις τοῦ ἐν Πί ν. 41 α ἡγεμόνος καλυπτῆρος

διάμετρος τοῦ στομίου τοῦ ἀπέκλειε τὴν εἴσοδον ἐργάτου, ἔνεκα δὲ τῆς ὀλοκληρωθείσης ἐνταῦθα ἐκσκαφῆς, τῆς διανοίξεως πολλῶν βάσεων καὶ τέλος τῶν ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων δὲν ἦτο ἐφικτὴ ἡ εἴσοδος γερανοῦ πρὸς ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ. Τὰ ἐκ τοῦ στομίου τοῦ προελθόντα ὀλίγα ὄστρακα, οὐδόλως διέφερον τῶν εἰς τὰς περίξ ἐπιχώσεις εὑρεθέντων.

Ἡ παρεχομένη ἐντύπωσις ἐκ τοῦ συνόλου τῶν οἰκοδομικῶν ἀρχαίων λειψάνων τοῦ χώρου τοῦ-

β) Τὸ κτίσμα τοῦτο, ἐντὸς τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς καὶ δὴ περὶ τὰ τέλη αὐτῆς, ἀντικαθίσταται δι' ἄλλου, πλουτιζομένου μὲ τὸ φρέαρ καὶ τὸ παλαιότερον μωσαϊκόν, διατηρεῖται δὲ κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους, ὅποτε πλέον ὁ μὲν μνημονευθεὶς τοῖχος Α αὐτοῦ, ἐπεκταθεὶς διὰ τῆς μεταγενεστέρως προσθήκης Α', χρησιμοποιεῖται ἵνα περιλάβῃ τὴν αὐλήν, ὁ δὲ περὶ τὸ φρέαρ χῶρος λαμβάνει τὴν νέαν του διαμόρφωσιν, μὲ τὸ κυκλικὸν μωσαϊκόν.

Δυστυχώς, πέραν του βορειότερου όριου του φρέατος, οὐδὲν διεσώθη πρὸς συμπλήρωσιν τῆς δοθείσης εἰκόνας.

Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἠρευνήθησαν καὶ δύο τάφοι. Τούτων ὁ εἰς (Σχέδ. 2, τάφος 1), κείμενος εἰς τὴν μεταξὺ τῶν τοίχων Α καὶ Β γωνίαν καὶ εἰς βάθος 1.40 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, ἦτο καλυβίτης, διαστ. 1.35 x 0,65 μ. καὶ εἶχε διεύθυνσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ. Ἐντὸς αὐτοῦ εὐρέθη ὁ σκελετὸς τοῦ νεκροῦ καὶ ἐλάχιστα ὄστρακα τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. Πυρὰ ἀνευρεθεῖσα ἀκριβῶς πρὸς Α. αὐτοῦ καὶ παρὰ τὸν παρακείμενον ὀγκόλιθον τοῦ τοίχου Α, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὑπῆρχον ὄστρακα ρωμαϊκῶν χρόνων, μύξα ρωμαϊκοῦ λύχνου καὶ τρία τεμάχια ἀγγείων τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, θὰ εἶναι σχετικὴ ἀσφαλῶς μετ' αὐτὸν, ὅστις πάλιν παρὰ τὴν ἐντὸς αὐτοῦ παρουσίαν τῶν τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. ἐλαχίστων θραυσμάτων (τὰ ὅποια πιθανώτατα παρεσύρθησαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν του, μετὰ τῶν εἰσχωρησάντων χωμάτων), δέον μᾶλλον νὰ χρονολογηθῆ εἰς τοὺς προκεχωρημένους ρωμαϊκοὺς χρόνους. Τοῦτο ἄλλωστε ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ βάθους εἰς ὃ εὐρέθη ὁ τάφος καὶ κυρίως διότι ἠνοιχθῆ οὗτος ἐντὸς τοῦ ἀχρηστευθέντος τοίχου Α.

Ὁ ἕτερος τάφος (Σχέδ. 2, τάφος 2) εἶναι γεωμετρικῶν χρόνων, ἐσκαμμένος εἰς τὴν «κιμιλιάν», εὐρέθη δὲ κεκαλυμμένος διὰ σχιστολιθικῶν πλακῶν καὶ κατεστραμμένος κατὰ τὸ βόρειον ἡμισυ αὐτοῦ. Ἡ καταστροφή του ὀφείλεται εἰς τὴν μεταγενεστέραν προσθήκην τοῦ τοίχου Α'. Ἐντὸς τοῦ τάφου εὐρέθησαν τὸ ἡμισυ τοῦ σκελετοῦ τοῦ νεκροῦ, ἢ εἰς δύο τεμάχια κάτω γνάθος, μεθ' ὧν σχεδὸν τῶν ὀδόντων, ὡς καὶ θραύσματα κτερισματικῆς γεωμετρικῆς πυξίδος, μετὰ πώματος φέροντος ἀντὶ λαβῆς δύο ἰπάρια. Τῶν τελευταίων τὸ ἐν εὐρέθῃ ἀκέραιον ἐπὶ τμήματος τοῦ πώματος τοῦ ἐτέρου ἐσώθησαν ἐλάχιστα μέρη.

Ἄξιον ἰδιαίτερας μνείας κινητὸν εὑρημα ἔχομεν ἐντεῦθεν τὸ νοτίως τοῦ τοίχου Α περισυλλεγὲν μέτωπον ἡγεμόνος καλυπτῆρος κεράμου (Πί ν. 41α) ἀναγομένου εἰς τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος. Ἔχει πλάτος 0,19 καὶ μέγ. σφζ. ὕψος 0,16 μ., φέρει δὲ διάκοσμον κατὰ τὴν ἐρυθρόμορφον τεχνοτροπίαν ἐξ ἐλικοειδῶν βλαστῶν διαπλατυνομένων πρὸς τὴν βάσιν, μετὰ πενταφύλλων ἀνθεμίων, ὡς καὶ φυλλαρίων μεταξὺ τῶν ἐλικῶν τῶν βλαστῶν. Τὸ ἐλλείπον κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος ἄνω τμήμα τῆς προσθίας λείας ἐπιφανείας τοῦ εἰρημένου κεράμου ἐκοσμεῖτο (ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σφζομένων ἐλαχίστων ἰχνῶν) διὰ μεγάλου καὶ προφανῶς ἑνδεκαφύλλου ἀνθεμίου.

Ἡ συμπλήρωσίς του (Σχέδ. 3) ἐγένετο κατὰ τοὺς διασωθέντας καὶ τῶν αὐτῶν διαστάσεων (πλ. 0,191 καὶ ὕψ. 0,254 μ.) κεράμους τοῦ ἐν Σουνίῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος³, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ ἡμέτερος παρουσιάζει ἐλαχίστας διαφοράς.

Ἐκ τῶν λοιπῶν μικροευρημάτων ἀναφέρομεν τέλος ἐνταῦθα καὶ τὴν μεταξὺ τοῦ τοίχου Α καὶ

Σχέδ. 4. Ἡ ἐπὶ τῆς ἐνσφραγίστου λαβῆς ἀγγείου ἐπιγραφὴ

τοῦ μωσαϊκοῦ α εὐρεθεῖσαν ἐνσφραγίστον λαβὴν ἀγγείου (Σχέδ. 4). Φέρει βουκράνιον καὶ περὶ αὐτὸ, ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, τὴν ἐπιγραφὴν:

Ἄνδρων Δημητρίου Κυδαθηνεύς.

2. Ἡβης καὶ Λεπενιώτου (Σχέδ. 1, ἀριθ. 2)

Ἀνασκαφικὴ ἔρευνα διεξήχθη καὶ εἰς τὸ κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν κείμενον μικρᾶς ἐκτάσεως οἰκόπεδον, ὅπερ ἠρευνήθη σχεδὸν ὀλόκληρον, παραμεινάντος ἀσκάφου τοῦ κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τμήματός του, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς πρόσβασις εἰς τὸν χώρον.

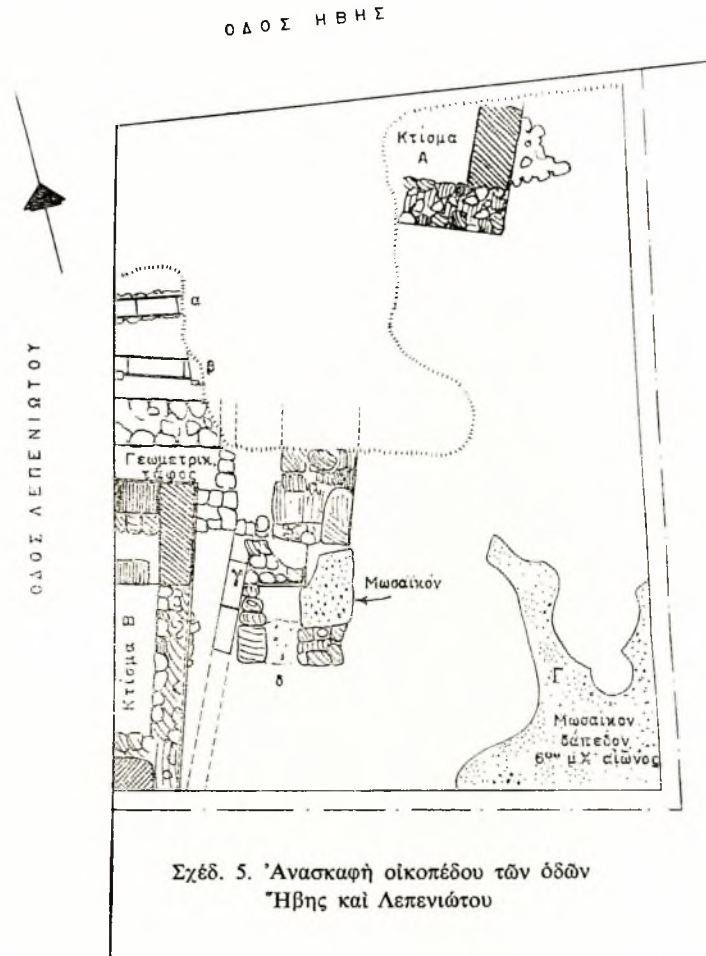
Κατ' αὐτὴν ἀπεκαλύφθησαν λείψανα ἀρχαίων κτισμάτων καὶ λοιπῶν ἐγκαταστάσεων, τὰ ὅποια δύνανται νὰ διαχωρισθοῦν εἰς τρεῖς συστάδας, ἦτοι: 1) Τὰ κατὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν. 2) Τὰ κατὰ τὴν ΝΑ. γωνίαν καὶ 3) Τὰ κατὰ μῆκος τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν Λεπενιώτου προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου (Σχέδ. 5).

1) Εἰς τὴν ΒΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθησαν τὰ ἐν θεμελίῳ σφζόμενα λείψανα τῆς ΝΑ. γωνίας ἐνὸς ὀρθογωνίου σχήματος ἀρχαίου κτίσματος. Τοῦ Α. τῆς γωνίας ταύτης, τὸ μὲν ἐξ Α. πρὸς Δ. βαῖνον σκέλος διετηρεῖτο μόνον κατὰ τὴν μικροῦ πάχους (ἕως 0,20 μ.) ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ ὑποθεμελίωσιν, σκοποῦν ἐχούσης ἐν-

3. Βλ. ΑΕ 1953-54 εἰς μνήμην Γ. Π. Οικονόμου. Μέρος Τρίτον: Ἄ. Ὀρλάνδου, Ἡ γραπτὴ ἀρχιτεκτονικὴ διακοσμησις τοῦ ἐν Σουνίῳ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, σ. 5-8, εἰκ. 4 καὶ 5.

ταύθα τὴν ἰσοπέδωσιν τοῦ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο αἰσθητῶς ἐπικλινούσ ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. παρθένου ἐδάφους (κιμιλιάς). Ἡ ἐπιφάνειά της εὐρέθη εἰς βάθος 2.03 - 2.08 μ., ἡ δὲ τοῦ παρθένου ἐδάφους κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν (νοτιαν) πλευρὰν εἰς βάθος 2.20 μ. Τὸ ἕτερον σκέλος πλὴν τῆς ἐξ ἀργῶν ἐπίσης λίθων ὑποθεμελιώσεως τῆς ἐκτεινομένης

βον μ.Χ. αἰ. (Σχέδ. 5, Γ). Τὸ δάπεδον τοῦτο, τοῦ ὁποῦ ἡ ἐπιφάνεια συνηντήθη εἰς βάθος 1.47 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, πρὸς μὲν τὴν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκοπέδου πλευρὰν τοῦ ἤτοι λίαν ἀνωμάλως κατεστραμμένον, πρὸς Α. δὲ καὶ Ν. συνεχιζέτο ὑπὸ τὰς παρακειμένας ἰδιοκτησίας. Δεδομένου ὅτι οὐδὲν ἴχνος συγχρόνου πρὸς αὐ-

καὶ πέραν αὐτοῦ πρὸς Α. ἔσφζε καὶ ἓνα κατὰ χάραν κείμενον ὀγκόλιθον τῆς ἀνωδομῆς, διαστάσεων 1.10 x 0,55 μ., θεμελιούμενον ἐν μέρει ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐν μέρει ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους. Ἡ ἀνω ἐπιφάνειά του εὐρέθη εἰς βάθος 1.78 μ.

2) Εἰς τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθη ἱκανῶς ἐκτεταμένον τμήμα μωσαϊκοῦ δαπέδου, ἀποτελουμένου ἐκ καθέτως τεθειμένων ἐντὸς κονιάματος ὀπτοπλίνθων καὶ δυναμένου ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς του νὰ χρονολογηθῆ εἰς τὸν

τὸ τοίχου ἀνευρέθη εἰς τὰ πέριξ, καθίσταται ἀδύνατος ὁ καθορισμὸς τοῦ προορισμοῦ του.

3) Τὰ περισσότερα ἐκτεταμένα ἐρείπια, ἅτινα ἀνεσκάφησαν εἰς τὸν χώρον τοῦτον, ἔκλεινον κατὰ μῆκος τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λεπενιώτου προσόψεως τοῦ ἀκινήτου, ἐξετείνοντο δὲ εἰς βάθος 3.20 μ. ἀνατολικῶς αὐτῆς· τούτων τὸ μόνον σαφεστέρως μορφῆς ἀποκαλυφθὲν κτίσμα εἶναι τὸ Β (Σχέδ. 5, Β). Πρόκειται περὶ ὀρθογωνίου σχήματος κτηρίου, ὅπερ ἐσφζετο εἰς μῆκος 4 καὶ πλάτος 1.05 μ. καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ

υποθεμελίωσιν, ἐν μέρει δὲ κατὰ τὴν ἐξ ὀγκολίθων ἀνωδομήν. Τοῦτου τὸ ὑψηλότερον τμήμα ἔκειτο εἰς βάθος 1.37 καὶ τὸ χαμηλότερον εἰς 1.93 μ. Τὸ ἐπίπεδον τῆς θεμελιώσεώς του ἦτο ἀνάλογον μὲ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ παρθένου ἐδάφους. Τὸ πλάτος τῶν ἐξωτερικῶν τοίχων ἦτο 0,40 μ. καὶ ὁ κύριος ἄξων τοῦ κτηρίου κατηυθύνετο ἐκ Ν. πρὸς Β. Παρὰ τὴν βορείαν του πλευρᾶν, ἦτις ἐνεφανίζετο ἐνισχυμένη δι' ἑνὸς ἐν ἐπαφῇ πρὸς αὐτὴν τοιχαρίου ἐξ ἀργολιθοδομῆς (πάχους 0,25 μ.) καὶ εἰς ἀπόστασιν 0,38 μ. πρὸς Ν. ἀπὸ τῆς εἰρημένης προσθήκης, ὑπῆρχεν ἐν παραλλήλως βαῖνον διαχωριστικὸν τοιχίον, σημειούμενον καὶ διὰ κατὰ χώραν κειμένου ὀγκολίθου.

Τὰ παρὰ τὸ κτίσμα Β ἀποκαλυφθέντα θεμέλια, ἐπίσης, εἶχον ὀλιγώτερον σαφῆ τῆς ἰδικῆς του μορφῆν καὶ εἶναι ἄγνωστον ἂν ἀνήκον εἰς προσκτίσματά του.

Ὡς ἀξιολογώτερα καὶ πλέον συγκεκριμένα ἀναφέρονται ἐνταῦθα: α) μίαν ὀρθογωνίου σχήματος, μετὰ πηλίνου ἀβαθοῦς πλαισίου πλάκα, πλάτους 0,50 καὶ σφζ. μήκους 0,75 μ., ἐνσωματωμένην εἰς τὸ δάπεδον, β) τὸν ἐξ ἀνίσου μεγέθους ἡμικυκλικῶν πηλίνων κεραμίδων κατεσκευασμένον ἀγωγὸν γ, κατευθυνόμενον ἐκ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. καὶ διερχόμενον ὑπὸ τὰ ἐνταῦθα ἀποκαλυφθέντα θεμέλια, εὐρισκόμενον δὲ εἰς βάθος 1.81 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ γ) μικρὸν σφζόμενον τμήμα μωσαϊκοῦ δαπέδου ἑλληνιστικῶν χρόνων κείμενον εἰς βάθος 1.61 μ., ἦτοι εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὸ περίβλημα τοῦ χώρου δ καὶ ἀνήκον προφανῶς εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν. Μεταξὺ τοῦ βορείου τοίχου τοῦ κτίσματος Β καὶ ἐνὸς μὲ τὴν αὐτὴν κατευθύνσιν βαίνοντος καὶ εἰς ἀπόστασιν 0,40 μ. βορείως αὐτοῦ ἀποκαλυφθέντος θεμελίου ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὀλίγων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο σφζομένων μέχρι τοῦ παρθένου ἐδάφους κλασσικῆς ἐποχῆς ἐπιχώσεων, ἀπεκαλύφθη ἐσκαμμένος εἰς τὸν μαλακὸν βράχον τὰ φ ο ς γεωμετρικῶν χρόνων, ὀρθογωνίου σχήματος καὶ παλαιόθεν παραβιβασμένος· ἐξ αὐτοῦ συνελήθησαν ἐλάχιστα ὀστᾶ καὶ θραύσματα κτερισματικῶν ἀγγείων.

Τέλος, βορείως τῶν ὡς ἄνω ἐξ ἀργῶν λίθων θεμελίων, ἤλθον εἰς φῶς δύο εἰσέτι πηλίνου ὕδατα γ ο ι, σχήματος ἀνεστραμμένου Π, κεκαλυμμένοι διὰ πηλίνων πλακῶν (οἱ α καὶ β), τῶν ὁποίων ὁ μὲν δεύτερος ἔκειτο εἰς βάθος 1.65 καὶ εἰς ἀπόστασιν μόλις 0,25 μ. ἀπὸ τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ θεμελίου, παραλλήλως πρὸς αὐτὸ βαίνων (ἐκ Δ. πρὸς Α.), ὁ δὲ πρῶτος εἰς βάθος 1.50 καὶ 0,45 - 0,60 μ. βορειότερον τοῦ β, κατευθυνόμενος ἐκ ΝΔ. πρὸς ΒΑ.

7

Ἡ παρουσία ἐνταῦθα τῶν ὕδαταγωγῶν δὲν ἀποκλείει τὴν διέλευσιν μεταξὺ τῶν κτισμάτων Α καὶ Β ἀρχαίας ὁδοῦ.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφικὴν ἐξερεύνησιν τοῦ οἰκοπέδου τούτου εἶχομεν ἀρκετὰ ὄστρακα ἀγγείων καὶ λύχνων τοῦ 4ου π.Χ. μέχρι τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος, ἦτοι ἀγγείων κοινῆς χρήσεως μετ' ἐρυθροποῦ βερνικίου, καλῆς ἐποχῆς, ἐνὸς ἐρυθρομόρφου, μὲ τὸ ἄνω μέρος γυναικείας μορφῆς φερύσης ἔκτυπον περιδέριον, μεγαρικῶν σκύφων καὶ λύχνων (εἰς ἀκέραιος μονόμυλος μὲ Λ ἐπὶ τῆς βάσεως)· ἐπὶ πλέον δὲ ἐνσφράγιστον λαβὴν μὲ ἀνεστραμμένην ἐπιγραφὴν *ΚΝΙΔΙΩΝ*, καὶ βουκράνιον διαγωνίως, καὶ ἐν τελείῳς ἐφθαρμένον χαλκοῦν νόμισμα ἀρχαίου ἑλληνικόν.

3. Σαρρῆ ἀριθ. 29 - 31 (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 3)

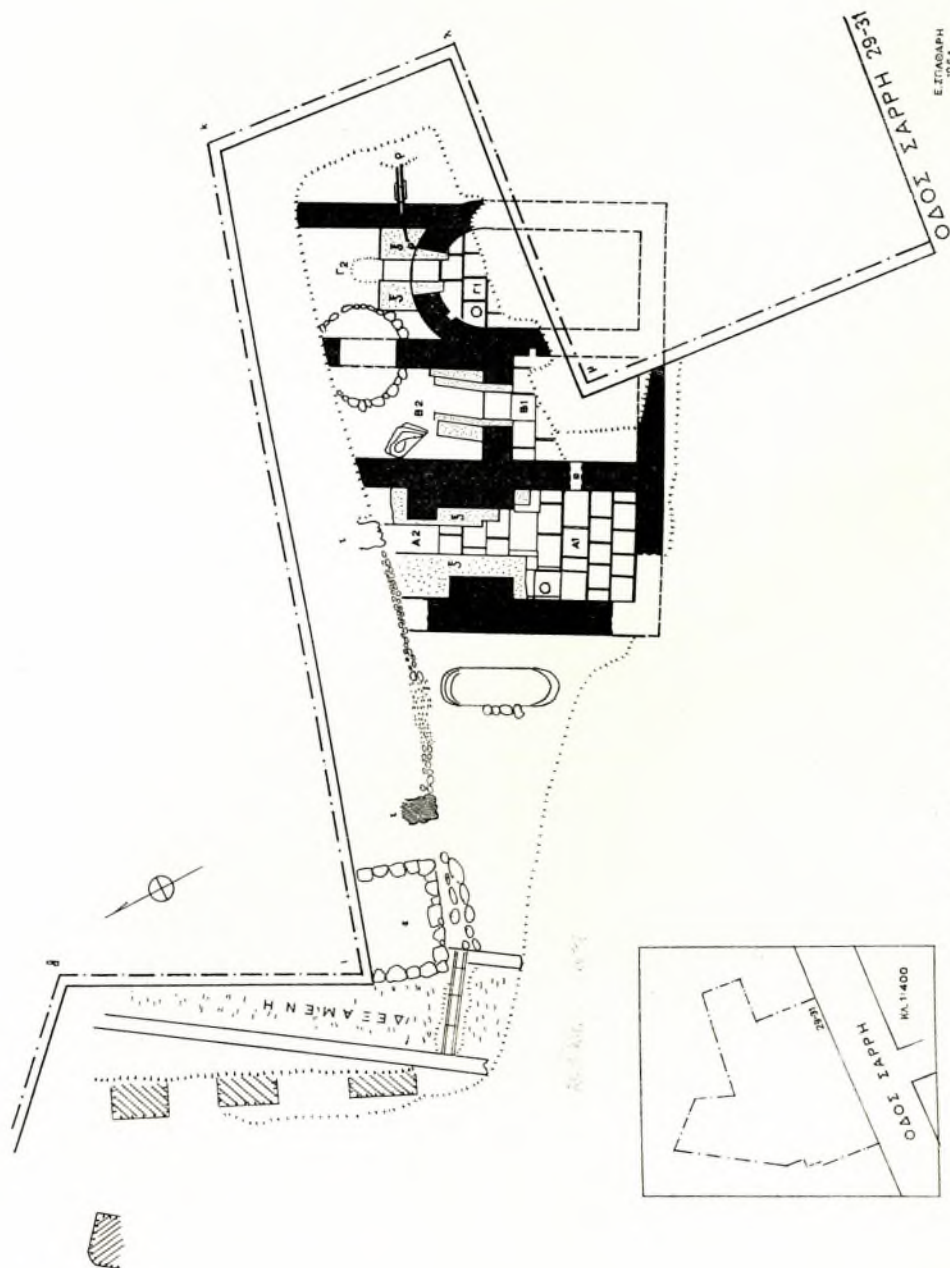
Ἐνδιαφέρουσα εἰς ἀποτελέσματα ἔρευνα διεξήχθη εἰς τὸ ἐν λόγῳ οἰκοπέδον ἰδιοκτησίας Σ. Κυρίτση.

Κατὰ τὰς ἐργασίας πρὸς διάνοξιν ὑπογείου καὶ θεμελίων, αἵτινες ἐγένοντο μὲ κατευθύνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., ἦτοι ἀπὸ τῆς προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου πρὸς τὸ ἐσωτερικόν του, διεπιστώθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ παρουσία παρθένου ἐδάφους — κιμιλιᾶς — ἀποκαλυφθέντος εἰς ἐπίπεδον ἐλάχιστα χαμηλότερον τοῦ τῆς ὁδοῦ, πλὴν τῶν σημείων βεβαίως εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε παραβιασθῆ ἐκ παλαιότερων κατασκευῶν. Ὅτε ἡ γενικὴ ἐσκαφὴ ἐφθασε τὰ νοτιοανατολικά ὄρια τοῦ οἰκοπέδου, ἐθα προφανῶς ἔκειντο οἱ ἀκάλυπτοι χώροι τῆς κατεδαφισθείσης οἰκοδομῆς, ἀπεκαλύφθησαν τμήματα ἀρχαίων τοίχων καὶ ἀνελάβομεν συστηματικὴν ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, ἐπεκταθεῖσαν εἰς τὸν ἐν τῇ κατόψει τοῦ οἰκοπέδου τούτου σημειούμενον διὰ τῶν στοιχείων λ-μ χώρον (Σ χ ε δ. 6).

Μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν κατὰ στρώματα τῆς καλυπτοῦσης τὰ προειρημένα ἐρείπια ἐπιχώσεως, τῆς περιεχούσης ἐλάχιστα κινητὰ εὐρήματα, περὶ ὧν θὰ ἐπανέλθωμεν κατωτέρω, ἀπεκαλύφθησαν: α) τὸ κατὰ τὴν ἐξοχὴν τοῦ οἰκοπέδου ἐμπίπτον τμήμα ι-κ-λ-μ ρωμαϊκοῦ βαλανείου καὶ ἡ παρακειμένη πρὸς τὴν πλευρᾶν θ-ι δεξαμενὴ καὶ β) ἐννέα λαξεύματα ἐπὶ τῆς κιμιλιᾶς ἐπίσης, ἅπαντα, πλὴν ἐνός, ἀκανονίστου σχήματος καὶ μικροῦ βάθους, πεπληρωμένα διὰ καθαρᾶς ἐπιχώσεως κλασσικῶν χρόνων.

α) Βαλανεῖον καὶ συναφῆ ἐρείπια.

Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦ βαλανείου, τοῦ ὁποίου ἡ συνέχεια προεκτείνεται καὶ πιθανώτατα σφζεται ΝΔ. καὶ Ν. τοῦ οἰκοπέδου καὶ ὑπὸ τὰς παρακειμένας οἰκοδομὰς, περιλαμβάνει τρεῖς παρα-

Σχέδ. 6. Ανασκαφαι ἐν τῷ οἰκοπέδῳ Σ. Κυρίτση

τεταγμένους επιμήκεις χώρους υποκαύστων (βλ. Α-Β-Γ), οἵτινες πάλιν διαιροῦνται δι' ἐσωτερικῶν χωρισμάτων— ὧν τὸ τοῦ Γ λαμβάνει ἀψιδωτὴν μορφήν— εἰς δύο διαμερίσματα ἕκαστος, ἥτοι εἰς τοὺς ΒΔ. χώρους Α₁-Β₁-Γ₁, τοὺς ἀντιστοιχοῦντας πρὸς τὰ ἄλλοτε ὑπερκειμένα σχετικὰ διαμερίσματα θερμῶν λουτρῶν¹ καὶ εἰς τοὺς χώρους Α₂-Β₂-Γ₂, δι' ὧν τὰ ὑπόκαυστα συνεδέοντο μετὰ τῶν κλιβάνων ἰσχυρᾶς καύσεως τοῦ λουτροῦ, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ τῆς δι' ὀπτοπλίνθων ἐνισχυτικῆς καὶ στενοῦσης τὰς μεταξὺ τῶν Α₁-Β₁-Γ₁ καὶ Α₂-Β₂-Γ₂ (ἀντιστοιχῶς) διόδου τοιχοδομῆς (Σχ. ε. δ. 6, ζ) ἥτις συναντᾶται συνήθως εἰς τὰ ὑπόκαυστα τῶν βαλανείων κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν συνδέουσιν ταῦτα ἀμέσως μετὰ τοὺς κλιβάνους. Ἐνταῦθα μάλιστα πρέπει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι δι' ἀγνώστους ἡμῖν λόγους, ἢ σύνδεσις αὕτη ἦτο οὐχὶ ἀμέσως ἀλλὰ ἔμμεσος.

Κατὰ πάντα τὰ λοιπὰ στοιχεῖά του, τὸ ἐν λόγῳ βαλανεῖον οὐδὲν ἔχει ἄξιον ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος. Ἡ παρουσιαζομένη τὸσον κατὰ τοὺς ἐξωτερικοὺς τοίχους, ὅσον καὶ κατὰ τὰ ἐσωτερικὰ διαμερίσματα τοιχοδομία ἦτο ἀνάμικτος, ἥτοι ἄλλοῦ ἐξ ὀγκολίθων καὶ ἄλλοῦ ἐξ ἀργῶν λίθων, μετὰ παρεμβαλλομένας κατὰ διαστήματα στρώσεις ἐξ ὀπτοπλίνθων καὶ μετὰ συνδετικῶν ὑλικῶν πάντοτε τὸ παχὺ ἀσβεστοκονίαμα. Τὸ δάπεδον τῶν χώρων Α₁-Β₁-Γ₁ ἔφερε στρώσιν ἐκ πηλίνων πλακῶν ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου σχήματος καὶ ποικίλων διαστάσεων, τὸ δὲ παράδοξον εἶναι ὅτι πλὴν τοῦ προσθέτως ἐκ τῆς πυρᾶς δοθέντος εἰς αὐτὰς ἐντόνου ἐρυθροῦ χρώματος, οὐδὲν ἴχνος τῆς συνήθως συναντωμένης παχέας στρώσεως ἀνθράκων εὐρέθη ἐπ' αὐτῶν. Φαίνεται δηλαδὴ ὡς ἐὰν οἱ χώροι οὗτοι τοῦ λουτροῦ πρὸ τῆς ὑποκαρνηθείσης ἐπιχώσεως τῶν εἶχον καθαρισθῆ ἐκ παντὸς ἴχνους ὑπολείμματος πυρᾶς.

Τὸ εἰς τὸ νοτιοανατολικὸν ἄκρον τοῦ μεταξὺ τῶν χώρων Β₂ καὶ Γ₂ διαχωριστικοῦ τοίχου ἔλλειπον τμήμα, φαίνεται ὅτι εἶχε καταστραφῆ ἐκ τοῦ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους διανοιγέντος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο βόθρου, θὰ ἦτο δὲ πολὺ παρακεκινδυνευμένον νὰ ὑποθέσωμεν τὴν ὑπαρξίν ἀνοίγματος (διόδου) ἐνταῦθα, μόνον ἐκ τῆς οὐτως ἢ ἄλ-

1. Ἐνδεικτικὰ τῆς χρήσεώς των ταύτης στοιχεῖα εἶναι τὰ δύο μοναδικὰ κατὰ χώραν παραμείναντα τμήματα στυλίσκων ὑποκαύστου εἰς τοὺς χώρους Α₁ καὶ Γ₁, οἱ πολυάριθμοι ἀπερριμμένοι ἐντὸς τῆς ἐπιχώσεώς των δίσκοι καὶ οἱ διατηρηθέντες εἰς τοὺς τοίχους τῶν διαμερισμάτων Β₁ καὶ Γ₁ κάθεται ἀγωγοί-ὄλκοι θερμοῦ ἀέρος πρὸς τοὺς ὑπερκειμένους χώρους καὶ δεξυγόνου πρὸς τὴν πυρᾶν ἀντιστοιχῶς (βλ. 'Α. Ὁρλάνδου, Μοναστηριακὴ Ἀρχιτεκτονικὴ σ. 60 καὶ σελ. 92 καὶ 93).

λως λελασμένης βορειοδυτικῆς ἐπιφανείας τοῦ συνεχίζοντος πρὸς ΝΑ. τὸν τοῖχον τοῦτον ὀγκολίθου.

Τέλος, εἰς τὸν χώρον Γ₂ παρατηρήθη ὑπεράνω τῆς ἐξ ὀπτοπλίνθων τοιχοδομῆς ζ παχεῖα ἐπίστρωσις ἐξ ἀμμοκονιάματος καὶ μικρῶν λιθαρίων, ἥτις ἐπεξετείνετο μερικῶς σωζομένη μέχρι τοῦ ἐσχάτου πρὸς ΝΑ. ἀνασκαφέντος ὀρίου καὶ ἐδίδε τὴν ἐντύπωσιν προετοιμασίας δαπέδου· ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τμήματος τοῦ ἐξωτερικοῦ τοίχου Γ₂ παρατηρήθη ἀλλὰ ἐν εἶδει ἀγωγῶ ἐπιφανείας, ἥτις ὠδήγει εἰς ἐντετειχισμένον ἐν μέρει εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον πῆλινον ἀγωγὸν εἰς σχῆμα ἀνεστραμμένου Π, δι' οὗ θὰ ἀπωχετεύοντο τὰ ὕδατα τῶν ἄλλοτε ὑπερκειμένων αἰθουσῶν λούσεως (βλ. Σχ. ε. δ. 6, ρ - ρ).

Εἰς τὰς ἐπιχώσεις τοῦ βαλανεῖου, ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν θραυσμάτων ἐκ τῶν δίσκων στυλίσκων ὑποκαύστων καὶ ἱκανοῦ ἀριθμοῦ κατωμένων νομισμάτων (τῶν ὁποίων δύο εὐρεθέντα 0,15 μ. κάτωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ λουτροῦ εἶναι: α) Ἀσσάριον Κωνσταντίνου Β² καὶ β) Ἀσσάριον Κωνσταντίνου Γάλλου, 351-354 μ.Χ.³) περισυλλεγῆσαν τμήματα μαρμαρίνων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, ὡς καὶ κάτω μέρους ἀναγλύφου (μέγ. σφ. ὕψ. 0,38, πλάτος 0,15 - 0,20 καὶ πάχος 0,15 μ.) μετμηματικῶς σωζομένην παράστασιν ποδῶν ἵππου (ἀριθ. καταγραφῆς 3305).

Παρὰ τὴν γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ τῶν μεσοτοιχιῶν θι καὶ ικ ἀπεκαλύφθη καὶ ἠρευνήθη ἐπιμήκης δεξαμενὴ περισυλλογῆς ὕδατος, ἥτις παρὰ τὸ γεγονός ὅτι εὐρίσκεται εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ βαλανεῖου ἐπίπεδον δὲν φαίνεται, ἐκ πρώτης τοῦλάχιστον ὄψεως, νὰ συνεδέετο ὀργανικῶς μετὰ τοῦτο, διότι ὁ ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. ἄξων τῆς ἀποκλίνει αἰσθητῶς τοῦ βαλανεῖου. Οὐδὲν ὁμως ἀποκλείει καὶ τὴν ἔμμεσον σύνδεσίν των, ἥτοι τὴν παραπλεύρως κατασκευὴν τῆς πρὸς περισυλλογὴν ὀμβρίων ὕδατων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λουτρικοῦ κτίσματος. Τὸ πλάτος τῆς δεξαμενῆς ἐσωτερικῶς ἦτο 1.80 καὶ τὸ ἀποκαλυφθέν μήκος αὐτῆς περὶ τὰ 8.50 μ. Οἱ τοῖχοι καὶ τὸ δάπεδον ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ μικρῶν ἀργῶν λίθων, θραυσμάτων κεράμων καὶ ἀσβεστοκονιάματος. Ἐσωτερικῶς, κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ τὸ δάπεδον, ἦτο ἐπικεχρισμένη δι' ὕδατοστεγοῦς κονιάματος. Δυσερμηνευτὸς ἦτο καὶ ἡ κατὰ τὸ ΒΔ. ἄκρον αὐτῆς παρουσία μικροῦ διαχωριστικοῦ τοιχαρίου, ἐφ' οὗ ἐπεκράθη τὸ πῆλινος ἀγωγός, τομῆς σχήματος ἀνεστραμμένου Π, ὅστις κε-

2. Νομισματοκοπεῖον Κωνσταντινουπόλεως CONSE, χρονολογία κοπῆς 348-353 μ.Χ. Μ. Thompson, *The Athenian Agora*, ἀρ. 1080.

3. Πρὸ βλ. Μ. Thompson, ἔ.ἀ., ἀρ. 1204.

καλυμμένος υπό πηλίνων πλακών, φαίνεται ως να διήρχετο υπεράνω και τῶν δύο τοίχων τῆς δεξαμενῆς. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐργασιῶν τὸ τοιχάριον τοῦτο κατέρρευσε καὶ οὕτω εἰς τὰς φωτογραφίας ὁ ἀγωγὸς φαίνεται, ὡς νὰ ἔφθανεν ἐντὸς τῆς δεξαμενῆς. Ὅγκωδης τοίχος (ε) ἐπικαθήμενος τοῦ ΝΔ. τῆς δεξαμενῆς, ὡς καὶ ἕτερα ἐν τομῇ ἀποκαλυφθέντα παρὰ τὴν ι - κ μεσοτοιχίαν τμήματα δύο τοίχων (τ - τ), μετὰ τὸ μεταξὺ των σφζόμενον μωσαϊκὸν δάπεδον ἐκ ποικίλου μεγέθους λιθαρίων, φαίνονται ὡς μεταγενέστεραι τῆς καταστροφῆς τοῦ βαλανείου κατασκευαί.

β) Λαξεύματα ἐπὶ τῆς κιμιλιᾶς, μετὰ ἐπιχώσεις κλασσικῶν χρόνων. Ὅλως ἐνδιαφέροντα, ἀπὸ ἀπόψεως τόσον κινητῶν εὐρημάτων, ὅσον καὶ συγκεντρωμένων στοιχείων διὰ τὴν εἰς παλαιότεραν τῆς τοῦ βαλανείου χρῆσιν τοῦ χώρου τούτου, ὑπῆρξαν ἑννέα ἐν συνόλῳ λαξεύματα ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους, τῶν ὁποίων τὰ ὀκτὼ ἦσαν ἀκανονίστου σχήματος καὶ μικροῦ βάθους (0,50 - 0,70 μ. περίπου), τὸ δὲ ἕνατον ἑλλειψοειδές, μετὰ μεγαλύτερον βάθος (1 μ. περίπου) καὶ διέσφζεν, ἀγνωστον ἂν συμπωματικῶς ἦ ὄχι, κατὰ τὴν ΒΑ. πλευρὰν τοῦ χειλούς του δύο ἐπαλλήλους σειρὰς ὀπτοπλίνθων.

Τὸ χαρακτηριστικὸν πάντων τῶν λαξευμάτων τούτων ἦτο, ὅτι εὐρέθησαν πεπληρωμένα μετὰ καθαρὰν ἐπίχωσην κλασσικῆς ἐποχῆς, ἐξ ἧς συνελέγησαν πολυάριθμα ὄστρακα κλασσικῶν ἀγγείων⁴, μετὰ τῶν ὁποίων ὠρισμένα ἀξιολογώτατα θραύσματα ἐρυθρομόρφων τοῦ 5ου π.Χ. αἰῶνος (βλ. ὄστρακον μετὰ κεφαλὴν σατύρου κλπ.). Ἐντὸς τοῦ ἑλλειψοειδοῦς λαξεύματος, τὸ ὁποῖον εἶχε συνολικὸν μήκος 3 μ., ἢ ἐπίχωσης μέχρι βάθους 0,80 μ. ἀπὸ τοῦ χειλούς αὐτοῦ ἦτο ἐνιαία, ἐντὸς δ' αὐτῆς περισηνέλησαν πάλιν ὄστρακα κλασσικῶν ἀγγείων καὶ πολυάριθμα πῆλινα κατασκευάσματα ἐν εἴδει πεπλατυσμένων ἀγνύθων, γνωστά ὡς τοποθετούμενα μετὰ τῶν πρὸς ὀπησιν ἀγγείων.

Εἰς βάθος 0,80 μ. ἐντὸς τοῦ ἑλλειψοειδοῦς τούτου λαξεύματος συνηντήσαμεν στρώμα πυράς, ἀπὸ τούτου δὲ καὶ μέχρι τοῦ πυθμένος ὑπῆρχε καὶ πάλιν ἐπίχωσις μετὰ ὄστρακα κλασσικῶν χρόνων. Ἡ τέφρα πιθανῶς προέρχεται ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τῶν κλιβάνων τοῦ βαλανείου, ἐὰν βεβαίως ἀποδειχθῇ τελικῶς ὅτι τὰ προαναφερθέντα λαξεύματα εἶναι σχετικὰ μόνον πρὸς τοῦτο.

4. Περὶ τοῦ κεραμικοῦ ὕλικου τῆς ὁδοῦ Σαρρῆ θά γίνῃ εἰδικὴ δημοσίευσις.

4. Ἁγίου Φιλίππου ἀριθ. 5 (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 4)

Ἡ ἐνταῦθα διεξαχθεῖσα ἐργασία παρουσίασε τὴν βασικὴν δυσχέρειαν τῆς ἀναγκαστικῆς κατὰ τμήματα ἐξερευνησεως ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συγκροτήματος ἐρειπίων, τοῦτο δὲ διότι ὅταν παρουσιάσθησαν αἱ σημαντικώτεραι τῶν ἐνδείξεων, αἱ ὀδηγήσασαι εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς συστηματικῆς ἀνασκαφῆς τοῦ χώρου¹, εἶχον ὀλοκληρωθῆ ἢ διάνοιξις τῶν πεδίων τῆς ὑπὸ ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς, ὁ μεταξὺ αὐτῶν χώρος ἦτο πλήρης οἰκοδομικῶν ὕλικῶν καὶ τὰ ἄσκαφα μέρη τοῦ οἰκοπέδου ἔτοιμα νὰ καταρρεύσουν, ὡς ἀποτελούμενα ἐκ σαθρᾶς ἐπιχώσεως. Ἀπεφασίσθη λοιπὸν, ἀφ' οὗ ἠρουνήσαμεν λεπτομερῶς κατὰ τὰς παρειάς καὶ τὸν πυθμένα τὰ πέδιλα, νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸν μηχανικὸν ἢ κατασκευῆ τοῦ ἐκ μετὸν-ἄρμῃ σκελετοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου. Οὕτω διὰ τῆς διανοίξεως πέντε μεγάλων καὶ γειτνιαζουσῶν μετὰ τῶν δοκιμαστικῶν τομῶν (βλ. Σ χ ε δ. 7, Α - Ε) ἀνεσκάφη ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ δυτικὸν ἡμισυ τοῦ οἰκοπέδου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀπεκαλύφθησαν τὰ κάτωθι:

α) Ὁ τοίχος Α (βλ. Σ χ ε δ. 7, τοίχος Α). Τὸ ἀνατολικώτερον σφζόμενον ἄκρον αὐτοῦ ἀπεκαλύφθη εἰς σημεῖον ἀπέχον 11,50 μ. τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Φιλίππου καὶ 0,20 μ. ἀπὸ τῆς παρακειμένης η - θ μεσοτοιχίας· ἐκεῖθεν ἐξετείνεται πρὸς Δ. εἰς μήκος 10,50 μ., ἀκολουθῶν δ' ἐκάμπτετο πρὸς Ν. κατὰ γωνίαν ἀμβλείαν, τοῦ νέου τούτου σκέλους του σφζομένου εἰς μήκος ἐνὸς εἰσέτι μέτρου.

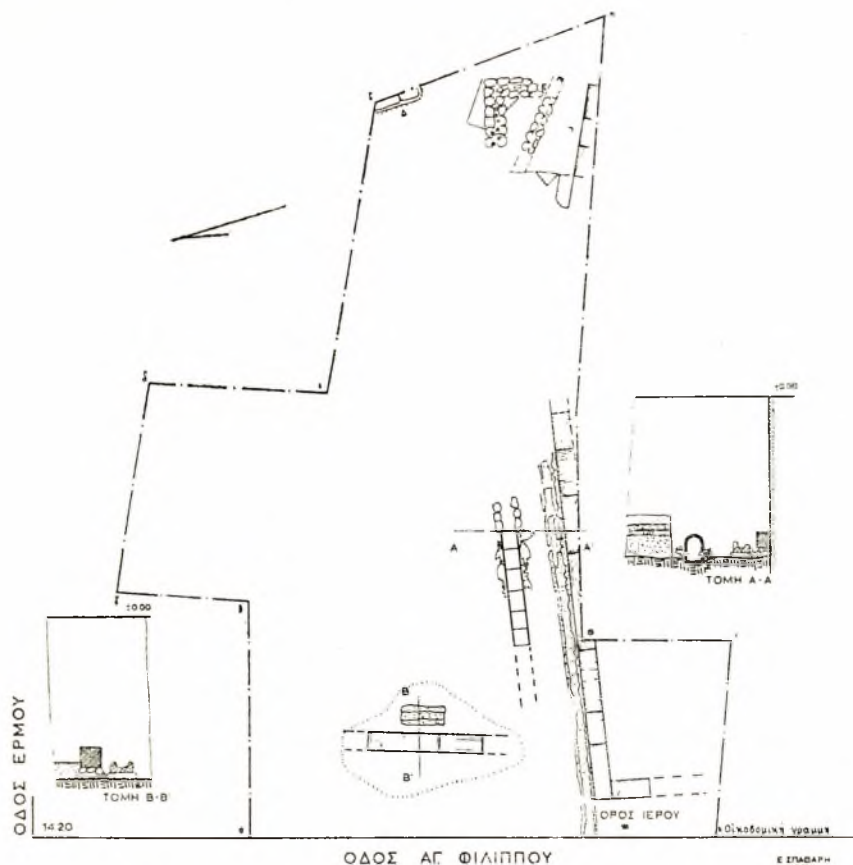
Ἦτο κατεσκευασμένος ἐξ ἐρυθροποῦ χρώματος κροκαλοπαγῶν ὀγκολίθων, σχήματος ὀρθογωνίου καὶ ἐνιαίου πλάτους (0,45 μ.), ἀλλὰ μήκους καὶ ὕψους κυμαινομένου. Κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ μήκους αὐτοῦ, ἐσφζετο εἰς ὕψος ἐνὸς δόμου, ἐθεμελιοῦτο δὲ ἀνωμάλως, ἦτο ἄλλοῦ ἐπὶ ἐπιχώσεως, ἄλλοῦ ἐπὶ ἀργολιθοδομῆς καὶ οὐχὶ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ βάθος. Τὸ ἄνω μέρος του εὐρέθη εἰς βάθος 3,60 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ.

β) Ὁ ἀγωγὸς Α. Ἐν συναρτήσει πρὸς τὸν τοίχον Α πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ὁ συγχρόνως ἀποκαλυφθεὶς καὶ παραλλήλως πρὸς αὐτὸν βαίνων ἀγωγὸς Α. Οὗτος ἀπετελεῖτο ἐξ ὀποκιτρίνων πωρίνων πλα-

1. Εἶχον ἤδη ἐπισημανθῆ κατὰ τὴν διάνοξιν τῶν πεδίων: 1) Ἐντὸς τοῦ παρὰ τὴν γωνίαν β πεδίου λείψανα κατεστραμμένου σιροῦ. 2) Παρὰ τὴν γωνίαν ζ καὶ ὑπὸ τὴν μεσοτοιχίαν ζ-η τμήμα τοῦ ἐκ δύο ὀγκολίθων. 3) Παρὰ τὴν γωνίαν η καὶ κατὰ μήκος τῆς μεσοτοιχίας η-θ ἕτερον τμήμα τοῦ ἐκ τριῶν ὀγκολίθων. 4) Παρὰ τὴν γωνίαν κ λείψανα δευτέρου κατεστραμμένου σιροῦ καὶ 5) Τὸ σπουδαιότερον εἰς τὸ δεῦτερον (ἀπὸ Ν. πρὸς Β.) πέδιλον τῆς προσώψεως κ-α: τμήμα πωρίνου ἀγωγοῦ, τμήμα τοῦ ἐκ δύο ὀγκολίθων Ἁρακλέους.

κων, ποικίλου μήκους, πλάτους δὲ καὶ μεγίστου σφζ. ὕψους 0,40 μ. Ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας του ἐσχηματίζετο ἀδλαξ, τομῆς σχήματος ἀνεστραμμένου Π, πλάτους 0,15 μ. καὶ βάθους μὴ διαπιστωθέντος, λόγῳ τῆς παρατηρηθείσης ἀποτριβῆς ἐκ τοῦ χρό-

γ) Ὁ τοῖχος Β καὶ ὁ ἀγωγὸς Β. Τῆς αὐτῆς μορφῆς καὶ κατασκευῆς, ἐκ τῶν αὐτῶν ὕλικῶν ἀντιστοίχως καὶ εἰς τὰ αὐτὰ βᾶθη κείμενοι ἦσαν οἱ εἰς ἀπόστασιν 2.50 μ. περίπου βορείως τοῦ τοίχου Α ἀποκαλυφθέντες τοῖχος Β καὶ ἀγωγὸς Β. Τὸ μήκος

Σχέδ. 7. Κάτωψις ἀνασκαφῶν ἐν οἰκοπέδῳ τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Φιλίππου

νου καὶ διὰ τῆς ροῆς τῶν ὑδάτων τῶν χειλέων τῶν ἀυλάκων. 5ου - 4ου π.Χ. αἱ.

Τὸ πρὸς ἀνατολὰς ἄκρον τοῦ ἀγωγοῦ Α ἐξετείνεται εἰς μῆκος 10 μ. καὶ ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν γραμμὴν μέχρι τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν Ἁγ. Φιλίππου πλευρᾶς τοῦ οἰκοπέδου (δηλαδὴ δὲν ἠκολούθει τὴν κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ τοίχου Α σχηματισμένην γωνίαν). Ἐθεμελιώθη ἐπὶ μικροῦ πάχους ἐπιχώσεως — μεσολαβούσης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς κιμιλιάς — καὶ εἰς βάθος εἰς μὲν τὸ σημεῖον τῆς ἐν τῷ Σχέδ. 7 σημειουμένης τομῆς Α - Α' 4.10 μ., εἰς δὲ τὸ δυτικώτερον ἄκρον του 4.30 μ. Ἐκ τοῦ τελευταίου δὲ τούτου δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἡ ρύσις τοῦ ἀγωγοῦ ἦτο ἐξ Α. πρὸς Δ.

τοῦ ἐκ δύο μόνον ὀγκολίθων σφζομένου τμήματος τοῦ τοίχου Β ἦτο 3.10 μ., τοῦ δὲ πωρίνου ἀγωγοῦ Β εὐρέθη μόνον μία πλάξ κατὰ χώραν μῆκους 1.20 μ. Ἀμφοτέροι κατηθύνοντο ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ.

δ) Ὁ ἀγωγὸς Γ. Εἰς ἀπόστασιν 0,80 μ. βορείως τοῦ πωρίνου ἀγωγοῦ Α ἀπεκαλύφθη τμήμα (μῆκος 3.70 μ.) μεταγενεστέρου ἀγωγοῦ, τοῦ Γ. Οὗτος κατηθύνετο ἐπίσης ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ πηλίνων πλακῶν, τομῆς ἀνεστραμμένου Π, καλυπτομένων ἄνωθεν ὑφ' ἑτέρων ἐλλειψοειδοῦς σχήματος τῶν τελευταίων ἐσφζοντο κατὰ χώραν μόνον τρεῖς.

Ὁ ἀγωγὸς ἐθεμελιώθη ἐντὸς κοιλώματος τῆς

κιμιλιάς, εις βάθος 4 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, εἶχε δὲ ὕψος 0,75 καὶ πλάτος 0,50 μ. Κατὰ τὰς πλαγίας πλευράς του ἦτο ἐνισχυμένος διὰ ποταμίων λίθων καὶ θραυσμάτων κεράμων καὶ ὄξυπυθμένων ἀμοφορέων.

ε) Κατὰστρωμα ἀρχαίας ὁδοῦ. Διὰ μικρᾶς στρωματογραφικῆς ἐρεύνης, γενομένης κατὰ τὴν ἀνασκαφικὴν ἐργασίαν πρὸς ἀποκάλυψιν τοῦ ἀγωγοῦ Γ καὶ τῶν βορειότερον αὐτοῦ κειμένων ἐπιχώσεων, ἐπεσημάνθησαν εἰς βάθος 3.45-3.75 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας δύο ἐπάλληλα πεπατημένα στρώματα καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπεβεβαιώθη ἡ κατὰ τὴν κατεύθυνσιν τῶν ἀγωγῶν Α καὶ Γ καὶ κατὰ μῆκος τῆς βορείας πλευρᾶς τοῦ τοίχου Α ὕπαρξις ἀρχαιοτάτης ὁδοῦ.

Αἱ ἀνασκαφεῖσαι εἰς τὸν τομέα τοῦτον, καθὼς καὶ εἰς τὴν λοιπὴν ἔκτασιν τοῦ οἰκοπέδου, ἐπιχώσεις ἦσαν λίαν τετραγαμέναι, ὡς ἐμφαίνεται τὸ μὲν ἐκ τῶν εἰς πλείστα σημεῖα περισυλλεγέντων ὀστράκων (ὕπομυκηναϊκῶν ἕως βυζαντινῶν), τὸ δὲ ἐκ τῆς ἐν ἀρχῇ σημειωθείσης σαθρότητος αὐτῶν². Τὰ κατ' ἐπιλογὴν ὁμῶς συλλεγόμενα ὑφ' ἡμῶν ὄστρακα παρὰ τὰ ἱκανοποιητικώτερον διατηρούμενα τμήματα τῶν ἀποκαλυφθέντων ἐρειπίων, ὅπου ὑπεθέσαμεν, ὅτι ἡ διατάραξις θὰ ἦτο μικροτέρα, ἀνήκουν κατὰ τὸ πλείστον εἰς ἀγγεῖα τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος, μὲ μικρὸν ποσοστὸν ἀναμειγμένων μετ' αὐτῶν ἄλλων τῶν ἀρχῶν τοῦ 3ου π.Χ., αἰ., ὡς καὶ ἐλαχίστων γεωμετρικῶν, ρωμαϊκῶν καὶ βυζαντινῶν.

Χαρακτηριστικὸν ὁμῶς στοιχεῖον, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα, εἶναι ὅτι ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐρευνηθέντος τομέως, ἀπεκαλύφθη, κατὰ διαστήματα σφζόμενον, ἀλλὰ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ βάθος (3.90 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας), ἐνιαῖον προφανῶς κεκαυμένον στρώμα, πάχους 0,075 μ., περιέχον ὄστρακα τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰῶνος. Τὸ κεκαυμένον τοῦτο στρώμα ἔκειτο ὑπεράνω τῶν παρίνων ἀγωγῶν Α καὶ Β, ἐνῶ ἡ διανοιχθεῖσα κοιλότης διὰ τὴν τοποθέτησιν τοῦ πηλίνου ἀγωγοῦ φαίνεται ὡσεὶ νὰ τέμνη τοῦτο. Τὸ κεκαυμένον στρώμα ἐπεσημάνθη καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ὑπὸ τοῦ τοίχου Α σχηματιζομένης γωνίας. Τέλος, ἐκ τοῦ αὐτοῦ τομέως προέρχεται καὶ ὁ ἐν ἀρχῇ τῆς παρουσίας ὑποσημειούμενος ὁρος Ἰεροῦ Ἡρακλέους. Πρὸς τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη, ὡς βλέπομεν καὶ ἐν Πί ν. 41 β, τμήμα μαρμαρίνου καλυπτῆρος κεράμου, τοῦ ὁποίου ὀλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια, πλὴν τοῦ ἐνεπιγράφου μέρους, ἐκαλύφθη διὰ χονδροει-

2. Ἡ τοιαύτη κατάστασις τῶν ἐπιχώσεων ἐσημειώθη πολυάκις καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν εἰς τὴν μεταξὺ Μοναστηρακίου καὶ Θεσσαλίας περιοχῆν, ἴσως δὲ νὰ ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπανειλημμένην οἰκοδόμησιν τοῦ χώρου τούτου.

δῶν ὀριζοντίων σφυροκτυπημάτων. Πλάτος τῆς κυρίας ἐπιφανείας τοῦ κεράμου 0,15, σφζόμενον δὲ ὕψος 0,30 μ. Ἐπὶ τοῦ ἐν λόγῳ πίνακος γίνεται σαφέστερον, ὅτι τὸ τελευταῖον γράμμα τῶν στίχων 2 καὶ 3, χαραχθὲν ἀρχικῶς ἐπὶ τῆς κυρίας ἐπιφανείας τοῦ κεράμου, ἀπεξέστη καὶ ἐχαράχθη ἐπὶ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ. Ὑψ. γραμμάτων: 0,02 - 0,022 μ.

Εὐρέθη, ὡς ἐδηλώθη εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς, κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ δευτέρου (ἀπὸ Ν. πρὸς Β.) πεδίου τῆς προσόψεως. Καθ' ἡμᾶς τὸ μόνον βέβαιον εἶναι, ὅτι προέρχεται ἐκ τοῦ οἰκοπέδου τούτου.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθέντων διὰ τὰ κατὰ τὸ δυτικὸν τμήμα τοῦ οἰκοπέδου λείψανα, τὸ πληρέστερον βεβαιωμένον συμπέρασμα εἶναι ἡ ἐκ τοῦ χώρου τούτου διέλευσις ἀρχαίας ὁδοῦ, μὲ δύο τοῦλάχιστον φάσεις: μίαν παλαιότεραν καὶ συνδεομένην πρὸς τὸν πάρινον ἀγωγὸν καὶ δευτέραν μεταγενεστέραν, διαμορφωθείσαν πιθανῶς μετὰ ἐπισυμβᾶσαν ἐνταῦθα ἐκτεταμένην πυρκαϊάν καὶ συνδεομένην πρὸς τὸν πηλίνον ἀγωγόν. Ἡ παρουσία τῶν τοίχου καὶ ἀγωγοῦ Β ὁδηγεῖ εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τοῦλάχιστον κατὰ τὴν πρώτην φάσιν τῆς ἡ ἀρχαία ὁδὸς διεσταυροῦτο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο μὲ ἄλλην κατευθυνομένην ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. Ὁ τοίχος Α, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς κράσπεδον τῆς ὁδοῦ (ὡς καὶ ὁ Β τοίχος ἐξ ἄλλου), ἐὰν δὲν ἐκάμπτετο κατὰ τὸ δυτικὸν τοῦ ἄκρον καὶ ἐὰν ὁ παραλλήλως βαίνων πρὸς τὴν βορείαν αὐτοῦ πλευρὰν πάρινον ἀγωγὸς Α δὲν ἠκολούθει ἐκ τοῦ σημείου τῆς κάμψως τοῦ τοίχου Α διάφορον τῆς ἰδικῆς του πορείαν, πρέπει κατ' ἀκολουθίαν νὰ θεωρηθῆ εἴτε ὡς τοίχος κτηρίου εἴτε ὡς περίβολος. Τὸ μέγα ὁμῶς μῆκος του καὶ τὸ μικρὸν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μῆκος πλάτους του, ἡ οὐχὶ κατ' ὀρθὴν γωνίαν κάμψις του καὶ ἡ ἀσταθῆς τέλος θεμελίωσις του παρουσιάζουν ὡς πιθανώτερον τὴν δευτέραν ἄποψιν, ἥτοι τὴν τοῦ περιβόλου. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ χαρακτηρίσωμεν εἰδικώτερον τὸν περίβολον, οὔτε καὶ νὰ συσχετίσωμεν τοῦτον μὲ τὸν ἐκεῖ ἀνευρεθέντα ὄρον τοῦ Ἰεροῦ.

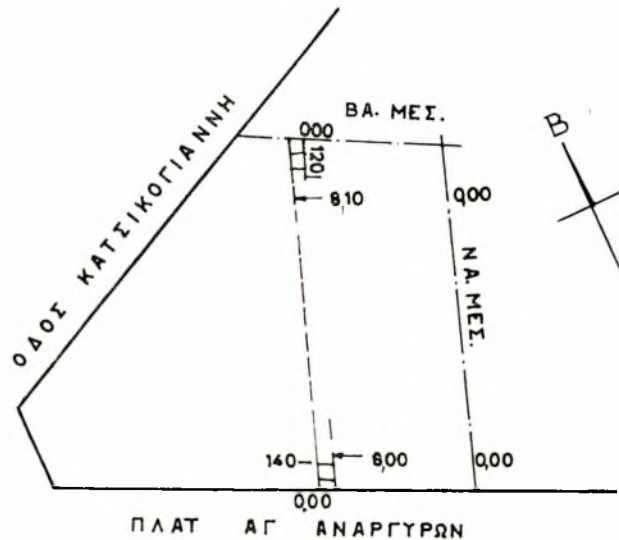
Ἦδη ἐρχόμενοι εἰς τὰ κατὰ τὸ ἕτερον ἡμισυ τοῦ οἰκοπέδου λείψανα ἀναφέρομεν ὅτι: α) Τὸ διὰ τῶν ἐργασιῶν διανοίξεως πεδίων ἀποκαλυφθὲν παρὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς μεσοτοιχίας η - θ τμήμα τοίχου (βλ. Σ χ ε δ. 7, τοίχος Γ) ἔκειτο εἰς βάθος 4.30 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τριῶν ἐρυθρωποῦ χρώματος κροκαλοπαγῶν ὄγκολίθων, ἐπὶ τοῦ δυτικώτερου τῶν ὁποίων ἐσφζετο καὶ δεύτερος εἰς ὕψος δόμος ἐν ἐσοχῇ. Ὁ τοίχος οὗτος διετηρεῖτο εἰς μῆκος 2.50 μ.

Τὸ πλάτος τοῦ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ διαπιστωθῆ, διότι ἐχώρει κατὰ τὸ ἥμισυ ὑπὸ τὴν προεπιρημένην μεσοτοιχίαν. Ἡ κατεύθυνσίς του εἶναι ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. καὶ εἶναι ἀμφίβολον ἂν πρέπη νὰ θεωρηθῆ ὡς πιθανὴ συνέχεια τοῦ τυχόν καμυτομένου ἀνατολικότερου τοίχου Α - περιβόλου ἢ ὡς λείψανον κτίσματος ἐντὸς τοῦ περιβόλου. β) Τὸ κατὰ τὴν γωνίαν ζ σημειούμενον ἄλλο τμήμα τοίχου (Σ χ έ δ. 7, τοίχος Δ) ἀπετελεῖτο ὡσαύτως ἐξ ὁμοίων ὀγκολίθων, μὲ φοράν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἐ-

ξως περὶ τοῦ χώρου, εἰς ὃν ἀνευρέθησαν: 1) Τμήμα ἐπιτυμβίου κιονίσκου, ρωμαϊκῶν χρόνων (Π ί ν. 41 γ) μὲ τὴν μερικῶς σφραζομένην ἐπιγραφὴν ἐκ τεσσάρων στίχων:

[Α] ποσίλα
[Ε]πίκτησις
ημων
ων

Μέγ. ὕψος 0,28 καὶ μέγ. πλάτος 0,36 μ.

Σχέδ. 8. Κάτωξις ἀγωγοῦ ἀποκαλυφθέντος εἰς τὸ οἰκόπεδον τῶν ὁδῶν Κατσιογιάννη καὶ Πλατ. Ἁγ. Ἀναργύρων

ξεῖχε πρὸς νότον τῆς γωνίας 1,25 μ. καὶ ἔκειτο κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους τοῦ ὑπὸ τὴν ζ - η πλευρὰν τοῦ οἰκοπέδου. Τὸ ἄνω μέρος τοῦ τοίχου Δ εὑρέθη εἰς βάθος 3,40 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἂν δὲ ὑποτεθῆ ὅτι καὶ τῶν ὀγκολίθων τούτων τὸ ὕψος εἶναι 0,45 μ., πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ ὁ ἐν λόγῳ τοίχος θὰ ἠδράζετο εἰς βάθος 3,90 μ., ἐνθα καὶ ἐνταῦθα πάλιν παρετηρήθη κεκαυμένον στρώμα πάχους 0,07 μ. γ) Ἐντὸς τῆς ἀνοιχθείσης τάφρου VI καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν προαναφερομένων δύο τοίχων διάστημα ἀπεκαλύφθησαν πώρινος ὀγκολίθος (ὁ ὁποῖος εἶναι ἀβέβαιον ἂν ἔκειτο κατὰ χώραν) καὶ λείψανα ρωμαϊκοῦ τινοῦ κτίσματος ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ ἀσβεστοκονιάματος (Σ χ έ δ. 7, τοίχος Ε).

Συμπληροῦντες τέλος τὰ περὶ τῆς ἀνασκαφῆς τῆς ὁδοῦ Ἁγ. Φιλίππου σημειούμεν κατωτέρω τὰ μεταξὺ τῶν ἐκ τῆς διανοίξεως τῶν πεδίων προερχομένων ἐπιχώσεων περισυλλεγένητα ἐκ τοῦ ἄνω μέρους τμήματα δύο ἐπιτυμβίων κιονίσκων, ἄνευ οὐδεμιάς — καὶ πάλιν — σαφεστέρως ἐνδεί-

Διάφορος ἡ γραφή εἰς τοὺς δύο ἄνω καὶ δύο κάτω στίχους. Ὑψος ἄνω γραμμάτων 0,04 καὶ κάτω 0,03 μ. μετ' ἀκρεμόνων. Ἀριθ. καταγρ. 3307.

2) Τὸ ἐν Π ί ν. 41 ε τμήμα ἐπιτυμβίου κιονίσκου, μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Ῥόδ[ιον]
Ἡρακλε[ῶτις]

Σφζ. ὕψος 0,19 καὶ ἄνω διαμ. 0,18 μ.

Ὑψος γραμμάτων 0,02 μ. Ἀριθ. καταγρ. 3304.

Ἀπὸ τὸ ἐν λόγῳ οἰκόπεδον εἶχομεν ἐν συνόλῳ πέντε χαλκᾶ νομίσματα, εὑρεθέντα εἰς τὸν ἄνωθεν τοῦ κεκαυμένου στρώματος χώρον. Ταῦτα εἶναι: 1) Ἐφθαρμένον ἀρχαῖον ἑλληνικόν, 2) Ἀθηναίων 229 - 30 π.Χ. (Σβορώνος, πίν. 80, ἀρ. 8 - 14) καὶ 3) Τρία ἐφθαρμένα Ἀσάρια τοῦ 4ου αἰ. μ.Χ.

5. Πλατ. Ἁγ. Ἀναργύρων καὶ Κατσιογιάννη (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 5)

Εἰς τὸ κατὰ τὴν γωνίαν τῶν ὁδῶν Κατσιογιάννη καὶ Πλατ. Ἁγ. Ἀναργύρων κείμενον οἰκόπεδον καὶ κατὰ τὰς ἐνταῦθα διεξαχθείσας ἐσκαφί-

κάς ἐργασίας πρὸς διάνοιξιν νέων θεμελίων ἀπεκαλύφθησαν δύο τμήματα πηλίνου ἀγωγοῦ σφζόμενα τὸ μὲν ἐν παρὰ τὴν πρὸς τὴν πλατεῖαν Ἀγ. Ἀναργύρων παρειᾶν τοῦ οἰκοπέδου, τὸ δ' ἕτερον παρὰ τὴν πρὸς Β. μεσοτοιχίαν αὐτοῦ (Σχ ε δ. 8).

Τὸ πρῶτον ἔκειτο εἰς βάθος 2.80 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἐξεῖχε τῆς πρὸς τὴν πλατεῖαν οἰκοδομικῆς γραμμῆς 1.10 μ. καὶ ἀπεῖχε 8 μ. τῆς πρὸς ΝΑ. μεσοτοιχίας.

Τὸ ἕτερον τμήμα ἔκειτο εἰς βάθος 2.90 μ., ἐξεῖχε ΝΑ. τῆς ΒΑ. μεσοτοιχίας 1.20 μ. καὶ ἀπεῖχε 8.10 μ. τῆς ΝΑ. μεσοτοιχίας.

Κατὰ τὰς γενομένας μετρήσεις, τὰ ὡς ἄνω δύο τμήματα πρέπει νὰ ἀνήκουν εἰς τὸν αὐτὸν ἀγωγόν, ὅστις εἶχε κατεῦθυσιν καὶ ρύσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ὁ ἀγωγὸς ἀπετελεῖτο ἐκ πηλίνων πλακῶν εἰς σχῆμα ἀνεστραμμένου Π, ἐκαλύπτετο ὑπὸ ἄλλων πηλίνων πλακῶν, εἶχε πλάτος ροφῆς 0,16, ὕψ. 0,12 καὶ πάχος τοιχωμάτων 0,03 μ.

Μικρὰ στρωματογραφικὴ ἔρευνα ἐπιχειρηθεῖσα παρὰ τὸ πρὸς τὴν πλατεῖαν Ἀγ. Ἀσωμάτων τμήμα τοῦ ἀγωγοῦ παρουσίασε τὴν ἐξῆς περίπου μορφήν: Βάθος ἕως 2.65 μ. = ἐπίχωσις ἐκ μαύρων μαλακῶν χωμάτων. Βάθος 2.65 - 2.80 μ. = λεπτότατα ἐπάλληλα στρώματα μὲ ἴχνη τετριμμένων ὀστράκων. Μήπως εὐρισκόμεθα πρὸ καταστρώματος ἀρχαίας ὁδοῦ; Ὁ κ. Τραυλὸς πάντως εἰς τὰ σχέδιά του καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς Θεοδοσίου Β' δὲν τοποθετεῖ ὁδὸν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Τέλος, ἐκ τῶν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ τμήματος τοῦ ἀγωγοῦ ἐρευνηθεισῶν ἐπιχώσεων, περισυνελέγη ὀστεινὴ περόνη.

6. Ἀριστοφάνους 14 - 16 (Σχ ε δ. 1, ἀριθ. 6)

Κατὰ τὴν διάνοιξιν νέων θεμελίων ἐνταῦθα παρετηρήθη, ὅτι εἰς τὰ ἐκ τῶν πεδίων ἐξαγόμενα χῶματα περιεῖχeto ἱκανὸς ἀριθμὸς θραυσμάτων ὄξυπυθμένων ἀμφορέων, ὡς καὶ ἄλλων ἀγγείων. Μικρὰ ὅμως ὑφ' ἡμῶν διανοιχθεῖσα δοκιμαστικὴ τάφος ἀπέδειξεν ὅτι ὁ χῶρος μέχρι βάθους 1.50 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἐκαλύπτετο ὑπὸ καθαρῶς νεωτέρων ἐπιχώσεων, κάτωθεν δὲ αὐτῶν καὶ ἀπὸ βάθους 1.50 - 2.30 μ. ἦσαν παλαιότεραι μὲν, ἀλλὰ τεταραγμένα καὶ μὲ ἀνάμικτα ὄστρακα γεωμετρικά, μελαμβαφῆ καὶ ρωμαϊκά. Εἰς βάθος 2.30 μ. συνηντήσαμεν τὸ παρθένον ἔδαφος. Τὴν αὐτὴν στρωματογραφικὴν εἰκόνα εἶχομεν καὶ ἀπὸ τὰς παρειᾶς πάντων τῶν ἐν συνεχείᾳ διανοιχθέντων πεδίων, ἡ δὲ κμιλιὰ εὐρέθη εἰς βάθος 2.30 - 2.50 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας.

Ἡ ὀλοκληρωθεῖσα ἐκσκαφικὴ ἐργασία εἰς τὸ οἰκοπέδον, οὐδὲν ἄλλο ἀπέδωσε πλὴν τεμαχίου

ἐπιτυμβίου κιονίσκου, ἄνευ σαφοῦς πάλιν ἐνδείξεως τοῦ σημείου εὐρέσεώς του, φέροντος τὴν ἐπιγραφὴν:

*Καλλισ[τ]ῶ
Αἰνία*

Σφζόμ. ὕψ. 0,47 καὶ διάμ. ἄνω 0,22 μ. (Πί ν. 41 δ). Τὰ γράμματα ἔχουν ὕψος 0,03 μ., εἶναι προχειρῶς πῶς κεχαραγμένα, ἀπολήγουν δὲ εἰς ἀκρεμόνας. (Ἀριθ. καταγρ. 3127).

7. Αἰσχύλου 31 (Σχ ε δ. 1, ἀριθ. 7)

Ἀφορμὴ τῆς διεξαχθείσης εἰς τὸ ἐν λόγῳ οἰκοπέδον ἀνασκαφικῆς ἐρένης ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις ἐντὸς πεδίου διανοιγέντος κατὰ τὴν ΝΑ. γωνίαν αὐτοῦ ἐνὸς ἡμικατεστραμμένου γεωμετρικοῦ τάφου (Σχ ε δ. 9 καὶ 10 Α). Ἐπρόκειτο περὶ ὀρθογωνίου σχήματος λακκοειδοῦς τάφου ἀνεωγμένου ἐπὶ τοῦ παρθένου ἔδαφους, μὲ κατεῦθυσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ., τοῦ ὁποῦ ολόκληρον τὸ δυτικὸν ἡμισυ εἶχε καταστραφῆ πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως ἡμῶν.

Τὸ ἀνασκαφὲν ὑφ' ἡμῶν ἀνατολικὸν ἡμισυ, κείμενον εἰς ἀπόστασιν 1.80 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς μεσοτοιχίας καὶ 0,85 μ. ἀπὸ τῆς νοτίας, ἔσφζε μῆκος 0,50, πλάτος 0,60 μ. καὶ ἦτο ἀκάλυπτον ἄνω, ἀλλὰ πλήρες χωμάτων. Κατὰ τὴν ἔρευναν ἀπεκαλύφθησαν: 1) Ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ πυθμένος τοῦ τάφου μία κατὰ χῶραν ἰσταμένη γεωμετρικῶν χρῶνων οἰνοχόη, καθέτως ἀποτιμηθεῖσα διὰ τῆς ἐκσκαφῆς τοῦ πεδίου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλλιπῆς κατὰ τὸ ἡμισυ τοῦ πλάτους τῆς, μὲ ἀνεστραμμένον ἐπὶ τῆς κοιλίας τῆς σκύφον, τεθραυσμένον εἰς δύο καὶ ἐλάχιστα ἔλλιπῆ. Ἡ οἰνοχόη, τῆς ὁποίας, παρὰ τὰς γενομένας προσπαθείας, ἔξ μόνον συνανήκοντα καὶ ἐλάχιστα συμπληροῦντα τὸ ἔλλειπον αὐτῆς τμήμα θραύσματα ἀνευρέθησαν, ἔχει ἀνοικτὴν βᾶσιν, εὐρεῖαν κοιλίαν καὶ στενὸν λαίμον καταλήγοντα εἰς τριφυλλόσχημον στόμιον, κοσμεῖται δὲ διὰ δύο τριπλῶν ἀνοικτοχρῶμων ταινιῶν ἐπὶ τῆς σκοτεινοχρόου κοιλίας καὶ μιᾶς ἐν μετόπῃ παραστάσεως μαιάνδρου ἐπὶ τοῦ λαίμου (Πί ν. 42 α, ἀρ.). Αἱ διαστάσεις τῆς εἶναι: διάμετρος βάσεως 0,14, διάμετρος κοιλίας 0,18 καὶ ὕψος (μετὰ τῆς λαβῆς) 0,28 μ. (Ἀριθ. καταγρῆς 3423).

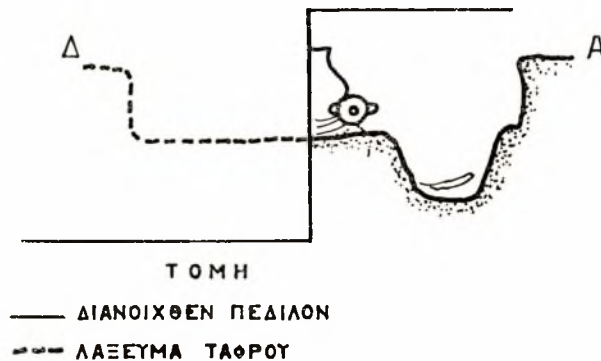
Ἁ σκύφος εἶναι δίωτος, ὕψ. 0,08 μὲ διάμ. βάσεως 0,07 καὶ χεῖλους 0,14 - 0,147 μ., μελαμβαφῆς ἔσω μὲ ἐξηρημένην ἀνοικτόχρωμον ταινίαν κατὰ τὰ χεῖλη, κεκοσμημένην διὰ καθέτων γραμμῶν, καὶ ἐξωτερικῶς μελαμβαφῆς ἐπίσης, πλὴν τῆς κάτω ἐπιφανείας τῆς βάσεως καὶ δύο μετοπῶν παρὰ τὸν ὄμον ὕψους 0,03 καὶ μήκους 0,08 - 0,085 μ. πεπληρωμένων δι' ὀριζοντίων ἐπαλ-

λήλων τεθλασμένων γραμμών (Αριθ. καταγραφής 3421) (Πί ν. 42α, δεξ.)

2) Λαξευμένη εις τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου καὶ κατὰ 0,70 μ. βαθύτερον αὐτοῦ ἐξικνουμένη κοιλότης (διαμ. 0,36 μ.), εἰς τὸν πυθμένα τῆς ὁποίας ἀπέκειντο συσσωματωμένοι ἐκ τῆς κατιώσεως, ἀλλὰ καὶ τεθραυσμένοι εἰς τρία τεμάχια, σιδηρᾶ λεπὶς ἐγχειριδίου, μήκ. 0,09 μ.) καὶ καρφίς, ἐπίσης σιδηρᾶ, μήκ. 0,144 μ. (Τὰ

δοὺς τάφου, τοῦ Β, ὅστις εἶχε σχεδὸν παντελῶς καταστραφῆ ἐξ ἑνὸς ἀνωθεν αὐτοῦ διελθόντος κλασσικῶν χρόνων ἀγωγοῦ, περὶ οὗ ὁ λόγος ὀλίγον κατωτέρω.

Ὁ τάφος Β κείμενος εἰς ἀπόστασιν 2,85 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς μεσοτοιχίας καὶ 0,30 μ. ἀπὸ τῆς νοτίας, εἶχε κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ σφωζομένης διαστάσεις 0,60 x 0,72 μ. Ἐντὸς αὐτοῦ ἐδρέθησαν ἐλάχιστα μόνον γεωμετρικὰ ὄστρακα, ὡς

Σχέδ. 9. Τομή ἀνακαλυφθέντος γεωμ. τάφου εἰς τὸ οἰκόπεδον τῆς ὁδοῦ Αἰσχύλου ἀριθ. 31

τεμάχια συνεκολλήθησαν, ἀλλὰ κατέστη ἀδύνατον νὰ ἀποχωρισθοῦν ἡ καρφίς τῆς λεπίδος ὡς ἐν ἀντικείμενον ἔχουν ἀριθ. καταγραφῆς 3422).

Τόσον ἡ ἀπουσία καλύμματος καὶ ὀστέων, ὅσον καὶ ἡ κενὴ παντός ἄλλου εὐρήματος βαθύτερα τοῦ δαπέδου κυκλικὴ κοιλότης, ὀδηγοῦν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ παραβίασις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ὁ τάφος διὰ τῆς ἐκσκαφῆς τοῦ πεδίλου, δὲν ἦτο ἡ πρώτη. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ταφῆς, γνωστός καὶ ἐκ παλαιότερων ἐρευνῶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐφτεινὴν ἀνασκαφὴν τῆς ὁδοῦ Καβαλότι πλειστάκις συναντηθεὶς, ἀνήκει ἀποδεδειγμένως πλέον εἰς περίπτωσιν καύσεως νεκροῦ, τὰ ἀποτεφρωμένα λείψανα τοῦ ὁποίου συγκεντρῶνται ἐντὸς ἀμφορέως καὶ ἐναποτίθενται εἰς βαθυτέραν κυκλικὴν κοιλότητα. Ἐνταῦθα, ὅμως, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι αἱ πληροῦσαι τὸν τάφον ἐπιχώσεις ἦσαν ἀποδεδειγμένως παλαιαὶ καὶ ἀδιατάρακτοι, οὐδὲν ἴχνος ὀστέων ἢ τεφροδόχου ἀγγείου ἀνευρέθη. Κατ' ἀκολουθίαν πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τοῦτο εἰς μίαν μερικὴν παραβίασιν τοῦ ἀνατολικοῦ μέρους τοῦ τάφου ἐπισυμβᾶσαν ὅμως κατὰ τὴν ἀρχαιότητα.

Τὰ ὡς ἄνω ἀγγεῖα εἶναι τοῦ α' ἡμίσεος τῆς γεωμ. ἐποχῆς.

Εἰς ἀπόστασιν μόλις 0,55 μ. πρὸς Α. τοῦ τάφου Α καὶ εἰς βάθος 4 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἀπεκαλύφθη τὸ λάξευμα ἐτέρου λακκοει-

καὶ τινα κλασσικά, ὧν τὰ τελευταῖα προέρχονται ἐκ τῶν ὑπερκειμένων κλασσικῶν ἐπιχώσεων.

Κατὰ τὴν αὐτὴν γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθησαν διὰ μικρᾶς διευρύνσεως τῶν ἤδη ἀνεωγμένων πεδίων καὶ τρεῖς ἀγωγοί, οἱ α, β καὶ γ (Σχέδ. 10), ἐκ τῶν ὁποίων οἱ δύο πρῶτοι ἀνήκον προφανῶς εἰς τὸ αὐτὸ σύστημα ἀποχετεύσεως, ὡς συναντῶμενοι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ φρεατίου ἐπισκέψεως, τοῦ στ'. Τούτων δὲ πάλιν ὁ α, ἔλλιπῆς κατὰ τὸ πεταλόσχημον πῆλινον ἐπικάλυμμα τῆς ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους εἰς σχῆμα ἀντεστραμμένου Π αῦλακος, πλάτους 0,40 μ., εἶχε κατεύθυνσιν ἐκ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. καὶ συνεχίζετο ὑπὸ τὴν δυτικὴν μεσοτοιχίαν. Ἐντεῦθεν περισυλλέγησαν ὄστρακα τοῦ 5ου - 4ου π.Χ. αἰ. Ὁ μεγαλύτερος τοῦ α ἀγωγὸς β συνηντήθη τὸ πρῶτον παρὰ τὴν νοτίαν μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 4 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς, δι' ἑνὸς δὲ διάστημα μήκους 1,50 μ. ἠκολούθει πορείαν ἐκ Ν. πρὸς Β. ἐκεῖθεν ὅμως ἐκάμπτετο πρὸς Δ., καὶ κατὰ τὴν νέαν του ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. κατεύθυνσιν διήρχετο ἐκ τοῦ φρέατος ἐπισκέψεως ἐξικνούμενος καὶ πέραν αὐτοῦ μέχρι τῆς πρὸς Δ. μεσοτοιχίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ ἐξηφανίζετο. Ἦτο ἔλλειψοειδοῦς τομῆς, ἀποτελούμενος ἐκ δύο πηλίνων κεράμων, τοῦ ἑνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου

καὶ ἡδραϊοῦτο ἐντὸς αὐλακος λελαξευμένης ἐν τῷ μαλακῷ βράχῳ. Τὸ πλάτος τοῦ ἦτο 0,48 καὶ τὸ ὕψος τοῦ 0,53 μ.

Ἄμφότεροι οἱ ἀγωγοὶ ἔκειντο εἰς βάθος 4-4,50 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ Αἰσχύλου.

Τὸ φρέαρ ἐπισκέψεως, εἰς τὸ ὁποῖον κατέληγον, εἶχε διάμ. 0,85 μ. καὶ ἦτο ἐπενδεδυμένον διὰ πηλίνων πλακῶν.

Ὁ ἀγωγὸς γ ἀπεκαλύφθη παρὰ τὴν νοτίαν μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 2,75 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς. Ἐκεῖτο εἰς βάθος 4 μ. περίπου, κατηθύνετο ἐκ Ν. πρὸς Β. καὶ διήρχετο ὑπεράνω τοῦ ἀγωγοῦ β καὶ τοῦ τάφου Β, τὸν ὁποῖον, ὡς ἤδη ἐλέχθη, εἶχε σχεδὸν παντελῶς καταστρέψει. Εἶχε καὶ οὗτος σχῆμα ἐλλειψοειδὲς καὶ πλάτος 0,30 μ.

Εἰς ἀπόστασιν περίπου 0,50 μ. ΝΔ. τοῦ ἀγωγοῦ β ἀπεκαλύφθη, τὸσον εἰς τὰς παρὰ τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἀδιαταράκτους ἐπιχώσεις, ὅσον καὶ παρὰ τὰς ἀντιστοίχους τῆς νοτίας, χαρακτηριστικὴ τομῆ, μὲ κατεύθυνσιν ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ., καὶ μετὰ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀγωγοῦ πεπατημένη στρώσις ἀρχαίας ὁδοῦ (Σχέδ. 10, ἀρχαία ὁδὸς Ι).

Ἡ στενότης τοῦ χώρου δὲν ἐπέτρεπεν ἐνταῦθα ἐπέκτασιν τῆς ἐρεύνης. Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν πάντως τῶν ἀγωγῶν α καὶ β φαίνεται ὅτι ὁ δεῦτερός ἦτο ὁ ἐκ τῆς ὁδοῦ διερχόμενος κεντρικὸς ἀγωγός, εἰς τὸν ὁποῖον κατέληγον οἱ, ὡς ὁ α π.χ., ἀποχετεύοντες τὰ ἐξ ἰδιωτικῶν ἐγκαταστάσεων προερχόμενα ὕδατα.

Παρὰ τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν τοῦ οἰκοπέδου καὶ εἰς ἀπόστασιν 18,35 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως, εἰς βάθος δὲ 1,92 μ. ἀπεκαλύφθη τοῖχος πολυγωνικὸς σφζόμενος εἰς ὕψος δύο μόνον δόμων, ὅστις κατηθύνετο ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. καὶ ἐπεξετείνετο ὑπὸ τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν. Ὁ τοῖχος οὗτος, μήκους 2 μ., ἔθεμελιοῦτο εἰς βάθος 3,24 μ. ἐντὸς λαξεύματος διευθετοῦντος τὴν ἀνώμαλον ἐπιφάνειαν τοῦ παρθένου ἐδάφους. Ἡ πρὸς ΝΑ. κυρία ὄψις τοῦ ἦτο ἐπιμελῶς κατεσκευασμένη διὰ πολυγωνικῶς ἀποτετημένων καὶ ἐπιπέδων κατὰ τὴν ἐλευθέραν τῶν ἐπιφάνειαν μεγάλων λίθων, συμπληρουμένων κατὰ τοὺς ἄρμους διὰ μικροτέρων, ἐνῶ κατὰ τὴν ὀπισθίαν ἀφανῆ πλευρὰν τοῦ συνεπληροῦτο κατὰ πλάτος διὰ μικροτέρων ἀργῶν λίθων. Τὸ ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ἀναλήμματος ἐγένετο ἀμέσως ἀντιληπτόν. Κατὰ τὴν προέκτασιν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 5 περίπου μ. πρὸς ΝΔ. καὶ εἰς τὸ αὐτὸ βάθος (3,23 μ.) ἀνευρέθη καὶ ἕτερον τμήμα του, μήκους 1,50 μ., ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν κατὰ χώραν ἐναπομεινάντων λίθων τοῦ κατωτέρου δόμου. Παρὰ τὸ τμήμα τοῦτο καὶ εἰς ἰκανὴν ἔκτασιν ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διετηρεῖτο λιθόστρωτον δάπεδον.

Νοτίως τοῦ ἀναλήμματος τούτου, εἰς σταθερὰν ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ 1 μ. καὶ εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς θεμελιώσεώς του (3,24 μ.) συνηντήθη ἕτερος ἀγωγός ὁ δ — ἐλλειψοειδοῦς τομῆς ἢ μᾶλλον ἀποτελούμενος ἐκ δύο πηλίνων κεραμίδων, τῆς μιᾶς ἀνεστραμμένης ἐπὶ τῆς ἄλλης, ὕψους 0,90 μ. καὶ πλάτους 0,56 μ., ὅστις ἡδράζετο καὶ πάλιν ἐντὸς αὐλακος ἀνεφγμένης ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους μέχρι βάθους 4,14 μ. (βλ. Σχέδιον 10) καὶ βαινοῦσης παραλλήλως πρὸς τὸ ἀνάλημμα. Τοῦ ἀγωγοῦ δ ἀπεκαλύφθησαν δύο ἱκανοποιητικῶς σφζόμενα τμήματα, τὸ ἐν μήκους 2,60 μ. παρὰ τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνεχίζετο οὗτος πρὸς ΒΑ., καὶ τὸ ἄλλο, μήκους 2,30 μ., παρὰ τὸ προαναφερθὲν λιθόστρωτον δάπεδον, ὅφ' ὃ συνεχίζετο οὗτος πρὸς ΝΔ. Ἡ κλίσις τοῦ ἀγωγοῦ ἦτο ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ.

Νοτίως τοῦ δευτέρου τμήματος τοῦ ἀναλήμματος καὶ εἰς ἀπόστασιν μόλις 0,20 μ. ἀπεκαλύφθη καὶ ἕτερος κατὰ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν διερχόμενος ἐντεῦθεν ἀγωγός, ὁ ε. Τοῦτου ἐσφάζετο κατὰ χώραν τμήμα μήκους 2 μ., ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν πηλίνων πλακῶν, σχήματος ἀνεστραμμένου ἄβαθοῦ Π, πλάτους 0,20 καὶ ὕψους 0,18 μ., τὰ δὲ ἄκρα τῶν σκελῶν τοῦ εἰς τὸ αὐτὸ περίπου ἐπίπεδον πρὸς τὸ τοῦ λιθοστρώτου δαπέδου. Ἐξ αὐτοῦ ἔχομεν ὄστρακα ἐλληνιστικὰ καὶ ρωμαϊκὰ καὶ ἀγνόθα εἰς σχῆμα κολούρου πυραμίδος, μελαμβαφῆ κατὰ τὸ ἄνω τμήμα.

Δεδομένου ὅτι πάντα τὰ ἤδη συγκεντρούμενα στοιχεῖα, ἦτοι — τὰ παραλλήλως βαίνοντα — ἀνάλημμα, ἀγωγοὶ δ καὶ ε ὡς καὶ τὸ λιθόστρωτον δάπεδον, ἐξεταζόμενα πρὸς ἀλληλα, οὐδεμίαν ἐπιτρέπουν ἀμφιβολίαν ὅτι ἀνήκουν ἅπαντα εἰς διερχομένην ἐντεῦθεν, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. λιθόστρωτον ὁδόν, δυνάμεθα νὰ ὑποστηρίξωμεν ὅτι ὁ ἀγωγός δ ἦτο ὁ κεντρικὸς ἀποχευτικὸς, ἐνῶ ὁ ε ἦτο ἀγωγός ἐπιφανείας διὰ τὰ ὄμβρια κλπ. ὕδατα, παρὰ τὸ ρεῖθρον τῆς ὁδοῦ.

Τέλος, ὀλίγον νοτιώτερον (εἰς ἀπόστασιν 7,70 ἀπὸ τῆς βορείας μεσοτοιχίας καὶ 5 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς) ἀπεκαλύφθη — ἐντὸς διανοιχθέντος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο πεδίλου — καὶ δεῦτερος πολὺ κατεστραμμένος τοῖχος, μὲ τὴν αὐτὴν πορείαν πρὸς τὴν τοῦ πρώτου ἀναλημματικοῦ τοῖχου. Ἄν δὲ ὑποτεθῆ ὅτι οὗτος ἦτο τὸ ΝΑ. κράσπεδον τῆς ὁδοῦ, τότε τὸ πλάτος αὐτῆς θὰ εἶναι 5,05 μ. Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι ἐπίσης, ὅτι ἡ παρὰ τὸ ΝΔ. ἄκρον τοῦ δευτέρου σφζομένου τμήματος τοῦ βορείου κρασπέδου τῆς ὁδοῦ ἐκ λίθων ἐπιστρώσις φαίνεται νὰ ἐπεκτείνεται καὶ πέραν αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὁμως ἔχομεν ἤδη καὶ τὴν κατὰ τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου σημειωθεῖσαν ἀρχαίαν ὀ-

δόν, με κατεύθυνσιν, ὡς ἀνεφέρθη, ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ., πρέπει μᾶλλον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐδρικό-μεθα πρὸ διασταυρώσεως τῶν ὡς ἄνω δύο ὁδῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθησαν ἐπίσης καὶ δύο φρέατα (Σχ ἐ δ. 10, Φ 1, Φ 2).

Τὸ Φ 1, διαμέτρου 0,85 μ., ἦτο ἐπενδεδυμένον διὰ λιθοδομῆς καὶ ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 22 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν μεσοτοιχίαν. Τούτου δ' ἔνεκεν ἦτο ἀδύνατος ἡ ἔρευνά του.

Τὸ Φ 2, διαμέτρου 1,20 μ., ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 3,30 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως καὶ 1,50 μ. ἀπὸ τῆς βορείας μεσοτοιχίας, ἦτο κοινόν, λελαξευμένον εἰς τὸν μαλακὸν βράχον καὶ πλήρες ὕδατων. Ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ του μετὰ δυσκολίας συνελέγησαν τρεῖς λύχνοι 4ου π.Χ. αἰ., ἀγνὸς κωνική 3ου π.Χ. αἰ., οἰνοχόη, λύχνος μὲ κεκαυμένην μύξαν καὶ προτομὴν Ἀθηνᾶς 3ου - 4ου μ.Χ. αἰ. κακότεχρον μᾶλλον καὶ τρία χαλκᾶ νομίσματα ἀρχαῖα ἑλληνικά.

8. Παπανικολῆ ἀριθ. 3 (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 8)

Κατὰ τὰς ὑπὸ τὴν παρακολούθησιν ἡμῶν ἐκσκαφικὰς ἐργασίας, ὑπὸ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ καὶ εἰς βάθος 3 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, μεταξὺ δὲ τῶν παντὸς εἶδους παλαιῶν ὑλικῶν, δι' ὧν ἦτο ἐπικεχωσμένον τὸ εἰρημένον ἀκίνητον, περισυνελέγησαν δύο μαρμάρινα τμήματα, ἦτοι:

α) ἀρραβδῶτου κιονίσκου, μὲ ἀποτετριμμένην τὴν ἐπιφάνειαν καὶ β) γλυπτοῦ, μᾶλλον ἀπὸ αὐχένα ζώου (σφζ. μήκ. 0,125 καὶ πλάτους 0,08 μ.).

9. Πρωτογένους καὶ Ἀγ. Ἐλεούσης (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 9)

Εἰς τὸ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν οἰκόπεδον αἱ ἐργασίαι παρηκολουθήθησαν ὑφ' ἡμῶν ἀπὸ 10-8-64 ἕως 16-9-64. Ἀρχικῶς ἐγένετο γενικὴ ἐκσκαφὴ τοῦ χώρου, χωρήσασα εἰς βάθος 4 - 4,30 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας. Εἰς τὸ οὗτω δημιουργηθὲν ἐνιαῖον ἐπίπεδον (ὅπερ θὰ λαμβάνηται ὡς βάσις διὰ τὰς μετρήσεις εἰς βάθος) ἤρχισεν ἡ διάνοιξις τῶν πεδίων, ἐντὸς 4 ἐκ τῶν ὁποίων (βλ. Σχ ἐ δ ι ο ν 11), κειμένων κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἡμισυ τοῦ οἰκοπέδου, ἀπεκαλύφθησαν τὰ κάτωθι ἀρχαῖα λείψανα:

α) Εἰς τὸ τῆς ΝΑ. γωνίας πέδιλον ὃ τοίχος α, ἀποτελούμενος ἐκ διαφόρου μεγέθους ἀργῶν λίθων καὶ λελαξευμένων ὀγκολίθων (διακρίνονται δύο ἐπάλληλοι εἰς τὸ βόρειον ἄκρον του) συνδεομένων διὰ πηλοῦ. Οὗτος ἀποκαλυφθεῖς

εἰς βάθος 1,70 μ., ἐθεμελιόυτο ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους καὶ διητηρεῖτο εἰς ὕψος 1 μ. Αἱ περίξ αὐτοῦ ἐρευνηθεῖσαι ἐπιχώσεις εἰς βάθος 1,78 μ. ἦσαν τεταραγμέναι, περιεῖχον δὲ θραύσματα ἀγγείων διαφόρων ἐποχῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἐνσφράγιστον λαβὴν ἀμφορέως μὲ ἐμβλημα μέλισσαν. Ἀπὸ βάθους 1,78 - 2,70 μ., ἦτο μέχρι τοῦ παρθένου ἐδάφους, ἡ ἐπιχώσις ἦτο καθαρά καὶ ὁμοιογενής, ἀπέδωσε δὲ ἐλάχιστα ὄστρακα.

β) Ἐντὸς τοῦ γειτονικοῦ πεδίου ἀπέχοντος 2,15 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Α. μεσοτοιχίας καὶ 2,60 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Ν. ἀντιστοίχου, ἀπεκαλύφθη ὃ τοίχος β, ἐκτισμένος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ κατευθυνόμενος ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἡ ἄνω ἐπιφάνειά του ἔκειτο εἰς βάθος 1,38 μ., ἐθεμελιόυτο δὲ καὶ οὗτος ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου, ὃ ὁποῖος ὅμως ἔφθανεν εἰς βάθος μόνον 1,70 μ.

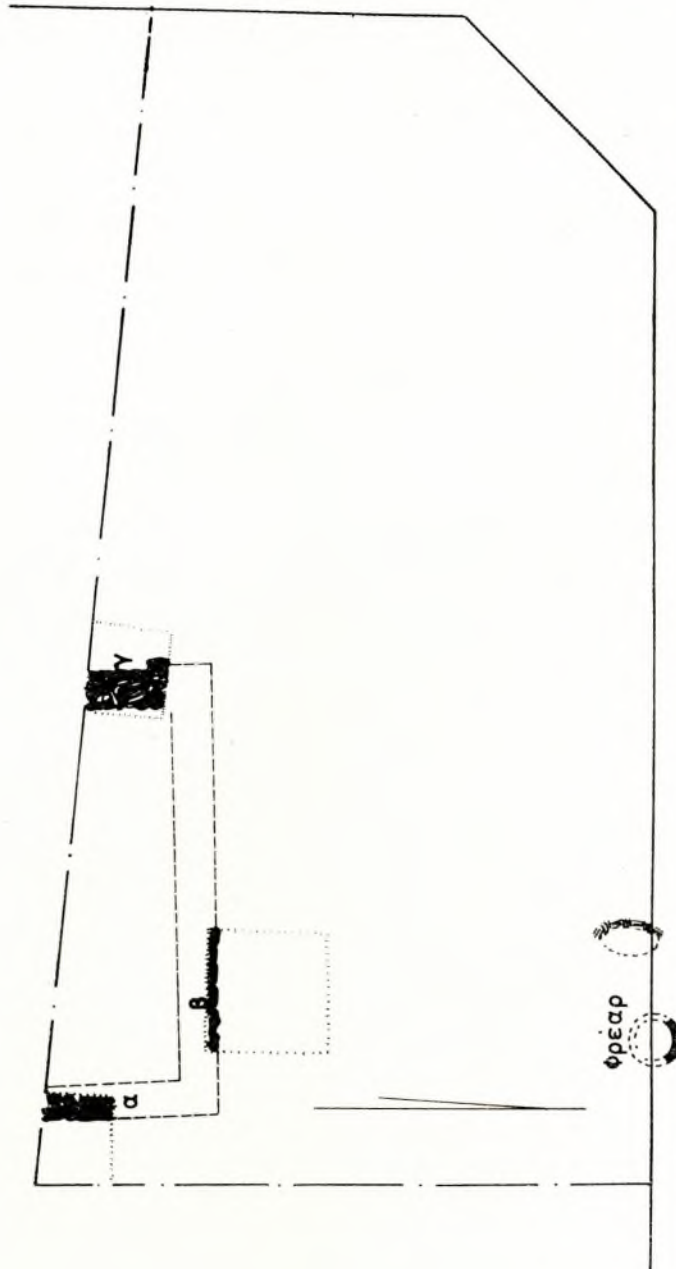
Ἡ διαφορὰ βάθους, εἰς ὃ συναντᾶται ἡ κιμιλία εἰς τὰ δύο ὡς ἄνω πέδιλα, ἐπιβάλλει νὰ δεχθῶμεν κλίσιν τοῦ παρθένου ἐδάφους ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ὅποτε δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ εἰς τὸ παρατιθέμενον Σχ ἐ δ. 12 συσχέτισις τῶν τοίχων α καὶ β, παρὰ τὰ διαφορετικὰ βάθη θεμελιώσεως αὐτῶν.

Τὴν αὐτὴν δὲ κλίσιν φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ καὶ ἡ καθαρὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ τῶν ἐρειπίων σφζομένη ἐπίχωσις, τοῦτο δὲ διότι καὶ ἐντὸς τοῦ πεδίου παρετηρήθη, ὅτι μέχρι βάθους 1,01 μ. ὑπῆρχον καὶ αἱ εἰς τὸ Κ 18 συναντηθεῖσαι τεταραγμέναι ἐπιχώσεις, ἐνῶ ἀπὸ βάθους 1,01 - 1,38 μ., ἦτοι μέχρι τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ τοίχου, εἴχομεν καὶ ἐνταῦθα ὁμοιογενῆ καὶ ἀδιατάρακτον.

γ) Ἐντὸς τρίτου πεδίου (Κ 14), διανοιχθέντος παρὰ τὴν νοτιᾶν μεσοτοιχίαν τοῦ οἰκοπέδου καὶ εἰς ἀπόστασιν 7,75 μ. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς, ἀπεκαλύφθη καὶ ἄλλο τμήμα τοίχου (τοίχος γ), τῆς αὐτῆς κατασκευῆς πρὸς τὰ ἤδη περιγραφέντα καὶ παραλλήλως βαῖνον πρὸς τὸ τοῦ τοίχου α. Καὶ τοῦτο ἐθεμελιόυτο ἐπὶ τῆς κιμιλίας εἰς βάθος 3 μ., καὶ εἶχε πλάτος κυμαινόμενον ἀπὸ 0,65 - 0,85 μ. καὶ μέγ. σφζόμενον ὕψος 1 μ. Εἰς τὴν δυτικὴν μακρὰν πλευρὰν του παρετηρήθη μικρὰ ἐσοχὴ («πατούρα») μεταξὺ 1ης καὶ 2ας εἰς ὕψος στρώσεως ἀργῶν ἢ ἡμιλελαξευμένων λίθων καὶ μία σχετικῶς ἐπιμελεστέρα εὐθυγράμμισις πρὸς Δ. τῶν λίθων τῆς 2ας εἰς ὕψος στρώσεως.

Ἡ αὐτὴ ἐσοχὴ παρετηρήθη καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν μακρὰν πλευρὰν τοῦ τοίχου α, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ βόρειον ἡμισυ αὐτοῦ (ὅπου οἱ δύο ἐπάλληλοι ὀγκολίθοι) διὰ τοῦτο καὶ ἀρχικῶς ἐθεωρήθη τυχαῖον. Ἦδη ὅμως ἡ συσχέτισις τῶν δύο ἐσοχῶν τούτων, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ κοινὰ σημεῖα τῶν ἤδη περιγραφέντων τοίχων ἐνισχύουν τὴν ἄ-

Ο Δ Ο Σ Α Λ Ι Α Σ Ε Α Ε Ο Υ Σ Η Σ

Ο Δ Ο Σ Π Ρ Ω Τ Ο Γ Ε Ν Ο Υ Σ

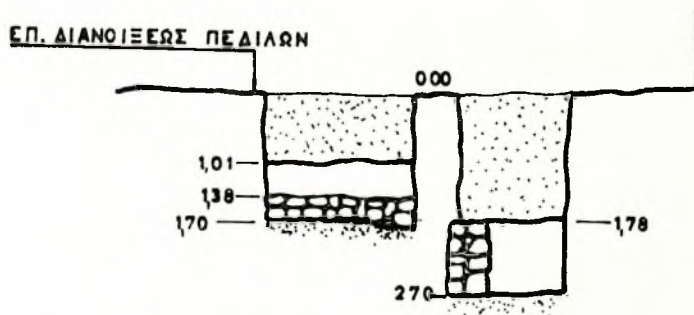
Σχέδ. 11. 'Ανασκαφή του κατά την διασπαύρωσιν των ὁδῶν Πρωτογένους — 'Αγ. 'Ελεούσης οἰκοπέδου

ποσιν ὅτι ἡ δυτικὴ πλευρὰ τοῦ τοίχου γ καὶ ἡ ἀνατολικὴ τοῦ α εἶναι αἱ ἐξωτερικαὶ ὄψεις τῶν τοίχων τούτων καὶ ὅτι τὸσον οἱ δύο οὗτοι τοῖχοι ὅσον καὶ ὁ β ἀνήκουν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ κτίσμα, οἰκοδομηθὲν ἐπὶ τῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. κεκλιμένης ἐπιφανείας τῆς κιμιλιᾶς, κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους. Ἐὰν ἡ ἀποψὶς αὕτη εὐσταθῇ, τότε τὸ κτίσμα τοῦτο πρέπει νὰ ἐκφεύγῃ τῶν ὀρίων μιᾶς ἀπλῆς ἰδιωτικῆς ἐγκαταστάσεως, διότι ἡ μεταξὺ τῶν τοίχων α καὶ γ ἀπόστασις, διὰ τὴν ὁποίαν

κιμιλιάν, μήκους 1.20 μ., ἐπικεχωσμένον διὰ κλασσικῶν χρόνων ἐπιχώσεως, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν κατὰ τὸν καθαρισμὸν του περισυλλεγέντων ὀλιγαριθμῶν μελαμβασῶν καὶ ἐρυθρομόρφων ὀστράκων.

10. Μπενιζέλου ἀριθ. 5 (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 10)

Καὶ ἐνταῦθα, μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν παλαιῶν ὑπογείων καὶ τὴν ἐπακολουθήσαν ἐκσκαφὴν πρὸς δημιουργίαν ἐνιαίου ἐπιπέδου, ἐφ'

Σχέδ. 12. Συσχέτισις βάθους ἐπιφανείας κιμιλιᾶς εἰς τὰ δύο πέδιλα

μάλιστα δὲν γνωρίζομεν ἂν εἶναι τὸ μήκος ἢ τὸ πλάτος αὐτοῦ, ὑπερβαίνει τὰ 6 μ.

Εἰς τὸ δεύτερον ἀπὸ Α. πρὸς Δ. καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν ὁδὸν Πρωτογένους προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου διανοιχθὲν πέδιλον Κ 2, ἀπεκαλύφθη κατὰ τὸ τρίτον περίπου τῆς διαμέτρου του σφζόμενον ἀρχαῖον φρέαρ, ἐπενδεδυμένον ἐσωτερικῶς διὰ πωρίνων καμπύλων πλακῶν, εἰργασμένων περίπου κατ' ἀπομίμησιν τῶν χρησιμοποιουμένων εἰς τὰ γνωστὰ μετὰ πηλίνης ἐπενδύσεως φρέατα. Αἱ πλάκες εἶχον ὕψ. 0,25 μ. καὶ ἀνὰ τρεῖς ἐσχηματίζον ἓνα δακτύλιον. Ἐξωτερικῶς παρουσίαζον χονδροειδῆ ἐπεξεργασίαν, ἐνῶ ἐσωτερικῶς ἦσαν λελεασμένοι καὶ ἔφερον κατὰ τὸ κέντρον μνηοειδῆ ἀλλὰ οὐχὶ διαμπερῆ τομήν.

Δυστυχῶς τὸ φρέαρ εἰς ὀλόκληρον τὴν διάμετρον του ἐσφάζετο μόνον βαθύτερον τοῦ πυθμένος τοῦ πεδίλου, ἤτοι εἰς βάθος πέραν τῶν 2.70 μ., τὸ δὲ πέδιλον κατεκλύζετο ὑπὸ τῶν ὑδάτων ὡς ἐκ τούτου οὔτε ἡ μέχρι πυθμένος ἐξερεύνησις του κατέστη δυνατή, οὔτε ἡ λήψις διαστάσεων δακτυλίου πλήρους. Ἀπλῶς διεπιστώθη διὰ λοστοῦ ὅτι τὸ βάθος τοῦ φρέατος ἐξικνεῖτο μέχρι 2 εἰσέτι μέτρων ἀπὸ τοῦ πυθμένος τῆς βάσεως.

Τέλος, κατὰ τὴν δυτικὴν παρεῖαν τοῦ πεδίλου τούτου καὶ εἰς βάθος 2 μ. ἀπεκαλύφθη τὸ διατηρούμενον ἡμισυ ἐπιμήκους λαξεύματος εἰς τὴν

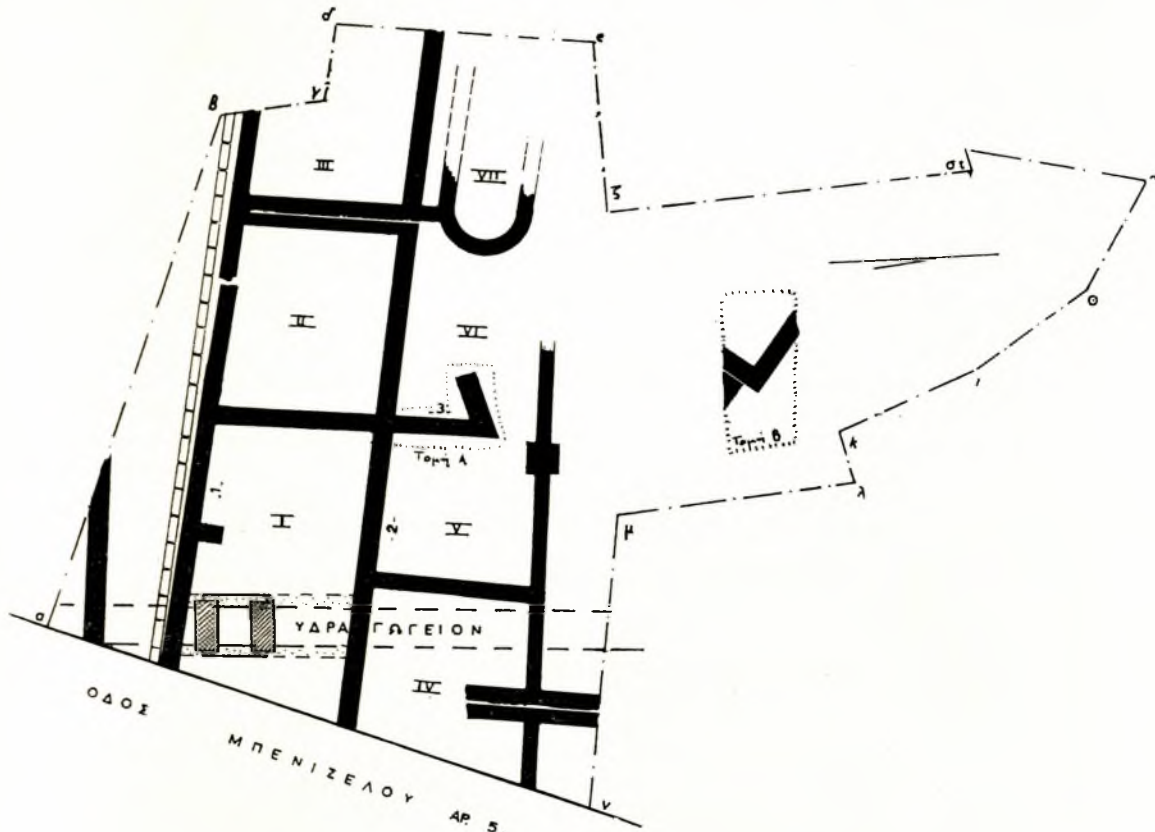
οὐ διηνοίγοντο αἱ βάσεις τῆς ὑπὸ ἀνέγερσιν νέας οἰκοδομῆς, ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται εἰς πλείεστα σημεῖα, κείμενα εἰς τὸ νότιον τοῦ οἰκοπέδου, τμήματα τοίχων, ὡς ὕλικόν τῶν ὁποίων εἶχον χρησιμοποιηθῆ καὶ ἄφθονα ἀρχαῖα (ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, τμήματα γλυπτῶν κλπ.).

Ἡ ὕψ' ἡμῶν ἀναληφθεῖσα ἐν συνεχείᾳ ἔρευνα εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποκάλυψιν ἐνὸς μερικῶς καὶ ἐν θεμελίῳ μόνον σφζόμενου καθ' ὄλον τὸ νότιον ἡμισυ τοῦ οἰκοπέδου, ἀλλὰ καὶ πέραν τῶν πρὸς Α. καὶ Δ. ὀρίων αὐτοῦ ἐκτεινομένου ὑστερορρωμαϊκῶν χρόνων κτηρίου, τοῦ ὁποῦ διεκρίνοντο σαφῶς ἑπτὰ (Σ χ έ δ. 13 I - VII) ἐν συνόλῳ ἐπὶ μέρους διαμερίσματα. Ταῦτα, ὡς βλέπομεν, ἦσαν διατεταγμένα εἰς δύο παραλλήλους σειράς ἐκατέρωθεν ἐνὸς μακροτάτου καὶ ἐν εἴδει ἄξονος τοίχου, τοῦ 2, με κατεύθυνσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ἐπεκτεινομένου δὲ καθ' ὄλον τὸ μήκος τοῦ οἰκοπέδου (ἀπὸ τῆς προσόψεως μέχρι τοῦ βάθους αὐτοῦ). Τῶν διαμερισμάτων τὰ I - VI εἶχον σχῆμα ὀρθογώνιον, τὸ δὲ VII ἀψιδωτόν, ἐξ ὅσον δύναται νὰ συμπεράνη τις ἐκ τοῦ σφζόμενου τμήματος τοῦ πρὸς Ν. τοίχου του, τοῦ καμπυλομένου κατὰ τὸ πρὸς Α. ἄκρον αὐτοῦ.

Τρεῖς ἐκ τῶν τοίχων τοῦ ἐν λόγῳ κτίσματος παρουσίασαν, κατὰ τὰς γενομένας εἰς βάθος δοκιμὰς, δύο ἐπαλλήλους καὶ χρονολογικῶς διαφόρους οἰκοδομικὰς φάσεις. Ἡ παλαιότερα, μάλι-

στα, άντεπροσωπεύετο υπό θεμελίου συναντηθέντος εις βάθος, κατεσκευασμένου έξ άργών λίθων και κεράμων συνδεομένων δι' άσβεστοκονιάματος, ένφ ή ύπερκειμένη ταύτης νεωτέρα ύπό προσθήκης καθ' ύψος επί του πρώτου θεμελίου κατε-

του προς Ν. αυτού σχεδόν παραλλήλου προς αυτόν μακρού τοίχου (μεταξύ των τοίχων 1 και 2), ένφ τό προς Δ. διέσχιζε τρόπον τινά τον κεντρικόν άξονικόν τοίχον και έξικνείτο μέχρι τής γενέσεως τής πιθανολογουμένης άψίδος, τήν

Σχέδ. 13. Κάτοπις του παρά τήν οδόν Μπενιζέλου ύστερορωμαϊκών χρόνων κτηρίου

σκευασμένης έξ άργών λίθων και παντός είδους θραυσμάτων ή όλοκλήρων άλλ' έλλιπώς σωζομένων μαρμαρινών αρχιτεκτονικών μελών και γλυπτών. Η τοιχοδομία αυτή παρατηρήθη και εις όλους τούς άλλους άποκαλυφθέντας τοίχους του κτίσματος. Ίσως ώς μεταγενεστέρας και τής δευτέρας φάσεως τροποποιήσεις πρέπει να θεωρήσωμεν και δύο διπλους τοίχους, ών ό εις έκείτο καθέτως προς τον βόρειον τοίχον του δωματίου IV, έλλιπώς σωζόμενος, άλλ' έμφανώς τέμνων αυτόν και ουχι άμέσως συνηρημένος προς τό σχήμα του δωματίου, ό δε έτερος, ό και χαρακτηριστικότερος, μεταξύ των δωματίων II και III· τούτου τά δύο παράλληλα, έφαπτόμενα και τής αυτής κατασκευής σκέλη, δέν ειχον τό αυτό μήκος, αλλά τό μόν προς Α. περιωρίζετο μεταξύ του άξονικου και

όποιαν φαίνεται να συγκρατη έν είδει άντηρίδος.

Έξωτερικώς και καθ' όλον τό μήκος του προς Ν. του άξονικου μακρού τοίχου δωματίου I διήρχετο πήλινος άγωγός τομής άνεστραμμένου II, κεκαλυμμένος δι' επιπέδων πηλίαν πλακών και διακοπτόμενος εις τι σημείον ύπό φρεατίου επισκέψεως. Νοτίως τούτου και παραλλήλως βαίων άνεκαλύφθη έτερος τοίχος έξ άργών λίθων και άσβεστοκονιάματος, πλάτους 0,60 μ., όστις όμως δέν έφαινετο να συνδέεται όργανικώς προς τό ειρημένον κτίσμα.

Οί τοίχοι του κτίσματος ειχον κατά κανόνα πλάτος 0,80 μ. (πλήν των τής παλαιότερας φάσεως, ότινες ήσαν στενότεροι) και μέγιστον σωζ. ύψος (μόνον εις τον τοίχον I) 1.50 μ. Επί τή βάσει άποτειχισθέντων έξ αυτού μαρμαρινών εύ-

ρημάτων, περί ὧν ὁ λόγος ἀμέσως κατωτέρω (ἐνεπίγραφος στήλη καὶ προτομή), δύναται τὸ κτίσμα τοῦτο νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὸ τέλος τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων.

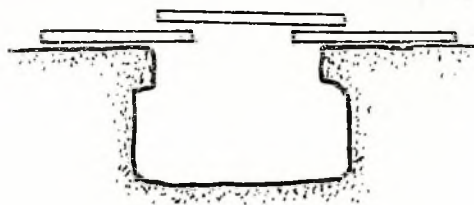
Κινητὰ εἰρημάτα. Τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ἀποτειχισθέντων καὶ περισυλλεγέντων ἀρχαίων εἶναι: α) Προτομή ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἑλλιπῆς κατὰ τὴν ἔνθετον κεφαλὴν καὶ τὸν ἀριστερόν ὄμον· σφῆζει πλάτος 0,23 καὶ ὕψος 0,35 μ. (Πί ν. 42 β). β) Τμήμα ἄκρας δεξιᾶς χειρὸς ὑπερμεγέθους ἀγάλματος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου (διαστ. 0,18 x 0,17 μ.) καὶ θραῦσμα ἐκ δύο κεκαμμένων δακτύλων πιθανώτατα τῆς χειρὸς ταύτης. Ἡ ἄνω πλευρὰ τῆς παλάμης σχεδὸν κατεστραμμένη (Πί ν. 42 γ). γ) Τμήμα κεκαμμένου βραχίονος ἀγάλματος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐπίσης, ἀλλ' εἰς κλίμακα μεγαλυτέραν τῆς τοῦ φυσικοῦ καὶ μικροτέραν τῆς β. Διαστ. 0,31 x 0,255 μ. δ) Τμήμα ὤμου καὶ κοιλίας μαρμαρινῆς λουτροφόρου, κεκοσμημένης διὰ πλοχομοὺς περὶ τὸν ὤμον καὶ καθέτων ραβδώσεων κατὰ τὴν κοιλίαν. ε) Λουτροφόρος μαρμαρινῆ, σφωζομένη μόνον κατὰ τὸ κυρίως σῶμα καὶ φέρουσα παράστασιν ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ συνήθους σκηνηῆς δεξιῶσεως. Σφζ. ὕψ. 0,51 μ. ζ') Τὸ ἀριστερόν ἄνω μέρος ἐπιτυμβίου μαρμαρινίου ἀναγλύφου (Πί ν. 43 α). Τὸ ἀνάγλυφον ἔχει ἀποτυμῆθαι διὰ χονδροειδοῦς λαξεύσεως. Ἐπὶ τῆς ἐπιστήψεως ὀμεγάσχημα ἀνάγλυφα (Merlatura), ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπιστυλίου ἐπιγραφή ἐκ δύο στίχων ἡμιαποκεκρουμένη. Ἐπὶ τοῦ α' στίχου ἀναγιγνώσκεται: --- ΜΙΑΞΙΑ ΕΙΔΟΜΕΝΕΥΣ ΜΕΛΙΤΩ[Ν]. Τῶν ὑστέρων ρωμαϊκῶν χρόνων, σφζ. ὕψ. 0,57 καὶ πλάτος 0,31 μ.

Πλὴν τῶν πολλῶν τελείως ἐφθαρμένων χαλκῶν νομισμάτων ἔχομεν ἐντεῦθεν καὶ εὐάριθμα ἄλλα, ἦτοι: Ἀσσάρια τοῦ (337 - 361 καὶ Ἰουλιανοῦ Β' (361 - 363), Ἰουστινιανοῦ Α', Ἡρακλείου, ἀνώνυμα βυζαντινά (989 - 1028) καὶ (1042 - 1055), ὡς καὶ Νικηφόρου Γ' Βοτανειάτου (1078 - 1081).

Δυστυχῶς, ἡ ἐπιδιωχθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἐπέκτασις τῆς ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης καθ' ὅλην τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ οἰκοπέδου καὶ εἰς βάθος ἦτο ἀνεπίκτος, λόγῳ τῆς ἀθλίας καταστάσεως τῶν παρακειμένων παλαιῶν οἰκοδομῶν, αἵτινες ἐκινδύνευον νὰ καταρρεύσουν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ μηχανικός τῆς οἰκοδομῆς, ἀντὶ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ παρθένου ἐδάφους πρὸς διανοίξιν βάσεων, ἐπροτίμησε τὴν λύσιν θεμελιώσεως διὰ μονομπλόκ, τὸ ὅποιον καὶ ἐκάλυψε τελικῶς, ὡς εἶχον, πάντα τὰ ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ ἀποκαλυφθέντα.

Πρὶν ἢ ἀπομακρυνθῶμεν τοῦ οἰκοπέδου, ὅμως, εἶχομεν τὴν τύχην διὰ μικρᾶς σκαφῆς ἐν τῷ δωματίῳ I νὰ ἀποκαλύψωμεν τμήμα τοῦ ἐντεῦθεν καὶ

μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. διερχομένου Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, τὸ ὅποιον ἐσκαμμένον ἐν-

Σχέδ. 14. Τομὴ ἀγωγοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου

τὸς τοῦ μαλακοῦ βράχου ἐκαλύπτετο διὰ μαρμαρινῶν πλακῶν (Σχ ἐ δ. 14).

11. Θησέως ἀριθ. 11 (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 11)

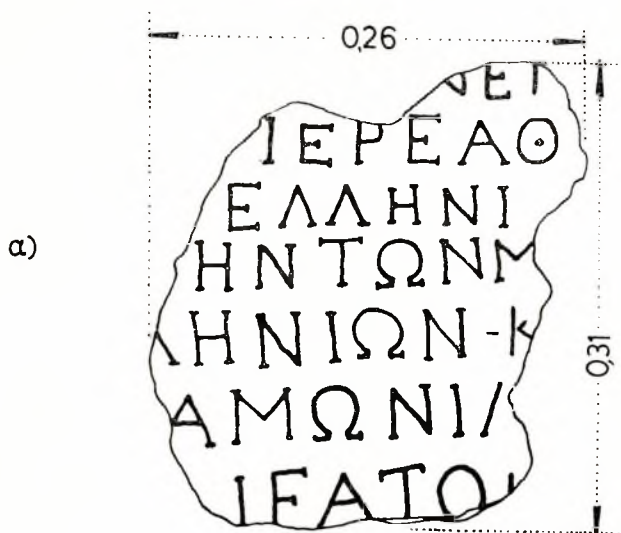
Εἰς τὸ οἰκόπεδον τοῦτο καὶ μέχρι βάρους 6 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφάνειας, ὅπου καὶ εὗρίσκετο ἡ κιμιλιά, οὐδὲν ἀπολύτως ἀρχαιολογικὸν ἐνδιαφέρον παρουσίασαν αἱ ἐσκαφικαὶ ἐργασίαι. Ἐπὶ τῆς κιμιλιάς ὅμως καὶ εἰς σημείον ἀπέχον 7 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Ν. μεσοτοιχίας ἀπεκαλύφθη κοίλωμα, βάθους 2 μ. περίπου καὶ μεγίστου ἀνοίγματος 2.50 μ., πλήρες βεβαίως παλαιῶν ἐπιχώσεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὑπῆρχον πολλὰ ὄστρακα ἀγγείων κοινῆς χρήσεως καὶ μία ἐνσφράγιστος λαβρὴ ἀμφορέας.

12. Μητροπόλεως καὶ Πατρώου (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 12)

Εἰς τὸ ἐνταῦθα καὶ κατὰ τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν κείμενον οἰκόπεδον, κατὰ τὰς ἐσκαφικὰς ἐργασίας, ἀπεκαλύφθησαν: α) ὑπὸ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως καὶ εἰς βάθος 3.50 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος, τοῖχος ἐξ ἄργων λίθων, κατευθυνόμενος ἀπὸ Δ. πρὸς Α., μήκους 2.50, ὕψους 1.80 καὶ πάχους 0,60 μ., ὅστις πρὸς Δ. μὲν συνεχίζετο καὶ ὑπὸ τὴν ὁδὸν Πατρώου, ἐνθὲ πρὸς Α. εἶχε καταστραφῆ ὑπὸ διανοιχθέντος μεταγενεστέρου φρέατος. β) Νοτίως τοῦ τοίχου τούτου καὶ εἰς βάθος 5.30 μ. ἀπεκαλύφθησαν δύο ὀγκόλιθοι, ἐξ ὧν ὁ πρῶτος ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 2.30 καὶ ὁ ἄλλος 1.95 μ. ἀπὸ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ οἰκοπέδου. Εἶχον διαστάσεις 0,65 x 0,45 καὶ 0,70 x 0,47 μ. καὶ εἶναι ἀβέβαιον ἂν εὗρισκοντο κατὰ χώραν. γ) Κατὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου, εἰς βάθος 2.50 μ. ἀπεκαλύφθη βυζαντινὸς ἀγωγὸς ὠσειδοῦς τομῆς, μήκους 0,53, ἀνοίγματος 0,11 καὶ σφζ. ὕψους 0,15 μ. δ) Τέλος, ἐντὸς τῶν ἐκ τῆς ἰδίας γωνίας ἐπιχώσεων συνελέγησαν τὰ ἐν Σχ ἐ δ. 15 καὶ 16 δύο μεγάλα ἐνεπίγραφα τεμάχια, ἐκ

λευκού μαρμάρου, ἀνήκοντα προφανῶς εἰς στρωγύλην ἀναθηματικὴν βᾶσιν, ἀφορώσαν εἰς ἀρχιερέα, ὡς συμπληροῦται ἀσφαλῶς ὁ 2ος στίχος τοῦ τεμαχίου α: ([ἀρχ]ιερέα Θ[εῶν Σεβαστῶν] ἢ Θ[εοῦ ὄνομα]). Τοῦ αὐτοῦ τεμαχίου ὁ 4ος στίχος δύναται

τῶν α καὶ β — κειμένων ἀντιστοιχῶς εἰς τὸ Δ, καὶ Α. ἄκρον καὶ ἐπεκτεινομένων καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῶν. Ὡς πρὸς τοὺς τοίχους τούτους σημειοῦμεν: Ὁ α εἶχε κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ, καὶ ἡ ἄνω ἐπιφάνειά του συνηντήθη εἰς βάθος

Σχέδ. 15. Ἐνεπίγραφον τεμάχιον ἀναθηματικῆς βάσεως

νὰ συμπληρωθῆ ὡς: [ἐξηγητ]ῆν τῶν Μ[υστηρίων] ἢ [ἀγωνοθέτ]ῆν τῶν Μ[εγάλων Καισαρείων] ἢ καὶ [ἐπιμελητ]ῆν.

Αὐτοκρατορικῶν χρόνων. Ὑψ. γραμμάτων: 0,031 - 0,035 μ.

13. Α'. Διον. Ἀρεοπαγίτου καὶ Βύρωνος (Σχέδ. 1, ἀριθ. 13)

Εἰς ἐσκαφικὰς ἐργασίας τῆς ΥΔΡΕΞ πρὸς τοποθέτησιν ἀποχευτικῶν ἀγωγῶν κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ Διον. Ἀρεοπαγίτου ἀπεκαλύφθησαν εἰς τρεῖς χάνδακας — ἐπιίπτοντας εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Βύρωνος καὶ Φρυνίχου τμημά της — λείψανα ἀρχαίων κτισμάτων, ἀγωγῶν κλπ., τὰ ὅποια παρηκολογήθησαν καὶ ἠρευνήθησαν ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὰς νυκτερινὰς ἐργασίας τῆς ἐν λόγῳ Ἑταιρείας καὶ ἀπὸ 22-5-64 μέχρι 5-6-64.

Οἱ χάνδακες ὠνομάσθησαν I, II καὶ III, ἀρχῆς γενομένης ἐκ τοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν Βύρωνος κειμένου, ἠνοίχθησαν παραλλήλως πρὸς τὴν Διον. Ἀρεοπαγίτου, ἡ δὲ ΒΔ. γωνία τῶν ἀπέειχεν ἀπὸ τῆς νοτιῆς καθέτου πρὸς τὴν γωνίαν τῶν εἰρημένων ὁδῶν: 1.60 μ. τοῦ I, 8 μ. τοῦ II καὶ 16.50 μ. τοῦ III (Σχέδ. 17).

Χάνδαξ I. Ἐντὸς αὐτοῦ (μήκους 3 καὶ πλ. 0,90 μ.) εὑρέθησαν λείψανα ἀρχαίων τοίχων —

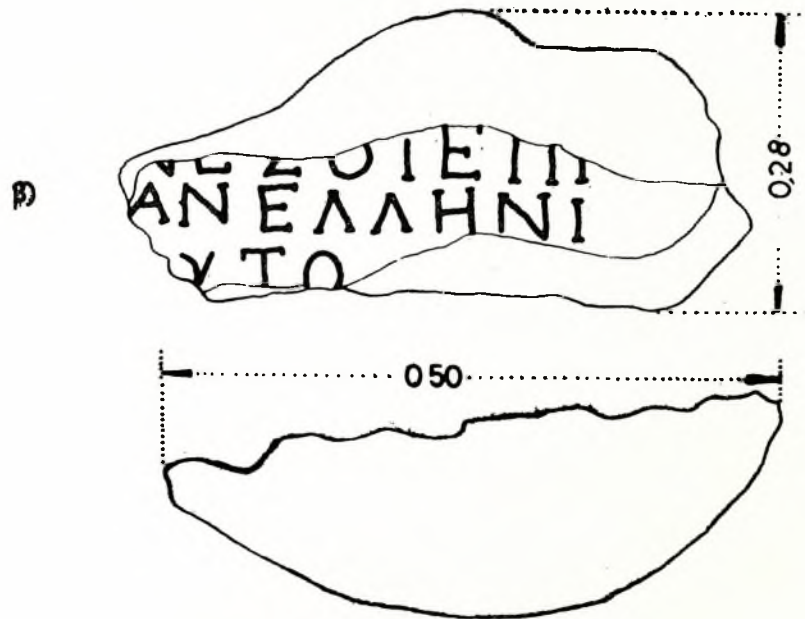
1.20 μ. ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ. Ἐκείθεν καὶ μέχρι βάθους 1.70 μ. ἀπετελεῖτο ἐξ εὐθρύπτων ἀσβεστολίθων, συνδεομένων δι' ἀσβέστου καὶ ἄμμου, βασιζομένων ἐπὶ μιᾶς στρώσεως ἐκ κανονικῶς λελαξευμένων μικροῦ πάχους ὀγκολίθων (διετηροῦντο δύο ἐντὸς τοῦ σκάμματος) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐπὶ ἀργολιθοδομῆς πάλιν μέχρι βάθους 2.50 μ. (συνολικῶς σφζ. ὕψ. τοίχου 1.30 μ., πλάτος δὲ ἀδιάγνωστον). Ὁ β εἶχε κατεύθυνσιν ἐλαφρῶς ἀποκλίνουσαν τῆς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἡ ἄνω ἐπιφάνειά του συνηντήθη εἰς βάθος 1.80 μ. Ἀπετελεῖτο ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ κεράμων συνεχόμενων ἐπίσης δι' ἀσβέστου καὶ ἄμμου. Καὶ τούτου τὸ ἐπίπεδον θεμελιώσεως ἦτο εἰς βάθος 2.50 μ. (ἦτοι σφζ. ὕψος 0,80 μ. καὶ πλάτος ἀδιάγνωστον). Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τοίχων ἀπόστασις εἰς τὴν βορειαν παρειάν τοῦ χάνδακος ἦτο 2.30 μ., εἰς δὲ τὴν νοτίαν 2.45 μ. (δηλ. δὲν ἔβαινον παραλλήλως), ὁ δὲ χώρος ἐπληροῦτο διὰ μεταγενεστέρων ἀνομοιογενῶν καὶ τετραραγμένων ἐπιχώσεων, ἐκ τῆς ἐρεῦνης τῶν ὁποίων συνελέγησαν ὀλίγα θραύσματα κεράμων καὶ ἀγγείων κοινῆς χρήσεως, ὡς καὶ πλάξ ἀγωγοῦ τομῆς σχήματος ἀνεστραμμένου Π, οὐχὶ βεβαίως κατὰ χώραν κειμένη.

Ὁ χάνδαξ ἐσκάφη μέχρι βάθους 3.40 μ., ἀλλὰ τὸ παρθένον ἔδαφος (κιμιλιά) οὐδαμοῦ ἀνευρέθη

(βλ. τὰς ἐπὶ τοῦ Σ χ ε δ. 17 ἀντιστοιχοῦς καθέτους τομάς).

Χάνδαξ II. Οὗτος, μήκους 3.60 καὶ πλ. 1.30 ἀπέχει 3.80 μ. ἀπὸ τὴν πρὸς Β. οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς Διον. Ἀρεοπαγίτου. Κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 1.40 μ. ὁ ἀγωγὸς γ, τομῆς ἑλλειψοειδοῦς, κατευθυνόμενος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ὅσον κατέστη δυνατόν νὰ δια-

νος ἐπίσης δι' ἄργων λίθων καὶ κεράμων ἀναμίξ, διετήρει δὲ ἐπὶ τῶν πρὸς Δ. καὶ Ν. πλευρῶν τοῦ ἴχνη παχέος κονιάματος, ἐνῶ ἀπὸ τὸ Α. ἄκρον αὐτοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχεν ἀποκοπὴ ὑπάρχουσα συνέχειά του. Τὸ πρὸς Ν. ἄκρον αὐτοῦ ἐξεῖχε 0,50 μ. ἀπὸ τῆς βορείας παρειάς τοῦ χάνδακος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν συνεχίζετο. Ἐσφίζετο εἰς ὕψος 0,99 καὶ πλ. 1.88 μ.

Σχέδ. 16. Ἐνεπίγραφον τεμάχιον ἀναθηματικῆς βάσεως

πιστωτῆ ὑπογείως ὁ ἀγωγὸς οὗτος μὲ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν συνεχίζετο 2 μ. πέραν τῆς βορείας παρειάς τοῦ χάνδακος, φρασσόμενος ἐνταῦθα διὰ λίθων, οἵτινες εἰσεχώρησαν ἐντὸς αὐτοῦ ἐκ τῶν ὑπερκειμένων ἐπιχώσεων καὶ 4 μ. πέραν τῆς νοτίας παρειάς του, διακοπτόμενος ὑπὸ πηλίνης πλακός, πιθανῶς θραύσματος τοῦ αὐτοῦ ἀγωγοῦ. Ἐθεμελιούτο εἰς βάθος 2.20 μ. ἐπὶ ὑποστρώματος ἐκ θραυσμάτων ὄξυπυθμένων ἀμφορέων. Εἶχεν ὕψος 0,80 καὶ πλάτος 0,47 μ., ἕκαστος δὲ δακτύλιός του ἀπετελεῖτο ἐκ δύο τεμαχίων, ἥτοι ἀπὸ πῆλινον ὀχετόν, κάτω ἐσωτερικῆς τομῆς ἀνεστραμμένου Π, καλυπτόμενον δι' ἡμιελλειψοειδοῦς κεραμίδος.

Εἰς τὸ αὐτὸ σκάμμα καὶ παρὰ τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ ἀπεκαλύφθη ὁ τοῖχος δ, τοῦ ὁποίου ἡ ἄνω σφζομένη ἐπιφάνεια συνηγήθη εἰς βάθος 2.33 μ. ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ ἐπίπεδον θεμελιώσεώς του εἰς βάθος 3.32 μ. Ὁ τοῖχος ἦτο ἐκτισμέ-

Κατὰ συμπληρωματικὸν καθαρισμὸν τοῦ πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ ἀγωγοῦ τμήματος τοῦ σκάμματος, διεπιστώθη ἡ ὑπαρξίς ἐπαλλήλων στρώσεων ἀρχαίου δρόμου (Σ χ ε δ. 17, ε), συνολικοῦ πάχους 1.60 μ. Ἡ ἀνωτέρα στρώσις συνηγήθη εἰς βάθος 0,75 μ. (ἥτοι 0,65 μ. ὑπεράνω τοῦ ἀγωγοῦ) ἢ δὲ κατωτάτη εἰς βάθος 2.35 μ. Ἰχνη τοῦ δρόμου τούτου διετηροῦντο μέχρι πλάτους 1 μ. ἀνατολικῶς τοῦ ἀγωγοῦ.

Τέλος, ἐντὸς τοῦ ἀνοιχθέντος ὑπογείου ὀρυγματος (σύριγγος) πρὸς ἔνωσιν τῶν χανδάκων Ι καὶ ΙΙ ἀπεκαλύφθη τμήμα ἄλλου ἀρχαίου τοίχου (Σ χ ε δ. 17, στ), τοῦ ὁποίου ἡ ἄνω σφζομένη ἐπιφάνεια εὐρέθη εἰς βάθος 1.40 μ. (ἥτοι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ ἀγωγοῦ) τὸ δὲ ἐπίπεδον θεμελιώσεως εἰς βάθος 2.90 μ. Ὁ τοῖχος στ ἔκειτο εἰς ἀπόστασιν 0,40 μ. δυτικῶς τοῦ ἀγωγοῦ καὶ ἔβαινε παραλλήλως πρὸς αὐτόν. Εἶχε πλάτος 0,57 καὶ σφζ. ὕψ. 1.50 μ., κατὰ δὲ τὴν ἀνατολικὴν παρειάν του

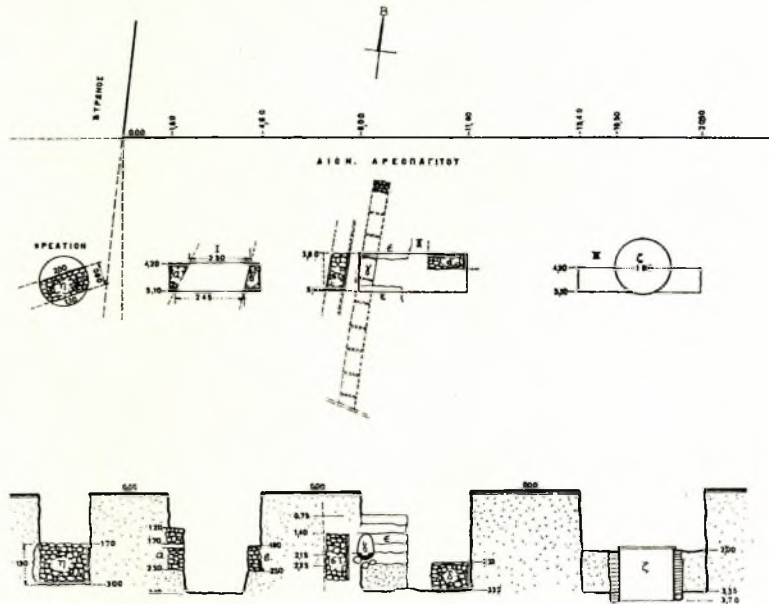
ήτο επενδεδυμένος διά λεπτών μαρμαρίνων πλακών, τοποθετημένων ἐν εἴδει ὀρθοστατῶν καὶ συνεχομένων διά κονιάματος.

Καὶ εἰς τὸν χάνδακα τοῦτον δὲν εὐρέθη τὸ παρθένον ἔδαφος.

Χάνδαξ III. Οὗτος, ἀπέχων 4.30 μ. τῆς βορείας οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Διον. Ἀρεοπαγίτου, ἦτο μήκους 4 καὶ πλ. 0,80 μ. Ἐντὸς αὐτοῦ καὶ εἰς βάθος 2 μ. ἀπεκαλύφθη φρεάτιον κυλιν-

Ἔκ τῶν ἤδη περιγραφέντων ἀρχαίων λειψάνων, τὰ πλεῖστα δυσκόλως θὰ ἠδύναντο νὰ ἐρμηνευθοῦν, λόγῳ τοῦ μικροῦ τμήματος αὐτῶν τοῦ ἀποκαλυφθέντος ἐντὸς τῶν χανδάκων.

Τὸ μόνον συγκεκριμένον καὶ λίαν διαφωτιστικὸν στοιχεῖον ἐκ τῆς ὄλης ἀνασκαφῆς εἶναι τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα ἀρχαίας ὁδοῦ μετὰ τοῦ κεντρικοῦ ἀγωγοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ διαπιστωθεῖσα κατεύθυνσις καθορίζει καὶ τὴν τοῦ ἀντιστοίχου τμή-

Σχέδ. 17. Τομή καὶ κάτοψις τῶν 3 χανδάκων τῶν ἀποκαλυφθέντων εἰς τὴν ὁδὸν Διον. Ἀρεοπαγίτου καὶ Βύρωνος

δρικοῦ σχήματος, διαμ. 1.90 καὶ βάθους 1.70 μ., κείμενον κατὰ τὸ ἥμισυ ἐντὸς τοῦ χανδάκου καὶ πέραν τοῦ πρὸς Β. ὁρίου του.

Τὰ τοιχώματά του ἦσαν επενδεδυμένα δι' ὀπτοπλίνθων καὶ ἐπικεχρισμένα ἐσωτερικῶς, ὡς καὶ ὁ πυθμὴν, δι' ἀσβέστου, ἐσφραγίζετο δὲ τοῦτο διά πηλίνου πώματος. Πλὴν ἐλαχίστων πηλίνων θραυσμάτων, εὐρεθέντων εἰς τὸ βάθος του, καὶ τὰ ὅποια προήρχοντο μᾶλλον ἐκ τοῦ τεθραυσμένου πώματος, οὐδὲν ἕτερον εὐρέθη.

Φρεάτιον ΥΔΡΕΞ (Σχέδ. 17). Μετὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τῶν τριῶν σκαμμάτων διηνοίχθη ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ φρεάτιον διαμ. 1.60 καὶ βάθους 3 μ.

Ἐντὸς αὐτοῦ καὶ εἰς βάθος 1.70 μ. ἀπεκαλύφθη καὶ ἄλλος τοίχος — ὁ ἡ — κατευθυνόμενος ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΑ., πλάτους 0,85 μ. Ἦτο ὁμοίας κατασκευῆς πρὸς τοὺς προηγουμένους, ἔθμελιούτο δὲ εἰς βάθος 3 μ.

ματος τῆς ὁδοῦ, τοῦτο δὲ διότι διά τῆς ἀνευρέσεώς του ἐπιβεβαιούται ἡ ἐντεῦθεν διέλευσις καὶ ὀρίζεται σαφέστερον ἡ θέσις τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων τοποθετηθείσης εἰς τοὺς πίνακας τῆς πολεοδομικῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀρχαιοτάτης ὁδοῦ, τῆς ἀγούσης ἐκ τοῦ Φαλήρου καὶ διά τῶν Ἴτωνίων Πυλῶν πρὸς τὸ κέντρον τοῦ ἀρχαίου ἄστεως.

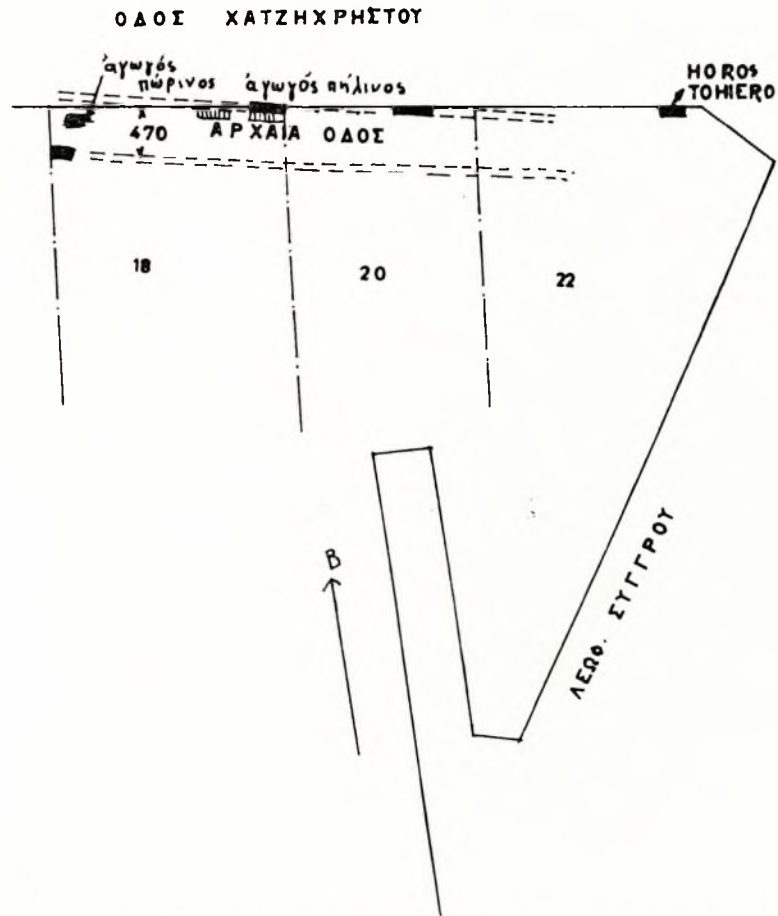
13. Β'. Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου καὶ Μακρυγιάννη

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἤδη περιγραφείσαν ἀνασκαφὴν, δεόν νὰ ἀναφερθῇ καὶ ἡ κατὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐκσκαφικῶν ἐργασιῶν τοῦ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Διον. Ἀρεοπαγίτου καὶ Μακρυγιάννη κειμένου οἰκοπέδου διαπιστωθεῖσα ὑπαρξίς δύο μοναδικῶν ὀγκολίθων, ἐξ ὧν ὁ μὲν εἰς ἔκειτο ὑπὸ τὴν πρὸς Ν. μεσοτοιχίαν τοῦ ἀκινήτου, εἰς βάθος 2.60 ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ εἰς ἀπόστασιν 3.50 μ. ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Μακρυγιάννη,

ὁ δ' ἕτερος ὑπὸ τὴν πρὸς Ν. οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ Διον. Ἀρεοπαγίτου, εἰς βάθος 2.40 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 5 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Μακρυγιάννη.

Προσπάθεια ὑπολογισμοῦ τῆς διδομένης κατευθύνσεως ἐκ τῆς νοητῆς εὐθείας τῆς ἐνούσης

τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ οἰκοπέδου ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομήσεων.

Σχέδ. 18. Κάτωφιν ἀρχαίας ὁδοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῆς διερχομένων ἀγωγῶν

τοὺς δύο ὀγκολίθους εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν διαπίστωσιν ὅτι τόσοσιν αὕτη, ὅσον καὶ τὰ βάρη θεμελιώσεως τῶν ὀγκολίθων συγκριτικῶς συμφωνοῦν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τοῦ ἀγωγοῦ γ. Διὰ τοῦτο πιστεύομεν, ὅτι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐπρόκειτο περὶ κρασπέδου τῆς ὁδοῦ καταστραφέντος κατὰ

14. Χατζηγηρήσου 18 - 20 (Σχέδ. 1, ἀριθ. 14)

Περὶ τῆς ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν γενομένης ἐνταῦθα ἐνάρξεως τῶν ἐκσκαφικῶν ἐργασιῶν εἰδοποιήθημεν σχετικῶς ἀπὸ τὸν κ. Τραυλόν, ὑφ' οὗ σημειωτέον κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθὸν εἶχεν ἐπισημανθῆ εἰς τὸ παραπλευρῶς οἰκόπεδον — Χα-

τζηχρήστου 22 και Λεωφ. Συγγρού — ο σημαντικώτατος και κατά χώραν κείμενος

HORO ζ
TOHIERO

ἀρχαϊκῶν χρόνων, περιλαμβανόμενος ἤδη μεταξύ τῶν μαρμαρίνων εὐρημάτων τῆς Γ' Περιφέρειας ὑπ' ἀριθ. καταγραφῆς 705 (Πί ν. 43 β)¹.

Οὕτω, μετὰ τὴν διακοπὴν τῶν ἐκσκαφῶν, προέβημεν εἰς μικρὰς ἐκτάσεις ἀνασκαφικῆν ἐξερεύνησιν τοῦ ὄλου χώρου, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις κυρίως τῶν ὀλίγων κατὰ τὴν πρόσοψιν τῶν ὡς ἄνω ἀκινήτων διασωθέντων λειψάνων ἀρχαίας ὁδοῦ καὶ τῶν ὑπ' αὐτὴν διερχομένων ἀγωγῶν (Σχ ἔδ. 18).

Ἡ ἔρευνα ἤρχισεν ἐκ τῆς ΒΔ. γωνίας τῶν οἰκοπέδων, ὅπου εἰς ἀπόστασιν 3.25 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς καὶ παρὰ τὴν Δ. μεσοτοιχίαν τοῦ ὑπ. ἀριθ. 18 οἰκοπέδου ἀπεκαλύφθη τὸ πρῶτον σφζόμενον τμήμα τοῦ νοτίου κρασπέδου τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἀποτελούμενον ἐκ δύο ὀγκολίθων (ἐν εἶδει ὀρθοστατῶν), ὧν ὁ πρὸς Δ. ἔκειτο, κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ μήκους του, ὑπὸ τὴν δυτικὴν μεσοτοιχίαν. Κατηθύνετο ἐξ Α. πρὸς Δ., ἐθεμελιόυτο εἰς βάθος 2.25 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἐπὶ τοῦ πρὸς τοῦτο διευθετηθέντος παρθένου ἐδάφους καὶ εἶχε συνολικὸν σφζ. μήκος 1.40, πλ. 0.43 καὶ ὕψ. 0.80 μ.

Εἰς ἀπόστασιν 0,50 μ. βορείως αὐτοῦ διεκρίνοντο αἱ πεπατημέναι στρώσεις τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἐπεκτεινόμεναι πρὸς Β. μέχρι καὶ πέραν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Χατζηχρήστου.

Κατὰ τὴν εἰς βάθος πρόοδον τῶν ἐργασιῶν, εὐρέθη εἰς ἀπόστασιν 0,40 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Δ. μεσοτοιχίας καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν μικρὸν σφζόμενον τμήμα — μήκους 1.15 καὶ πλ. 0,72μ. — κατεστραμμένου πορίνου ἀγωγοῦ, κειμένου εἰς βάθος 2.68 μ. Οὗτος, ὡς ἔχων κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., φαίνεται ἄσχετος πρὸς τὴν ὁδόν.

Κατὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ πρὸς ἀνατολὰς ἐπεκταθεῖσαν ἔρευναν, ἀπεκαλύφθη εἰς ἀπόστασιν 9.80 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Δ. μεσοτοιχίας καὶ παρὰ τὴν οἰκοδομικὴν πάλιν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ Χατζηχρήστου τμήμα πηλίνου ἀγωγοῦ — τομῆς σχήματος ἀνεστραμμένου Π — καλυπτομένου ὑπὸ πηλίνων πλακῶν καὶ διατηρουμένου εἰς μήκος 1.20 μ., ὅστις ἐθεμελιόυτο εἰς βάθος 1.70 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας. Διὰ δοκιμῆς γενομένης παρὰ τὸν

1. Ἴσως πρόκειται διὰ τὸ γνωστὸν «Ἱερὸν τὸ Κόδρον καὶ τὸ Νελέος καὶ τῆς Βασίλειος», τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπιγραφὴν (Ψήφισμα Βουλῆς καὶ Δήμου) τοῦ 418/7 π.Χ. εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἀνευρεθεῖσαν (βλ. IG I³, 94, Κουμανούδης AE 1884, 161, πίν. X καὶ 'I. Θρεψιάδης, Ἀνασκαφαὶ νοτίως τῆς Ἀκροπόλεως, ΠΑΕ 1950, σ. 64 - 65).

ἀγωγὸν διεπιστῶθη ἐνταῦθα ἡ ὑπαρξίς τοῦ βορείου κρασπέδου τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, κειμένου 0,41 μ. βορείως τοῦ ἀγωγοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 4.70 μ. ἀπὸ τῆς νοτιῆς προεκτάσεως τοῦ σφζόμενου τμήματος τοῦ νοτίου κρασπέδου, ἐδραζομένου δὲ εἰς βάθος 2.50 μ. ἐπὶ τῆς κιμιλιάς.

Εἰς βάθος 2.60 μ. καὶ κάτωθεν τοῦ ἀγωγοῦ περισυνελέγησαν ὄστρακα ἑλληνιστικὰ ἀπὸ πινακία, φιάλας, κανθάρους κλπ.

Στρωματογραφικῶς ἠρευνήθησαν τὸ μεταξὺ τοῦ κρασπέδου τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τμήμα, τὸ πρὸς Ν. τοῦ κρασπέδου εἰς μήκος 0,85 μ. ἀπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸ πρὸς Α. τοῦ ἡμικατεστραμμένου μεσοτοίχου — διαχωριστικοῦ ἄλλοτε τῶν οἰκοπέδων 18 καὶ 20 — ἀπὸ βάθους 1.50 καὶ ἐξῆς, μετὰ τὰ κάτωθι ἀποτελέσματα:

1ον στρώμα: ὄστρακα ρωμαϊκὰ καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα: α) τελείως ἐφθαρμένον ἀρχ. ἑλληνικὸν καὶ β) Κοινὸν Θεσσαλῶν 48 - 27 π.Χ. τύπος Rogers, σ. 26, εἰκ. 9.

2ον στρώμα: ὄστρακα ἑλληνιστικὰ καὶ τεμάχιον χαλκοῦ.

3ον - 5ον στρώμα: ὄστρακα ἑλληνιστικὰ καὶ ρωμαϊκὰ, τεμάχια χαλκοῦ καὶ δέκα χαλκᾶ νομίσματα (εὐρεθέντα ἀπὸ βάθους 1.80 - 2.60 μ.), ὧν τὰ πλείστα τελείως ἐφθαρμένα ἀρχ. ἑλληνικὰ καὶ ἐν Ἀθηνῶν (230 - 229 π.Χ.).

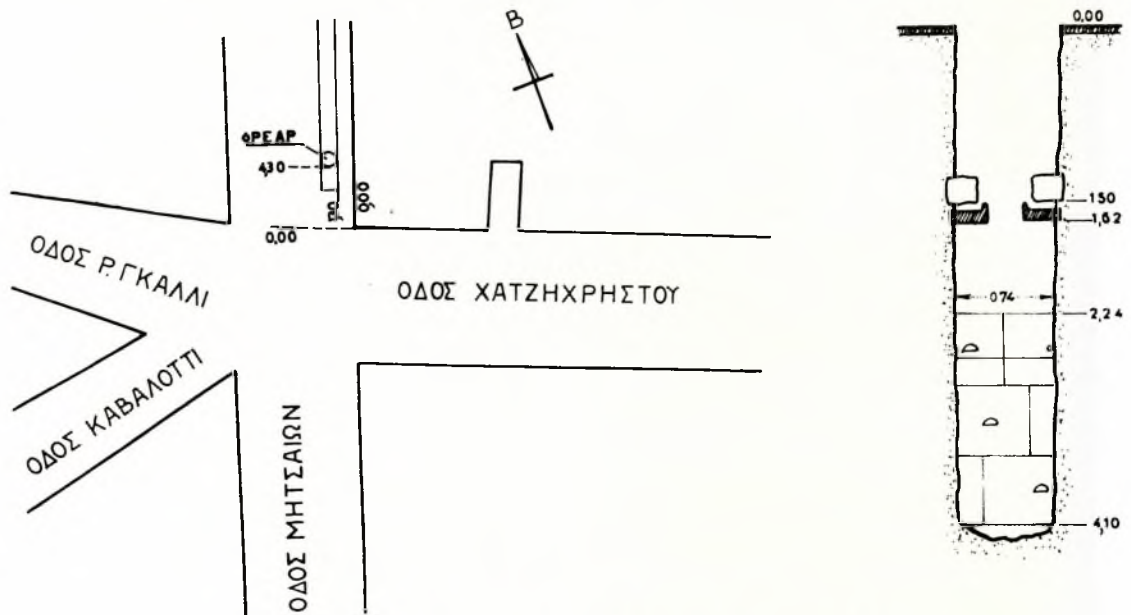
6ον στρώμα: Ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ 5ου συνελέγησαν πολυάριθμα τεμάχια ἐρυθροῦ ἀγγείου, ὡς καὶ ὄστρακα μελαμβαφῆ πινακίων καὶ φιαλῶν καὶ δύο ἀγνῶτες. Ἐν συνεχείᾳ καὶ μέχρι ἐξαντλήσεως τοῦ στρώματος (ἀπὸ βάθους 2.60 - 2.80 μ.) εὐρέθησαν πάλιν πλὴν τῶν ἑλληνιστικῶν ὄστράκων, ἀγνῶς καὶ νόμισμα χαλκοῦν Ἀθηνῶν, 3ου αἰ. π.Χ. Τύπος: Διπλοῦν σῶμα γλαυκός, μετὰ μιᾶς κεφαλῆς.

Τὸ ἀναμενόμενον νὰ συναντηθῆ ἐνταῦθα βόρειον κράσπεδον τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ δὲν ἀνευρέθη. Προφανῶς θὰ ἦτο παλαιόθεν κατεστραμμένον (πρβλ. παλαιὰς ἐπιχώσεις), διότι ἡ συνέχειά του ἀνεκαλύφθη τελικῶς ὀλίγον ἀνατολικώτερον τῆς τομῆς καὶ παρὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου ἀριθ. 18, συμπεπληρωμένη καθ' ὕψος ὑπὸ νεωτέρας τῆς τοῦ κρασπέδου τοιχοδομίας προσθήκης, πιθανῶς ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς θεμέλιον μεταγενεστέρου τινὸς κτίσματος. Πάντως, τὰ ὀλίγα ἀποκαλυφθέντα τμήματα ὑπῆρξαν ἄρκετὰ διὰ τὸν καθορισμὸν α) τῆς κατεύθυνσεως (Α. - Δ.) καὶ β) τοῦ πλάτους (4.70 μ.) τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, περὶ τῆς ὁποίας πληρεστέρα μελέτη συσχετίζουσα ταύτην μετὰ τὸν «ὄρον τοῦ Ἱεροῦ» θὰ δημοσιευθῆ προσεχῶς ὑπὸ τοῦ κ. Τραυλοῦ.

Εἰς τὸ αὐτὸ οἰκοπέδον, πλὴν τῶν ἀποκαλυφθέν-

των τμημάτων τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, εὐρέθη καὶ ἕτερον μικρὸν τμήμα τοῖχου κείμενον εἰς ἀπόστασιν 8 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Χατζηχρήστου καὶ 14.55 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Δ. μεσοτοιχίας, θεμελιούμενον ἐπὶ τῆς κμιλιᾶς καὶ κατευθυ-

0,30 μ., κάτωθι δ' αὐτοῦ, ἦτοι εἰς βάθος 1.50 μ., δεῦτερον περιστόμιον ἐκ πάρου, ὕψους 0,12 μ. Ἀμφότερα τὰ περιστόμια εἶχον τὸ σύννηθες τετράγωνον σχῆμα, με κυκλικὴν ὀπὴν εἰς τὸ κέντρον. Τὸ πώρινον ἐκαλύπτετο ὑπὸ μαρμαρινῆς πλακῶς

Σχέδ. 19. Θέσις εὐρέσεως ἀρχαίου φρέατος καὶ τομῆ αὐτοῦ

νόμον ἐξ Α. πρὸς Δ. Σφζ. μήκος αὐτοῦ 1.30, πλάτος 0,50 μ. Ἐπίσης περισυνελέγησαν: α) ἐκ τῶν ἐπιχώσεων εἰς λύχνος, φέρων κατὰ τὸν πυθμένα του τὸ στοιχεῖον χ καὶ β) ἕτερος λύχνος κατὰ τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου. Μικρὰ δοκιμὴ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο σημεῖον οὐδὲν ἀπέδωκε.

15. Μητσαίων καὶ Χατζηχρήστου (Σχέδ. 1, ἀριθ. 15)

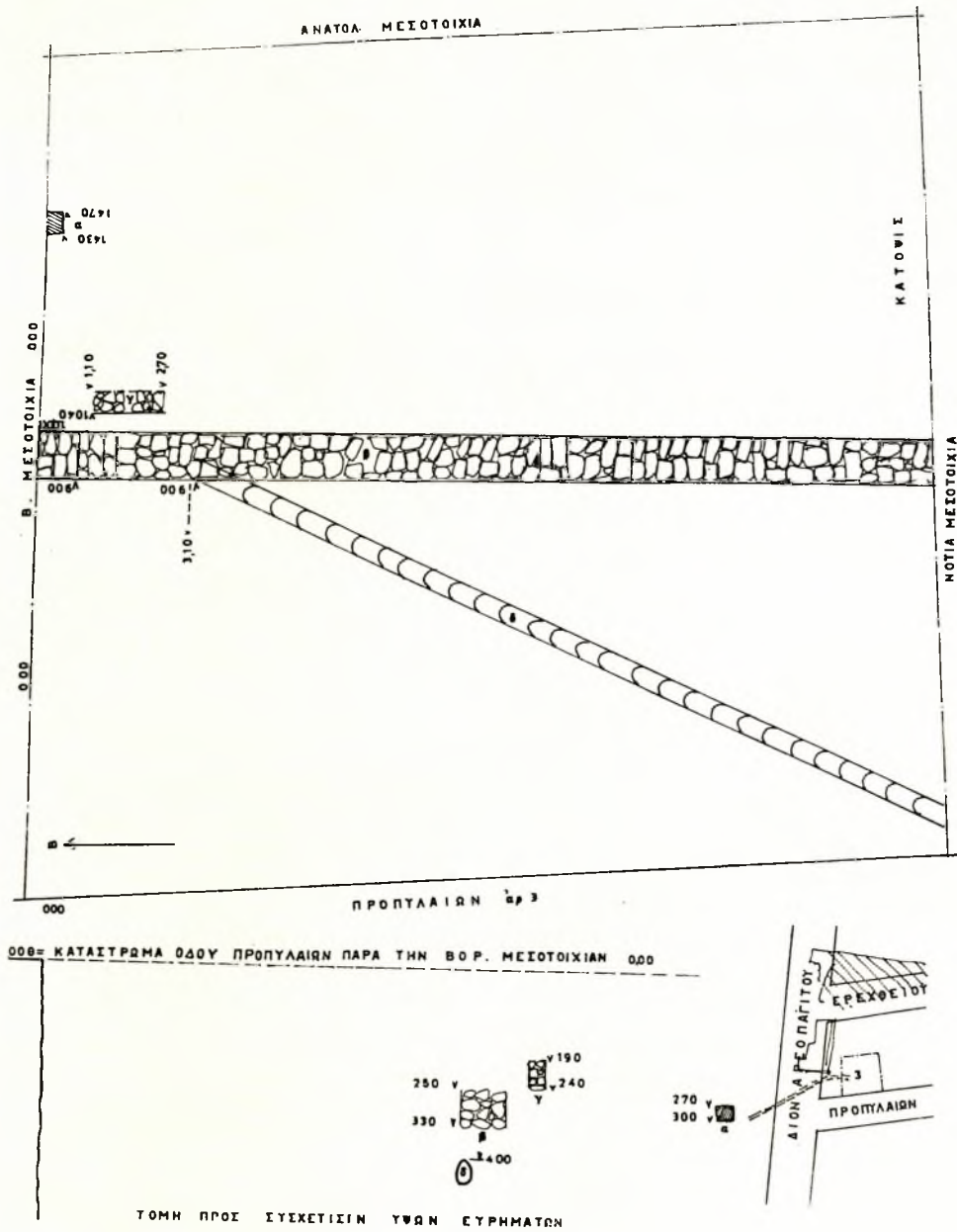
Ἐντὸς χάνδακος διανοιχθέντος ὑπὸ τοῦ ΟΤΕ κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ Μητσαίων καὶ παρά τὴν ΝΑ. οἰκοδομικὴν γραμμὴν ἀπεκαλύφθη ἁ ρ χ α ἰ ο ν φ ρ ε α ρ (Σχέδ. 19), κείμενον εἰς ἀπόστασιν 4.30 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Β. γωνίας τῶν ὁδῶν Μητσαίων καὶ Χατζηχρήστου, τὸ ὅποιον ἠρευνήθη ὑφ' ἡμῶν μέχρι βάθους 4.10 μ. Ἀπὸ ἀπόψεως εὐρημάτων οὐδὲν ἀπέδωσε· ἦτο πλῆρες ὕδατος καὶ πιθανάτα οὐδέποτε ἠχρηστεύθη ὡς φρέαρ ὑδρεύσεως. Ἀπὸ ἀπόψεως κατασκευῆς παρουσιαζε τὴν ἐξῆς μορφήν: Εἰς βάθος 1.20 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας συνηντήθη τὸ πρῶτον (τὸ καὶ νεώτερον) περιστόμιόν του ἐκ μαρμάρου, ὕψους

καὶ ἔφερε περὶ τὰ χεῖλη τοῦ στομίου του (διαμ. 0,48 μ.) ἴχνη τῆς ὑπὸ τοῦ σχοινοῦ προκαλουμένης τριβῆς κατὰ τὴν ἀντλησιν. Τὸ φρέαρ ἔφερε τὴν γνωστὴν ἐπένδυσιν ἐκ πηλίνων πλακῶν, ὕψους ἐνταῦθα 0,60 μ., με τὴν χαρακτηριστικὴν μνηοειδῆ ἐντμησιν εἰς τὸ κέντρον αὐτῶν. Ὁ πρῶτος δακτύλιος εἶχε καταπέσει. Ὑφ' ἡμῶν ἀπεκαλύφθησαν εἰς βάθος τρεῖς ἐτι δακτύλιοι καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ τετάρτου, ἀπετελοῦντο δὲ ἐκ τριῶν πλακῶν ἕκαστος καὶ εἶχον διάμ. ἐσωτερικῶς 0,74 μ.

Ἡ πηλινὴ ἐπένδυσις χρονολογεῖ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς του (4ος π.Χ. αἰ.), ἐνῶ τὰ περιστόμια ἀποτελοῦν δείγματα μεταγενεστέρως χρήσεως.

16. Μισαραλιώτου καὶ Τσάμη Καρατάσου (Σχέδ. 1, ἀριθ. 16)

Κατὰ τὴν διάνοξιν ἐξ πεδίων εἰς τὸ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ἄνω ὁδῶν οἰκόπεδον, ἰδιοκτησίας Ἄρ. Κουμπῆ, μεταξὺ τῶν «μπάζων» περισυνελέγησαν ἀναμιξῆ ὄστρακα διαφόρων ἀγγείων (πινακίων, μεγαρικῶν σκύφων, κανθάρων, κρατήρων, ὄξυθυμένων ἀμφορέων κλπ.), χρο-

Σχέδ. 20. Άνασκαφή εν τῷ οικοπέδῳ Προπυλαίων 3
(Τομή 1 καὶ κάτωσις)

νολογούμενα από τοῦ 4ου π.Χ. μέχρι καὶ τοῦ 4ου μ.Χ. αἰῶνος.

17. Προπυλαίων ἀριθ. 3 (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 17)

Εἰς τὸ οἰκόπεδον τοῦτο, ἰδιοκτησίας Μαρίας Ἰωαννίδου-Μπάλλα, κατὰ τὰς ἐκσκαφικὰς ἐργασίας πρὸς διάνοξιν ὑπογείου καὶ θεμελίων ἀπεκαλύφθησαν τὰ κάτωθι λείψανα ἀρχαίων κτισμάτων (Σ χ ε δ. 20):

α) Εἰς βάθος 2.70 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ εἰς ἀπόστασιν 14.30 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Προπυλαίων, ἀκριβῶς δὲ ὑπὸ τὴν πρὸς Β. μεσοτοιχίαν ὁ ὀγκόλιθος α, πλάτους 0,40 καὶ ὕψ. 0,30 μ. (Τὸ μήκος του δὲν κατέστη δυνατόν νὰ διαπιστωθῆ, διότι οὗτος ἐχώρει ὑπὸ τὴν μεσοτοιχίαν).

β) Εἰς βάθος 2.50 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 9 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς, ἀκριβῶς δὲ παρὰ τὴν Β. μεσοτοιχίαν, ὁ τοῖχος β ἐξ ἄργων λίθων, πλ. 1 καὶ ὕψους 0,80 μ., κατευθυνόμενος ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ διασχίζων, ὡς διεπιστώθη μετὰ τὸν πλήρη καθαρισμόν του, ὀλόκληρον τὸ οἰκόπεδον, συνεχιζόμενος δὲ καὶ πέραν τῆς Ν. μεσοτοιχίας. Ὁ τοῖχος ἐσφῶζε λείψανα κονιάματος, ἀπὸ δὲ τὰς ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐπιχώσεις συνελέγησαν ὄστρακα μελαμβαφῆ (κυρίως λαβαὶ καὶ βάσεις ἀγγείων).

γ) Εἰς βάθος 1.90 μ. καὶ παρὰ τὴν ΒΔ. πλευρὰν τοῦ προηγούμενου ἕτερον μικρὸν τμήμα τοῖχου γ ἐξ ἄργων λίθων ἐπίσης, ἀλλὰ ἄνευ κονιάματος, μήκους 1.60 καὶ ὕψους 0,50 μ., με κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

δ) Εἰς βάθος 4 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ μὲν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Προπυλαίων 9 μ., ἀπὸ δὲ τῆς πρὸς Β. μεσοτοιχίας 3.10 μ. ἀπεκαλύφθη, τέλος, τὸ πρὸς Β. διατηρούμενον ἄκρον τοῦ ἀγωγοῦ δ (ἐκ κεραμίδων ἡμιελλειψοειδῶν, ἐσωτ. πλάτους 0,40 μ. καὶ ὕψους 0,70 μ.), ὅστις ἐκείθεν καὶ με κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ. διέσχιζε διαγωνίως ὀλόκληρον τὸ δυτικὸν ἥμισυ τοῦ οἰκοπέδου. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ πλὴν τῶν συνήθως συναντωμένων καὶ πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ ἀγωγοῦ τοποθετούμενων ἀμοφορέων (ὧν συνελέγησαν εἰς σχεδὸν ἀκέραιος, ὕψ. 0,98 μ. καὶ θραύσματα ἐτέρου) εὐρέθησαν ὄστρακα ἑλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἀγγείων.

Ἡ συσχέτισις τῆς μορφῆς, κατευθύνσεως, ὡς καὶ τοῦ εἰς ὃ ἀνευρέθησαν βάθους τῶν ὡς ἄνω ἀρχαίων λειψάνων, οὐδὲν ἰδιαιτέρον προσφέρουν διὰ τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν.

Θὰ πρέπει μόνον νὰ ἐξετασθῆ μήπως ὑπάρχῃ σχέσις τις: 1) μεταξὺ τοῦ τοῖχου β καὶ τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Διον. Ἀρεοπαγίτου (κατὰ τὰς ἐργασίας διαμορφώσεως αὐτῆς), ἀκριβῶς δὲ πρὸς βορρᾶν

τοῦ αὐτοῦ τετραγώνου ἀποκαλυφθέντος παλαιότερον ἰδιωτικὸ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ 400 - 410 μ.Χ. (βλ. I. Τραυλόν, ἔ. ἀ., σ. 132 - 133 καὶ Πίν. VI, XII) καὶ 2) μεταξὺ τοῦ ἀγωγοῦ δ καὶ τοῦ πρὸ τοῦ Ὠδείου Ἡρώδου Ἀττικοῦ σφζομένου ἔτι τῆς αὐτῆς μορφῆς ἀγωγοῦ.

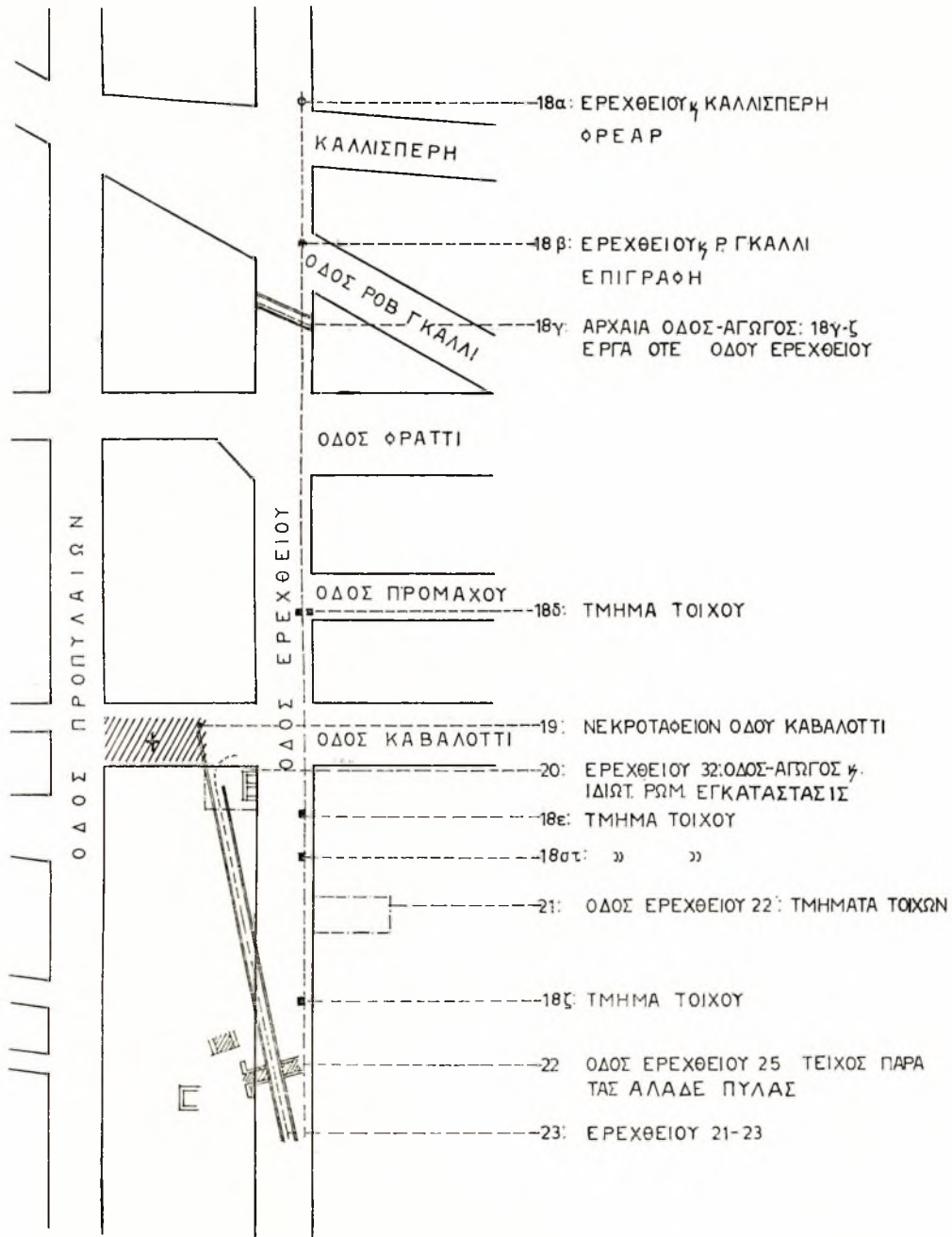
18. Ἐρεχθείου - Καβαλόττι

Μία, ἐξ ἀφορμῆς ποικίλων εὐκαιριῶν, πυκνότερα ἐρευνηθεῖσα κατὰ τὸ 1964 περιοχὴ ὑπήρξεν ἡ τῶν ὁδῶν Ἐρεχθείου καὶ Καβαλόττι καὶ συγκεκριμένως τῆς μὲν πρώτης τὸ τμήμα μεταξὺ τῶν ὁδῶν Καλλισπέρη - Τσάμη Καρατάσου, τῆς δὲ δευτέρας τὸ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Ἐρεχθείου - Προπυλαίων. Εἰς ὠρισμένας μάλιστα περιπτώσεις τὰ ἀποτελέσματα ὑπήρξαν ἀξιολογώτατα, τὸ μὲν εἰς εὐρήματα, τὸ δὲ καὶ κατὰ κύριον λόγον εἰς ἀνασκαφικὰ δεδομένα, τὰ ὅποια ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ δεδομένα παλαιότερων ἐνταῦθα γενομένων ἀνασκαφῶν (Σ χ ε δ. 21) τόσον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων, ὅσον καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Μηλιάδη, συνθέτουν ἥδη μίαν διαφωτιστικὴν εἰκόνα διὰ τὴν κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ἀρχαιότητος χρῆσιν τοῦ χώρου τούτου.

Ἔργα ΟΤΕ - ΥΔΡΕΞ ὁδοῦ Ἐρεχθείου (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 18)

18 α) Ἐρεχθείου καὶ Καλλισπέρη. Κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ἐν λόγῳ ὁδῶν, ἐντὸς χάνδακος τῆς ΥΔΡΕΞ καὶ εἰς βάθος 1.10 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον φρέαρ ἐπενδεδυμένον μετὰ τὴν γνωστὴν τυπικὴν ἐπένδυσιν ἐκ πηλίνων πλακῶν μετὰ τῆς μηνοειδοῦς ἐντιμήσεως περὶ τὸ μέσον αὐτῶν. Εἶναι διαμέτρου 0,70 μ., ἡρευνήθη δὲ εἰς ἀρκετὸν βάθος, ἀλλ' οὐδὲν, πλὴν τῶν νεωτέρων ἐπιχώσεων, εἶχομεν ἐξ αὐτοῦ. Ἡ ἐρευνά του δὲν ἐξηντλήθη· ἐπεχώσθη ἐκ νέου καὶ διατηρεῖται ὡς εἶχεν, διότι οἱ σωλῆνες τῆς Ἐταιρείας ἐτοποθετήθησαν ὑπεράνω αὐτοῦ.

18 β) Ἐρεχθείου καὶ Ροβ. Γκάλλι. Εἰς ἔργα τῆς ἰδίας Ἐταιρείας ἀπεκαλύφθη ἐνταῦθα εἰς βάθος 0,80 μ. ἐντὸς τοῦ (κατὰ μήκος τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς ὁδοῦ Ἐρεχθείου) ἀνοιχθέντος χάνδακος μαρμαρίνη ἐνεπίγραφος πλάξ μεγ. σφζομένου μήκους 0,46 μ., πλάτους 0,22 καὶ μεγ. ὕψους 0,115 μ. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τῆς ἔχει κατὰ δευτέραν χρῆσιν τοῦ μαρμάρου λαξευθῆ ἐπιμηκεῖς ὀρθογώνιον ἔξαγμα, ἐφ' οὗ σφίζονται γόμφος ὀρθογώνιος εἰς τὸ ἄκρον καὶ ἕτερος κυκλικὸς περὶ τὸ κέντρον αὐτοῦ. Διὰ τῆς λαξεύσεως ταύτης κατεστράφη καὶ ἡ κατὰ τὴν πρώτην χρῆσιν τοῦ μαρμάρου χαραχθεῖσα ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφὴ,

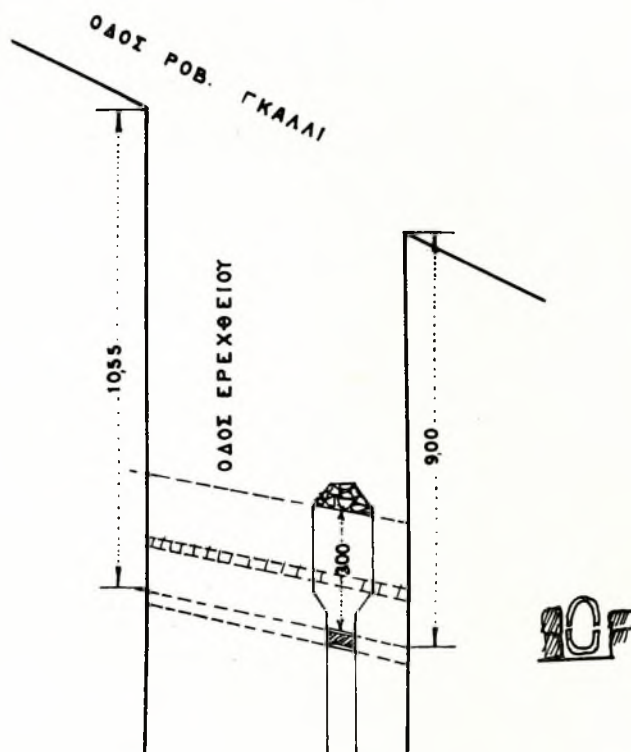
Σχέδ. 21. Τὰ ἐκατέρωθεν τῆς οδοῦ Ἐρεχθείου ἐπισημανθέντα ἀρχαῖα λείψανα κλπ.

ἥς σφάζεται μόνον ἡ λέξις *ΣΥΜΒΟΛΟ*. *Υψ. γραμμάτων 0,11 - 0,022 μ.

18 γ - δ) Ἔργα ΟΤΕ ὁδοῦ Ἐρεχθείου. Τῶν ἐνταῦθα ἀποκαλυφθέντων ἀρχαίων λειψάνων ὡς σημαντικώτερον σημειοῦμεν τμήμα ἀρχαίας ὁδοῦ εὑρισκόμενον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νοτίως τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Ἐρεχθείου καὶ Ροβ. Γκάλλι. Τῆς ὁδοῦ ταύτης, κατευθυνομένης ἐξ Α. πρὸς Δ. (μὲ ἐλαφρὰν ἀπόκλισιν πρὸς ΒΔ.) ἐπε-

τὸ νότιον κράσπεδον — βάθος θεμελιώσεως ἦτο 1.50 μ. (ἦτοι ὕψος αὐτοῦ 0,75 μ.).

Παρὰ τὸν κατεστραμμένον κεντρικὸν ἀγωγὸν ἀνευρέθη καὶ τμήμα μαρμαρίνου ἀναθηματικὸ ἄναγλύφου Κυβέλης (διαστ. 0,26 x 0,20 μ.). Συγκεκριμένως σφάζεται τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς ἀετωματικῆς ἐπιστήψεως, μετὰ τμήματος τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς καὶ ὁ εἰς βραχίων τοῦ θρόνου τῆς θεᾶς.

Σχέδ. 22. Κάτοψις καὶ τομή τοῦ ὑπὸ τὴν ὁδὸν Ἐρεχθείου πηλίνου ἀγωγοῦ

σημάνθησαν ἐντὸς τοῦ χάνδακος τὰ ἐκατέρωθεν αὐτῆς κράσπεδα, τοῦ μὲν πρὸς Ν. ἐκ παρολίθων, τοῦ δὲ πρὸς Β. ἐξ ἀργολιθοδομῆς, καὶ μεταξὺ τούτων πεπατημέναι στρώσεις τῆς ὁδοῦ, ὡς καὶ τμήμα ἐπίσης, πολὺ κατεστραμμένον, τοῦ κατὰ μήκος αὐτῆς διερχομένου πηλίνου ἀγωγοῦ, ἐλλειψοειδοῦς τομῆς (Σχ ἐ δ. 22) καὶ πλαισιουμένου κατὰ τὰς πλευρὰς ὑπὸ τοιχαρίων.

Ἡ ἀπόστασις τῆς νοητῆς, μέχρι τῆς πρὸς Α. οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Ἐρεχθείου, προεκτάσεως τοῦ νοτίου κρασπέδου ἀπὸ τῆς ΝΑ. γωνίας τῶν ὁδῶν Ροβ. Γκάλλι καὶ Ἐρεχθείου ἦτο 9 μ., τὸ δὲ μεταξὺ τῶν κρασπέδων αὐτῆς πλάτος 3 μ. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῶν κρασπέδων εὑρέθη εἰς βάθος 1.20 μ., τὸ δὲ διαπιστωθὲν — μόνον διὰ

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου περισυνελέγησαν τμήμα κιονίσκου ἐξ ὑπομέλανος μαρμαρίου, ὕψ. 0,28 καὶ διαμ. 0,115 μ., καὶ ἕτερον μαρμαρίνου ἐπιτυμβίου κιονίσκου μετ' ἐξέργου δακτυλίου, ὕψ. 0,13 μ. (ἀριθ. καταγρ. 3335).

18 δ) Ἐντὸς διανοιχθέντος φρεατίου (Σχ ἐ δ. 23) εἰς τὴν διασταύρωσιν Ἐρεχθείου καὶ Προμάχου καὶ κατὰ τὰς παρειάς του, ἀπεκαλύφθησαν εἰς βάθος 2.30 μ. δύο ὀγκόλιθοι ἀνήκοντες προφανῶς εἰς τὸν αὐτὸν — κατεστραμμένον ἤδη κατὰ τμήμα μήκους 0,75 μ. — τοῖχον, ὅστις εἶχε κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΑ. καὶ συνεχιζέτο πέραν τῶν ὁρίων τοῦ φρεατίου, ὑπὸ τὰς ὁδοὺς Ἐρεχθείου καὶ Προμάχου. Εἰς ἀντίστοιχον ἀπόστασιν 2.50 μ. πρὸς Β. ἀμφοτέρων τῶν ὀγκολίθων παρετηρήθη

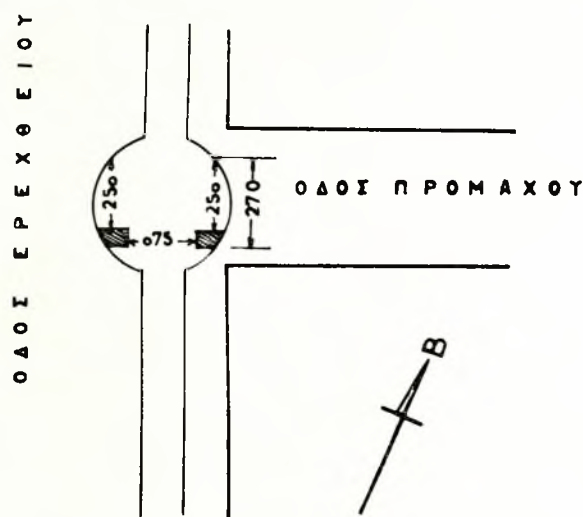
ἐπὶ τῶν τοιχωμάτων τοῦ φρεατίου στερεὸν πεπατημένον στρώμα, ἐφ' οὗ ἐσφύζετο εἰς τι σημεῖον τμήμα πηλίνης πλακός, ἴσως ἀπὸ κατεστραμμένον ἄγωγόν.

18 ε) Εἰς τὸν αὐτὸν χάνδακα, εἰς τὸ νοτίως τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι τμήμα του (Σ χ έ δ. 24, τμήμα Α) ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 1.27 μ., καὶ κατὰ μήκος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ χάνδακος, τμήμα τοίχου μήκους 3 μ., κειμένου κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ πλάτους του ἐντὸς τοῦ χάνδακος καὶ κατὰ τὸ ὑπόλοιπον πέραν τοῦ δυτικοῦ ὁρίου του. Ὁ τοίχος κατηυθύνετο ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. καὶ μέχρι βάθους 1.82 μ. ἀποτελεῖτο ἐκ τριῶν ἐπαλλήλων, ἀλλ' ἀνι-

νονικῶς εἰργασμένων κατὰ τὴν πρὸς Α. ἐξωτερικὴν πλευρὰν καὶ ἀνωμάλως κατὰ τὴν ἀφανῆ ἐσωτερικὴν, κατὰ δὲ τὴν δυτικὴν παρεῖάν του ἐν μέρει ἐξ ἀργολιθοδομῆς καὶ ἐν μέρει ἐξ ὀγκολίθων, ὧν ἐσφύζετο κατὰ χάραν εἰς. Δι' ἀργολιθοδομῆς ἐπληροῦτο ἐπίσης καὶ τὸ μεταξὺ τῶν δύο παρεῖων τοῦ τοίχου κενόν, ἐπ' αὐτῆς δὲ (τῆς ἀργολιθοδομῆς) διήρχετο πηλίνος κυκλικὸς ἄγωγός, μετὴν αὐτὴν πρὸς τὴν τοῦ τοίχου κατεύθυνσιν (Β. - Ν.).

2) Μικρὸν τειχίον ἐξ ὑποτυπωδῶς τετραγωνισμένων λίθων ἐν ἐπαφῇ σχεδὸν πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τοῦ διπλοῦ τοίχου κατεσκευασμένον.

Ἡ ὅλη κατασκευὴ δίδει τὴν ἐντύπωσιν προσπα-

Σχέδ. 23. Κάτωψις τοῦ κατὰ τὰς ὁδοὺς Ἐρεχθείου καὶ Προμάχου φρεατίου

σοῦψῶν δόμων κανονικῶς λελαξευμένων ὀγκολίθων ἐξ ἐρυθρωποῦ πειραϊκοῦ λίθου, ἀπὸ τοῦ βάθους δὲ τούτου μέχρι 2.70 μ., ὅπου ὁ πυθμὴν τοῦ χάνδακος, ἐξ ἀργολιθοδομῆς (συνολικὸν ἀποκαλυφθὲν ὕψος 1.20 μ.).

18 ζ') Ὀλίγον νοτιώτερον ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ χάνδακος — πρὸ τῶν ὑπ' ἀριθ. 30 - 28 καὶ 26 οἰκιῶν καὶ εἰς βάθος 0,85 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, εὑρέθησαν λείψανα κατεστραμμένων καὶ ἀπροσδιορίστου σκοπιμότητος ἀρχαίων τοίχων (τμήμα τοίχου ἐκ πλακοειδῶν λίθων, μετὰ παρεμβλλομένους κατὰ τοὺς ἄρμους ἐτέρους μικροτέρου μεγέθους ἀργούς, καὶ δύο ὀγκολίθοι).

18 ζ) Ἐτι νοτιώτερον, τέλος, εἰς ἀπόστασιν 57.35 μ. ἀπὸ τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι (Σ χ έ δ. 24, τμήμα Β) καὶ εἰς βάθος 1.10 μ. ἀπεκαλύφθησαν: 1) διπλοῦς τοίχος, κατεσκευασμένος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παρεῖάν του ἐκ μικρῶν ὀγκολίθων κα-

θείας πλήρους ἐξασφαλίσεως τοῦ ὕδαταγωγῶ ὀσολήνης.

19. Ὁδοῦ Καβαλόττι (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 19)

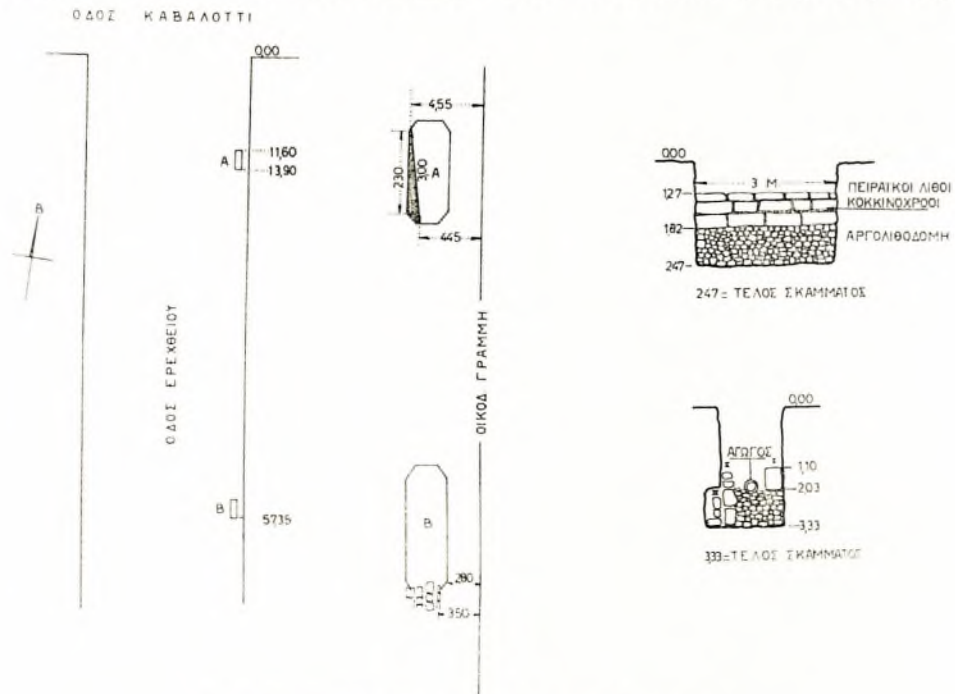
Εἰς τὰς ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ο.Τ.Ε. ἐκσκαφικὰς ἐργασίας πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ τηλεφωνικοῦ δικτύου κατὰ μήκος τοῦ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Προφυλαίων καὶ Ἐρεχθείου τμήματος τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι, ὀφείλομεν τὰς πρώτας ἐνδείξεις διὰ τὴν ἐν συνεχείᾳ ὑφ' ἡμῶν διεξαχθεῖσαν ἐκτεταμένην ἀνασκαφικὴν ἔρευναν, ἥτις εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποκάλυψιν ἀξιολογωτάτου καὶ πλουσιωτάτου εἰς εὐρήματα νεκροταφείου γεωμετρικῶν χρόνων¹.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἤρχισε τὴν 23ην Μαΐου 1964, μετὴν τυχαίαν ἐντὸς τοῦ ὑπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς ὑπηρε-

1. Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἔχομεν μόνον εἰς ἀγγελία: 19 μεγάλα, ὕψ. 0,35 - 0,71 μ. καὶ 90 κτερισματικά.

σίας παρακολουθούμενου χάνδακος του Ο.Τ.Ε. ανεύρεσιν του πρώτου γεωμετρικού αμφορέως (Α), διήρκεσε δὲ ἐπὶ τρίμηνον, ἐπεκταθεῖσα, τῇ ἐγκρίσει καὶ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων, καθ' ἅπαν τὸ μεταξὺ τῶν δύο πεζοδρομίων πλάτος τῆς ὁδοῦ καὶ ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι νοητῆς προεκτάσεως τῆς ἀνατολικῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς

φείου βεβαιούται τόσον ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν ταφῶν, ὅσον καὶ ἐκ τῆς ὁμαλῆς, κατὰ κατευθυνόμενας ἀπὸ Ν. πρὸς Β. σειρᾶς, διατάξεως αὐτῶν (Σχ. ἐ δ. 25). Βεβαίως, εἰς ὅλας τὰς σειρὰς δὲν παρουσιάζεται ἡ τῆς σειρᾶς τῶν τάφων Β - ΙΣΤ - ΙΔ - ΙΓ κανονικὴ διάταξις, ἀλλὰ ὑπάρχουν πάμπολλα ἄλλα στοιχεῖα, ὡς τὸ σχεδὸν ὁμοίομορφον

Σχ. ἐ δ. 24. Κάτωψις καὶ τομὴ τῶν Α καὶ Β χανδάκων

ὁδοῦ Προπυλαίων, μέχρι μήκους 15 μ. ἀνατολικῶς.

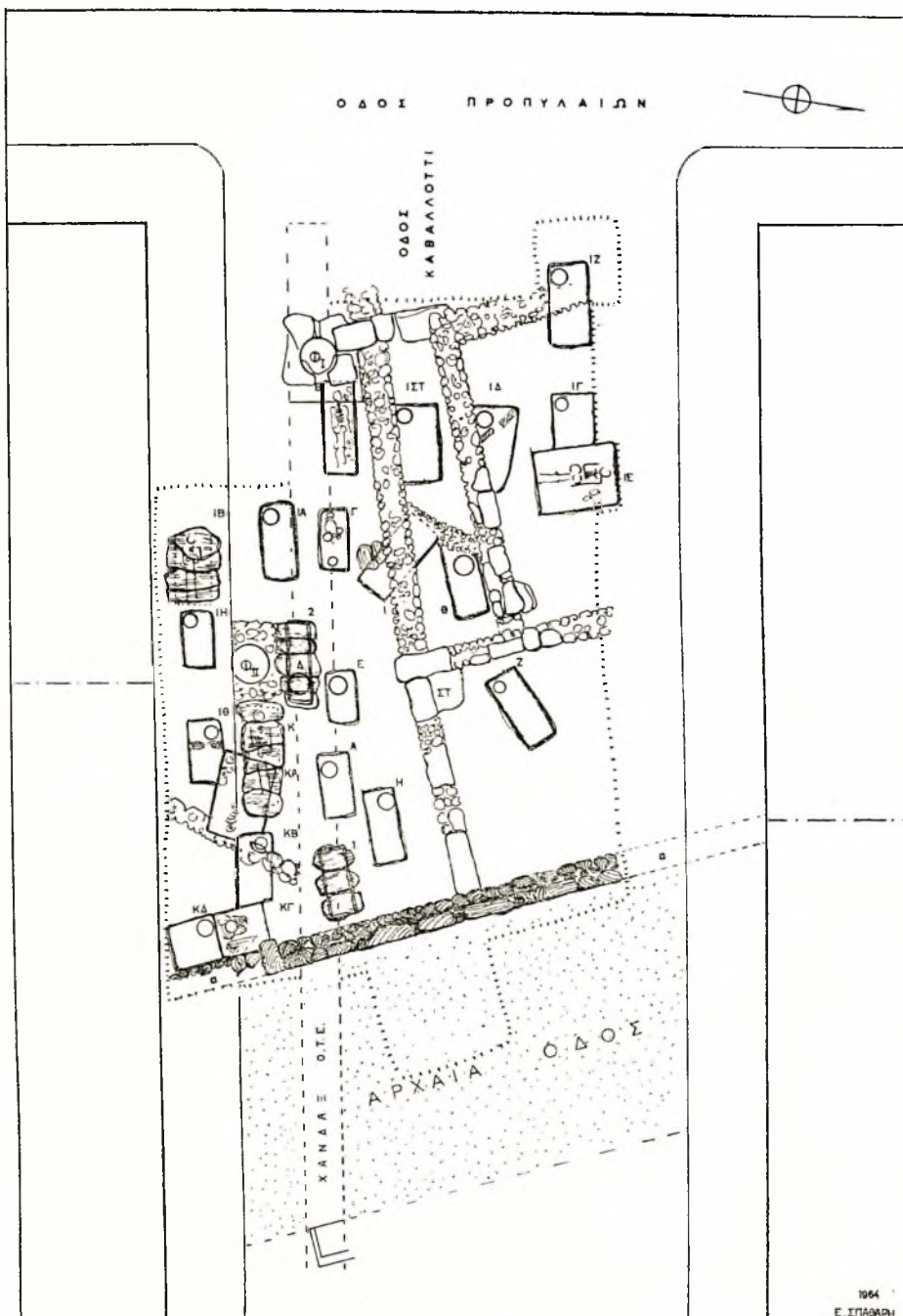
Περὶ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης, σημαντικώτατης ἀπὸ ἀπόψεως τοπογραφίας, ταφικῶν ἐθίμων καὶ κινητῶν εὐρημάτων, θὰ ἐπακολουθήσῃ ἐν καιρῷ ἰδιαιτέρᾳ δημοσίευσις. Κατωτέρω θὰ περιορισθῶμεν εἰς γενικώτερα χαρακτηριστικὰ καὶ συμπεράσματα.

Εἰς τὸν προαναφερθέντα χώρον ἐσκάφησαν συνολικῶς εἴκοσι πέντε (25) ταφαί, ἀποκείμεναι, εἴτε περὶ ἀνοικτῶν ταφῶν ἐπρόκειτο εἴτε περὶ τειροδόχων ἀγγείων, ἐντὸς λαξευμάτων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ μαλακοῦ βραχώδους ἐδάφους τῆς περιοχῆς, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔντονον κλίσιν ἀπὸ Δ. πρὸς Α., συναντᾶται δὲ πάντοτε εἰς τὸ αὐτὸ περίπου βάθος (1 - 1.50 μ.), δεδομένου ὅτι τὴν αὐτὴν κλίσιν παρουσιάζει καὶ ἡ σημερινὴ ἐπιφάνεια τῆς ὁδοῦ.

Τὸ ὅτι πρόκειται περὶ ὄργανωμένου νεκροτα-

ὄρθωγιον σχῆμα τῶν λαξευμάτων, ὁ σχεδὸν ἐνιαῖος προσανατολισμὸς καὶ οἱ ἀκολουθούμενοι — παρὰ τὰ συμβιούντα ἐνταῦθα ἐθιμα καύσεως καὶ ταφῆς ἀκαύστου νεκροῦ — συγκεκριμένοι τύποι ταφῆς, περὶ ὧν ὁ λόγος ἀμέσως κατωτέρω, ἄτινα ἀποκλείουν τὴν ἄποψιν τῆς τυχαίας καὶ συμπτωματικῆς συγκεντρώσεως τόσον τάφων εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο.

Κεκαυμένοι νεκροί. Ἐκ τῆς αἰσθητῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀποκαλυφθέντων ἐνταῦθα ταφῶν - καύσεων, πρέπει ἐξ ἀρχῆς καὶ παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῶν κινητῶν εὐρημάτων δὲν παρουσιάζονται μεγάλαι χρονολογικαὶ διακυμάνσεις, νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν περίοδον τῆς εὐρυτέρας χρήσεως τοῦ νεκροταφείου ὑπερίσχυεν εἰσέτι τὸ ἐθιμον τῆς καύσεως τῶν νεκρῶν. Πράγματι, ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἐρευνηθεισῶν ταφῶν αἱ δέκα ἐπτὰ (Α-Γ-Δ-Ε-Ζ-Η-Θ-ΙΑ-ΙΓ-ΙΔ-ΙΣΤ-ΙΖ-ΙΗ-ΙΘ-ΚΒ-ΚΓ καὶ ΚΔ) ἦσαν ταφαί - καύσεις, πα-

Σχέδ. 25. Το άποκαλυφθέν εις την οδόν Καβαλόττι γεωμετρικόν νεκροταφείον

ρουσίαζον δὲ τὴν κάτωθι ἐπαναλαμβανομένην, μὲ ὀλίγας καὶ ἀσημάντους παραλλαγάς, τυπικὴν μορφήν.

Ἐντὸς ἐνὸς ὀρθογωνικοῦ λάκκου, κυμαινομένων διαστάσεων (μήκους 1 - 1.65, πλάτους 0,65 - 0,80 καὶ βάθους 0,50 - 0,70 μ.) καὶ ἐσκαμμένου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὑποπρασίνου μαλακοῦ βράχου, μὲ κατεύθυνσιν σπανίως ἀποκλίνουσαν ἐλαφρώς τῆς ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ἐγένετο κατ' ἀρχὴν ἐπὶ ἐντόνου πυρᾶς καυσις τοῦ νεκροῦ. Ἐν συνεχείᾳ, ἡ σποδὸς καὶ τὰ ἐναπομένοντα ἡμικεκαυμένα ὄστᾶ, συγκεντρούμενα ἀπετίθεντο ἐντὸς εὐμεγέθους κατὰ κανόνα τ α φ ι κ ο ῦ ἀμφορέως (Πί ν. 43 γ), ὅστις ἀκολούθως, ἀφ' οὗ ἐπληροῦτο μερικῶς ἡ ὀλικῶς διὰ χωμάτων ἐκ τοῦ αὐτοῦ σημείου, ὡς διαπιστοῦται ἐκ τῶν μεταξὺ τῶν ὄστων πολυαριθμῶν ἀνθρώκων καὶ ἐκαλύπτετο κατὰ τὸ στόμιον δι' ἐτέρου πληθίου ἢ καὶ χαλκοῦ ἐνίοτε ἀγγείου, ἀπετίθετο εἰς ὀρθίαν ἢ ἐλαφρώς κεκλιμένην πρὸς Δ. στάσιν ἐντὸς νέου, κυκλικῆς διατομῆς, λαξεύματος, διανοιγομένου πάντοτε κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ δαπέδου τοῦ ὀρθογωνικοῦ λάκκου.

Ἐντὸς τοῦ ἀμφορέως, πλην τῆς τέφρας καὶ τῶν ἡμικαύστων ὄστων τοῦ νεκροῦ, εἶχον ἀποτεθῆ εἰς τινὰς τῶν περιπτώσεων καὶ τὰ πολυτιμότερα τῶν κτερισμάτων, ὡς π.χ. χρυσᾶ κτερισματικά διαδήματα καὶ δακτύλιοι (Πί ν. 44 α, β, δ), χαλκαῖα περόνια κλπ. (Πί ν. 44 γ), ἐνῶ πάντα τὰ λοιπὰ κτερίσματα, ἀγγεῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀπετίθεντο πάντοτε ἐξωθι τοῦ ἀμφορέως καὶ περὶ αὐτὸν (Πί ν. 45 α), ἄλλοτε εἰς ὀρθίαν στάσιν καὶ ἄλλοτε ἀνεστραμμένα. Ἀκολούθως ὁ ὀρθογωνικὸς λάκκος ἐκαλύπτετο μερικῶς διὰ χωμάτων — συνήθως διὰ τῆς ἐξαχθείσης κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τῶν λάκκων σαθροκιμιλιάς —, ἐπὶ τοῦ στρώματος δὲ τούτου ἐτελοῦντο αἱ ἐπισφραγίζουσαι τὴν ταφήν θ υ σ ι α ι, ἐμφανεῖς ἐκ τοῦ ὑπεράνω ἐκάστης ταφῆς καὶ ἐνίοτε καὶ πέραν τῶν ὀρίων τοῦ λάκκου συνανταμμένου ὑψηλοτέρου κεκαυμένου στρώματος.

Ἀνοικταὶ ταφαί. Ὁ δεύτερος εὐρεθεὶς ἐνταῦθα τύπος ταφῆς ἦτο ὁ ἐντὸς ὀρθογωνικοῦ ἐπίσης λάκκου καὶ κυμαινομένων διαστάσεων (μήκους 1.65 - 2 καὶ πλάτους 0,65 - 1 μ.) ἀνεωγμένου ἐπὶ τῆς κιμιλιάς μὲ τὴν αὐτὴν πάντοτε κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ., ἐνταφιασμὸς τοῦ νεκροῦ, ἀκαύστου. Ὁ νεκρὸς ἐτοποθετεῖτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ λάκκου, ὑπτίος καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πάντοτε πρὸς Δ., τὰ δὲ συνοδευόμενα ἐνίοτε αὐτὸν κτερίσματα ἐτοποθετοῦντο οὐχὶ πάντοτε εἰς συγκεκριμένην θέσιν, ἀλλὰ ὅτε μὲν κατὰ μῆκος τῶν μακρῶν πλευρῶν τοῦ τάφου, ὅτε δὲ συγκεντρωμένα εἰς μίαν τῶν στενῶν πλευρῶν αὐτοῦ, κεκλιμένα ἢ

ἀνεστραμμένα. Ἐν συνεχείᾳ ὁ λάκκος ἐκαλύπτετο διὰ τῆς ὑποπρασίνης κιμιλιάς καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις ἐσφραγίζετο δι' ἐπιμήκων σχιστολιθικῶν κατὰ κανόνα πλακῶν. Τέλος, τὴν ταφήν ἐπεσφράγιζεν, οὐχὶ πάντοτε ὁμως, ἡ νενομισμένη θυσία.

Εἰς τὸν τύπον αὐτὸν τῆς ταφῆς ἀνήκον οἱ τάφοι: Β-ΙΒ-Κ καὶ ΚΑ. Τούτων, ὡς σημαντικώτερος ἀπὸ ἀπόνεως εὐρημάτων δύναται νὰ θεωρηθῆ ὁ Β διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἐντὸς αὐτοῦ, ἐκτὸς τῶν πολλῶν κτερισματικῶν ὑστερογεωμετρικῶν ἀγγείων (Πί ν. 45 β, γ, 46 α), καὶ ἐνὸς λίαν ἐνδιαφέροντος καὶ σπανίου εἰδωλίου, ἐκ φαγεντιανῆς, εἰσηγμένου ἐξ Αἰγύπτου (Πί ν. 46 β - γ). Παριστᾶ γυναικείαν μορφήν Ἰσταμένην, μὲ ποδῆρη στενὸν χιτῶνα, ἐξωσμένον κατὰ τὴν ὄσφυν, καὶ φενάκην, ἔχουσαν οὐραίους ἀντί βοστρύχων. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στεφάνη, ἐφ' ἧς ἰχθὺς (δελφίν;) καὶ ἐν συνεχείᾳ ἔξαρμα διάτρητον, τὸ ὅποιον ἐν εἰδει στήλης ἐξικνεῖται ὀπισθεν καθ' ὄλον τὸ μήκος μέχρι τῆς συμφυοῦς βάσεως, δημιουργουμένης οὕτω μιᾶς ἐνιαίας ἐπιφανείας. Ἐπὶ ταύτης καὶ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ὑπάρχει ἐγγράρατος ἐπιγραφή δι' ἱερογλυφικῶν, μὲ τὸ ὄνομα, κατὰ τὸν κ. Ν. Μπουφίδην, τῆς θεᾶς Μεχίτ ἢ Χάτ-Μεχίτ (Mehit ἢ Hat-Mehit) (Πί ν. 46 δ). Ὅμοιον ἀγαλμάτιον ἐν Θίβει Ἄνω Αἰγύπτου (G. Roeder, Die Denkmäler des Pelizaeus — Museum zu Hildesheim, 1921 σ. 119, ἀριθ. 1204).

Ὡς ἀπλὴν παραλλαγὴν τοῦ δευτέρου τύπου ταφῆς πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τοὺς τάφους 1 καὶ 2, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικόν, ὅτι δὲν ἐκαλύπτοντο ἀπλῶς διὰ σχιστολιθικῶν ἢ λιθίνων πλακῶν, ὡς τινες τῶν προηγουμένων, ἀλλ' ἦσαν καὶ ἐσωτερικῶς ἐπενδεδυμένοι διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ὀλικοῦ, ὁ μὲν 1 κατὰ τὰς πλευράς, ὁ δ' ἔτερος (2) κατὰ τὰς πλευράς καὶ τὸ δάπεδον.

Καὶ ὁ μὲν τάφος 2 διατηρεῖ τὸ τυπικὸν ὀρθογώνιον σχῆμα, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ., ἐπιστρωθεὶς καὶ κατὰ τὸ δάπεδον πιθανώτατα διὰ νὰ διαχωρισθῆ πληρέστερον ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτὸν κειμένου προγενεστέρου τάφου Δ, τοῦ ὁποίου ἐν μέρει χρησιμοποιεῖ εἰς δευτέραν χρῆσιν τὸν ὀρθογώνιον λάκκον, ἐνῶ ἀφίνει ἀνεπαφον τὸν βαθύτερον κυκλικὸν μετὰ τοῦ ἀμφορέως καὶ τῶν κτερισμάτων του (βλ. Σ χ ε δ. 25), ὁ δὲ τάφος 1 παρεκκλίνει τοῦ κανόνου παρουσιάζων ἐν περιπύου σκαφιδοειδὲς σχῆμα.

Ἡ χαρακτηριστικὴ δι' ἀμφοτέρους ἀπουσία σκελετοῦ, ὡς πρὸς μὲν τὸν τάφον 2 δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν παραβίαν, τὴν ὁποίαν ὑπέστη οὗτος κατὰ τὴν ἐκσκαφὴν τοῦ χάνδακος τοῦ Ο.Τ.Ε. (οἱ τάφοι 1 καὶ 2 ἦσαν οἱ μόνον μερικῶς παραβιασθέν-

τες εκ τῆς ὑπὸ τοῦ Ο.Τ.Ε. καὶ πρὸ τῆς ἐπεμβάσεώς μας διεξαχθείσης ἐκσκαφῆς). Τοῦτο δὲ διότι καὶ ἐκ τῶν κτερισμάτων του οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη πλὴν ἐνὸς σιδηροῦ ξίφους καὶ τινων ὀστράκων.

Ὡς πρὸς τὸν τάφον I ὅμως, ὅστις εἶναι καὶ ὁ περισσότερο προβληματικὸς (ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον αὐτοῦ ἀπέκειτο τὸ κάτω ἡμισυ ἀμφορέως, δίδον εἰς αὐτὸν ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν μορφήν ταφῆς πρώτου τύπου), ἡ ἀπουσία σκελετοῦ δὲν δύναται νὰ ἀποδοθῆ εἰς παραβίασιν, διότι ναι μὲν παρεβιάσθη οὗτος, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς πλάκας τοῦ πώματος, ἢ δὲ ἐν συνεχεῖα ἐξερευνησίς του, μέχρι τῆς ἀποκαλύψεως τῶν πλουσιωτάτων κτερισμάτων του καὶ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἀμφορέως, διεξήχθη ὑφ' ἡμῶν. Παρὰ ταῦτα δυσκόλως οὗτος δύναται νὰ ἐνταχθῆ εἰς τὸν πρώτον τύπον ταφῆς καὶ τοῦτο, διότι: 1) Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπενδυσθῆ ἢ κοιλότης τοῦ τάφου, ἵνα χρησιμεύσῃ ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν καθυσιν, τῆς ὁποίας ἐξ ἄλλου ἴχνη ἐντὸς αὐτῆς οὐδαμοῦ ἀνευρέθησαν. 2) Τὸ ἀνευρεθὲν κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ τάφου κάτω ἡμισυ ἀμφορέως: α) δὲν ἔκειτο ἐντὸς ἰδιαιτέρας κυκλικῆς κοιλότητος, β) ἦτο ἀσφράγιστον ἄνω καὶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περιπτώσιν ἔχομεν ἀσφράγιστον τεφροδόχον ἀγγεῖον κευκαυμένου νεκροῦ καὶ γ) ἦτο ἠθελημένως καὶ μὲ σχετικὴν ἐπιμέλειαν ἀποκεκομμένον ἄνω, ὅπως χρησιμεύσῃ μᾶλλον ὡς κάλλιπ τῶν ὀλίγων ἐντὸς αὐτοῦ ἀνευρεθέντων, μεταξύ καθαρῶν χωμάτων, ἀποσυντεθειμένων καὶ ἴσως ἐξ ἀνακομιδῆς προερχομένων ὀστέων, ἐὰν βεβαίως ταῦτα ἦσαν ἀνθρώπινα.

Ἐντὸς αὐτοῦ, πλὴν τῶν ὀστέων, ἀνευρέθη καὶ μία καταπληκτικῆς λεπτοουργικῆς τέχνης ὄστεινη σφραγίς (Πί ν. 46 ε - ζ) σχήματος ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, διαστάσεων 0,035 x 0,018 x 0,007 μ., φέρουσα κατὰ μὲν τὴν σφραγιστικὴν ἐπιφάνειαν παράστασιν ἀνδρῶν δαμαζόντων ἵππων, κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς ποικίλα διακοσμητικὰ θέματα, ὡς καὶ ἐνθετον ἐν μέρει σφζομένην λαβὴν, εἰς σχῆμα στυλίσκου, ἐφ' οὗ ἐπικάθηται πτηνόν. Πλὴν ταύτης, πολυάριθμα ἄλλα κτερίσματα, ὡς ἀγγεῖα, ψῆφοι ὀρων, εἰδώλια, χαλκαὶ πόρπαι καὶ σιδηρὰ στλεγγίς ἐκάλυπτον ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τάφου (Πί ν. 47 α).

Οἱ δύο ἐναπομένοντες τάφοι I καὶ IE ἦσαν ὁ μὲν πρώτος παντελῶς κατεστραμμένος ἐκ τοῦ διελθόντος ἄνωθεν αὐτοῦ μεταγενεστέρου ρωμαϊκῶν χρόνων τοίχου, ἐπεσημάνθη δὲ μόνον ἐκ τοῦ μερικῶς σφζομένου ὀρθογωνικοῦ λαξεύματός του, ὁ δὲ δεύτερος, ὁ μόνος ἀποκαλυφθεὶς εἰς τὸ ἐρευνηθὲν τμήμα τοῦ νεκροταφείου τάφος τοῦ τέλους τοῦ βου π.Χ. αἰῶνος. Ἐπρόκειτο περὶ ὑπερμεγέθους ὀρθο-

γωνίου λάκκου, διαστάσεων 1.60 x 1.15 καὶ βάθους 1.90 μ., ὅστις εἶχε σκαφῆ ἐπὶ τῆς βραχέως ἐπιφανείας, ἀλλὰ μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἐντὸς αὐτοῦ ἀπέκειτο ὁ νεκρὸς ὕπτιος καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς Β. ἦτο δὲ ἐκτερισμένος διὰ τριῶν σχεδὸν ὁμοιομόρφων καὶ τῶν αὐτῶν διαστάσεων (ὕψ. 1.85 - 1.90 μ.) μελανομόρφων ληκύθων (Πί ν. 47 β - γ). Ἐπὶ μὲν τῆς κοιλίας εἰκονίζεται πολεμιστῆς εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἀνά δύο μορφαί, ἐπὶ δὲ τοῦ ὤμου ἀνθεμοειδὲς κόσμημα καὶ ἐκατέρωθεν αὐτοῦ δύο μορφαί. Κατὰ Beazley καὶ αἱ τρεῖς ἀνήκουν εἰς (Phanyllis Class. Hoplite leaving Home) τὴν ὁμάδα τοῦ πολεμιστοῦ τοῦ ἐγκαταλείποντος τὸν οἶκόν του. Beazley, ABV, σ. 464 κ.έ. (Haspels, ABL σ. 66 - 67 καὶ 205).

Εἶναι ἀδύνατον ἐκ τῶν ὑπαρχόντων μέχρι στιγμῆς δεδομένων νὰ βεβαιώσωμεν ἐὰν ἡ παρουσία τοῦ ἀρχαικοῦ τάφου ἐνταῦθα εἶναι τυχασία ἢ ἐὰν τὸ εἰρημένον νεκροταφεῖον ἐχρησιμοποιήθη καὶ κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους. Τοῦτο δὲ διότι, εἰς τὰ πλαίσια τῆς παρουσίας ἐρευνης, πλὴν τοῦ πρὸς Α. ὀρίου τοῦ νεκροταφείου, περὶ οὗ ὁ λόγος ἀμέσως κατωτέρω, τὰ πρὸς τὰς λοιπὰς κατευθύνσεις ὄρια αὐτοῦ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῶν, εἶναι δὲ μᾶλλον ἢ βέβαιον ὅτι τοῦτο ἐπεκτείνεται καὶ πέραν τοῦ ἐρευνηθέντος τομέως, ὑπὸ τὰς πρὸς Ν. καὶ Β. οἰκοδομίας, ὡς καὶ ὑπὸ τὸ κατάστρωμα τῆς ὁδοῦ Προπυλαίων.

Πρὸς Α. τὸ νεκροταφεῖον συνῶρευε πρὸς τὴν ἐντεῦθεν καὶ μὲ κατεύθυνσιν ἐκ ΝΔ. πρὸς ΒΑ. διερχομένην ἀρχαίαν ὁδόν, ἣτις, γνωστὴ πλέον εἰς ἡμᾶς ἐκ παλαιότερων ἀνασκαφῶν (βλ. Ἰ. Μηλιάδου, ΠΑΕ 1955 σ. 43 - 45 καὶ ἔκθεσιν ἡμῶν εἰς ΑΔ 19 (1964): Χρονικά, σ. 49 κ.έ. ἀνασκαφῆν οἰκοπέδου Ἐρεχθεῖου ἀριθ. 33) ὠδήγει ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ διὰ τῶν Ἄλαδε Πυλῶν πρὸς τὸν Φαληρικὸν λιμένα. Εἶναι μᾶλλον βέβαιον, ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη, ἀδιαμόρφωτος εἰσέτι, ἀπετέλεσεν ἀπὸ τῶν πρωτογεωμετρικῶν τοῦλάχιστον χρόνων τὸ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην ὄριον τοῦ νεκροταφείου ἢ μᾶλλον ὅτι διὰ ταφικὴν χρῆσιν χῶρος ἐπελέγη ἐκ τμήματος τῆς πρὸς Δ. πλευρᾶς τῆς προὔπαρχουσης αὐτοῦ ὁδοῦ, συμφώνως πρὸς τὸ πανάρχαιον ἔθιμον ταφῆς τῶν νεκρῶν παρὰ τὰς ὁδοὺς ἢ τὰ τείχη.

Κατὰ τοὺς πρώτους κλασσικοὺς χρόνους πρόνοια εὐπρεπισμοῦ τοῦ ἤδη καθιερωμένου ταφικοῦ χώρου, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν περιτείχισιν τοῦ νεκροταφείου δι' εὐπρεποῦς περιβόλου, τοῦ ὁποίου ἢ πρὸς Α. ὑφ' ἡμῶν ἀποκαλυφθεῖσα πλευρὰ (Σχέδ. 25: α - α καὶ Πί ν. 48 α - β), λεπτοτάτης τοιχοδομίας κατὰ τὸ ἀκανόνιστον τραπεζιόσημον σύστημα, ἀπετέλει συγχρόνως καὶ τὸ

πρός Δ. κράσπεδον τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ. Φαίνεται δ' ὡσαύτως, ὅτι, παρά τὸν ἐπιδειχθέντα σεβασμὸν πρὸς τὸν χώρον τοῦ νεκροταφείου, κατὰ τὴν ἐν λόγῳ διαμόρφωσίν του ὑπερίσχυσεν ἡ ἰδέα μιᾶς ἐπ' εὐκαιρία διευρύνσεως καὶ τῆς ὁδοῦ, ἥτις προφανῶς εἶχε σὺν τῷ χρόνῳ ἀποβῆ μία ζωτική ἀρτηρία καὶ ὡς ἐκ τούτου ὁ ἀποκαλυφθεὶς τοῖχος τοῦ περιβόλου κατ' ἀνάγκην διήλθεν ὑπεράνω τῶν γεωμετρικῶν ταφῶν ΚΓ καὶ ΚΔ, τῶν ὁποίων τὸν ὀρθογώνιον λάκκον — οὐχὶ ὁμοῦ καὶ τὸν κυκλικόν, ὅπου ὁ νεκρὸς — καὶ κατέστρεψεν ἐν μέρει.

Ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι τάφοι ὑπομνηναῖκοί-πρωτογεωμετρικοὶ καὶ γεωμετρικοὶ εἶχον ἀποκαλυφθῆ καὶ ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Μηλιάδου παρά τὰς ἀνασκαφείσας ὑπ' αὐτοῦ Ἐλαδὲ Πύλας, ἀλλὰ — παρ' ὅ,τι τὰ ὄρια τοῦ ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαφέντος νεκροταφείου, ὡς ἀνεφέρθη ἤδη, δὲν ἀνευρέθησαν — πρέπει ἐξ ἀρχῆς νὰ ἀποκλείσωμεν οἰανδήποτε σχέσιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἡμετέρων, τοῦτο δὲ διότι καὶ ἐκεῖνοι, ὡς ἀναφέρεται, κατὰ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους περιεκλείσθησαν ἐντὸς ἰδιαίτερου περιβόλου, ὡς κεχωρισμένη ὁμάς. Πιθανῶς δὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο προνοίας εὐπρεπισμοῦ καθιερωμένων ταφικῶν χώρων παλαιότερων χρόνων, δὲν πρέπει νὰ ἦτο σπάνιον, ἀφ' οὗ ἀκριβῶς ὁμοία περίπτωσις γεωμετρικοῦ νεκροταφείου, περιτειχιζομένου κατὰ τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν, ἀναφέρεται καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀγοράν εἰς Hesperia 1939, Supplement II, R. Young, Late Geometric Graves.

Κατὰ τοὺς ἑλληνιστικοὺς καὶ ρωμαϊκοὺς χρόνους, ἀπαξάπασα ἢ ἔκτασις τοῦ πιθανώτατα λησμονηθέντος καὶ ἐπιχωσθέντος νεκροταφείου τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι φαίνεται, ὅτι κατελήφθη ἀπὸ ἰδιωτικᾶς οἰκίας. Τούτων ὑπολείμματα εἶναι οἱ ἀνευρεθέντες ἐνταῦθα καὶ ἀδιαφόρως ὑπεράνω τῶν τάφων διερχόμενοι καὶ καταστρέψαντες αὐτοὺς ἑλληνιστικῆς καὶ ρωμαϊκῆς ἐποχῆς τ ο ἰ χ ο ι, ὡς καὶ τὸ φ ρ ε α ρ, μὲ τὸ κατὰ χώραν σφζόμενον καὶ ἐκ δύο τεμαχίων ἀποτελούμενον λίθινον περιστόμιον, τὸ ὁποῖον καὶ παρεβίασεν ἐν μέρει τὸν τάφον Β (Π ἰ ν. 49 α).

Ἐκ τῶν ἄνωθεν γενικῶς τῶν ταφῶν χωμάτων εἴχομεν καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα, ὧν τὸ ἐν τελείῳς ἐφθαρμένον, τὸ δ' ἕτερον Ἀντιγόνου Γονατᾶ (277 - 239 π.Χ.) (πρβλ. Gaebler πίν. XXXIV, ἀριθ. 5).

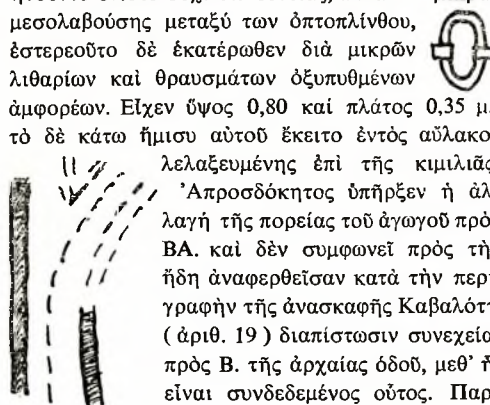
20. Ἐρεχθείου ἀριθ. 35 (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 20)

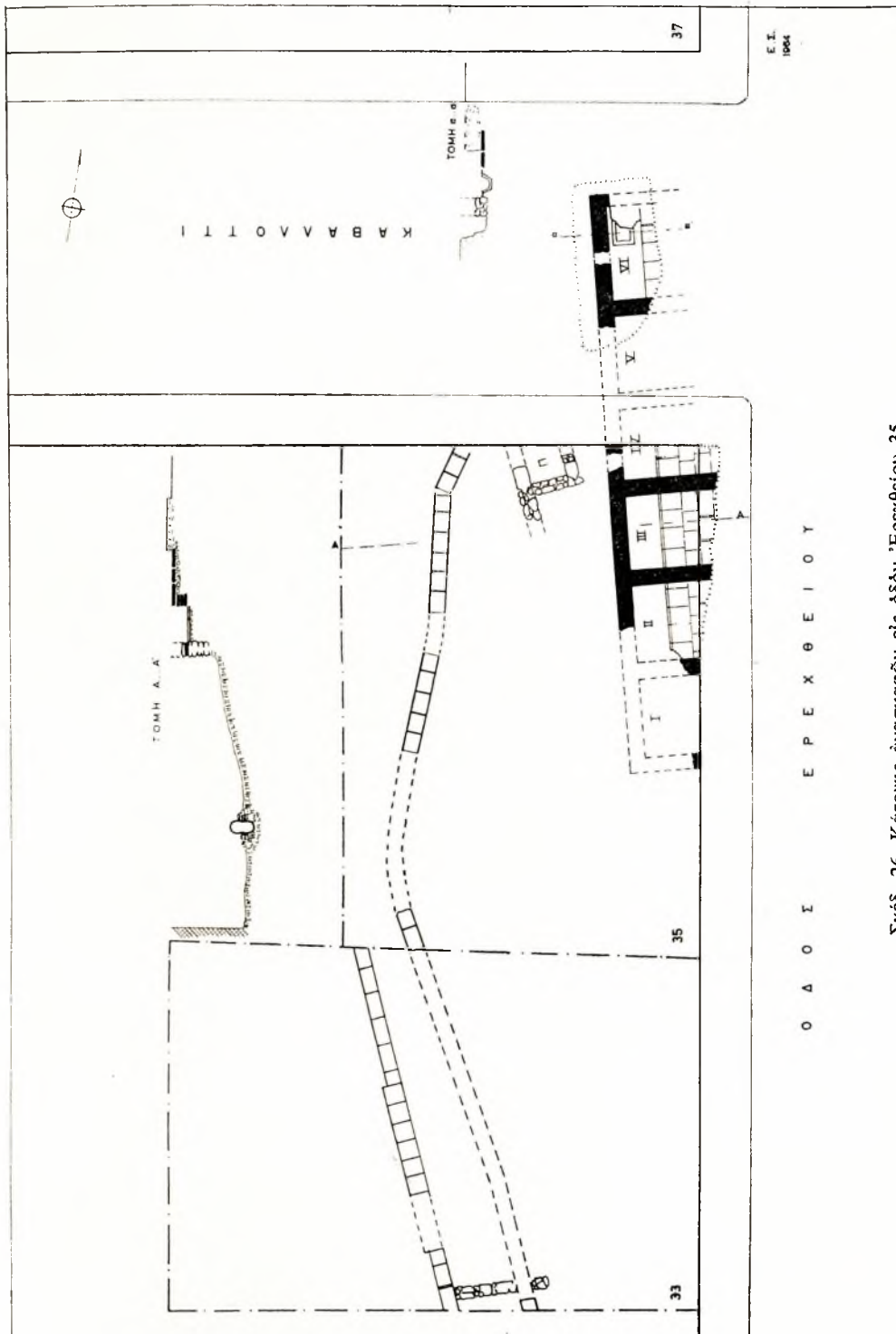
Ἐκτεταμένη ἀνασκαφικὴ ἔρευνα διεξήχθη εἰς τὸ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὁδῶν Καβαλόττι καὶ Ἐρεχθείου ἀριθ. 35 καὶ ἐν ἀμέσῳ γειτνιάσει πρὸς τὰς ἀνασκαφὰς Καβαλόττι (βλ. σ. 75, ἀριθ. 19) καὶ Ἐρεχθείου 33 (ΑΔ. 19 (1964): Χρονικά,

σ. 49 κ. ἐ.) κείμενον οἰκόπεδον. Ἐντὸς αὐτοῦ ἀνεζητήθη ἡ συνέχεια τοῦ εἰς τὸ παρακείμενον οἰκόπεδον (Ἐρεχθείου 33) ἀποκαλυφθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος (ΑΔ 19 (1964): Χρονικά, σ. 49) ὑφ' ἡμῶν τμήματος τῆς διὰ τῶν Ἐλαδὲ Πυλῶν διερχομένης καὶ μέχρι τοῦ σημείου τούτου ἐξικνουμένης ἀρχαίας ὁδοῦ καὶ τοῦ κατὰ μήκος αὐτῆς ἀποχετευτικοῦ ἀγωγοῦ. Τοῦ τελευταίου τούτου εὐρέθη πράγματι ἡ συνέχεια παρά τὴν νοτιᾶν μεσοτοιχίαν, εἰς ἀπόστασιν 8.30 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Ἐρεχθείου, μὲ τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ 1963 σημειωθεῖσαν κατεύθυνσιν (ἀπὸ Β. πρὸς Ν.), μέχρι μήκους 1.30 μ. Ἐκεῖθεν διὰ δύο διαδοχικῶν κάμψεων ἐφέρετο πρὸς ΒΑ. καὶ διέσχισε τὸ οἰκόπεδον μέχρι τῆς πρὸς Β. καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν Καβαλόττι προσόψεώς του (βλ. Σ χ ε δ. 26: τὸ πρῶτον δι' ἐστιγμένης, ὡς ἔλλειπον, σημειουμένου τμήμα τοῦ δὲν ἦτο κατεστραμμένον, ἀλλ' ἄπλῶς δὲν ἀπεκαλύφθη, διότι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἔπρεπε νὰ παραμείνῃ μία λαορὶς ἄσκαφος πρὸς ἀσφάλειαν τῆς παρακειμένης οἰκοδομῆς. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν προσηγγίσαμεν καὶ τὴν ΝΔ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου, ἐνθα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἡμετέρων δεδομένων ἀνεμένετο νὰ συναντηθῇ ἡ συνέχεια τοῦ δυτικοῦ κρασπέδου τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ. Τὸ δεύτερον, ὁμοῦ, διὰ διακεκομμένης σημειουμένου τμήματος τοῦ ἀγωγοῦ, ἔλειπε πράγματι).

Τὸ παρά τὴν ὁδὸν Καβαλόττι ἀποκαλυφθέν ἄκρον τοῦ ἀγωγοῦ, ἐκεῖτο εἰς βάθος 1.60 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἐνῶ τὸ ἀντίστοιχον νοτιώτερον εἰς βάθος 2.40 μ. Ἡ ἐμφανὴς ἀπὸ Β. πρὸς Ν. κλίσις του ὀφείλεται προφανῶς εἰς τὴν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ κλίσιν τοῦ παρθένου ἐδάφους (συνέχεια νοτίας κλιτύος Ἀκροπόλεως).

Τὸ ἀποκαλυφθὲν τμήμα τοῦ ἀγωγοῦ ἦτο τῆς αὐτῆς κατασκευῆς, ἦτοι ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πεταλοσχήμων κεράμων, τῶν ὁποίων μάλιστα τὰ σκέλη ἠνοῦντο ἐνίοτε οὐχὶ ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ διὰ μικρᾶς μεσολαβούσης μεταξὺ τῶν ὀπτοπλίνθου, ἑσπερευτο δὲ ἑκατέρωθεν διὰ μικρῶν λιθαρίων καὶ θραυσμάτων ὀξυπυθμένων ἀμφορέων. Εἶχεν ὕψος 0,80 καὶ πλάτος 0,35 μ., τὸ δὲ κάτω ἥμισυ αὐτοῦ ἐκεῖτο ἐντὸς αὐλακος λελαξευμένης ἐπὶ τῆς κιμιλιᾶς. Ἀπροσδόκητος ὑπῆρξεν ἡ ἀλλαγὴ τῆς πορείας τοῦ ἀγωγοῦ πρὸς ΒΑ. καὶ δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἤδη ἀναφερθεῖσαν κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς ἀνασκαφῆς Καβαλόττι (ἀριθ. 19) διαπιστώσιν συνεχείας πρὸς Β. τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, μεθ' ἧς εἶναι συνδεδεμένος οὗτος. Παρὰ

Σχέδ. 26. Κάτοπις άνασκαφών εις όδόν Έρεχθειου 35

τὴν ἔλλειψιν πληρεστέρων στοιχείων ἴσως πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ ὁδὸς ἐδιχάζετο.

Εἰς τὴν ΒΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου κατὰ τὴν διάνοξιν βάσεων τῆς ὑπὸ ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς ἤρχισαν νὰ ἐμφανίζονται λείψανα κατεστραμμένου ἀρχαίου κτίσματος, πρὸς ἐξερεύνησιν τοῦ ὁποίου ἐπεχειρήθη ὑφ' ἡμῶν ἡ ἐνοποίησης καὶ διευρύνσεις τῶν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο σκαμμάτων ἀποτελέσματα ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις τεσσάρων κατὰ σειράν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. παρακειμένων δωματίων ἐργαστηρίου ρωμαϊκῶν χρόνων (I-IV) ἐν μέρει ἐμπίπτοντος ἐντὸς τοῦ εἰρημένου οἰκοπέδου καὶ ἐν μέρει πέρα τῶν πρὸς Β. καὶ Α. ὀρίων αὐτοῦ. Ἡ συγχρόνως πρὸς τὴν ἐξερεύνησιν τοῦ οἰκοπέδου τοῦτου διεξαγομένη εἰς τὸ μεταξύ τῶν ὁδῶν Προπυλαίων καὶ Ἐρεχθείου τμήμα τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι ἐκτεταμένη ἀνασκαφῆ (βλ. σ. 75 κ.έ., ἀριθ. 19) ἐπέτρεψεν εἰς ἡμᾶς τὴν διάνοξιν δοκιμαστικῆς τομῆς εἰς τὸν πρὸς Β. τοῦ οἰκοπέδου χώρον τῆς ὁδοῦ Καβαλόττι, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἀπεκαλύφθησαν ἄλλα δύο ἐν συνεχείᾳ δωμάτια (V καὶ VI), τὸ βορειότερον τῶν ὁποίων ἦτο καὶ τὸ ἔσχατον πρὸς Β. τῆς πτέρυγος ταύτης τοῦ κτηρίου. Τοῦ ἀντιστοιχοῦ νοτιωτέρου (I) τὸ ἐμπίπτον ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου τμήμα ἦτο, ὡς βλέπομεν καὶ ἐν τῷ Σχ ε δ. 26, παντελῶς κατεστραμμένον καὶ οὕτω δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ὑπῆρχε καὶ συνέχεια πρὸς Ν. Τὸ συνολικὸν μήκος τοῦ ἀποκαλυφθέντος τμήματος τοῦ κτηρίου ἦτο 17.25 μ., τὸ δὲ μέγιστον πλάτος περὶ τὰ 3 μ. Οἱ τοῖχοι τοῦ ἐθεμελιούντο εἰς βάθος 1.25 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ παρουσίαζον τὴν συνήθη τῆς ἐποχῆς τῶν τοιχοδομιῶν ἐκ μικρῶν ἀργῶν λίθων καὶ κεράμων συνδεομένων δι' ἀσβεστοκονιάματος· εἶχον πλάτος κυμαινόμενον 0,40 - 0,50 μ. καὶ μέγιστον σφζ. ὕψος 0,80 μ. Τὰ ἐπὶ μέρους διαμερίσματα τοῦ συγκροτήματος εἶχον τὸ αὐτὸ περίπου πλάτος (2.25 - 2.35 μ.), πλὴν τοῦ πρὸς Β. ἀκραίου, τὸ ὁποῖον ἦτο εὐρύτερον (2.75 μ.), εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν δὲ καὶ συγκεκρμένως εἰς τὰ II, III καὶ IV καὶ μὲ ἐλαφρὰν παραλλαγὴν καὶ εἰς τὸ VI (τὰ ὁποῖα διετηροῦντο καλύτερον καὶ ἠρευνήθησαν πληρέστερον) παρετηρήθη ἡ ἐξῆς διαρρύθμισις, ἥτις ἐξ ἄλλου καὶ ἐβεβαίωσε τὴν περὶ ἐργαστηρίου ἅποψιν. Εἰς σταθερὰν ἀπόστασιν 1 μ. ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ ἐξωτερικοῦ τοῖχου αὐτῶν καὶ εἰς βάθος διὰ μὲν τὰ II, III καὶ IV 0,20 μ., διὰ δὲ τὸ VI 0,50 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἤρχιζε δάπεδον ἀποτελούμενον ἐξ ὀρθογωνίων, ποικίλων διαστάσεων, ἀλλ' ἐπιμελῶς τοποθετημένων καὶ συνηρμοσμένων πηλίνων πλακῶν. Εἰς τὰ II, III καὶ IV καὶ εἰς τὴν ἀκραίαν πρὸς Δ. σειράν τὰς κοινὰς πλάκας ἀντικαθίστων

κεράμοι στρατήρες. Εἰς τὸ μεταξύ τοῦ πηλίνου δαπέδου καὶ τοῦ δυτικοῦ τοῖχου διάστημα τὸ δάπεδον τοῦ δωματίου καθήρχετο κατὰ 0,25 - 0,45 μ. βαθύτερον, κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δημιουργηθῆται εἰς ἕκαστον διαμέρισμα ἀνὰ μία ἐπιμήκης καὶ ἐπίπεδος κοιλότης ἐπικεχρισμένη διὰ κονιάματος. Εἰς τὸ διαμέρισμα VI ἢ κατὰ τὸν ὡς ἄνω τρόπον δημιουργουμένη ἐνιαία κοιλότης εἶχεν ἀντικατασταθῆ διὰ μαρμαρίνης σκαφιδοειδοῦς «γούρνας» ἐνσωματωμένης κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ δωματίου εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον μὲ τὸ πηλίνον καὶ μεσολαβοῦν μεταξύ αὐτοῦ καὶ τοῦ δυτικοῦ τοῖχου δάπεδον ἐξ ἀσβεστοκονιάματος.

Εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς μέτρου ἀπὸ τοῦ δυτικοῦ τοῖχου τοῦ ἐργαστηρίου καὶ πρὸς Δ. ἀπεκαλύφθη τέλος καὶ ἄλλο ἐν θεμελίωσι σφζόμενον τμήμα ἀρχαίου κτίσματος, ἀγνώστου χρήσεως (Σχ ε δ. 26 Π). Ἡ θεμελίωσις ἀπετελεῖτο ἐξ ἀργῶν λίθων διαφόρου μεγέθους καὶ πηλοῦ, ἔκειτο δὲ εἰς ἐπίπεδον βαθύτερον τὸσον τοῦ τῶν ρωμαϊκῶν χρόνων κτίσματος, ὅσον καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ὡς ἐκ τούτου δὲ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν περὶ αὐτὴν συλλεγέντων ὀστράκων (4ου π.Χ. αἰ. καὶ ὀλίγων γεωμετρικῶν) πρέπει νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἀρχαιότερα ἀμφοτέρων.

Ἀπὸ τὸ οἰκοπέδον τοῦτο ἐκτὸς τοῦ ὀλιγαριθμοῦ κεραμικοῦ ὄλικου, χρησίμου μόνον διὰ χρονολόγησιν, ἔχομεν καὶ δύο τμήματα ἐπιτυμβίων ἐνεπιγράφων κιονίσκων. Ἐξ αὐτῶν τὸ ἐν εὐρέθῃ

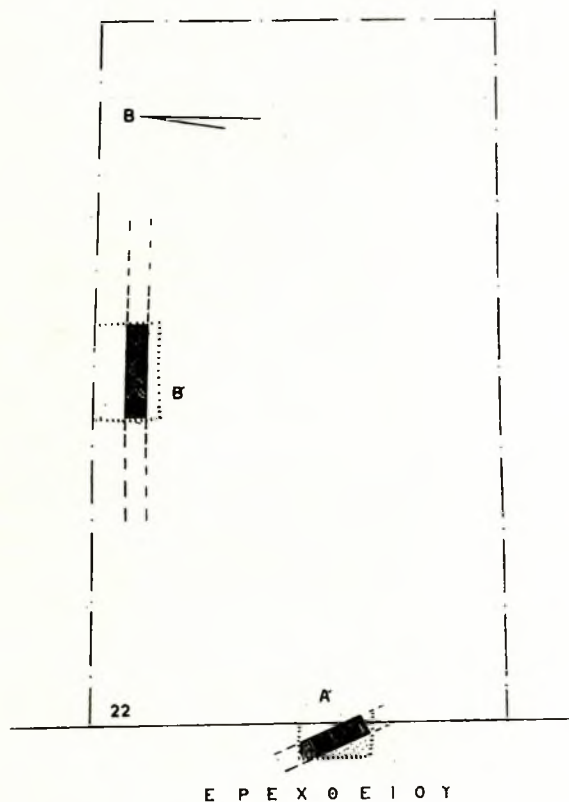
Σχ. 27. Ἡ ἐπὶ τῆς δέλτου ἐπιγραφή

παρὰ τὴν γωνίαν Ἐρεχθείου καὶ Καβαλόττι, εἶναι ὕψους 0,29, διαμέτρου 0,22 μ. καὶ σφζει ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἐπιγραφὴν
 ΑΑΙΕ...
 ΑΡΙΣΤ... (ἀριθ. καταγρ. 3248),
 τὸ δ' ἕτερον, εὐρεθὲν ὀλίγον δυτικώτερον, σφζει διαστ. 0,24 x 0,17 καὶ παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἔχει λαξευθῆ ἐξεργος δέλτος μετὰ λαβῆς (Tabella Hansata), ἐφ' ἧς ἡ ἐπιγραφή:
 ΚΟΓ
 ΜΑΡΑΣ *Υψ. γραμμ. 0,025 - 0,04 μ. (Σχ ε δ. 27).
 C

21. Ἐρεχθείου 22 (Σ χ έ δ. 1, άριθ. 21)

Ἐπ' εὐκαιρία τῆς διανοίξεως ὀλίγων βάσεων πρὸς θεμελίωσιν προσθήκης κατ' ἐπέκτασιν τῆς ἐνταῦθα ὑπαρχούσης οἰκίας, ἐπεχειρήθη καὶ μικρὰ ἔρευνα, με' ἀποτέλεσμα τὴν μερικὴν ἀποκάλυψιν ἐντὸς δύο ἐξ αὐτῶν (μιᾶς ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ

δύο καλῶς διαχωριζόμεναι οἰκοδομικαὶ φάσεις, ἐξ ὧν ἡ κατωτέρα, ὕψους 1.03 μ. ἀπὸ ἐπιπέδου θεμελιώσεως, παρουσίαζεν ἐπιμελῆ τοιχοδομίαν ἐκ μικρῶν ὀρθογωνικῶν λίθων κατὰ ἀκανόνιστον τρόπον ἐκτισμένων, ἀλλὰ με' ἐνιαίαν ἐπεξεργασίαν (λείανσιν) τῆς ἐλευθέρας ὀψεως τῶν, ἐνῶ ἡ ἐπ' αὐτῆς μεταγενεστέρα κατ' ὕψος προσθήκη

Σχέδ. 28. Ἀρχαῖοι τοῖχοι εἰς τὸ παρά τὴν ὁδὸν Ἐρεχθείου 22 οἰκόπεδον

οἰκόπεδου καὶ εἰς ἀπόστασιν 5.25 μ. ἀπὸ τῆς πρὸς Β. μεσοτοιχίας καὶ ἐτέρας παρά τὴν πρὸς Β. μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 7.60 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως) δύο ἀρχαίων τοίχων (Σ χ έ δ. 28), οἵτινες ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀπετυπώθησαν ὑφ' ἡμῶν.

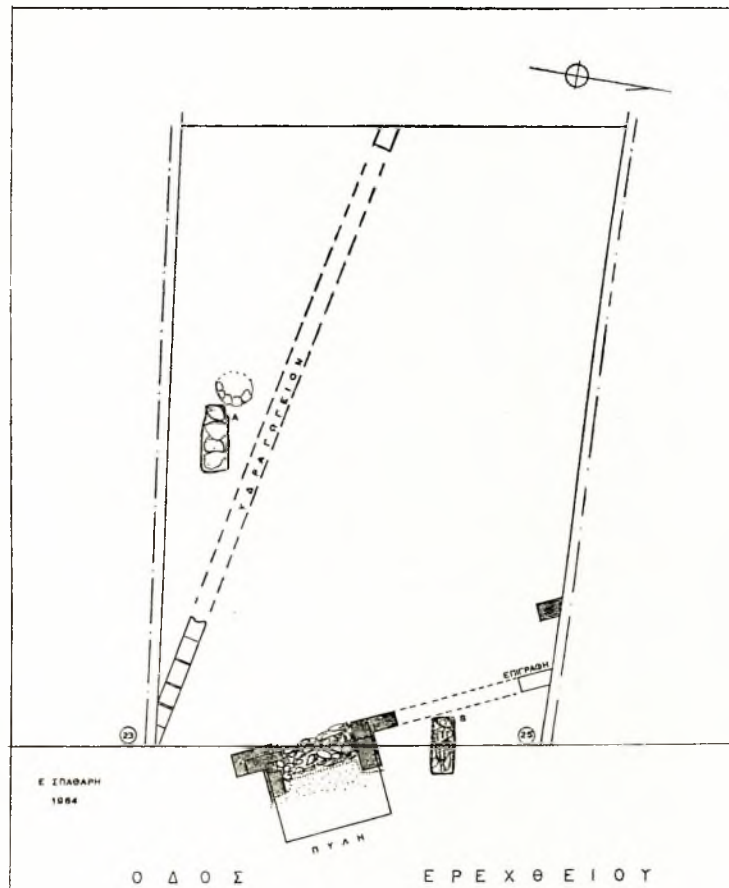
Ὁ παρά τὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκόπεδου (Α') εἶχε κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΑ., μήκος 2, ὕψος 1.13 καὶ πλάτος 0,45 - 0,50 μ., ἐθεμελιούτο δὲ εἰς βάθος 2.28 μ. ἐπὶ στρώματος ἐκ λίθων καὶ χαλίκων (πάχους 0,65 μ.), ὑπὸ τὸ ὁποῖον (εἰς βάθος 2.85 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας) συνηντήθη τὸ παρθένον βραχώδες εἶδος. Κατὰ τὴν πρὸς Α. πλῆρως ἀποκαλυφθεῖσαν πλευρὰν του διεκρίνοντο

(ὕψ. 0,10 μ.) ἡτο κατεσκευασμένη δι' ἀργολιθοδομῆς. Ἡ ἄποψις περὶ τῶν δύο φάσεων τοῦ τοίχου ἐπεβεβαιώθη καὶ ἐκ τῆς γενομένης ἐρεύνης τῶν παρά τὸν τοῖχον (καὶ πρὸς Α.) ἐπιχώσεων. Πράγματι, εἰς τὸ ὑπὸ τὴν θεμελίωσιν τοῦ τοίχου στρώμα ἐκ χαλίκων συνελέγησαν ὄστρακα τοῦ 5ου π.Χ. αἰ. Εἰς τὸ κατὰ τὸ ὕψος τῆς πρώτης οἰκοδομικῆς φάσεως τοῦ τοίχου ἀντιστοιχοῦν ἐνιαῖον στρώμα, ἡ ἐπίχωσις ἦτο καθαρὰ καὶ οὐδὲν ἀπέδωσε, ἐνῶ ἀπὸ τῆς μεταγενεστέρας προσθήκης εἶχον ἀποκλειστικῶς ὄστρακα ἑλληνιστικά. Ὡς ἐκ τούτου ἡ πρώτη φάσις δεόν νά χρονολογηθῆ εἰς τὸν 4ον π.Χ. αἰ., ἡ δὲ μεταγενεστέρα εἰς τοὺς ἑλληνιστικοὺς χρόνους.

Ἡ πρὸς Δ. τοῦ τοίχου ἐπίχωση ἦτο στερεὰ καὶ φαίνεται ὅτι οὐδέποτε εἶχε σκαφή, ὁπότε εὐρισκό-
μεθα πρὸ ἀναλημματικοῦ τοίχου.

Ὁ δεύτερος τοῖχος (Β'), παραλλήλως βαίνων
πρὸς τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν
0,85 μ. ἀπ' αὐτῆς, ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλων ὀρθο-

ῆ διεξαχθεῖσα ἔρευνα εἰς τὸν χώρον τῶν ἐπὶ τῆς
δυτικῆς πλευρᾶς ταύτης παρακειμένων καὶ κατε-
δαφισθέντων πρὸς ἀνοικοδόμησιν ὑπ' ἀριθ. 25 καὶ
21 - 23 ἀκινήτων (Σχ ἐ δ. 29). Τοῦ πρώτου ἐξ
αὐτῶν ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα ἐπερατώθη ἐντὸς τοῦ
1964, τῶν ἄλλων (21 - 23) ὁμως, ἀρξαμένη περὶ

Σχ ἐ δ. 29. Ἀνασκαφαὶ παρά τὴν ὁδὸν Ἐρεχθεῖου 21 - 25

γωνίων κροκαλοπαγῶν ὀγκολίθων (ὧν ἐσφύζοντο
δύο καθ' ὕψος δόμοι) ἐδραζομένων ἐπὶ θεμελιώ-
σεως ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ. Ἐθεμελιοῦτο εἰς
βάθος 3.06 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ
εἶχε συνολικὸν ὕψος 1.86, πλάτος 0,55 μ. καὶ ἀπε-
καλύφθη εἰς μῆκος 2.25 μ. Ὡς ἐβεβαιώθημεν ἡ
πρὸς Α. συνέχεια αὐτοῦ ἦτο κατεστραμμένη.

22 - 23. Ἐρεχθεῖου 25 (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 22) καὶ
Ἐρεχθεῖου 21 - 23 (Σχ ἐ δ. 1, ἀριθ. 23)

Τὰς κατὰ τὸ 1964 γενομένας εἰς τὴν ὁδὸν Ἐρε-
χθεῖου ἀνασκαφικὰς ἐργασίας ἐπεσφράγισε τέλος

τὰ τέλη τοῦ ἔτους τούτου, συνεχίσθη καὶ ὠλοκλη-
ρώθη ἐντὸς τοῦ τρέχοντος ἤδη ἔτους 1965. Ὡς
ἐκ τούτου δὲ ἀπλῶς θὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα καὶ
τὴν περίπτωσιν των, ὡς ἀμέσως συνδεομένην καὶ
τοπικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ἀποτελεσμάτων
πρὸς τὴν τοῦ πρώτου, ἐνῶ τὰ περὶ αὐτῶν λεπτομε-
ρέστερον θὰ περιληφθῶσιν εἰς τὴν γενικὴν ἐκθε-
σιν τοῦ 1965.

Ἡ ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως σπουδαιότης
τῶν ὡς ἄνω τριῶν οἰκοπέδων γίνεται ἐξ ἀρχῆς
καταφανής, ἐὰν υπενθυμίσωμεν ὅτι ταῦτα πρὸς Α.
γεινιᾶζουν ἀμέσως πρὸς τὸν χώρον κατὰ πλά-

τος της οδού Ἐρεχθείου καὶ εἰς τὸ ὕψος τοῦτο, ὅπου διεξήχθη ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Μηλιάδη πρὸ δεκαετίας (ΠΑΕ 1955, σ. 38 - 45, ΑΔ 19 (1964): Χρονικά σ. 49 - 50) ἀνασκαφικὴ ἔρευνα, διὰ τῆς ὁποίας ἤλθον εἰς φῶς αἱ Ἰ. Ἀλαδε Πύλαι (;), τὸ κατὰ τὸ δευτέρον ἡμῖσι τοῦ 4ου π.Χ. αἰ., ἀνακατασκευασθὲν νοτιάς αὐτῶν τμήμα τοῦ ἀρχαίου τείχους, ὡς καὶ αἱ συγκεντρωμέναι ὁμάδες ὑπομνηματικῶν, πρωτογεωμετρικῶν καὶ γεωμετρικῶν τάφων (βλ. καὶ Ἰ. Τραυλοῦ, Πολεοδομικὴ ἐξέλιξις τῶν Ἀθηνῶν, σ. 53 - 54).

Δυστυχῶς, ἡ ἐκ τῶν παλαιότερων οἰκοδομησέων τῶν χωρῶν τούτων προκληθεῖσα εἰς τὰς ἀρχαίας ἐπιχώσεις καὶ τὰ ἐν αὐταῖς ἀρχαία ἐρείπια ζημία ἦτο, ὡς ἀπεδείχθη καὶ μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῶν προϋπαρχόντων ἐνταῦθα νεωτέρων κτηρίων, λίαν ἐκτεταμένη καὶ μόνον κατὰ τὰς παρειάς τῶν οἰκοπέδων ἀνευρέθησαν καὶ ἠρευνηθήσαν τὰ ἐν ἐρείπιοις σωθέντα λείψανα τῶν δύο προαναφερθεισῶν φάσεων τοῦ τείχους. Παρὰ ταῦτα ἡ ἔρευνα ὑπῆρξεν ἀρκούντως διαφωτιστικὴ καὶ ἡ δι' αὐτῆς ἀποκάλυψις σημαντικωτάτων κινητῶν εὐρημάτων μᾶς ἀπεξημῖωσε διὰ τὰς ἐκ τῶν καταστραφέντων μνημείων ἀπωλείας.

Εἰς τὴν πρόσοψιν τοῦ ἐπὶ τῆς οδού Ἐρεχθείου 25 οἰκοπέδου, ἀκριβῶς ὑπὸ τὴν οἰκοδομικὴν γραμμὴν καὶ εἰς ἀπόστασιν 4.50 μ. ἀπὸ τῆς βορείας μεσοτοιχίας, εἰς βάθος δὲ ὀλίγων ἑκατοστῶν ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, συνηντήσαμεν τὴν συνέχειαν τοῦ πρὸς Δ. βραχίονος τῶν Ἰ. Ἀλαδε Πυλῶν (;). Ἡ σχεδὸν ἀνύπαρκτος ἐπ' αὐτοῦ ἐπιχώσις ἐπέτρηνε εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπὶ μέρους τῆς ἐπιφανείας τοῦ πεζοδρομίου — καὶ σχεδὸν μέχρι τοῦ ὀρίου, ὅπου διεκόπη ἡ παλαιότερα ἔρευνα — ἐπέκτασιν τῆς ἔρευνης, με ἀποτέλεσμα τὴν πληρῆ ἀποκάλυψιν τοῦ καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο σφωζομένου τμήματος τοῦ τείχους (Πί ν. 49 β), τὸ ὁποῖον παρουσίαζε τὴν ἐξῆς μορφήν: ἦτο κατασκευασμένον κατὰ τὴν συνήθη διὰ τὰ τείχη τῆς φάσεως ταύτης τοιχοδομίαν, ἥτοι με δύο ἐκ κανονικῶς λελαξευμένων πωρίνων ὀγκολίθων παρειάς, τὸ μεταξὺ τῶν ὁποίων κενόν, ἐπληροῦτο διὰ ποικίλου μεγέθους ἀργῶν λίθων, μαρμαρίνων θραυσμάτων καὶ πηλοῦ. Τὸ τεῖχος ἐθεμελιόυτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ βράχου, κειμένον εἰς βάθος 1.32 - 1.34 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἐσφάζετο δὲ εἰς ὕψος τριῶν δόμων, ὧν ὁ κάτω ἐξεῖχε κατὰ τι (0,10 μ.) τῶν δύο ὑπερκειμένων, δημιουργουμένης οὕτω μιᾶς εὐρυτέρας καὶ συντεινούσης εἰς τὴν σταθερότητα τῆς ὅλης κατασκευῆς βάσεως. Οὕτω τὸ πλάτος τοῦ τείχους εἰς τὴν ἄνω σφωζομένην ἐπιφάνειάν του ἦτο 2.75 μ. ἐνῶ κατὰ τὴν βάσιν προσήγγιζε τὰ 3 μ. (2.95 μ.).

Τὸ ἤδη σφωζόμενον ὕψος αὐτοῦ ἦτο 1.50 - 1.60 μ. ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου θεμελιώσεως, πρέπει δὲ ἕσως νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τοῦτο ὑπῆρξε καὶ τὸ ἀρχικὸν ὕψος τῆς λιθίνης θεμελιώσεως διὰ τὴν ἀκολουθοῦσαν καθ' ὕψος πλινθίνην ἀνωδομήν καὶ τοῦτο διότι: 1) τὸ μεταξὺ τῶν δύο παρειῶν τοῦ τείχους «γέμισμα» ἐξ ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ παρουσιάζετο πολὺ εὐθυγραμμισμένον κατὰ τὴν ἄνω ἐπιφάνειάν του καὶ 2) παρὰ τὴν σχηματιζομένην ἐκ τοῦ ἐξέχοντος κάτω δόμου βαθμίδα (πατούρα) τῆς νοτίας παρειᾶς ἀπεκαλύφθη μεταξὺ τῶν ἀδιαταράκτων ἐπιχώσεων π λ ί ν θ ο ς ἐξ ἐρυθροποῦ πηλοῦ πλευρᾶς 0,20 μ. περίπου, προφανῶς ἀπερριμμένη ἐνταῦθα ἐκ τῆς καταρρευσάσης πλινθίνου ἀνωδομῆς, ἐνῶ ἐντὸς τῶν ἰδίων ἀδιαταράκτων ἐπιχώσεων λίθινον ὕ λ ι κ ὸ ν δὲν ἀνευρέθη.

Τὸ μήκος τοῦ σκέλους τούτου τοῦ τείχους, κατευθυνομένου ἐξ Α. πρὸς Δ. ὑπελογίσθη, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παλαιότερων ἀποτυπώσεων καὶ τῶν ἤδη γενομένων μετρήσεων, ἀπὸ τοῦ πρὸς Δ. ἄκρου τῆς διόδου τῆς Πύλης μέχρι τοῦ δυτικώτερον σφωζομένου καὶ ἐντὸς τοῦ εἰρημένου οἰκοπέδου ἐπιπίπτοντος ἄκρου αὐτοῦ, εἰς 2.50 μ. Ἄξιον ὁμῶς ἰδιαίτερας παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σταθεροῦ σημείου, ἀμφότεραι αἱ λίθιναι παρειαὶ τοῦ τείχους, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπαρχόντων κατὰ χώραν ὀγκολίθων, ἐφαίνοντο ὡς μεταβάλλουσαι πορείαν, στρεφόμεναι κατὰ ἀκατανόητον ἐκ πρώτης ὄψεως τρόπον, ἡ μὲν μία πρὸς Β., ἡ δ' ἕτέρα πρὸς Ν. Ἡ ἐπέκτασις τῆς ἀνασκαφικῆς ἔρευνης κατὰ τὰς διδομένας κατευθύνσεις, πρὸς διασάφισιν τῆς ἀπορίας ταύτης, πρὸς Ν. μὲν οὐδὲν ἀπέδωσε, πρὸς Β. ὁμῶς καὶ κατὰ τὴν νοτιήν προέκτασιν τῆς κατευθύνσεως τοῦ μόνου σημειούντος διὰ τῆς κατὰ χώραν παρουσίας του τὴν πρὸς τὰ ἐκεῖ στροφὴν τῆς βορείας παρειᾶς τοῦ ὀγκολίθου, ἀπεκαλύψαμεν ἐντὸς τῶν ὀλίγων ἀθίκτων — παρὰ καὶ ὑπὸ τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν — ἐπιχώσεων, δύο νέους ὀ γ κ ο λ ί θ ο υ ς. Οὗτοι ἀπέχοντες μεταξὺ τῶν 1.25 μ. καὶ καλύπτοντες συνολικῶς ἕκτασιν δύο μέτρων περίπου, με ὀλίγα διατηρούμενα ἴχνη τοῦ μεταξὺ αὐτῶν «γεμίματος» ἐπιβεβαιοῦν τὴν — ἄγνωστον μέχρι τοῦδε — πρὸς τὴν κατευθύνσιν ταύτην σ τ ρ ο φ ῆ ν τοῦ τείχους (Πί ν. 50 α). Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἀντίστοιχος πρὸς Ν. στροφὴ πρέπει μᾶλλον νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ὑπόθεσιν μιᾶς ἀπολύτως δεδικαιολογημένης παρὰ τὴν Πύλην καὶ τὴν καμπὴν τοῦ τείχους παρουσίας ἐνός ἤδη παντελῶς ἐξαφανισθέντος ὀχυρωματικοῦ πύργου. Μετὰ βεβαιότητος ὁμῶς οὐδὲν ἐπὶ τοῦ παρόντος δύναται νὰ λεχθῆ· ἐκτὸς ἐὰν μελλοντικῶς διὰ μιᾶς σχετικῆς

πρός την παροῦσαν εὐκαιρίας, καταστή δυνατόν νὰ παρακολουθηθῆ περαιτέρω ἢ νέα πρὸς Β. τοῦ τείχους πορεία.

Διὰ τοῦ πληρεστέρου καθορισμοῦ τοῦ νέου παρὰ τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν τμήματος τοῦ τείχους ἐγένετο ἀντιληπτόν, ὅτι ὁ ἀνατολικώτερον κείμενος ὀγκόλιθός του ἦτο μία, ὡς οἰκοδομικόν ὕλικόν χρησιμοποιοῦμεθα ἐνταῦθα, μαρμαρίνη ἐνεπίγραφος βάσις ἐπιτυμβίου ἀρχαϊκῆς στήλης (Πί ν. 50 β), ἣτις καὶ ἀπεσπάσθη. Μετὰ τὴν ἀπόσπασιν τῆς βάσεως, διεπιστώθη ὅτι ὀπισθεν ταύτης, ἐν συνεχείᾳ καὶ μὲ τὴν αὐτὴν πορείαν, ὑπῆρχεν ἕτερον μαρμάρινον τεμάχιον τῆς αὐτῆς περίπου μορφῆς. Καὶ τοῦτο ὁμοίως, παρὰ τὸν ὑφιστάμενον κίνδυνον, διότι ἔκειτο πλέον ὑπὸ τὴν μεσοτοιχίαν, ἀνασυρθὲν ἐκ τοῦ πλαγίου, ἀπεδείχθη ὅτι πράγματι ἦτο τὸ κάτω μέρος ἐνεπιγράφοῦ βάσεως, ἐτέρας ἐπιτυμβίας στήλης.

Ο Ψ Ι Ο Σ : Η Ε Σ Α Λ Ο Τ Ο : Α Φ Σ Υ Μ Θ Ι Ε Η Ε Δ Ε
Ο Ι Μ Α Ν Θ Ε Σ : Θ Ε Κ Ε Μ Μ Ε Μ Α : : Ζ Ο Χ Τ Α Λ Υ Θ
Κ Α Τ Α Θ Θ Ι Μ Ε Μ Ε :
Κ Α Ι Τ Ο Δ Ε Α Ρ Ι Σ Τ Ο Κ Λ Ε Ο Σ

Ὁ ψίσιος Ηεσ ἀλόχο: Ἀφσυνθίε Ηε δέ
θυγατρὸς: Οἰνάνθης: θέκεν μνῆμα:
καταφθιμένες:
καὶ τότε Ἀριστοκλέος

Εὑρισκόμεθα πρὸ ἐπιγράμματος, ἀποτελουμένου ἐκ δύο στίχων (ἐνὸς δακτυλικοῦ ἑξαμέτρου καὶ ἐνὸς πενταμέτρου), ἐν τῷ ὁποίῳ τονίζεται ἡ συγκινητικὴ συνεργασία γαμβροῦ καὶ πενθερῆς πρὸς καλωπισμὸν τοῦ τάφου τῆς Οἰνάνθης — συζύγου τοῦ Ὀψίου καὶ θυγατρὸς τῆς Ἀφσυνθίας — διὰ στήλης ἔργου τοῦ γνωστοῦ καλλιτέχνου Ἀριστοκλέους.

Σχῆμα γραμμάτων πρὸ τοῦ 520 π.Χ. Ὑψ. γραμμ. ἐπιγράμματος: 0,03 μ. Καλλιτ. 0,02 μ.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ὀνόματος Ὀψίσιος ἀνέτρεξα εἰς τὰ γνωστά ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν. Εἰδικῶς εἰς τὴν IG I², 492 — (E.M. 6249). Αὕτη ἀνεδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ Raubitschek ἐν Dedications No 7, ὅπου τὰ σωζόμενα τέσσαρα γράμματα τοῦ δευτέρου στίχου συμπληροῦν εἰς *ΟΨΣ[ΙΑΔΕΣ]*. Ἀλλὰ ἡ μελέτη τοῦ λίθου ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ πείθει, ὅτι εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸ κενὸν νὰ συμπληρωθῶσι πέντε γράμματα, διότι τόσον εἰς τὸν 2ον ὅσον καὶ εἰς τὸν 3ον στίχον τὸ ὑπάρχον μεταξὺ τῶν γραμμάτων κενὸν εἶναι 0,035 μ. συνεπῶς τρία γράμματα μόνον χωροῦν καὶ ὁ τεχνίτης ἐχάραξε Ὀψ[ίσιος] καὶ ὄχι Ὀψ[ιάδης].

Τέλος, μικρὰ παραβίασις τοῦ «γεμίματος» τοῦ αὐτοῦ τμήματος τοῦ τείχους, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀνεύρεσιν μιᾶς τμηματικῆς σωζομένης ἐνεπιγράφου πλίνθου ἀρχαϊκοῦ ἀγάλματος — Ἴσως κούρου — καὶ τινῶν πιθανώτατα ἐξ αὐτῆς προερχομένων μαρμαρίνων θραυσμάτων.

Τὰ ὡς ἄνω τρία κινητὰ εὐρήματα ἐπιβεβαιούνται διὰ τῆς ἐντὸς τοῦ τείχους παρουσίας των, διὰ μιαν εἰσέτι φορὰν τὸ τοῦ Θουκυδίδου (I, 93, 1) «πολλοὶ τε στήλαι ἀπὸ σημάτων καὶ λίθοι εἰργασμένοι ἐγκατελέγησαν», ἔχουν ὡς κάτωθι¹:

I. Ἐνεπίγραφον μαρμάρινον βάθρον ἐπιμήκους ὀρθογωνίου σχήματος (μῆκ. 0,845, πλ. 0,355 καὶ ὕψους 0,235 μ.), φέρον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τὸρμον (μῆκ. 0,68, πλ. 0,11 μ.), ἐφ' οὗ ἐγομφοῦτο στήλη (Πί ν. 51 α).

Ἐπὶ τῆς λελεασμένης προσθίας ἐπιφανείας κεχαραγμένη ἐπιμελῶς ἢ ἐπιγραφῆ:

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀναφέρονται καὶ τὰ ὀνόματα τῶν καλλιτεχνῶν Ἐνδοῖος καὶ Φίλεργος.

Ὁ Ὀψίσιος ἀναφέρεται μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀριστέα εἰς βάσιν ἀναθηματικῆν δυτικῶς τοῦ βάθρου τοῦ Ἀγρίππα (βλ. IG I², 532 — (E.M. 6259) — Raubitschek, No 160 — AE 1838 Πιττάκης, ἀριθ. 44), τῆς ὁποίας τὸ ἀνάθημα εἶχον ἐκτελέσει οἱ Κριτίος καὶ Νησιώτης.

Περὶ Ἀριστοκλέους βλ. I. Φρεσιᾶδης (ΠΑΕ 1956, σ. 67) καὶ F. Willemssen (AM 78 (1963), σ. 123 κ.έ.).

II. Ὁμοίον βάθρον, μήκους 1,20, πλάτους 0,41 καὶ σωζ. μεγ. ὕψους 0,22 μ. Τὸ ἄνω μέρος, καθ' ἅπαν τὸ μήκος του, ἀκανονίστως ἀποκεκρουμένον (Πί ν. 51 β - γ).

Τῆς ἐπ' αὐτοῦ ὑπαρχούσης ἄλλοτε ἐπιγραφῆς σώζεται (Πί ν. 51 γ) ἡ λέξις ΕΓΟΙΕΣΕΝ.

Ὑψος γραμμάτων, ἐντὸς τῶν ὁποίων αἰσθητὰ ἔχνη ἐρυθροῦ χρώματος, 0,025 μ. Τελευταῖον τέταρτον 6ου π.Χ. αἰ.

III. Τετράγωνον μαρμάρινον πλακοειδὲς βά-

1. Τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας θὰ δημοσιεύσωμεν λίαν προσεχῶς λεπτομερέστερον καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας.

θρον ἀγάλματος, σφζόμενον κατὰ τὸ ἡμισυ (ἢ διαγωνίας ἀποτετημένον), μήκους 0,78, πλάτους 0,515 καὶ ὕψους 0,12 μ. (Πί ν. 51 δ).

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας σφζεται μέρος τοῦ τόρμου (0,35 x 0,19 καὶ βάθος 0,08 μ.), ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἐγομφοῦτο ἡ πλίνθος ἀρχαίου ἀγάλματος (Κούρου). Ἐντὸς τοῦ ἀβαθοῦς τούτου τόρμου οὐδὲν ἴχνος τοῦ ὡς συνδετικοῦ χρησιμοποιηθέντος μολύβδου διεσφζετο.

Τὸ βάθρον, καθ' ὅλας τὰς πλευράς του, (πλὴν τῆς κάτω) ἦτο καλῶς λελεασμένον.

Ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας καὶ κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ἔχομεν κεχαραγμένον, μετ' ἐπιμελείας καὶ μεγάλοις γράμμασι τὸ ὄνομα τοῦ νεκροῦ:

Ε Δ Ε Ι Δ Ο καὶ καθ' ἡμᾶς [*Κ*] **Ε Δ Ε Ι Δ Ο Υ**, διότι ὁ πρὸ αὐτοῦ χῶρος τοῦ λίθου (ὁ καὶ ἐλάχιστα ἀποκεκρυμμένος) ἐπιτρέπει τὴν προσθήκην ἐνὸς μόνου γράμματος καὶ δὴ τοῦ **Κ**, ἐφ' ὅσον καὶ ἐσώθη εὐτυχῶς ἐκεῖ — διακρίνεται καὶ ἐν Πί ν. 51 δ — τὸ ἄκρον τοῦ ἄνω πλαγίου σκέλους του. Ἄλλὰ τὸ ὄνομα Κεδείδης ἢ Κηδείδης (ἐκ τοῦ κῆδος) εἶναι γνωστόν: βλ. 1) (Kirchner, Prosopographia Attica 7366 καὶ 8278) εἰς IG II², 1554, Α, στήλη II, στίχ. 38 - 39, τοῦ 330 π.Χ. περίπου (IG II 5, 768 c) ὅπου Θρασυμήδης Κηδείδου Λευκονοεὺς. 2) IG I², 770, τοῦ 415 π.Χ., ἔνθα Κηδείδης ἐδίδασκειν (ποιητῆς διθυράμβων) καὶ τέλους 3) ἐπὶ ἐνὸς θραύσματος Ἀττικοῦ μελιανομόρφου πίνακος, μετὰ παραστάσιν ἀποχαιρετισμοῦ: Ὀρηνοῦντες ἄνδρες μετ' ἐπιμελείας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν νεκρὸν, ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν **Κ Ε Δ Ε Ι Δ Ε [Σ]** (βλ. J. Beazley AE 1953 - 4 — εἰς μνήμην Γ. Οἰκονόμου — Τόμος Α', σ. 204), χρονολογούμενον εἰς τὸ 500 π.Χ. Τὸ ἕτερον ὁμοίως τοῦ ἀρχαίου παράδειγμα τοῦ Beazley κατέστη ἀμφίβολον εἰς τὸν κατάλογον Auction Sale XVI Basle (June 30 1956) σ. 30, ἀριθ. 106, πίν. 25 ἀναγνωσθέντος **Κ Η Δ Ε Σ Τ Ε [Σ]**.

Ἡ ἡμέτερα ἐπιγραφή ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἀλλὰ καὶ τὴν θέσιν τῆς ἐπὶ τοῦ βάθρου ἐνθυμίζει μεγάλως τὰ τοῦ περὶ τὸ 500 π.Χ. Ἀριστοδίκου.

Ὑψος γραμμάτων 0,05 - 0,055 μ.

Παραλλήλως πρὸς τὴν διερεύνησιν τοῦ τεῖχους, διεξήχθη ἀνασκαφικὴ ἔρευνα καὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ οἰκοπέδου, μετ' ἀποτέλεσμα τὴν ἀποκάλυψιν: α) ἐνὸς ἀρχαίου ἀγωγοῦ ἐλλειψοειδοῦς τομῆς, κατευθυνομένου ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ. Τούτου τμήμα μήκους 4.75 μ. ἀνευρέθη παρὰ τὴν ΝΑ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου καὶ ὑπὸ τὸ πρὸ αὐτοῦ πεζοδρόμιον, ἡ δὲ συνέχειά του ἐν τομῇ ὑπὸ τὴν πρὸς Δ. μεσοτοιχίαν. Τὸ ἄκρον αὐτοῦ ἐνταῦθα εἶχεν ἐσωτερικῶς πλάτος 0,39, ὕψος

0,95 καὶ πάχος τοιχωμάτων 0,04 μ., εἰς δὲ τὸ ἀντίστοιχον ΝΑ. τμήμα πλάτος 0,45, ὕψος 0,74 καὶ πάχος τοιχ. 0,04 μ. β) δύο τάφων γεωμετρικῶν χρόνων. Ὁ πρῶτος (Σ χ ε δ. 29, Α) τάφος ἔκειτο παρὰ τὴν πρὸς Ν. μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου. Εἶχε λαξευθῆ ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους, κειμένου καὶ ἐνταῦθα εἰς βάθος 1.34 μ. καὶ ἦτο κεκαλυμμένος ἄνω καὶ ἐπενδεδυμένος κατὰ τὰς πλευράς διὰ σχιστολιθικῶν πλακῶν. Δυστυχῶς ἀνευρέθη τεταραγμένος καὶ σεσυλημένος, συνελέγησαν δὲ ἐντὸς αὐτοῦ μόνον ὀλιγάρηθμα ὕστερο-γεωμετρικὰ ὄστρακα καὶ δύο χρυσᾶ κτερισματικὰ ἐνώτια εἰς σχῆμα ἀπλῶν λεπτῶν κρίκων (Πί ν. 52 α). Λεῖψανα τοῦ σκελετοῦ δὲν παρατηρήθησαν. Αἱ διαστάσεις τοῦ τάφου ἦσαν μέγ. σφζόμενον μήκος 1.70 καὶ ἐλάχιστον 1.55, πλάτος δὲ 0,70 μ. Ἡ κατεύθυνσίς του ἀπὸ Α. πρὸς Δ.

Ἄνεπαφος ἦτο ὁ δεύτερος τάφος (Σ χ ε δ. 29, Β). Ἐκειτο ἀκριβῶς παρὰ τὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκοπέδου καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἡμισυ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἡμισυ πέραν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς πρὸς Α. Ἡ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιχειρηθεῖσα παραβίασις τοῦ πεζοδρομίου, διὰ τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν τοῦ τεῖχους συνέβαλεν καὶ εἰς τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν αὐτοῦ. Καὶ ὁ Β ἦτο λελαξευμένος εἰς τὴν κιμιλιάν (εἰς βάθος 1.34 μ.) καὶ εἰς ἀπόστασιν 2.50 μ. ἀπὸ τῆς βορείας μεσοτοιχίας. Κατηθύνετο ἐκ Δ. πρὸς Α. καὶ εἶχε μήκος 1.40 καὶ πλάτος 0,60 μ. Ἐκαλύπτετο ἄνω διὰ πέντε πλακοειδῶν ποταμίων λίθων καὶ τινῶν μικροτέρων (καταλαμβάνοντων τὰ μεταξὺ τῶν πρώτων διάκενα), ἀλλὰ ἢ εἰς αὐτὸν παρουσιαζομένη ἰδιορρυθμία ἦτο, ὅτι πάντες δὲν εἶχον τοποθετηθῆ ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ λάκκου, ἀλλὰ 0,37 μ. βαθύτερον αὐτοῦ, τὸ δὲ μεταξὺ τούτων κενὸν εἶχε πληρωθῆ καὶ πάλιν διὰ τῆς ἐξαχθείσης κιμιλιάς· διὰ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου ἐπληροῦτο καὶ τὸ μεταξὺ τοῦ νεκροῦ καὶ τοῦ πώματος κενόν. Ὁ νεκρὸς, μετ' ἐπιμελείας πρὸς Δ., ἦτο ἐκτερισμένος διὰ μιᾶς κατωμένης χαλκῆς περόνης, τὴν ὁποίαν ἀνεύρομεν παρὰ τὴν πρὸς τὸν κορμὸν κεκαμμένην ἀριστερὰν χεῖρα.

24. Λεωφόρος Συγγροῦ (καὶ Σπ. Δοντᾶ) (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 24)

Εἰς τὰς σημαντικώτερας τῶν περιπτώσεων τοῦ 1964 πρέπει νὰ συμπεριληφθῆ καὶ ἡ κατὰ μήκος τῆς λεωφ. Συγγροῦ καὶ δὴ κατὰ τὸ ὕψος αὐτῆς μεταξὺ τῶν ὁδῶν Μισαραλιώτου καὶ Χατζηχρήστου διεξαχθεῖσα ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διανοίξεως εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ χάνδακος διὰ τὴν τοποθέτησιν ἀποχευτικῶν ἀγωγῶν.

Ὁ χάνδαξ οὗτος διηνοίχθη κατὰ τμήματα σταθεροῦ μήκους 11.50 μ. (τῶν μεταξύ αὐτῶν διαστημάτων διαπερωμένων ὑπογείως), πλάτους 0,80 μ., παράλληλα πρὸς τὴν πρὸς Δ. οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς λεωφόρου καὶ ἀπέχοντα 6.70 μ. ἀπ' αὐτῆς. Ἡ διάνοιξις ἐγένετο ἀπὸ Ν. πρὸς Β., τὴν αὐτὴν δὲ πορείαν ἠκολούθησε καὶ ἡ ὑφ' ἡμῶν παραλλήλως διεξαχθεῖσα ἔρευνα.

Αἱ ἐν λόγῳ ἐκσκαφικαὶ ἐργασίαι ἐξ ἀρχῆς ἐκίνησαν τὸ ἐνδιαφέρον μας, διότι εἰχομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην καὶ μάλιστα εἰς τὰς κατὰ τὴν Α. πλευρὰν τῆς λεωφόρου διασταυρώσεις τῆς μετὰ τῶν ὁδῶν Βούρβαχη καὶ Νέγρη, εἰς ἐρεῦνας παλαιότερων χρόνων (βλ. Ἄ. Κεραμοπούλλου, Ἄθηνῶν εὐρήματα, ΑΕ 1911, σ. 257 - 8) εἶχον ἀποκαλυφθῆ καὶ ἐρευνηθῆ τὸ τεῖχος, τὸ προτείχισμα καὶ ἡ τάφος τῆς ἀρχαίας πόλεως (Σ χ ε δ. 31 καὶ τὰ κατευθυνόμενα εἰς τὸ τελευταῖον ἐρευνηθὲν σημεῖον (Συγγροῦ καὶ Νέγρη) ἐξ Α. πρὸς Δ., ἦτοι διαγωνίως ὡς πρὸς τὴν Συγγροῦ). Τοῦτου ἕνεκεν ἀντιμετωπίσαμεν τὸ θέμα προητοιμασμένοι καὶ παρὰ τὰς δυσχερείας, αἵτινες ἦτο φυσικὸν νὰ προκύψουν ἐκ τῆς ἀναζητήσεως τόσων σημαντικῶν λειψάνων ἐντὸς χάνδακος πλάτους μόλις 0,80 μ., ἐπετύχουμεν τὴν συγκέντρωσιν ἀξιολογητῶν ἀνασκαφικῶν στοιχείων καὶ συμπερασμάτων. Ἡ παρακολούθησις τῆς ἐκσκαφῆς τοῦ χάνδακος ἤρχισεν ἐκ τοῦ μεταξύ τῶν ὁδῶν Μισαραλιώτου καὶ Σ. Δοντᾶ τμήματός του. Εἰς τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν Σ. Δοντᾶ σημεῖον τοῦ χάνδακος, μετὰ τὴν διάλυσιν τοῦ ὁδοστρώματος καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν πρώτων ἐπιχώσεων ἤρχισεν ἡ ἐμφάνισις ὀστράκων, τὰ ὁποῖα παραδόξως, καίτοι προερχόμενα ἐκ τοῦ αὐτοῦ βάθους, ἦσαν εἰς ἄλλα σημεῖα γεωμετρικὰ καὶ εἰς ἄλλα ρωμαϊκὰ. Πρὸς διαπίστωσιν πιθανῆς διαταράξεως στρωμάτων ἢ ἄλλου τινὸς γεγονότος ἐπεχειρήθη ὁ συστηματικὸς καθαρισμὸς τοῦ χώρου, μετὰ τὰ κάτωθι ἀποτελέσματα.

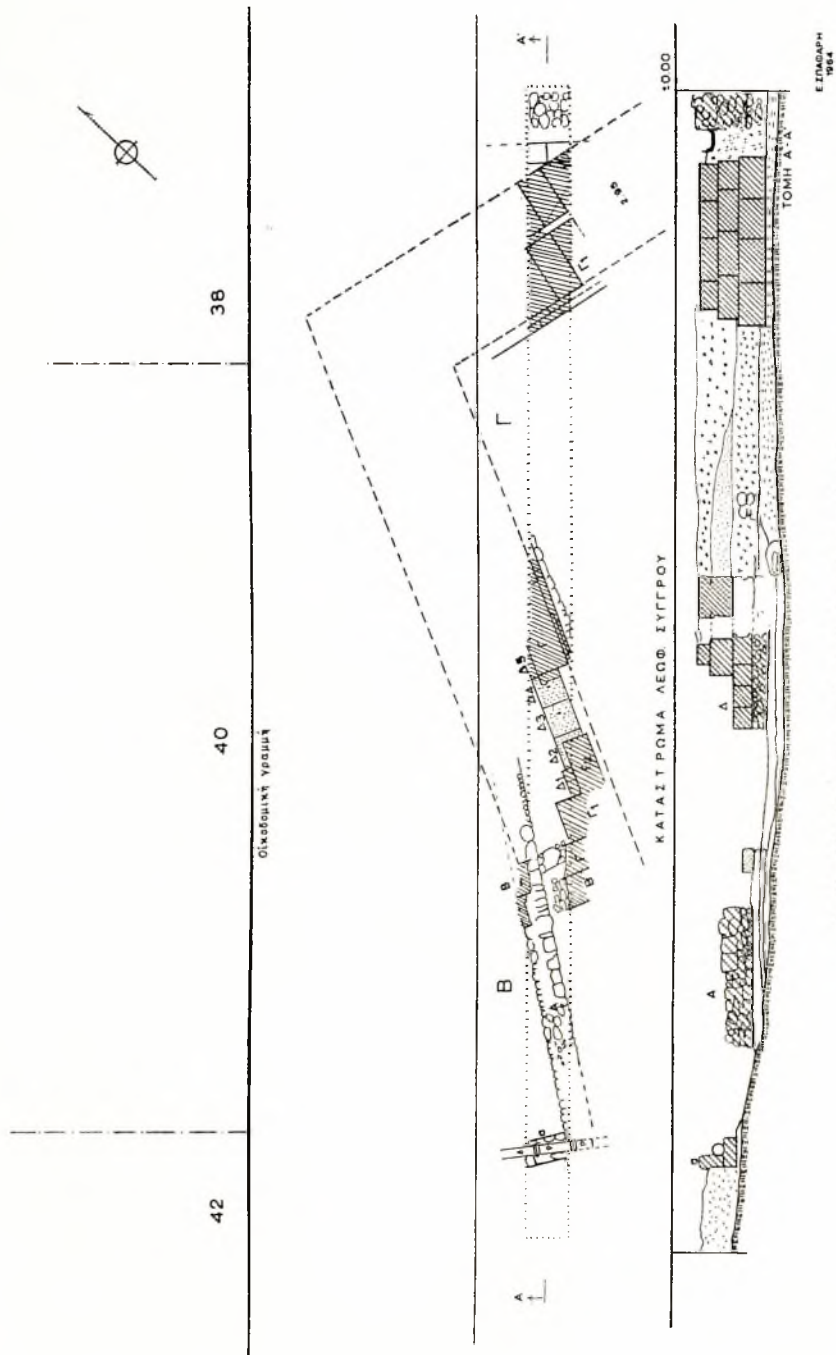
Λαμβανομένης ὡς σταθεροῦ σημείου 000 τῆς προεκτάσεως τῆς νοτίας οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Σ. Δοντᾶ, συνηντήσαμεν τὸ πρῶτον τὴν ἐπιφάνειαν τῆς κμιλιᾶς εἰς ἀπόστασιν 10 περ. μέτρων νοτίως καὶ εἰς βάθος 0,40 - 0,50 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς λεωφόρου· ἀμέσως βορειότερον αὕτη παρουσίαζε λάξευμα, ἐν εἶδει κλιμακώσεως μέχρι βάθους 1.10 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἐφ' οὗ ἀπέκειντο θραύσματα γεωμετρικοῦ ἀμορφῶς, πιθανώτατα τὰ μόνον σωζόμενα λείψανα τεταραγμένης γεωμετρικῆς ταφῆς. Δεδομένου δὲ ὅτι ἐκ τῆς διερευνησεως τῆς πρώτης κλιμακώσεως τῆς κμιλιᾶς ἐφάνη ὅτι αὕτη διὰ νέας λαξεύσεως κατήρχετο ἔτι βαθύτερον, τοῦ νέου τούτου

λαξεύματος καλυπτομένου δι' ἐπιχώσεων, ἀπεφασίσθη ὁπως: 1) ἐπεκταθῆ πρὸς Β. ἢ κατὰ στρώματα ἐξερευνησῆς μέχρι βάθους 1.10 μ. πρὸς συνάντησιν τοῦ πιθανόν ἐκεῖ ὑπάρχοντος δευτέρου ἀνοδικοῦ λαξεύματος καὶ 2) ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀναλόγως τῶν πρώτων δεδομένων ἐξαντληθῆ μέχρι πυθμένος ἢ ἔρευνα τοῦ ἐπικεχωσμένου κοιλώματος.

Διὰ τῆς διεξαχθείσης ἀνασκαφῆς διεπιστώθη, ὅτι τὸ πρὸς Β. ὑποτεθὲν ἀνοδικὸν λάξευμα ἔκειτο πράγματι 2.50 μ. περίπου βορείως τοῦ σταθεροῦ ἡμῶν σημείου, αἱ δὲ ἐντὸς τοῦ δλου κοιλώματος καὶ μέχρι βάθους 1.10 μ. ἐπιχώσεις, ἐμφανίζουσαι κατὰ τὸ νότιον κυρίως τμήμα τοῦ κοιλώματος καταφανῆ καταφερῆ κλίσιν, ἀπέδωσαν ὄστρακα ρωμαϊκὰ καὶ ἑλληνιστικὰ ἀποκλειστικῶς.

Ἐντὸς τῶν πέραν τοῦ βάθους 1.10 μ. ἐπιχώσεων, πλὴν ἐνὸς μαρμαρίνου ἀρχιτεκτονικοῦ μέλους, προφανῶς ἀπερριμμένου (εἰς βάθος 2.65 καὶ εἰς ἀπόστασιν 1 μ. ἀπὸ τοῦ 000) οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη, εἰ μὴ ὄστρακα τῆς αὐτῆς μετὰ τῶν ἀνατερόν στρωμάτων ἐποχῆς. Ἄρα ἡ ἐπιχώσις ἦτο χρονολογικῶς ἐνιαία. Τέλος, ἡ πλήρης ἀποκάλυψις καὶ ὁ καθαρισμὸς τοῦ κοιλώματος μέχρι πυθμένος, ὅστις συνηντήθη εἰς βάθος κυμαινόμενον μεταξύ 3.20 - 3.40 μ. (τῆς κλίσεως ταύτης παρουσιαζομένης ἐκ Ν. πρὸς Β., ὁπως δηλ. καὶ τὰ ὑπερκείμενα στρώματα), ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ κοιλώματος, ἀλλὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, πλάτους 11.70 μ. κατευθυνομένης ἐξ Α. πρὸς Δ., ἦτοι διαγωνίως ὡς πρὸς τὸν χάνδακα καὶ ἐπεκτεινομένης καὶ πέρα τῶν ὁρίων αὐτοῦ. Τόσον τὸ πλάτος καὶ τὸ βάθος τῆς τάφρου ταύτης, ὅσον καὶ ἡ κατεύθυνσις καὶ αἱ ἐντὸς αὐτῆς ρωμαϊκῶν καὶ ἑλληνιστικῶν χρόνων ἐπιχώσεις ἐνίσχυον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς πρὸ τοῦ ἀρχαίου τεῖχους τάφρου, πλὴν τὸ πρόβλημα ἦτο ὅτι ἀνευρίσκετο μὲν αὕτη κατὰ τὴν δέουσαν κατεύθυνσιν, ἀλλὰ καὶ πολὺ νοτιώτερον ἀπὸ ὅ,τι ἀνεμένετο. Ἡ πρὸς Β. συνέχισις τῆς ἐκσκαφῆς τοῦ χάνδακος ἔλυσε τὸ πρόβλημα.

Εἰς τὸ πρὸς Β. τῆς ὁδοῦ Σ. Δοντᾶ καὶ μεταξύ αὐτῆς καὶ τῆς ὁδοῦ Χατζηχρήστου τμήμα τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ διηνοίχθησαν συνολικῶς ἑπτὰ ἐπι μέρους τμήματα τοῦ χάνδακος, ὀνομασθέντα ὑφ' ἡμῶν διὰ τῶν στοιχείων Α - Ζ. Εἰς τὸ πρῶτον ἐξ αὐτῶν (Α) τὰ μόνον σημειωθέντα στοιχεῖα χρήσεως τοῦ χώρου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἦσαν ὁ ἀποκαλυφθεὶς εἰς ἀπόστασιν 7.10 μ. ἀπὸ τοῦ νοτίου ἄκρου τοῦ χάνδακος καὶ εἰς βάθος 0,68 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ τεθραυσμένος πίθος καὶ ὄστρακα πρωτοαττικῶν καὶ γεωμετρικῶν ἀγγείων, καὶ εἰς ἀπόστασιν 1.30 - 1.50 μ. βορειότερον καὶ εἰς τὸ αὐτὸ περίπου βάθος (0,70 μ.),

Σχέδ. 30. Κάτοπις και τομή άρχαιου τείχους

εις την τομήν τῆς κιμιλιᾶς, ὄστρακα ἐπίσης γεωμετρικῶν χρόνων.

Τὸ μαλακὸν βραχώδες ὑπέδαφος εἰς τὴν νοτίαν πλευράν τοῦ χάνδακος εὐρέθη εἰς βάθος 0,65 μ., εἰς δὲ τὴν βορείαν κατήρχετο πολὺ περισσότερον (ἕως 1.23 μ.). Πιθανώτατα δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ φυσικῆς κλίσεως, ἀλλὰ ἐδημιουργήθη κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῶν βορειότερον καὶ ἐντὸς τοῦ χάνδακος Β ἀποκαλυφθέντων ἐν λειψάνοις κτισμάτων.

Οἱ ἐν συνεχείᾳ πρὸς ΒΑ. διανοιγέντες χάνδακες Β καὶ Γ παρουσίασαν τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ἀρχαιολογικῆς ἀπόψεως ἐνδιαφέρον τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης καὶ διὰ τοῦτο τελικῶς ἐπεχειρήθη ὑφ' ἡμῶν ἡ συνένωσις τῶν, πρὸς πληρεστέραν παρακολούθησιν τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποκαλυφθέντων ὡς ἐκ τούτου ἤδη θὰ ἐξετασθῶσιν ὡς εἰς ἐνιαῖος χάνδαξ, ἀρχῆς γενομένης ἐκ τοῦ νοτιωτέρου ἄκρου αὐτοῦ, τοῦ κειμένου εἰς ἀπόστασιν 17 μ. ἀπὸ τῆς προεκτάσεως τῆς πρὸς Β. οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Σ. Δοντᾶ (Σχ ε δ. 30).

Εἰς ἀπόστασιν 2.50 μ. ἀπὸ τῆς νοτίας στενῆς πλευρᾶς τοῦ χάνδακος καὶ εἰς βάθος 0,65 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ, εὐρέθη τοῖχος (α) ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς, μὲ κατεύθυνσιν ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ., ἀποκαλυφθέντος μήκους 0,90 καὶ πλάτους 0,60 μ., θεμελιούμενος εἰς βάθος 1.44 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἐπὶ ἐπιχώσεως πάχους 0,29 μ., γεωμετρικῶν χρόνων (ὄστρακα γεωμετρικά). Ἦτο ἐκτισμένος δι' ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ καὶ παραβεβιασμένος κατὰ τὸ βόρειον ἡμισυ τοῦ πλάτους τῆς ἄνω ἐπιφανείας του, οὕτως ὥστε ἐπὶ τῆς δημιουργουμένης κλιμακώσεως νὰ ἐδράζηται εἰς κατὰ μήκος τοῦ τοίχου διερχόμενος ἀγωγὸς κυκλικῆς τομῆς ἔχων ἐλαφρῶς διαγώνιον ὡς πρὸς τὴν τοῦ τοίχου κατεύθυνσιν, ἥτοι ἐξ Α. πρὸς Δ., καὶ ροὴν πρὸς Α. Ὁ ἀγωγὸς οὗτος, τοῦ 5ου π.Χ. αἰ., εἶχε διάμετρον 0,255 μ. καὶ ἔφερε γραπτὰς ταινίας ἐρυθροποῦ χρώματος εἰς τὰ ἐξηρμένα κατὰ τὰ χεῖλη ἄκρα τῶν ἐπὶ μέρους κυλινδρικών τμημάτων αὐτοῦ (Σχ ε δ. 30: τοῖχος α καὶ ἀγωγὸς — κάτοψις καὶ τομῆ).

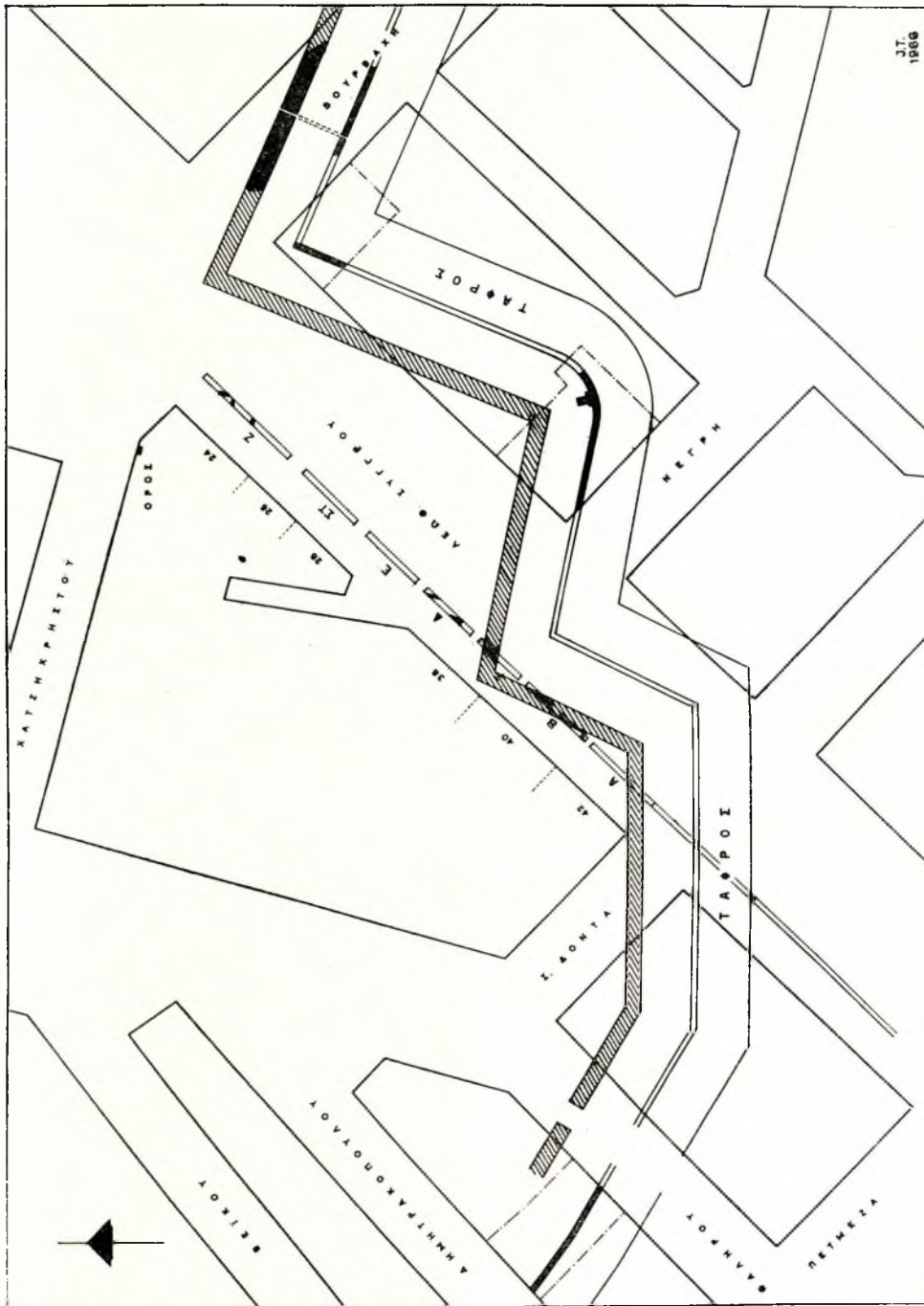
Εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ τοίχου α καὶ ἐν ἐπαφῇ πρὸς αὐτὸν ἀπεκαλύφθη ἕτερος τοῖχος (Α) ἐκτισμένος ἐκ ποικίλου μεγέθους ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ, βαίνων κατὰ κατεύθυνσιν ἐλαφρῶς ἀποκλίνουσαν τῆς ἑπὶ Β. πρὸς Ν., ἥτοι διαγώνιον ὡς πρὸς τὴν τοῦ χάνδακος, πέρα τῶν ὀρίων τοῦ ὁποίου καταφανῶς συνεχίζετο πρὸς ἀμφοτέρας τὰς κατευθύνσεις. Ὁ νέος οὗτος τοῖχος ἐθεμελιόυτο εἰς βάθος κυμαινόμενον μεταξὺ 1.50 (βόρειον ἄκρον) ἕως 1.70 μ. (νότιον ἄκρον), εἶχε πλάτος 0,70 μ., σφῆζόμενον ὕψος 0,60 - 0,70 μ. καὶ ἀπο-

καλυφθὲν μήκος 9 μ. Αἱ κατὰ στρώματα ἐρευνηθεῖσαι ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐπιχώσεις, ὡς καὶ τὸ ἐφ' οὗ ἐθεμελιόυτο ὁ τοῖχος ἐκ στερεᾶς ἐπιχώσεως στῶμα, πάχους 0,30 - 0,40 μ., περιείχον ὄστρακα γεωμετρικά, τῆς αὐτῆς δὲ ἐποχῆς ὄστρακα περισυλλέγησαν καὶ μεταξὺ τῶν ἀρμῶν τῶν λίθων τοῦ τοίχου.

Εἰς τὴν πρὸς Δ. πλευράν αὐτοῦ, ἀμέσως ὑπὸ τὴν εἰρημένην γεωμετρικὴν ἐπιχώσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐθεμελιόυτο ὁ τοῖχος, καὶ εἰς βάθος 1.77 μ. συνητήθη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ παρθένου ἐδάφους, ἐνῶ κατὰ τὴν πρὸς Α. πλευράν αὐτοῦ, ἥτις ἐκ τῆς ἐπιμελεστέρας διὰ μεγάλων ἀργῶν λίθων κατασκευῆς τῆς ἀποδεικνύεται ὡς ἡ πρόσοψις τοῦ τοίχου, μεταξὺ τῶν γεωμετρικῶν ἐπιχώσεων καὶ τῆς κιμιλιᾶς, εὐρισκομένης ἐνταῦθα εἰς βάθος 2.55 μ., παρενεβάλλετο στῶμα πάχους 0,45 μ. περιέχον ὄστρακα προϊστορικά. Ἐκ τούτων συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἀπὸ Δ. πρὸς Α. κεκλιμένη κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπιφάνεια τῆς κιμιλιᾶς πρέπει νὰ ἰσοπεδῶθη φυσικῶς (βλ. στερεότητα στρωμάτων εἰς Σχ ε δ. 30), διὰ δύο διαδοχικῶς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς καὶ γεωμετρικοὺς χρόνους σχηματισθεισῶν ἐπιχώσεων, ἐπὶ τῆς ὑψηλότερας τῶν ὁποίων καὶ ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς γεωμετρικῆς περιόδου ἐκτίσθη τὸ ἐκτεταμένον (πρβλ. μήκος τοίχου) καὶ ἴσως — ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους του δυνάμενον νὰ κριθῆ — δὴ μ ὀ σ ι ο ν κτίσμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκεν ὁ ἤδη ἀποκαλυφθεὶς τοῖχος (Σχ ε δ. 30 καὶ Πί ν. 52 β - γ, 53 α - γ, καὶ 54 α - γ — διὰ τὸ προϊστορικὸν στῶμα).

Ἐντὸς τῆς δυτικῆς παρεΐας τοῦ αὐτοῦ χάνδακος καὶ εἰς τὸ σημεῖον ἐνθα ὁ γεωμετρικὸς τοῖχος (Α) συνητᾶτο μετ' αὐτῆς, ἀπεκαλύφθησαν ἐν τομῇ δύο παρακείμενοι ὀγκόλιθοι ἐξ ἐρυθροποῦ κροκαλοπαγοῦς λίθου ἀνήκοντες εἰς τὸν τοῖχον, τοῦ ὁποίου τὸ ἐντὸς τοῦ χάνδακος ἐμπίπτον τμήμα εἶχεν ἤδη, πρὸ τῆς ἐπεμβάσεως ἡμῶν, καταστραφῆ διὰ γεωτροπᾶνου ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς ἐταιρείας καὶ τοῦ ὁποίου ἡ συνέχεια ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄλικου συνητήθη κατὰ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν (ἐξ Α. πρὸς Δ.) καὶ εἰς τὴν ἐναντι παρεΐαν τοῦ χάνδακος (Σχ ε δ. 30, σημεῖα Β - Β'). Ὁ τοῖχος οὗτος ἐθεμελιόυτο εἰς βάθος 0,93 - 0,97 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ ἐνῶ κατὰ τὸ πρὸς Δ. σφῆζόμενον τμήμα του ἐφαίνετο ὡς ἐδραζόμενος ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ γεωμετρικοῦ τοίχου, εἰς τὸ πρὸς Α. ἀντίστοιχον τμήμα ἐθεμελιόυτο ἐπὶ «γεμίματος» ἐξ ἀργῶν λίθων ἐξικνουμένου μέχρι βάθους 1.60 μ.

Κατόπιν πληρεστέρου καθαρισμοῦ τοῦ τελευταίου τούτου σημείου ἀπεδείχθη, ὅτι πρὸς Β. τῶν

Σχέδ. 31. Γενικόν σχέδιον πορείας τῶν ἀρχαίων τειχῶν

ἀρχικῶς ἀποκαλυφθέντων δύο ὀγκολίθων (Β'), ὡσεὶ συνεχόμενος πρὸς αὐτούς, ἀλλ' εἰς μεγαλύτερον βάθος (0,98 μ.) ὑπῆρχεν ἕτερος ὀγκολίθος (Γ¹) ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου, κατευθυνόμενος ὁμοίως ἐκ Ν. πρὸς Β. (μὲ ἑλαφρὰν ἀπόκλινσιν ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΑ.) καὶ θεμελιούμενος εἰς βάθος 1.42 μ. ἐπὶ στερεᾷ πεπατημένης ἐπιχώσεως πάχους 1 μ., μεσολαβούσης μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ παρθένου ἐδάφους. Ἐπι βορειότερον, κατὰ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν καὶ εἰς τὸ αὐτὸ βάθος, ἀλλ' ὀλίγον ἀνατολικώτερον, τέταρτος ὀγκολίθος ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὕλικου (Γ²) συνέχιζε τὸ νέον τοῦτο σκέλος πρὸς Β., μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἀντὶ νὰ θεμελιούται ἐπὶ τῆς προαναφερθείσης στερεᾷς ἐπιχώσεως, ἐπεκράθητο ἐπὶ βαθύτερου δόμου ἐκ παρίνων ἐπιμελῶς λελαξευμένων ὀγκολίθων, διαστ. 0,70 x 0,75 μ. καὶ ὕψους 0,40 μ., θεμελιουμένων εἰς βάθος 1.80 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας.

Κατὰ τὴν ἤδη παρουσιαζομένην μορφήν, ἦτοι μὲ ὑποδομὴν ἐκ παρίνων ὀγκολίθων καὶ ἀνωδομὴν — ἐν μέρει ἑλλιπῆ — ἐκ κροκαλοπαγῶν, τὸ σκέλος τοῦτο τοῦ τοίχου ἐξικνεῖτο πρὸς Β. διασχίζον διαγωνίως τὸν χάνδακα κατὰ κατεύθυνσιν σχεδὸν παράλληλον πρὸς τὴν τοῦ γεωμετρικοῦ τοίχου, μέχρις οὗτο συνήντα τὴν δυτικὴν παρεῖαν τοῦ χάνδακος, ὑπὸ τὴν ὁποίαν καὶ συνεχίζετο περαιτέρω.

Ἐπειδὴ ἤδη, ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς καὶ τῆς ὁμαλῆς διαρθρώσεως τῶν παρίνων ὀγκολίθων καὶ τῆς μεταγενεστέρως προσθήκης τῶν κροκαλοπαγῶν, εἶχομεν, παρά τὴν ἀπροσδόκητον κατεύθυνσιν, ὑπονοίας, ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τμήματος τοῦ Θεμιστοκλείου τείχους, μὲ τὴν μεταγενεστέρως καθ' ὕψος ἐπιδιόρθωσιν (διὰ κροκαλοπαγῶν ὀγκολίθων) τοῦ 4ου π.Χ. αἰ., προέβημεν ἐντὸς τῶν ἐπιτρεπομένων ὁρίων εἰς λεπτομερῆ ἔρευναν τῶν ἐκατέρωθεν (πρὸς ΝΑ. καὶ ΒΑ.) τοῦ σκέλους τούτου ἐπιχώσεων, πρὸς συγκέντρωσιν διαφωτιστικῶν στοιχείων. Καὶ ἀρχικῶς, βεβαίως, ἀνεζητήθη ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς Θεμιστοκλείου φάσεως «γέμισμα» ἐξ ἄργων λίθων καὶ πηλοῦ, τὸ μεσολαβόν μεταξὺ τῶν δύο ἐξ ὀγκολίθων ὕψων τοῦ τείχους. Τὸ «γέμισμα» τοῦτο πρὸς ΒΑ. τοῦ τοίχου δὲν ἐνευρέθη· ἀντιθέτως, μετὰ τὴν διάλυσιν ἑνὸς μεταγενεστέρου — ρωμαϊκῶν χρόνων — τοίχου, καλύπτοντος τὴν ἀνατολικὴν ὄψιν τοῦ ἐν λόγῳ σκέλους (Σχ. ε. δ. 30, Πί ν. 55 α, ρωμαϊκὸς τοίχος καταστρεφόμενος κλπ.), ἀπεκαλύφθη μία ὁμαλῆς τοιχοδομίας καὶ τυπικῆς μορφῆς ἐξωτερικῆ ὄψιν τείχους, σφζομένου εἰς ὕψος τριῶν δόμων (1.30 μ. ἀπὸ ἐπιπέδου θεμελιώσεως) διατεταγμένων καθ' ὕψος

κατὰ μικρὰς διαδοχικὰς ἐσοχὰς πλάτους 0,10 μ. Τὸν βαθύτερον πώρινον δόμον διεδέχετο εἰς βάθος ὑποθεμελίωσις ἐξ ἄργων λίθων, ἐν συνεχείᾳ σκληρὸν πεπατημένον στρώμα καί, τέλος, εἰς βάθος 2.55 μ., τὸ παρθένον ἔδαφος.

Εἰς ἐπιβεβαίωσιν τῆς ἐκ τῆς κατασκευῆς διδομένης ἐντυπώσεως, ὅτι ἡ ΒΑ. ὄψιν τοῦ σκέλους θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ τείχους, ἦλθεν ἡ ἀποκάλυψις τοῦ χαρακτηριστικοῦ «γέμισματος», εἰς βάθος 1.60 - 1.70 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, κατὰ τὴν ΝΑ. πλευρὰν τοῦ σκέλους. Μικρὰ δὲ περαιτέρω εἰς βάθος δοκιμὴ ἀπεκάλυψε καὶ ἐνταῦθα τὴν προαναφερθεῖσαν ἐξ ἄργων λίθων ὑποθεμελίωσιν, ὡς καὶ τὸ ὑπὸ ταύτην σκληρὸν πεπατημένον στρώμα· τὸ τελευταῖον τοῦτο κατὰ τὴν πλευρὰν αὐτὴν εἶχε μικρότερον πάχος, διότι μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ παρθένου ἐδάφους παρενεβάλλετο καὶ ἄλλιν τὸ παρὰ τὸν γεωμετρικὸν τοίχον συναντηθὲν προϊστορικὸν στρώμα (βάθος 2.33 - 2.55 μ.).

Εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ χάνδακος Γ καὶ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Δ. ἀπεκαλύφθη τέλος ἕτερον σκέλος τοῦ τείχους, εἰς τρεῖς δόμους ἐπίσης, κατευθυνόμενον — ὡς ἐξ ἀρχῆς ἀνεμένετο — ἐξ Α. πρὸς Δ.

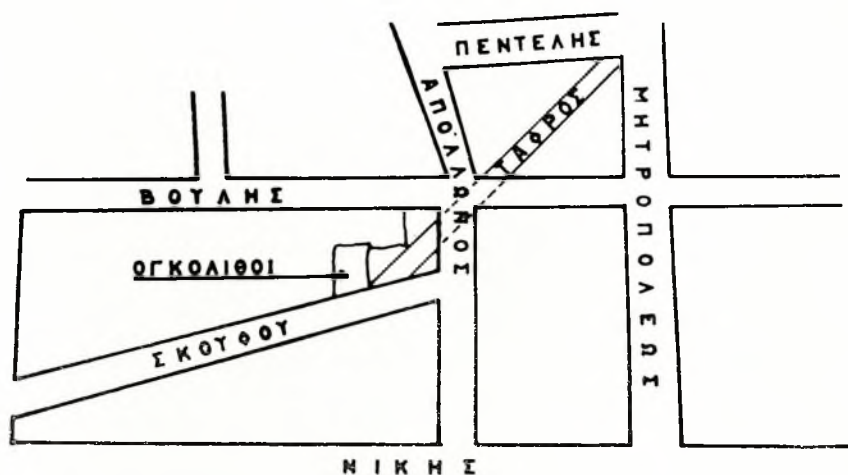
Τὸ σκέλος τοῦτο, συμπαγές, ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ κροκαλοπαγῶν ὀγκολίθων καὶ ἄνευ παρεμβλλομένου «γέμισματος», συνολικοῦ πάχους 3 περίπου μ. καὶ σφζομένου ὕψους 1.55 μ., δέον ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπαρχόντων δεδομένων νὰ συναντᾷ τὸ πρῶτον κατὰ ἀμβλείαν γωνίαν ὑπὸ τὸ πρὸς ΒΔ. πεζοδρόμιον τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ. Δυστυχῶς, ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἦτο δυνατὴ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ ἔρευνα, ἐξ ἧς ἀσφαλῶς πολλὰ θὰ διεφωτίζοντο. Γεγονὸς πάντως εἶναι, ὅτι τὸ τελευταῖον σκέλος, παρά τὴν ἀπουσίαν τῆς Θεμιστοκλείου φάσεως, εἶναι τὸ μόνον ἀνευρεθὲν εἰς τὴν κατὰ τὰ δεδομένα τῶν παλαιότερων ἀνασκαφῶν θέσιν, ἐνῶ ἀντιθέτως τὴν ἐν λόγῳ χαρακτηριστικὴν τοιχοδομίαν ἀνευρίσκομεν εἰς τὸ σκέλος μὲ τὴν ἄγνωστον μέχρι τοῦδε ἀλλαγὴν τῆς πορείας του, ἥτις διὰ τῆς δημιουργουμένης τεθλασμένης (τῆς ἐπιβεβαιουμένης ἐκ τοῦ σκέλους ὅπου ἡ Θεμιστοκλείου κατασκευὴ καὶ διὰ τῆς πολὺ νοτιώτερον τοῦ ἀναμενομένου συναντηθείσης τάφρου· βλ. Γενικὸν Σχ. ε. δ. 31) ἢ ἀκολουθεῖ φυσικὴν διαμόρφωσιν βραχώδους λοφίσκου (βλ. καὶ καμπύλην προτειχίσματος εἰς ἀνασκαφὴν Συγγροῦ καὶ Νέγρη) ἢ ἠθελήμενος ἠκολουθήθη διὰ νὰ συμπεριληφθῆ ἐντὸς τοῦ τείχους σημαντικὸς τις διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς δημόσιος ἢ ἰδιωτικὸς χώρος (κτίσμα; ἱερόν;) ἀναζητητέος εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην.

Ἡ ἐπιχειρηθεῖσα συνένωσις καὶ τῶν χανδάκων Γ καὶ Δ, με σκοπὸν τὴν ὀλοσχερῆ ἀποκάλυψιν τῆς βορείας ὄψεως τοῦ δευτέρου σκέλους τοῦ τείχους, ἀπέδειξεν ὅτι αὕτη ἐκαλύπτετο καὶ ἐτέμνετο μερικῶς ὑπὸ μίας ρωμαϊκῶν χρόνων ἀργολιθοδομῆς (συνδετικὸν ὕλικόν = ἀσβεστοκονίαμα), σκοπὸν ἔχούσης τὴν ὑποστήριξιν τοῦ ἐντεῦθεν διερχομένου πηλίνου ὕδαταγωγῶ. Οὗτος, σχήματος ἀνεστραμμένου Π καὶ με κατεύθυνσιν ἐκ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., ἀντιστοιχεῖ καθ' ὕψος πρὸς τὸν ὑψηλότερον διατηρούμενον δόμον τοῦ τείχους. Καὶ ἡ ἐν λόγῳ κατασκευὴ διελύθη διὰ τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν καὶ τῆς ὄψεως ταύτης τοῦ τείχους,

χρησιμεύσουν ὡς στοιχεῖα μιᾶς μελλοντικῆς ἐκτενεστέρας δημοσιεύσεως, δυναμένης νὰ πραγματοποιηθῆ μετὰ τὸν καθαρισμόν, συγκόλλησιν καὶ μελέτην τοῦ ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης προελθόντος κεραμικοῦ ὕλικου καὶ ἴσως καὶ τὴν προαναφερθεῖσαν συμπληρωματικὴν ἔρευναν ὑπὸ τὸ πρὸ Δ. πεζοδρόμιον τῆς Λεωφόρου Συγγροῦ.

25. Νικοδήμου - Νίκης - Λαμάχου (Σχέδ. 1, ἀριθ 25)

Κατὰ τὴν διάνοξιν τῶν πεδίων τῆς ἀνεγερθείσης πολυκατοικίας εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Νίκης ἀριθ. 31 οἰκόπεδον διεπιστώθησαν ἀρκετὰ λείψανα

Σχέδ. 32. Κάτωψις ὀχυρωματικῆς τάφρου τῶν κλασσικῶν τειχῶν

ἦτις ὡς καὶ ἡ νοτία οὐδὲν ἀξιόλογον παρουσίασε πλὴν τῶν χαρακτηριστικῶν κατὰ δόμον ἐσοχῶν, εὐρυτέρων εἰς τὴν νοτίαν καὶ στενοτέρων εἰς τὴν βορείαν ὄψιν.

Τὰ ἐντὸς τῶν ὑπολοίπων, μέχρι τοῦ ὕψους τῆς ὁδοῦ Χατζηγεωργίου χανδάκων Ε καὶ Ζ ἀποκαλυφθέντα ἦσαν ἀποκλειστικῶς λείψανα ἰδιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, ἦτοι θεμέλια οἰκιῶν, ἀγωγοὶ καὶ φρέατα ἑλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων (ἐκ τοῦ χανδακός Ε ἔχομεν καὶ δύο χαλκᾶ νομίσματα: Σηστέρτιος Ἀδριανοῦ καὶ ἀθηναϊκὸν Γ' αἰ. π.Χ., εὐρεθέντα εἰς βάθος 1.20 καὶ 1.50 μ. ἀντιστοίχως) ἐπιβεβαιούντα διὰ τῆς παρουσίας τῶν ἐνταῦθα, ὅτι ἐδρiscόμεθα εἰς τὴν ἐντὸς τῶν τειχῶν κατοικήμενην περιοχὴν.

Περιοριζόμενοι εἰς τὰ ἀνωτέρω, σημειοῦμεν ὅτι ἀπαξίπαντα τὰ ἀποκαλυφθέντα ἀρχαῖα λείψανα ἠρευνήθησαν ἐξαντλητικῶς καὶ ἀπετυπώθησαν, ἵνα

να — τόσον ἐντὸς ὅσον καὶ ἐκτὸς τῶν πεδίων αὐτῶν — τῆς πρὸ τοῦ ἀρχαίου τείχους τάφρου, διερχομένης μεταξὺ τῶν ὁδῶν Νικοδήμου καὶ Λαμάχου, ἦτοι με κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Ἡ πορεία τῆς τάφρου παρουσιάζει μίαν ἐλαφρὰν διακύμανσιν, ὡς ἐάν καὶ ἐνταῦθα ἠκολουθήθη κατὰ τὴν διάνοξιν τῆς ἡ φυσικῆς διαμόρφωσις τοῦ βραχώδους παρθένου ἐδάφους. Τὸ αὐτὸ ἄλλως τε διεπιστώθη καὶ εἰς τὸ ἀμέσως κατωτέρω οἰκόπεδον¹.

26 - 27. Βουλῆς - Ἀπόλλωνος καὶ Σκούφου, Σκούφου ἀριθ. 6 (Σχέδ. 1, ἀριθ. 26 καὶ 27)

Κατὰ τὰς διεξαχθείσας εἰς τὸ ἐπὶ τῶν ὁδῶν

1. Ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τῆς τάφρου ἐνταῦθα ἐπετεύχθη, ἀναζητήσαντος τοῦ μηχανικοῦ τῆς οἰκοδομῆς νὰ θεμελιώσῃ τὸ κτήριον ἐπὶ τῆς κτιμολογίας, λόγῳ τοῦ ὅτι τὰ ἀφθονούντα εἰς τὸν χώρον ὕδατα εἶχον τελείως ἀποσθάρσῃ τὰς ὑπερκειμένους ἐπιχώσεις.

Βουλῆς - Ἀπόλλωνος καὶ Σκούφου κείμενον οἰκόπεδον ἐκσκαφικὰς ἐργασίας ἐπεσημάνθη διὰ τρίτην ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους φορὰν ἢ παρουσία τῆς πρὸ τῶν κλασσικῶν τειχῶν ὀχυρωματικῆς τάφρου (Σχέδ. 32). Τὸ ἐνταῦθα πλήρως ἀποκαλυφθὲν τμημὰ τῆς διέσχίζε διαγωνίως τὸ οἰκόπεδον, μὲ κατεῦθυσιν πάλιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., ἔχον πλάτος εἰς μὲν τὸ πρὸς Β. ἄκρον 6.70, εἰς δὲ τὸ πρὸς Ν. πλεόν τῶν 9 μ., ἀλλ' ἦτο καταφανές ὅτι αἱ πρὸς Α. καὶ Δ. παρειαὶ τῆς τάφρου εἶχον μεταγενεστέρως παραβιασθῆ. Ἡ ἐκ τοῦ τμηματος τούτου εἰς κατάστασιν πολλοῦ, λόγῳ τῶν ὑπογείων ὑδάτων τοῦ χώρου, ἐξαχθεῖσα ἐπιχώσις, ἠρευνήθη κατὰ τὸ δυνατόν ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' οὐδὲν ἀπέδωκε. Παρὰ τὴν ἔλλειψιν, ὅμως, χρονολογικῶν στοιχείων, εἶναι βέβαιον, ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ τῆς συνεχείας τοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἀποκαλυφθέντος ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου Ἰ. Θρεψιάδου ἑτέρου τμηματος τῆς τάφρου (ΑΔ 16 (1960): Χρονικά, σ. 22 - 26) εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Μητροπόλεως - Βουλῆς - Ἀπόλλωνος καὶ Πετράκη οἰκόπεδον τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. (νῦν Ὑπουργεῖον Παιδείας).

Εἰς τὸ παρακείμενον πρὸς Ν. καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σκούφου ἀριθ. 6 οἰκόπεδον, ἀπεκαλύφθησαν παρὰ τὴν πρὸς Β. — τὴν πρὸς τὸ προηγούμενον οἰκόπεδον — μεσοτοιχίαν του, ὁ γ κ ὁ λ ι θ ο ι, μὴ κείμενοι κατὰ χώραν, οἵτινες δὲν ἀποκλείεται νὰ προέρχωνται ἐκ τοῦ ἄλλοτε ὑπάρχοντος κατὰ τὴν πλευρὰν ταύτην τῆς τάφρου προτειχίσματος.

Ἐπὶ τῇ βᾶσει, πάντων τῶν ἀνωτέρω, ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ τεῖχος τῆς πόλεως εἰς τὴν περιοχὴν ταύτην ἠκολούθει τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Τραυλοῦ (ἔ.ἀ. σ. 51 εἰκ. 20, πίν. XII καὶ σ. 56) σημειωθεῖσαν πορείαν.

28. Μητροπόλεως καὶ Νίκης (Σχέδ. 1, ἀριθ. 28)

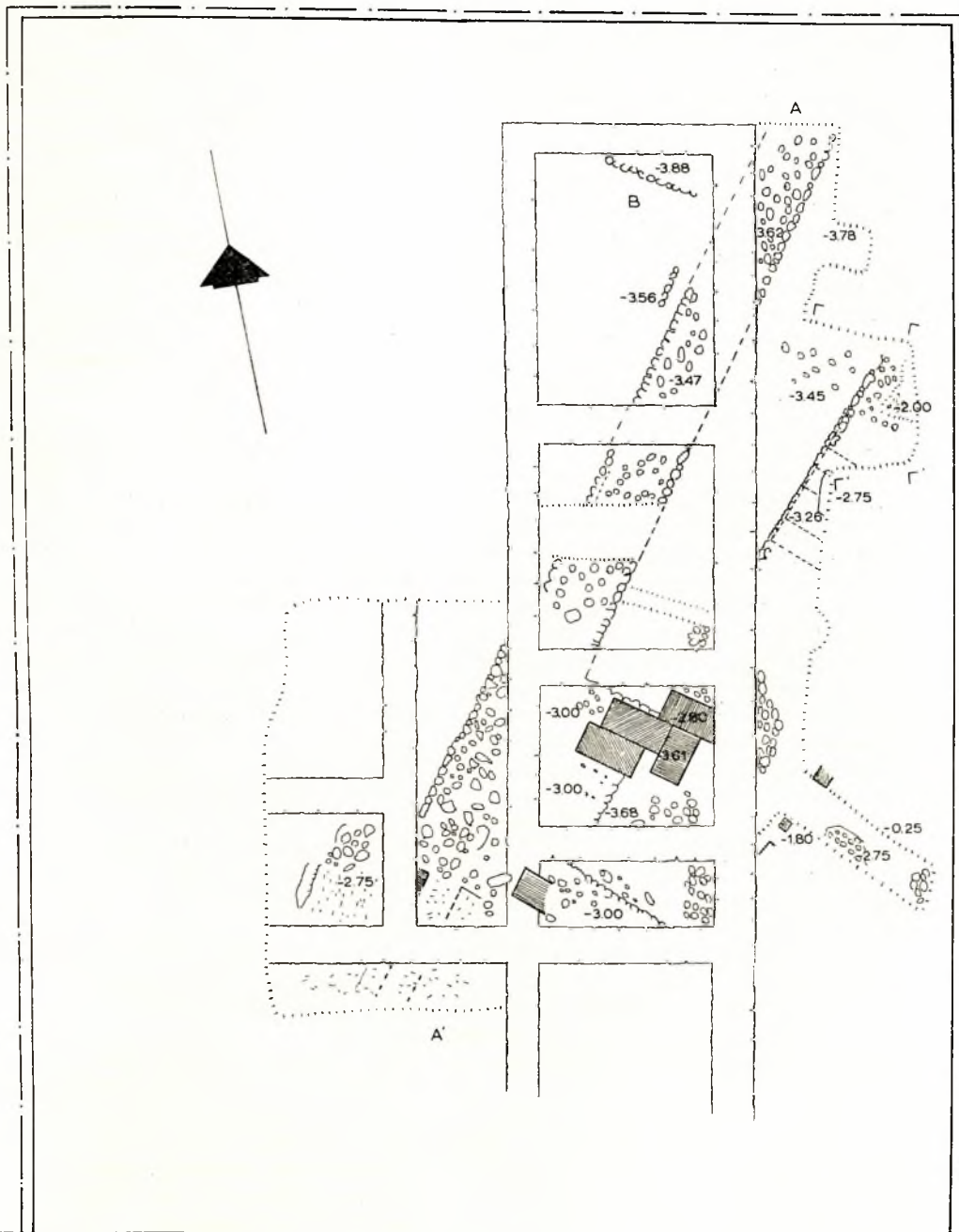
Εἰς τὸ κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν οἰκόπεδον κατὰ τὰς γενομένας ἐκσκαφὰς ἀπεκαλύφθη, εἰς βάθος 3.29 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως καὶ εἰς σημεῖον κείμενον ἀπὸ μὲν τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Μητροπόλεως 0,50 μ., ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου σχηματιζομένης ἀποτιμήσεως 2 μ., δ ἄ π ε δ ο ν ἐκ πηλίνων τετραγώνων περίπου πλακῶν (0,52 x 0,59 καὶ πάχους 0,04 μ.), ὧν ἐσφάζοντο κατὰ χώραν ὀκτὼ ἀκέραιαι καὶ δύο κατὰ τὸ ἡμισυ. Εἰς τὴν ΒΔ. γωνίαν τοῦ δαπέδου εὐρέθη ἐπίσης κατὰ χώραν κείμενος καὶ ἐν μέρει σωζόμενος κίων ἀρράβδατος ἐξ ἐρυθρωποῦ μαρμάρου (διαμ. 0,44 μ.). Ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δαπέδου ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτοῦ στρώματος μὲ ἔντονα ἴχνη πυρᾶς. Ἡ περὶ τὸν χρόνον τοῦ δαπέ-

δου γενομένη ἔρευνα οὐδὲν διαφωτιστικὸν ὡς πρὸς τὸ κτίσμα, εἰς δ' ἀνῆκε τὸ δάπεδον, ἀπέδωσε διειστώθῃ μόνον ὅτι εἰς βάθος 0,38 - 0,40 μ. κάτωθεν αὐτοῦ ὑπῆρχε παλαιότερον δάπεδον ἐκ λιθαρίων, ὑπ' αὐτὸ δὲ εἰς βάθος 3.80 μ. συνητηθῆ ἡ κιμιλιά.

29. Ξενοφάντος ἀριθ. 4 (Σχέδ. 1, ἀριθ. 29)

Πρὶν ἢ ὀλοκληρωθῆ ἡ κατεδάφισις τῆς ἐνταῦθα ὑπαρχούσης παλαιᾶς οἰκοδομῆς ἐπεχειρήθη ὑφ' ἡμῶν ἢ διάνοιξις δοκιμαστικῆς τομῆς (Σχέδ. 33, Γ - Γ'), εἰς τὴν παρὰ τὴν ἀνατολικὴν μεσοτοιχίαν τελείως ἄσκαφον καὶ μέχρι τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας σφζομένην λωρίδα τοῦ ἐδάφους, πλάτους 2.50 μ. καὶ εἰς σημεῖον αὐτῆς ἀπέχον 17 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως τοῦ οἰκοπέδου, ἐνθα, διὰ τοῦ προηγηθέντος προχείρου διαχωρισμοῦ τῶν στρωμάτων, εἶχον ἐμφανισθῆ στρώματα βρίθοντα θραυσμάτων ἑλληνιστικῶν ἀγγείων. Ἡ τομὴ αὕτη, χωρήσασα εἰς βάθος 3.30 μ. παρουσίασε τὴν κάτωθι στρωματογραφικὴν εἰκόνα.

1) Μετὰ τὰς μικροῦ σχετικῶς πάχους συγχρόνους ἐπιχώσεις καὶ μέχρι βάθους 0,90 μ. συνητηθῆ στρώμα μὲ ὄστρακα ἀνάμικτα βυζαντινὰ καὶ ἑλληνιστικά. 2) Εἰς βάθος 0,90 - 1 μ. ἐπεσημάνθη κεκαυμένον στρώμα, πλήρες ἀνθράκων, τέφρας καὶ ἀφθόνων πηλίνων θραυσμάτων ἑλληνιστικῶν, ἀνηκόντων, κατὰ κύριον μὲν λόγον εἰς σκύφους μεταρικῶν, λύχνους καὶ μήτρας κατασκευῆς ἀμφοτέρων, ἀλλὰ καὶ εἰς παντὸς εἶδους σκευῆ οἰκιακῆς χρήσεως τῆς ἐποχῆς ταύτης. Ἡ ἐκπληκτικὴ ποσότης τῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς ἐρευνημένης ἐκτάσεως περισυλλεγέντων ὄστράκων, ὡς καὶ τὸ γεγονός ὅτι οὐδὲν ἀκέραιον ἀγγεῖον εὐρέθη, ἔδιδον τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ κεραμοπλαστικοῦ ἐργαστηρίου καταπλακωθέντος μετὰ πυρκαϊᾶν ἢ τοῦλάχιστον περὶ ἠχρηστευμένου, ἐκ πυρκαϊᾶς πάλιν, κεραμικοῦ ὕλικου καὶ ἀπορριφθέντος ἐνταῦθα. Πλὴν τῶν ὄστράκων, περισηνελέγησαν ἄμορφοι μᾶζαι μολύβδου καὶ τινα θραύσματα χαλκοῦ, εἰς δὲ τὸ χαμηλότερον σημεῖον (βάθος 1 μ.) ἀπνηθρακωμένοι ἐλαιοπυρῆνες. 3) Τὸ ἀκολουθοῦν εἰς βάθος 1 - 1.20 μ. στρώμα ἐκ καθαρῶν χωμάτων ἀπέδωκεν ὀλιγαριθμότερον μὲν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ποιότητος κεραμικὸν ὕλικόν. 4) Εἰς βάθος 1.20 μ. συνητηθῆ ἕτερον λεπτόν κεκαυμένον στρώμα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ μέχρι βάθους 3.30 μ. συναντηθεῖσαι, κατὰ ἐπάλληλα στρώματα ἐκ διαφόρου ποιότητος καθαρῶν χωμάτων, ἐπιχώσεις, οὐδὲ ἔν παλαιότερας ἐποχῆς ὄστρακον ἀπέδωσε. 5) Εἰς βάθος 3.30 μ. καὶ κατὰ τὸ νοτιώτερον τμημὰ τῆς ὑπὸ ἔρευνας ἐκτάσεως εὐρέθη λεπτόν στρώμα λατύπης καὶ θαλασσίαν ὄστρέων, ὑπ'

20.70 ΑΠΟ ΓΩΝΙΑ ΟΔΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

0.00

ΟΔΟΣ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ 4

Σχέδ. 33. Κάτοπις του παρά την οδόν Ξενοφώντος 4 ἀποκαλυφθέντος κτηρίου

Ε.ΣΠΑΘΑΡΗ
1964

αὐτὸ δὲ τέλος λιθοστρωτὸν δάπεδον ἐκτεινόμενον πέραν τῆς διανοιχθείσης τομῆς πρὸς Α. καὶ Ν., πρὸς ΒΔ. δὲ ὀριζόμενον ὑπὸ τῆς μόνης ἀποκαλυφθείσης πλευρᾶς του, κατευθυνομένης ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΑ.

Ἡ ἐν συνεχείᾳ διεύρυνσις πρὸς Ν. τῆς δοκιμαστικῆς τομῆς, μὲ σκοπὸν τὴν παρακολούθησιν τοῦ λιθοστρώτου, ἀπέδειξεν ὅτι ἐπρόκειτο οὐχὶ περὶ δαπέδου, ἀλλὰ περὶ ὑποθεμελίωσης ὀγκωδестаίου τοῦ τοίχου κτηρίου, τοῦτο δὲ διότι ἐπὶ τοῦ νέου ἀποκαλυφθέντος τμήματός του, διετηρεῖτο παχὺ στρώμα συνδετικοῦ πηλοῦ, σφῶζον ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας του τὰ ἀποτυπώματα τοῦ ἄλλοτε ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχοντος δόμου ἐκ φορητῶν παρ' ἀλλήλους τεθειμένων («μπατικῶν») ὀγκολίθων.

Πρὸς διερεύνησιν τοῦ ἐν λειψάνοις κτίσματος ἐπεξετάθη ἡ ἀνασκαφὴ ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀνατολικοῦ ἡμίσεος τοῦ οἰκοπέδου παρὰ τὸ νοτιότερον ἄκρον τοῦ ἀνασκαφέντος τομέως καὶ πέραν τοῦ ὀρίου τούτου πρὸς Δ. Ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἐν τῷ Σ χ ε δ. 33 εἰκονιζομένου τμήματος ἑνὸς τεραστίων διαστάσεων καὶ ἀπροσδιόριστου εἰσέτι σχήματος κλασσικοῦ κτηρίου, σφῶζομένου (πλὴν ἐλαχίστων σημείων διατηρούντων ὀλιγαριθμούς κατὰ χῶραν ὀγκολίθους τοῦ πρώτου δόμου) κατὰ τὴν ὑποθεμελίωσιν μόνον τῶν ἀσυνήθους πλάτους τοίχων αὐτοῦ καὶ ταύτην ἐπαρκῶς κατεστραμμένην ἐκ τῶν παλαιότερων οἰκοδομήσεων τοῦ χώρου τούτου.

Ἡ ὑποθεμελίωσις αὕτη συνητήθη μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν μέχρι βάθους 3.05 - 3.58 μ. ὑπερκειμένων ἐπιχώσεων, αἵτινες, ἀπὸ ἀπόψεως συστάσεως καὶ κεραμεικῶν κλπ. εἰρημάτων, οὐδόπως διέφερον τῶν τῆς δοκιμαστικῆς τομῆς Γ - Γ'. Ἀπετελεῖτο ἡ ὑποθεμελίωσις ἐκ μικροῦ μεγέθους ἀργῶν λίθων καὶ πηλοῦ, διατηρουμένη εἰς ὕψος κυμαινόμενον μεταξὺ 0,13 - 0,30 μ., ἠδράζετο δὲ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τῆς ἀνωμάλου ἐπιφανείας τῆς σαθρᾶς κιμιλιᾶς, ἐξασφαλιζούσα διὰ τῆς μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ὀγκολίθων τοῦ πρώτου δόμου παρεμβολῆς τῆς μίαν ἐπίπεδον, σταθερωτέραν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἐλαστικὴν εἰς τυχὸν καθιζήσεις τῆς βάσιν διὰ τοὺς ὑπερκειμένους ὀγκώδεις τοίχους τοῦ κτηρίου.

Τὸ μόνον σαφῶς διακρινόμενον ΒΔ. σκέλος τῆς ὑποθεμελίωσης εἶχε πλάτος 1.50 μ. καὶ ἀποκαλυφθὲν μήκος 1.70 μ., κατεύθυνσιν δὲ ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΑ., οὐχὶ ὁμως παράλληλον πρὸς τὸ κατὰ τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν βαῖνον, ἀλλ' αἰσθητῶς παρεκκλίνον πρὸς Α. βορειοδυτικὸν ὄριον τοῦ πρώτου κατὰ τὴν τομὴν Γ - Γ' ἀποκαλυφθέντος τμήματος αὐτῆς.

Εἰς τὸ σημεῖον δπου ἐσφῶζον τέσσαρες κατὰ χῶραν κείμενοι ὀγκολίθοι τοῦ πρώτου δόμου, τὰ δύο σκέλη (ἐὰν βεβαίως δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς σκέλος καὶ τὸ πρῶτον ἀποκαλυφθὲν τμήμα αὐτῆς, ὅπερ ἀμφίβολον ἐπὶ τοῦ παρόντος), φαίνονται νὰ ἐνοῦνται δι' ἐτέρου καθέτου, ἀλλ' ἤδη τὸ κατὰ τὴν πλευρὰν αὐτὴν σφῶζομένων λειψάνων ὑποδεικνυόμενον σχῆμα περιπλέκεται ἀφαντάστως καὶ εἰς οὐδεμίαν γνωστὴν καὶ συγκεκριμένην μορφήν δύναται νὰ ὀδηγηθῆ.

Τὸ δυσάρεστον εἶναι, ὅτι, ὡς εἰς πάσας σχεδὸν τὰς ὑφ' ἡμῶν ἐρευνηόμενας περιπτώσεις, πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν μελλοντικὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πρὸς Α. παρακειμένου ἀκινήτου, ἵνα καταστῆ δυνατόν νὰ διαφωτισθῶσι περαιτέρω τὰ ἀσαφῆ ἀποτελέσματα τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης.

Τὰ μόνον δυνάμενα νὰ λεχθῶσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ κτηρίου τούτου καὶ τῆς ἐν γένει ἀνασκαφείσης περιοχῆς εἶναι, ὅτι: α) Κατ' ἀρχὴν ἀπεκλείσθη ἡ εἰς τὸν χῶρον τούτον ὑπαρξίς τοῦ ἀρχικῶς ἀναζητηθέντος ἀγγειοπλαστικοῦ ἐργαστηρίου τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων, ὅπερ ὅπως δῆποτε θὰ εἰρηθῆ ἐκεῖ που πλησιον. β) Τὸ ἀποκαλυφθὲν κτήριο, τὸ ὅποιον ὡς ἐκ τοῦ χρησιμοποιημένου συνδετικοῦ ὕλικου (καθαροῦ πηλοῦ) πρέπει νὰ ἀνήκῃ μᾶλλον εἰς τὴν κλασσικὴν ἐποχὴν καὶ νὰ κατεστράφη ἤδη πρὸ τῆς ἐλληνιστικῆς, ὡς ἐπικεκαλυμμένων τῶν λειψάνων του διὰ τῶν ἐλληνιστικῶν χρόνων ἐπιχώσεων¹ οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι εἶναι δ η μ ό σ ι ο ν. γ) Ἀποκλειόμενον τοῦ νὰ ταυτισθῆ τὸ σχῆμα του πρὸς οἰονδήποτε σύνθητες ὀρθογώνιου ἢ καὶ ἀψιδοειδοῦς ἀκόμη σχήματος δημόσιον οἶκον, δεόν νὰ ἀναζητηθῆ μεταξὺ τῶν ἐναπομένοντων ὑπολοίπων.

Πλὴν τοῦ ὡς ἄνω κτηρίου ἀπεκαλύφθησαν ἐνταῦθα καὶ ἐλάχιστα σφῶζόμενα λείψανα δύο ἐντεῦθεν διερχομένων ἀρχαίων ὁδῶν: μιᾶς βυζαντινῶν χρόνων (Σ χ ε δ. 33 Α - Α') καὶ ἐτέρας παλαιότερας — μᾶλλον κλασσικῆς ἐποχῆς — (Σ χ ε δ. 33, Β), συναντηθείσης πρὸς Δ. τοῦ ἐξωτερικοῦ σκέλους τοῦ κτηρίου, παρὰ τὰς ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὴν βορείαν μεσοτοιχίαν ἀσκάφους ἐπιχώσεως καὶ κατευθυνομένης ἐκ ΝΑ. πρὸς ΒΔ.

Μεταξὺ τῶν πρὸ τῆς ἐπεμβάσεώς μας ἐσκαφεισῶν εἰς τὸν χῶρον τούτον ἐπιχώσεων, περι-συνελέγησαν καὶ τὰ κάτωθι δύο μαρμάρια ἐνεπίγραφα:

1. Πλὴν τῶν ἄλλων, ἐντεῦθεν ἔχομεν καὶ ἄρκετὰ ἀλλὰ τελείως ἐφθαρμένα χαλκᾶ νομίσματα ἀρχαῖα ἐλληνικὰ, ὧν πάλιν σημειούμεν τὰ: α) Σαλαμίνας, περὶ τὰ 350 - 318 π.Χ., πρβλ. BMC πίν. XX, ἀριθ. 7, β) Ἀθηνῶν, ἐφθαρμένον 3ου αἰ. π.Χ. καὶ γ) Ἀθηνῶν, 229 / 30 π.Χ. Σβορ. πίν. 81, ἀριθ. 9 - 16.

1) Ἐπιτύμβιος κιονίσκος ἐκ φαιοῦ μαρμάρου, ἀκέραιος, ὕψ. 0,72 μ. καὶ ἄνω διαμέτρου 0,21 μ., φέρων τὴν ἐπιγραφήν εἰς τρεῖς στίχους: *ΣΥΝΕΤΟΝ/ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ / ΗΡΑΚΛΕΩΤΙΣ* (Πί ν. 56 α). Τὰ γράμματα ἔχουν ὕψος 0,02. Ἐβεβαιώθημεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ νέου εὐρήματος, ἀλλὰ περὶ τῆς γνωστῆς ἐπιγραφῆς (βλ. IG II², 8784), τὴν ὁποίαν ὁ Σ. Κουμανούδης (Ἄττικῆς ἐπιγραφαὶ ἐπιτύμβιοι, ἀριθ. 1781) ἀναφέρει ὡς εὐρισκομένην «δυτικῶς τοῦ Διπύλου, εἰς τὴν οἰκίαν Μισίου». Ἐνάγεται εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 3ου π.Χ. αἰῶνος.

2) Ἀναθηματικὴ κυλινδρική βάση ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ὕψ. 0,218 καὶ διαμ. 0,41 μ. (Πί ν. 55 β). Φέρει εἰς πέντε στίχους τὴν ἐπιγραφήν:

*Ι|Σ|ΙΔΙ ΑΝ|ΟΥ|ΒΙΑΙ
ΝΙΚΩΝΥΜΟΣ ΑΝΤΙΦΑΝΟΥ ΟΙΝΑΙΟΣ
ΙΕΡΕΥΣ ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΕΠΙ ΞΕΝΩΝΟΣ
ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΝΕΘΗΚΕΝ ΖΑΚΟΡΕΥΟΝΤΟΣ
ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΥ ΚΑΛΧΗΔΟΝΙΟΥ*

Στίχ. 1. Παρὰ τὴν σοβαρὰν φθορὰν τοῦ λίθου εἰς τὸ ἀνάτατον σημεῖον ἢ συμπλήρωσις: Ἰσιδι Ἀνούβιδι, εἶναι βεβαία.

Στίχ. 3 - 4. Ἐπὶ Ξένωνος ἀρχοντος. Ὁ Ξένωνος ἀρχων ἐν ἔτει 133/2 π.Χ. Inscr. Délos No 1949 καὶ 2594. Ἴδὲ καὶ Pritchett-Meritt, Chronology of Hell. Athens p. XXXII.

Στίχ. 5. Καλχηδόνιος ὡς ὄνομα ἀπαντᾷ διὰ πρῶτην, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, φορὰν πιθανῶς εἶναι παράλληλος τύπος τοῦ γνωστοῦ ἡδη ἔθνικοῦ Καλχηδῶν-νιος (βλ. Κουμανούδη ἔ.α. ἀριθ. 1860).

Εἰς τὸ κέντρον τῆς ἄνω ὀριζοντίας πλευρᾶς μικρὸς τόριμος, πρὸς συγκράτησιν τοῦ ἀναθήματος.

Εἰς τινὰ τῶν γραμμάτων (ὕψ. 0,015 μ.) ἴχνη ἐρυθροῦ χρώματος.

30. Φιλελλήνων ἀριθ. 17 (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 30)

Εἰς τὰς παρειὰς τοῦ οἰκοπέδου τούτου, ἰδιοκτησίας Δ. Λυμπέρη, μετὰ τὴν κατεδάφισιν τῆς παλαιᾶς οἰκίας, ἀνεφάνησαν ἐλάχιστα διασωθέντα ἐκ τῶν παλαιότερων οἰκοδομήσεων τοῦ χώρου ἀρχαῖα λείψανα ἐνὸς πηλίνου ἀγωγοῦ, ὡσειδοῦς τομῆς, καὶ ἐνὸς τοίχου ἐξ ἀσβεστολιθικῶν ὀγκολίθων.

Ὁ κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ οἰκοπέδου ἀποκαλυφθεὶς ἀγωγὸς ἐσφῆζετο μόνον εἰς δύο σημεία κείμενα ἀντιστοίχως παρὰ τὴν πρὸς Β. καὶ τὴν πρὸς Ν. μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς προσόψεως τοῦ μὲν πρώτου 3.40 μ., τοῦ δὲ ἄλλου 6 μ. Ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πηλίνων κεράμων ἡμιελλεισοειδοῦς τομῆς καὶ παρουσίαζε τὸ χαρακτηρι-

στικόν, ὅτι ἦτο ἐνισχυμένος κατὰ τὰ πλάγια τοῦ διὰ πηλίνων ἐπίσης πλακῶν, τοποθετημένων ἐν εἴδει ὀρθοστατῶν. Ἐσωτερικαὶ διαστάσεις ἀγωγοῦ: ὕψ. 0,88 καὶ πλάτος 0,44 μ. Ἡ ἐκ τῶν σφζόμενων τμημάτων τοῦ διδομένη κατεῦθυσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., μὲ ἐλαφρὰν κατὰ τὸ βόρειον ἄκρον κάμψιν πρὸς ΒΔ.

Τοῦ κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν πλευρὰν τοῦ οἰκοπέδου κειμένου τοίχου ἐσφῆζοντο δύο ὀγκολίθοι, ὁ εἰς ὑπὸ τὴν πρὸς Ν. μεσοτοιχίαν καὶ εἰς ἀπόστασιν 18.30 μ. ἀπὸ τῆς προσόψεως καὶ ὁ ἕτερος ὑπὸ τὴν Α. καὶ εἰς ἀπόστασιν 4.85 μ. ἀπὸ τῆς νοτίας μεσοτοιχίας. Ὁ τοίχος, πλάτους 0,70 μ., κατηθύνετο ἀπὸ Α. πρὸς Δ.

31. Καλλισθένους καὶ Ἀχαιῶν (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 31)

Κατὰ τὴν διασταύρωσιν τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν (Πετράλων) καὶ ἐντὸς χάνδακος διανοιχθέντος ὑπὸ τοῦ ΟΤΕ παραλλήλως πρὸς τὴν Καλλισθένους, ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 0,60 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ τάφος ρωμαϊκῶν χρόνων, ὀρθογωνίου σχήματος, μήκους 1.75 καὶ πλάτους 1.08 μ. κατεσκευασμένος διὰ προχείρως λελαξευμένων πλακῶν ἐκ φαιοῦ μαρμάρου, συνδεομένων κατὰ τοὺς ἀρμούς δι' ἀσβεστοκοιναμάτων.

Ἡ ἐρευνηθεῖσα εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τάφου ἐπιχώσις παρουσίασεν ὄστρακα ρωμαϊκὰ μέχρι βάθους 0,57 μ., ρωμαϊκὰ δὲ καὶ ἑλληνιστικὰ ἀπὸ βάθους 0,57 - 0,85 μ. Ἐπειδὴ ὁμοίως καὶ εἰς τὰς πέριξ καὶ ὑπεράνω τοῦ τάφου ἐπιχώσεις συνελέγησαν ὄστρακα τῶν αὐτῶν ἐποχῶν εἶναι πιθανώτατον, ὅτι, τὰ μέχρι βάθους 0,85 μ. εἶχον εἰσχωρήσει μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ πάματος αὐτοῦ, τοῦ ὁποίου σημειωτέον οὐδὲν τμήμα ἀνευρέθη. Ἀπὸ βάθους 0,85 - 1.05 μ. (ὅπου καὶ τὸ δάπεδον τοῦ τάφου) ἐσφῆζετο ἀδιατάρακτον τὸ κατώτερον στρώμα. Ἐντὸς αὐτοῦ πλὴν τοῦ νεκροῦ, ὅστις εἶχεν ἀποτεθῆ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ δαπέδου, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς ΒΔ., καὶ πέντε δακρυδόχων, κειμένων παρὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν του, οὐδὲν ἕτερον ἀνευρέθη.

Εἰς γενομένην ἐν συνεχείᾳ ἐντὸς τοῦ χάνδακος μικρὰν ἐρευνᾶν ἀπεκαλύφθη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νοτίας τοῦ τάφου, τμήμα γωνίας κατεστραμμένου κτίσματος. Εὐρέθη εἰς βάθος 0,60 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ τὰ δύο σκέλη τῆς ἦσαν ἐκτισμένα διὰ μικροῦ μεγέθους ἀργῶν λίθων καὶ κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἐσφῆζετο ἐπιχρῖσμα πάχους 0,01 μ. Τὸ σφζόμενον ὕψος τῶν τοίχων ἦτο 1 μ., ἦτοι ἔθεμελιοῦτο εἰς βάθος 1.60 μ.

Τὸ κτίσμα τοῦτο δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἐρευνηθῆ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ σκάμματος.

32. Δωριέων (και Τρώων) (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 32)

Εἰς τὴν ὁδὸν Δωριέων καὶ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ὁδῶν Τρώων καὶ Καλλισθένους τμήμα τῆς, κατὰ τὰς ἐργασίας διανοίξεως χάνδακος ὑπὸ τῆς ΔΕΗ, ἀπεκαλύφθησαν λείψανα δύο ἀρχαίων τάφων, ἥτοι ἑνὸς καλυβίτου (α) καὶ ἑνὸς ἐκ μεγάλων ἀδρῶς εἰργασμένων παρίνων πλακῶν, συνδεομένων κατὰ τοὺς ἄρμους δι' ἀσβεστοκονιάματος.

Ἄμφότεροι εἶχον τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ., ἔνθα καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν νεκρῶν καὶ ἐσφύζοντο μόνον κατὰ τὸ πρὸς Β. τμήμα τῶν.

Ὁ καλυβίτης ἀνεφάνη εἰς βάθος 0,27 μ. ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Δωριέων, ἐκαλύπτετο δὲ ἀπὸ ἐπιχώσεως, ἐξ ὧν συνελέγησαν ὄστρακα ἑλληνιστικὰ καὶ ρωμαϊκὰ καὶ μία δακρυδόχος.

Ἐντὸς αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαντα ἔρευναν, εἰς βάθος 0,21 - 0,61 μ. (ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ ἔκειτο ὁ τάφος) εἶχομεν ὄστρακα ρωμαϊκῶν χρόνων, συσσωρευμένα ὄστᾶ διαλελυμένων σκελετῶν καὶ δύο κρανία. Χαρακτηριστικὸν καὶ ὡς γεγονὸς καὶ ὡς χρονολογικὸν στοιχεῖον εἶναι τὸ ἀνευρεθὲν χαλκοῦν κατιωμένον — χαρῶνιον — νόμισμα μεταξὺ τῶν ὁδόντων τοῦ ἑνὸς νεκροῦ. Ἡ ἠθελημένη καὶ οὐχὶ τυχαία παρουσία τοῦ νομίσματος εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο βεβαιοῦται καὶ ἐκ τῆς θέσεώς του καὶ ἐκ τῶν ἰχνῶν τῆς ὀξειδώσεως χαλκοῦ ἐπὶ τῶν ὁδόντων τοῦ νεκροῦ. Τὸ νόμισμα εἶναι περγαμηνόν, ἐποχῆς Μιθριδάτου (89 - 88 π.Χ.). Εἰς τὴν μίαν ὄψιν παρίσταται προτομὴ Ἀθηνᾶς, μὲ κορινθιακὸν κράνος καὶ ἐπιγραφὴν: ΜΙΘΡΙΑΔΑΣ, εἰς δὲ τὴν ἑτέραν Ἀσκληπιὸς ἰστάμενος, μὲ ἐπιγραφὴν: ΠΕΡΓΑΜΗΝΟΝ (βλ. Κατάλ. Νομισμάτων Βρετανικοῦ Μουσείου σ. 127 κ.ε.).

Ὁ δεῦτερος τάφος εὐρέθη ὀλίγον ἀνατολικώτερον (πρὸ τῆς ὑπ' ἀριθ. 36 οἰκίας τῆς ὁδοῦ Δωριέων), εἰς βάθος 0,29 μ. ἀπὸ τοῦ πεζοδρομίου. Ἐντὸς αὐτοῦ εἰς βάθος 0,40 μ. ἀπὸ τοῦ χείλους του, ἀνεκαλύφθη χαλκοῦν κτερισματικὸν κύπελλον, εἰς βάθος δὲ 0,89 μ., ὅπου καὶ ἡ χρησιμοποίηθῆσα ὡς πυθμὴν τοῦ τάφου ἐπιφάνεια τῆς κιμιλιάς, ὄστᾶ ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν τοῦ νεκροῦ. Ἐκ τῆς περὶ τὸν τάφον ἔρευνῆς συνελέγησαν ὄστρακα ρωμαϊκῶν χρόνων.

Διὰ τῶν ἀποκαλυφθέντων εἰς τὰς ὁδοὺς Καλλισθένους καὶ Δωριέων τάφων, ἐπιβεβαιοῦται διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ἡ συνήθεια τῶν ἀρχαίων νὰ θάπτουν τοὺς νεκροὺς των παρὰ τὰς ἀρχαίας ὁδοὺς, τοῦτο δὲ διότι καὶ ἐκ τοῦ σημείου τούτου (βλ. Ἰ. Τραυλὸς ἔ.ἀ. πίνακας) διήρχετο ἀρχαιοτάτη ὁδός, ἥτις διὰ πυλίδος τοῦ διατειχίσματος ὠδήγηε ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὸν μεταξὺ τῶν μακρῶν τειχῶν χῶρον καὶ τὸν Πειραιᾶ.

33 - 34. Πειραιῶς - Ἀγησιλάου - Μυλλέρου (πρώην Ὀρφανοτρ. Χατζηκόνστα). Σταδίου καὶ Ὀμήρου (ὑπὸ ἀνέγερσιν κτήριον Τραπέζης Ἑλλάδος) (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 33 καὶ 38)

Καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος συνεχίσθη ἡ παρακολούθησις καὶ ἐγένετο κατὰ διαστήματα ἔρευνα εἰς τὰ ὡς ἄνω οἰκόπεδα — περὶ ὧν ἤδη ἐγένετο νύξις εἰς τὰ Χρονικὰ τοῦ ΑΔ 18 (1963) σ. 64 —, ἀλλὰ καὶ πάλιν αἱ ἐργασίαι δὲν ὠλοκληρώθησαν πιστεύομεν, ὅμως, ὅτι τοῦτο θὰ ἐπιτευχθῆ ἔντος τοῦ 1965, εἰς τὰ Χρονικὰ τοῦ ὁποίου ἐλπίζομεν, ὅτι θὰ καταστῆ δυνατὸν νὰ συμπεριληφθῆ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνασκαφικῶν δεδομένων τῶν χώρων τούτων συγκεντρωτικὴ διὰ τὰ ἔτη 1963 - 1965 ἔκθεσις.

35. Μενάνδρου καὶ Σοφοκλέους ἀριθ. 51 (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 34)

Εἰς τὸ ὡς ἄνω οἰκόπεδον καὶ διὰ τὴν πρὸς τὴν ὁδὸν Σοφοκλέους ἀριθ. 51 πλευρὰν του, ἀπεκαλύφθησαν λείψανα ἀρχαίου κτίσματος, σχήματος ὀρθογωνίου ἢ τετραγώνου, κειμένου ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου καὶ ἐν μέρει πέραν τοῦ πρὸς τὴν ὁδὸν Σοφοκλέους ὀρίου αὐτοῦ, εἰς ἀπόστασιν δὲ 7.25 μ. ἀπὸ τῆς οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς ὁδοῦ Μενάνδρου.

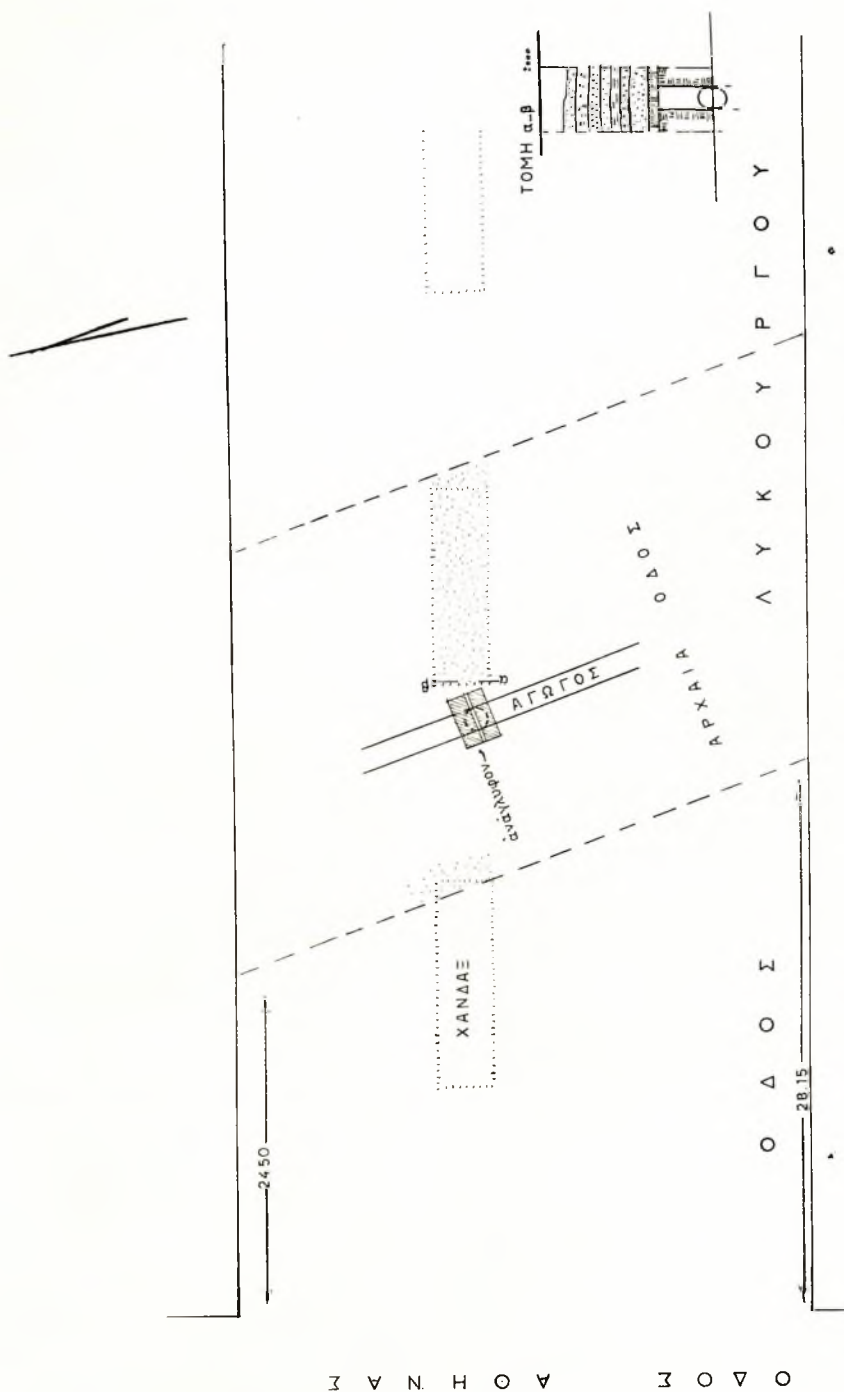
Ἡ σφαιρομένη θεμελίωσις ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 2.50 μ. ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ καὶ ἦτο κατεσκευασμένη ἀναμιξῆ ἐξ ἀργῶν λίθων, ἐτέρων ἡμιεργασμένων, ὡς καὶ κανονικῶς λελαξευμένων ὀρθογωνίων ὀγκολίθων.

Τὸ κτίσμα εἶχε κατεύθυνσιν ἀπὸ Ν. πρὸς Β. Ἡ πρὸς Ν. πλήρως ἀποκαλυφθεῖσα πλευρὰ αὐτοῦ εἶχε μῆκος 3 μ. Τῶν ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου πρὸς Δ. καὶ Α. πλευρῶν του, ἡ μὲν πρώτη ἀπεκαλύφθη εἰς μῆκος 2 μ., ἡ δευτέρα δὲ εἰς μῆκος 0,90 μ. Τὸ πλάτος αὐτῶν κατὰ μέσον ὄρον ἦτο 0,60 μ.

Ἡ κατὰ στρώματα ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας μέχρι τῆς διατηρηθείσης θεμελίωσεως τοῦ κτίσματος ἔρευνηθεῖσα ἐπίχωσις παρουσίασε μέχρι βάθους 0,70 μ. νεωτέρας ἐπιχώσεως, ἀπὸ 0,70 - 1.35 μ. ὄστρακα βυζαντινὰ καὶ ἀπὸ 1.35 - 2.50 μ. ἀρχαῖον στρώμα μὲ σποραδικὰ ὄστρακα 4ου π.Χ. αἱ.

36. Λυκούργου καὶ Σωκράτους (Σ χ ε δ. 1, ἀριθ. 35)

Εἰς τὸ κατὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν κείμενον οἰκόπεδον αἱ διὰ τὴν διάνοξιν νέων θεμελιῶν ἐσκαφικαὶ ἐργασίαι ἔφερον εἰς φῶς μαρμαρίνην λήκυθον, ἀπερριμμένην ἐκεῖ καὶ εἰς βάθος 2.80 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας. Ἡ λήκυθος (Πί ν. 56 β) ἑλλiptῆς κατὰ τὸν λαίμον, τὴν λαβὴν καὶ τὴν βάσιν μετὰ μικροῦ μέρους τοῦ

Σχέδ. 34. Ανασκαφαι οδου Αθηνάς - Λυκούργου

σώματος είναι εκ λευκοῦ μαρμάρου καὶ ἔχει σφζ. ὕψ. 0,69 μ. καὶ μεγ. διάμετρον 0,38 μ. Ἐπὶ τῆς κοιλίας παρίσταται ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ ἢ συνήθους σκηνῆ δεξιόσεως: Εἰς τὸ ἄκρον ἀριστερᾶς γυναικεία μορφή — ἢ νεκρά — καθήμενη ἐπὶ ἔδρας μετ' ἐρεισινώτου, ὑποδέχεται διὰ χειραψίας τὴν πρὸ αὐτῆς ἴσταμένην ἑτέραν γυναῖκα, ὀπισθεν τῆς ὁποίας, ἴσταται τρίτη νεωτέρα μορφή — ἢ θεραπαινίς — κρατοῦσα πυξίδα. Ὑπεράνω τῆς νεκρᾶς κεχαραγμένον προχεῖρως τὸ οὐχὶ σπάνιον ὄνομα τῆς *ΜΙΚΑ*.

37. (Ἄθηνᾶς) - Λυκούργου - (Αἰόλου) (Σχέδ. 1, ἀριθ. 36)

Κατὰ τὴν διάνοξιν χάνδακος ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ, μεταξὺ τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν, τμήματος τῆς ὁδοῦ Λυκούργου, ἠναγκάσθημεν νὰ ἐνεργήσωμεν μικρὰν ἔρευναν, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν ἄρκετὰ ἐνδιαφέροντα.

Συγκεκριμένως, παρὰ τὴν ΒΑ. γωνίαν τῶν ὁδῶν Ἄθηνᾶς καὶ Λυκούργου καὶ εἰς ἀπόστασιν 2.85 μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ. οἰκοδομικῆς γραμμῆς τῆς δευτέρας, ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 3.02 μ. τάφος καλυβίτης ἐπιμελοῦς κατασκευῆς ἐκ κανονικῶς διατεταγμένων καὶ συνηρμοσμένων κορινθιακῶν στρωτήρων κεράμων, τόσον κατὰ τὰς ἐπικλινεῖς μακρὰς καὶ καθέτους στενάς, ὅσον καὶ κατὰ τὸ δάπεδον.

Ὁ τάφος, διαστ. 1.94 x 0,55 καὶ ὕψ. 0,60 μ. καὶ με κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΑ. πρὸς ΝΔ., ἠδράζετο εἰς βάθος 3.65 μ. ἐπὶ πρὸς τοῦτο δημιουργηθέντος εὐρυτάτου λαξεύματος ἐντὸς τοῦ παρθένου ἐδάφους. Ἐντὸς τοῦ λαξεύματος καὶ πρὸς Β. τοῦ τάφου διεσφάζοντο ἔντονα λείψανα πυρᾶς, ἐκ τῶν ὁποίων, πρὸ τῆς ἐπεμβάσεώς μας, εἶχεν ἀνασυρθῆ ὑπὸ τῶν ἔργατῶν τῆς Ἐταιρείας καὶ παραδοθῆ εἰς τὸ οἶκεον Ἄστυν. Τμήμα ἀρίστης διατηρήσεως ἐρυθρόμορφος οἰνοχόη, με παράστασιν σκηνῆς λατρείας τοῦ Διονύσου (Πί ν. 56 γ). Τὸ κέντρον τῆς παραστάσεως καταλαμβάνει κυλινδρικός μᾶλλον βωμός, ὀπισθεν δὲ καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ βωμοῦ «Ἐρμαϊκὴ» στήλη, με προτομὴν Διονύσου, πρὸς τὴν ὁποίαν τρεῖς ἀνδρικοί μορφαὶ ἐνδεδυμένοι μόνον με ἱμάτιον καὶ ἐστεφανωμένοι δι' ἐρυθρῶν ταινιῶν προσφέρουν τὴν κεκανονισμένην θυσίαν, πλακοῦντας καὶ οἶνον, ὡς συμπεραίνομεν ἐκ τοῦ κανίστρου, τῆς οἰνοχόης καὶ τοῦ κανθάρου, τὰ ὁποῖα καὶ προβάλλουν.

Ὑπεράνω τῆς παραστάσεως ἐπιγραφή διὰ λευκοῦ χρώματος: *ΦΙΛΙΟΣ ΤΥΧΩΝ* (ἀριθ. καταγρ. 3431).

Ἐντὸς τοῦ τάφου, πλὴν τῶν ὀστέων τοῦ νεκροῦ, ὅστις ἀπέκειτο ἐπὶ τοῦ δαπέδου, με τὴν κεφαλὴν πρὸς ΒΑ., ἀνευρέθησαν μία κτερισματικὴ λήκυθος

(ἀριθ. 3434) καὶ ἀρυβαλλοειδὲς ληκύθιον. Ἡ λήκυθος, ἔλλιπής τὴν βάσιν, τὸν λαμόν καὶ τὴν λαβὴν, ἀντὶ ἄλλου διακόσμου φέρει μίαν βεβιασμένην καὶ ἀσύμμετρον ἐπάλειψιν διὰ μέλανος βερνικίου τοῦ παρὰ τὴν βάσιν τμήματος τῆς κοιλίας καὶ τοῦ λαμοῦ. Σφζ. ὕψ. 0,125 μ. Τὸ ληκύθιον, ἀκέραιον (ὕψ. 0,083 καὶ διαμ. βάσεως 0,04 μ.), εἶναι ἐπικεχρισμένον διὰ βερνικίου κατὰ τὸ πλεῖστον ἐρυθροφαίου καὶ ἐνιαχοῦ μέλανος ἐξ ἀνομοιογενοῦς ὀπτήσεως.

Εἰς ἀπόστασιν 26.13 μ. ἀπὸ τῆς ΒΑ. γωνίας τῶν ὁδῶν Ἄθηνᾶς καὶ Λυκούργου, ἐντὸς διανοιχθείσης σήραγγος διὰ τὴν συνένωσιν δύο ἐπὶ μέρους τμημάτων χανδάκων (τῶν II καὶ III), ἐπεσημάνθησαν εἰς βάθος 0,47 - 1.57 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας ἐξ ἐπάλληλα πεπατημένα στρώματα ἀρχαίας ὁδοῦ (Σχέδ. 34), τὰ ὁποῖα, ἐπεξετείνοντο ἔτι περαιτέρω πρὸς Α., μέχρι μήκους 6.85 μ. Ὁλίγον βαθύτερον τοῦ ἀρχαιότερου στρώματος τῆς ὁδοῦ (εἰς βάθος 1.93 μ.) καὶ πρὸς τὸ δυτικὸν ἄκρον τοῦ ἐρευνηθέντος τμήματος αὐτῆς, ἀπεκαλύφθη φρεάτιον ἐπισκέψεως ἀγωγοῦ ἑλλειψοειδοῦς τομῆς λελαξευμένου εἰς τὴν κιμιλιάν καὶ κατευθυνομένου ἀπὸ Β. πρὸς Ν. Τὸ φρεάτιον, διατομῆς κυκλικῆς, εὐρέθη εἰς βάθος 1.93 - 2.75 μ., ὅπου ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀγωγοῦ, ἐκαλύπτετο ἄνω διὰ δύο μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν ἡ μία ἦτο τὸ ἐν τμήμα ἀξιολογωτάτης ἀναγλύφου ἐπιτομβίας στήλης ἐπιστεφομένης ἄνω ὑπὸ ταπεινοῦ ἀετώματος. (Πί ν. 57 α) Ἐπὶ τῆς στήλης σφάζονται μόνον δύο κεφαλαί, ἦτοι ἡ τῆς ἀριστερᾶς καθήμενης προφανῶς καὶ δεξιὰ ἐστραμμένης γυναικὸς καὶ ἡ τῆς πρὸ αὐτῆς ἴσταμένης θεραπαινίδος. Ἐχει πλάτος 0,68 καὶ σφζόμενον ὕψ. 0,54 μ. Τὸ εὑρημα τοῦτο ἀποκτᾶ ἔτι μεγαλύτεραν ἀξίαν, διότι ὡς πρῶτος διεπίστωσεν ὁ J. Frei τοῦτο συμπληρῶς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1822 τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον.

38. Σταδίου ἀριθ. 61 (Σχέδ. 1, ἀριθ. 37)

Κατὰ τὴν ἀποκόμισιν τῶν ἐκ τῆς κατεδαφίσεως τῶν ὑπογείων τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου ἀριθ. 61 ἀκινήτου (πρῶην Κυπριακὴ ἀγορὰ) χωμάτων καὶ λοιπῶν ὑλικῶν, ἀπεκαλύφθη 3 περίπου μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας τάφος λελαξευμένος εἰς τὴν κιμιλιάν, ὅστις ἦτο ἐπενδεδυμένος ἐσωτερικῶς (πλὴν τοῦ δαπέδου του) διὰ μεγάλων μαρμαρίνων πλακῶν καὶ κεκαλυμμένος δι' ὁμοίας πλακῶν. Ἐντὸς αὐτοῦ οὐδὲν ἕτερον εὐρέθη ἐκτὸς ὀλίγων τεταραγμένων ὀστέων.

Διαστ. τάφου: μῆκος 1.93, πλάτος 0,60 καὶ βάθος ἀπὸ χειλέων 0,96 μ.

Καὶ ἡ ταφή αὕτη περιλαμβάνεται εἰς τὸ κατὰ

ην περιοχήν ταύτην τῆς πόλεως καὶ ἐκτὸς τοῦ Θεμιστοκλείου τείχους ἐκτεταμένον νεκροταφεῖον τῶν κλασσικῶν, ἑλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων.

39. Βασιλίσσης Σοφίας καὶ Ἡρώδου Ἀττικοῦ (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 39)

Διὰ μικρᾶς ἐρεύνης, γενομένης εἰς τὸν χώρον τῆς κατεδαφισθείσης ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ὁδῶν οἰκοδομῆς, διεπιστώθη ὅτι κατὰ τὴν νοτιοανατολικὴν γωνίαν τοῦ οἰκοπέδου, εἰς βάθος 5.70 μ. καὶ εἰς ἀπόστασιν 30.35 μ. ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βασ. Σοφίας οἰκοδομικῆς γραμμῆς, διήρχετο ἀγαγὸς ἐν μέρει λελαξευμένος εἰς τὸν μαλακὸν βράχον καὶ ἐν μέρει ἀποτελούμενος ἐκ παρῶντων πλακῶν ἐργασμένων εἰς τὸ μέσον εἰς σχῆμα ἀνεστραμμένου Π. Οὗτος κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς κατασκευῆς του εἶχεν ἐπικαλυφθῆ διὰ παντοίων μαρμαρίνων πλακῶν, ὧν ὀλίγαι διεσφῆζοντο εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου ὁ ἀγωγὸς διήρχετο ὑπὸ τὴν νοτίαν μεσοτοιχίαν τοῦ οἰκοπέδου. Αἱ πλάκες αὗται δὲν ἦσαν εἰμῆ ἡχρηστευμένα καὶ κατ' ἀνάστροφον θέσιν ἐνταῦθα τοποθετημένα ἐπιτύμβια ἀνάγλυφα, μία δὲ ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ἡ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς ἀποκαλυφθεῖσα ἐπιτύμβιος στήλη, ἡ καὶ προκαλέσασα τὴν ἡμετέραν ἐπέμβασιν.

Συνολικῶς ἀνεσῦρθησαν τρία τμηματικῶς σφζόμενα ἀνάγλυφα, τὰ κάτωθι:

α) Ἐπιτύμβιος στήλη εἰς δύο τεμάχια (ἡ πρώτη ἀνευρεθεῖσα), ἑλλειπῆς κατὰ τὸ ἄνω μέρος τῆς παραστάσεως καὶ τὴν ἐπίστυψιν καὶ παριστώσα ἐν ἐκτόπῳ ἀναγλύφῳ σκηνὴν δεξιῶσεως (Πί ν. 57 γ). Ἡ νεκρὰ καθημένη δεξιὰ ἐπὶ σκίμπος καὶ ἐνδεδυμένη ποδήρη χιτῶνα καὶ ἱμάτιον καλύπτον καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, δεξιούται ἐτέραν ἰσταμένην καὶ πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένην γυναικείαν μορφήν, ἣτις εἶναι ἐνδεδυμένη ἐπίσης ποδήρη χιτῶνα καὶ ἱμάτιον. Μεταξὺ αὐτῶν, ἐν δευτέρῳ ἐπιπέδῳ, δύο ἄλλαι ἰστάμεναι, ἐπίσης, μορφαί, μία ἀνδρική κατ' ἐνώπιον, μετὰ τὰς δύο χεῖρας ἐπὶ τῆς βακτηρίας καὶ μία νεανίου, ἐν ἱματίῳ μόνον, προσβλέποντος δεξιὰ. Πρόκειται περὶ ἔργου τῶν ἀρχῶν ἢ τῶν μέσων τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ 4ου π.Χ. αἰ. Διαστ.: πλάτος 0,61 καὶ σφζ. ὕψος 0,95 μ. (ἀριθ. καταγραφῆς 3300 καὶ 3301).

β) Τμῆμα ἐκ τοῦ ἄνω μέρους ἀναγλύφου, ἐφ' οὗ σφζεται μόνον ἡ κεφαλὴ κατ' ἐνώπιον γενειοφόρου ἀνδρός (Πί ν. 57 β). Σφζ. διαστ. 0,34 x 0,24 μ. (ἀριθ. καταγραφῆς 3302).

γ) Ἐπιτύμβιος πλάξ, ἑλλειπῆς κατὰ τὸ κάτω μέρος, φέρουσα ἐν προστύπῳ ἀναγλύφῳ λουτροφόρον. Διαστ.: πλάτος 0,41 καὶ σφζ. ὕψ. 0,47 μ.

Εἰς τὸν λοιπὸν χώρον τοῦ οἰκοπέδου οὐδὲν ἀπολύτως εὑρέθη.

40. Ἀριστοξένου καὶ Ἐρατοσθένους (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 40)

Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν ἐνταῦθα μικρὰν ἀνασκαφικὴν ἐρευναν ἀπεκαλύφθη, παρά τὴν ΒΔ. μεσοτοιχίαν, εἰς βάθος 2 μ. ἀπὸ τῆς στάθμης τῆς ὁδοῦ Ἀριστοξένου, ὕδαταγωγὸς ὠρυγμένος εἰς τὴν κμιλιάν εἰς σχῆμα ἀνεστραμμένου Π, πλάτους 0,30 καὶ ὕψους 0,40 μ., ὅστις ἐκαλύπτετο ἀναμῖξ διὰ πλακῶν μαρμαρίνων καὶ κεράμων.

41. Βεῖκου ἀριθ. 28 (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 41)

Εἰς τὸ ὡς ἄνω οἰκόπεδον ἀπεκαλύφθη, καθ' ὅλον τὸ μήκος τῆς πρὸς Β. μεσοτοιχίας του, τὸ ἐντεῦθεν διερχόμενον, μετὰ κατεύθυνσιν ἐξ Α. πρὸς Δ., μεταγενέστερον Βαλεριάνειον τεῖχος.

Τὸ τεῖχος κατὰ πλάτος ἔκειτο ἐν μέρει ἐντὸς τοῦ οἰκοπέδου καὶ ἐν μέρει πέραν τοῦ πρὸς Β. ὀρίου του, φαίνεται δὲ ὅτι συνεχιζέτο πρὸς Α. καὶ Δ. ὑπὸ τὰς παρακειμένας ἰδιοκτησίας. Διτηρεῖτο εἰς ἀρίστην κατάστασιν, ἀπετελεῖτο ἐκ μεγάλου μεγέθους καὶ κανονικῶς λελαξευμένων κροκαλοπαγῶν ὀγκολίθων, σφζόμενον κατὰ τὸ δυτικώτερον ἄκρον του εἰς ὕψος δύο δόμων καὶ κατὰ τὸ ἀντίστοιχον ἀνατολικὸν εἰς ὕψος τριῶν δόμων. Ἐθεμελιούτο ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους καὶ ἐντὸς πρὸς τοῦτο λελαξευμένης ὑποδοχῆς, εἰς βάθος 0,90 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας, ἐνῶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ δευτέρου εἰς ὕψος δόμου του ἔκειτο κατὰ 0,20 μ. ὑψηλότερον αὐτῆς. Κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν τὸ τμῆμα τοῦτο τοῦ τείχους ἐπιπίπτει εἰς τὸν ἀκάλυπτον χώρον τῆς ὑπὸ ἀνέγερσιν οἰκοδομῆς καὶ οὕτω θὰ διατηρηθῆ ἄθικτον καὶ ἐμφανές.

42. Βεῖκου ἀριθ. 27 - 29 (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 42)

Ἐντεῦθεν περισυνελέγη μαρμάρινος ἀρράβδωτος κιονίσκος (σφζ. ὕψ. 0,39 καὶ διαμ. 0,20 μ.), ὅστις εὑρέθη εἰς βάθος 1.70 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας καὶ ἐπὶ τοῦ ὑποπρασίνου μαλακοῦ βράχου.

43. Φαλήρου καὶ Στρατηγοῦ Κοντούλη (Σ χ έ δ. 1, ἀριθ. 43)

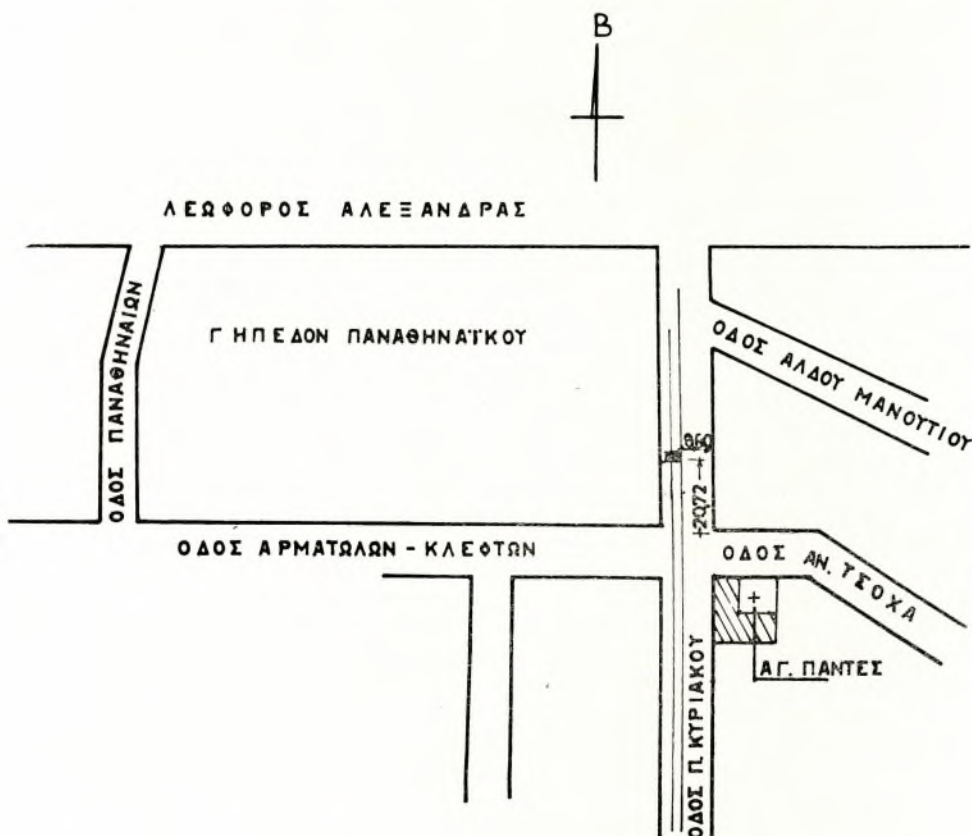
Εἰς τὸ οἰκόπεδον τοῦτο, ἰδιοκτησίας Γεωργ. Μακρῆ, κατὰ τὰς ἐκσκαφικὰς ἐργασίας καὶ τὴν διάνοιξιν τῶν θεμελίων, ἀπεκαλύφθη, εἰς βάθος μόλις 0,30 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας, τάφος κεραμοσκεπῆς, μήκους 0,90 καὶ πλάτους 0,50 μ., μετὰ κατεύθυνσιν ἀπὸ Α. πρὸς Δ. Ἐντὸς αὐτοῦ οὐδὲν πλὴν τῶν ὀστέων τοῦ νεκροῦ εὑρέθη.

44. Τριῶν Ἱεραρχῶν ἀριθ. 168

Κατὰ τὴν παρακολούθησιν τῶν ἐνταῦθα ἐκσκαφικῶν ἐργασιῶν διεπιστώσαμεν ὅτι ἡ ἰσοπεδοῦσα τὴν ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ οἰκοπέδου πρὸς τὴν πρόσοψιν αὐτοῦ κεκλιμένην ἐπιφάνειαν τοῦ

τῶν ἐργατῶν τῆς οἰκοδομῆς ἀρχαῖος τάφος, ὡς μᾶς εἰδοποίησε τὸ Ζ' Ἀστυνομικὸν Τμήμα.

Ὁ τάφος οὗτος ἐκτισμένος καὶ κεκαλυμμένος διὰ προχείρους εἰργασμένων μαρμαρίνων πλακῶν, εὐρέθῃ εἰς βάθος 1.40 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας. Εἶχε κατεύθυνσιν ἀπὸ ΒΔ. πρὸς ΝΑ. καὶ ἔκειτο κατὰ

Σχέδ. 35. Τοπογραφικὸν διάγραμμα τοῦ χάνδακος τῆς ΥΔΡΕΞ, ὅπου εὐρέθησαν τὰ χάλκινα ἀγαλμάτια

παρθένου ἐδάφους ἐπίχωσις ἦτο πλήρης ὀστράκων ἀγγείων τοῦ 5ου καὶ 4ου π.Χ. αἰ. Διὰ μικρᾶς δὲ γενομένης ἐρεύνης ἐπέισθημεν ὅτι ἡ ἐπίχωσις ἦτο τετραγαμμένη. Τῶν πολυπληθῶν ὀστράκων περισυνελέγησαν τὰ ἀντιπροσωπευτικώτερα.

45. Σποράδων ἀριθ. 12 (Κυψέλη)

Εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σποράδων ἀριθ. 12 οἰκόπεδον, ἰδιοκτησίας Γρ. Ρεμούδου, κείμενον ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ὑφ' ἡμῶν ἐλεγχομένης ζώνης, κατὰ τὴν διάνοιξιν νέων θεμελίων ἀπεκαλύφθη ὑπὸ

τὸ πλεῖστον τοῦ πλάτους αὐτοῦ ὑπὸ τὴν παρακειμένην (πρὸς Ν.) οἰκοδομὴν καὶ ἡ πλήρης ἀποκάλυψις του ἦτο ὅλως ἀδύνατος. Τὸ περιεχόμενον του ἠρευνήθη ἐκ τῶν πλαγίων, διὰ τῆς διευρύνσεως τῆς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἀνοιχθείσης ὀπῆς. Ἐσωτερικαὶ διαστάσεις τάφου: μῆκ. 2, πλ. 0,90 καὶ ὕψ. 0,95 μ. Ὁ νεκρὸς ἦτο ἐκτερισμένος διὰ δύο μαρμαρίνων ἀλαβάστρων, ὧν τὸ ἓν εἰς τεμάχια καὶ ἔλλιπες ἀνευρέθη ὑφ' ἡμῶν ἐντὸς τοῦ τάφου, ἐνθ' τὸ ἄλλο, τεθραυσμένον ἐπίσης, ἀλλὰ ὀλιγώτερον ἔλλιπές τοῦ πρώτου, κατασχεθὲν ὑπὸ τῶν

οργάνων του οικείου Αστυνομικού Τμήματος εις χείρας του έργατου Γ. Καραμανιόλα παρεδόθη εις την Έφορείαν ἡμῶν.

46. Ὁδὸς Παναγῆ Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι)

Τὴν μεσημβριαν τῆς 6ης Ἰουλίου 1964 τὸ ἸΔ' Ἀστυνομικὸν Τμήμα Ἀμπελοκήπων μᾶς ἐγνώρισε τηλεφωνικῶς τὴν ἀνεύρεσιν ἀρχαίων ἀγαλματίων εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Ὑδάτων ἐνεργουμένην ἐκσκαφὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Π. Κυριακοῦ, παρὰ τὸ γήπεδον τοῦ Παναθηναϊκοῦ.

Μεταβάντες ἀμέσως ἐπὶ τόπου διεπιστώσαμεν πράγματι ὅτι ἐντὸς τοῦ κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ Π. Κυριακοῦ διανοιχθέντος εὐρυτάτου χάνδακος πρὸς τοποθέτησιν νέων ὑδαταγωγῶν καὶ εἰς βάθος 2 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας (Σχ ε δ. 35, ὅπου πρόχειρον τοπογραφικὸν διάγραμμα), εἶχον ἀποκαλυφθῆ καὶ ἐξαχθῆ ὑπὸ ἐργατῶν τῆς εἰρημένης Ἐταιρείας τὰ κάτωθι χαλκᾶ ἀρχαῖα ἀγαλμάτια, ἅτινα καὶ μᾶς παρεδόθησαν:

1. Ἀγαλμάτιον παιδὸς γυμνοῦ, μὲ ἀποτετημένην ἀλλ' ὑπάρχουσαν τὴν δεξιάν χεῖρα, ὡς καὶ νεωστὶ ἀποτετημένους τοὺς πόδας ἀπὸ τοῦ κάτω μέρους τοῦ μηροῦ. Περί τὴν κεφαλὴν φέρει στέφανον ἐκ κλάδων κισσοῦ. Σφζ. ὕψ. 0,47 μ. (Πί ν. 58 α - β).

2. Ἀγαλμάτιον Ποσειδῶνος, ἑλλιπὲς τὴν ἀριστεράν (παλαιόθεν) ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ βραχίονος. Πρόκειται περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ γνωστοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Λατερανοῦ. Ὑψ. 0,45 μ. (Πί ν. 59 α - β).

3. Ἀγαλμάτιον Διονύσου, ἑλλιπὲς τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ἄκρους πόδας. Τὴν ἀριστεράν ἔχει κεκαμμένην καὶ πρὸς τὰ ἄνω, διὰ δὲ τῆς καθειμένης ἐτέρας κρατεῖ βότρυον. Σφζ. ὕψ. 0,19 μ. (Πί ν. 59 γ).

4. Ἀγαλμάτιον γενειοφόρου καὶ ἐστετημένου ἀνακεκλιμένου Ἡρακλέους, μὲ ἀποτετημένους νεωστὶ ἀλλ' ὑπάρχοντας τοὺς πόδας (σχεδὸν ἀπὸ τῶν γονάτων) καὶ ἐνθετον, ἀλλ' ἀπεσπασμένην ἀρχαίῳθεν, τὴν δεξιάν χεῖρα. Διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἐκράτει τὸ ρόπαλον, οὐτινος καὶ διατηροῦνται ἐλάχιστα λείψανα (Πί ν. 60 α - β). Εἶναι ὀξειδωμένον σοβαρῶς καὶ δὴ κατὰ τὰ νῶτα, ἐνθα φέρει καὶ ἐμφανῆ ἴχνη μολύβδου — σημεῖον συνδέσεως πρὸς τὴν ἐλλείπουσαν βᾶσιν του. Ὑψος μετὰ τῶν ποδῶν 0,21 μ. Προφανῶς ἀντίγραφον ἔργου τοῦ Λυσίππου (βλ. F. de Visscher, Héraclès Epitrapezios).

5. Ἡ ὀπισθία πλευρὰ ἀγαλματίου (;) κατεστραμμένου ἐξ ἰσχυρᾶς κατιώσεως, ἀποτελουμένου ἐκ δύο προσαρμοζόντων τεμαχίων, ἦτοι κορμοῦ (ὕψ. 0,063 μ.) καὶ ἰσχίων μετὰ μερικῶς σφ-

ζομένων σκελῶν (ὕψ. 0,072 μ.) (Πί ν. 60 γ).

Πλὴν τῶν ὡς ἄνω, περισυνελέγησαν ὑφ' ἡμῶν μετὰ τῶν ὑπὸ τῶν ἐργατῶν ἐξαχθέντων χωμάτων καὶ ἄλλα ἐννέα μικρὰ χαλκᾶ τεμάχια, μὴ συγκεκριμένου σχήματος.

Ὡς πρὸς τὰς συνθήκας τῆς ἀνευρέσεως τῶν ἀνωτέρω ἀρχαίων, ὁ ἐργολάβος τῆς Ἐταιρείας μᾶς ἐδήλωσεν, ὅτι τὴν 11ην π.μ. οἱ ἐργάται Γ. Δελλαπόρτας, Λ. Πετσολιάς καὶ Ἐπ. Μεσίρης ἀσχολούμενοι μὲ τὸν καθαρισμὸν καὶ τὴν διευθέτησιν μᾶλλον τοῦ κάτω μέρους τῆς δυτικῆς παρειᾶς τοῦ σκάμματος ἀπεκάλυψαν τὰ νῶτα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀγαλματίου καὶ ἐν συνεχείᾳ τὰ ἄλλα τρία ἢ τέσσαρα μικρότερα. Ἀρχικῶς ἐκλήθη ὑπ' αὐτῶν ὁ βοηθὸς τοῦ ἐπιστάτου Ἰ. Δεληγιώργης καὶ ἀκολούθως ὁ ἴδιος ἐπιστάτης Νικ. Ἀλεβιζάτος, ὅστις ἔσπευσε καὶ εἰδοποίησε τὸ Ἀστυν. Τμήμα τῆς περιοχῆς. Ὁ εὐθὺς ἀμέσως ἀποσταλεῖς ἐπὶ τόπου ἀστυφύλαξ, ἄφ' οὗ συνέταξε πρόχειρον περιγραφὴν τῶν ἀντικειμένων, ἐνημέρωσε τοὺς προϊσταμένους του, ὑφ' ὧν τέλος καὶ εἰδοποιήθη ἡ καθ' ἡμᾶς Ὑπηρεσία.

Ἡ ἐκ τῶν πρώτων τούτων δειγμάτων διαπιστωθεῖσα σπουδαιότης τῶν εὐρημάτων καὶ ἡ σημειωθεῖσα ἤδη ἀνωτέρω ὡς ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν καὶ φιλονόμων ἐργατῶν προξενηθεῖσα μικρὰ καὶ ἀσημαντος κολόβωσις εἰς τὰ ἄκρα δύο τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν, ὠδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς ἀμέσου καὶ συστηματικῆς ἐξερευνήσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος χώρου.

Ἡ ἀνασκαφὴ ἐγένετο κυρίως διὰ τοῦ εἰδικευμένου ἐργάτου μας Γ. Βασιλειάδου, παρίσταντο δὲ κατὰ τὴν ἐπὶ τετραήμερον διάρκειάν της ἐκτὸς τῶν ἐπιστημονικῶν βοηθῶν δ. Φ. Καλούδη καὶ Ἐ. Σπαθάρη, ὁ συνάδελφος Χ. Μακαρόνας καὶ ὁ ἀκαταπόνητος ἀρχιτέκτων Ἰ. Τραυλός, εἰς δν δοφεῖται τὸ δημοσιευόμενον ἐνταῦθα Σχ ε δ. 36, μὲ τὴν ἀκριβῆ θέσιν πάντων τῶν γενομένων εὐρημάτων¹.

Μὲ τὸν διὰ τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν μαλακῶν χωμάτων (ἐπιχώσεως) καθαρισμὸν τοῦ χώρου τούτου καὶ μὲ μικρὰν εἰς βάθος ἐρευναν ἤρχισαν ἀμέσως νὰ διαγράφωνται ὁ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἀνοιχθεῖς ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τοῦ παρθένου ἐδάφους λ α κ ο ς, καθὼς καὶ ἡ πρὸς νότον πλευρὰ του, ἐνῶ συγχρόνως καὶ ἐντὸς αὐτοῦ πάντοτε ἀπεκαλύπτοντο τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τόσον εἰς βάθος ὅσον καὶ πρὸς Δ. :

1. Τὰ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐργασίας ἐλθόντα εἰς φῶς νέα εὐρήματα ἐλάμβανον ἀριθμοὺς ἐν συνεχείᾳ τῶν ἤδη ἀναφερθέντων καὶ ἀσχετῶς τοῦ ἂν συνανῆκον ἢ ὄχι πρὸς ταῦτα ἢ καὶ μετὰ τῶν γενικῶς. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀγαλμάτιον π.χ. φέρει ἐπὶ πλέον τὸν ἀριθ. 6 (βλ. Σχ ε δ. 36).

α) Ἡ β á σ ι ς τοῦ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τῆς Ἐταιρείας Ὑδάτων ἐξαχθέντος ὑπ' ἀριθ. 1 ἀγαματίου, μετὰ τοῦ ὑπολοίπου μάλιστα τῶν σκελῶν του προσκεκολλημένων ἐπ' αὐτῆς, β) ἡ ὑπ' ἀριθ. 9 ἐξαεδρική ὑψηλὴ β á σ ι ς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 3 ἀγαματίου τοῦ Διονύσου, γ) αἱ ὑπ' ἀριθ. 10 καὶ 11 ἀλλὰ δύο β á σ ε ι ς, ὡς καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 12 χαλκοῦν ἀντικείμενον σχήματος ἄκρου λεοντόποδος μετὰ μακρῶν περυγῶν καὶ δ) τὰ ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 8 νέα καὶ λίαν ἐνδιαφέροντα ἀγαμάτια, ἅτινα εἶναι ἀκέραια ἀλλὰ καὶ ἀρκούντως ὠξειδωμένα (Πί ν. 61).

Διὰ τῶν ὡς ἄνω εὐρημάτων συνεπληρώθησαν κατ' ἀρχὴν τὰ ἐν Πί ν. 58 α, 59 γ (βλ. Σχ ἐ δ. 36, 1 + 6 καὶ 3 + 9) ἀγαμάτια. Ἡ β á σ ι ς τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 εἶναι ἀπλῆ τετραγωνικὴ καὶ ἔχει μῆκος 0,31, πλάτος 0,25 καὶ ὕψ. 0,06 μ., ἐπ' αὐτῆς δὲ ὡς βλέπομεν (Πί ν. 58 β), διακρίνονται καλῶς καὶ νῦν τὰ πέλματα τῶν ποδῶν τοῦ ἀγαματίου¹. Εἰς τὸ οὕτω συμπληρωθὲν ἀγαμάτιον (Πί ν. 58 α) ἔχομεν προφανῶς τὸν θεὸν Διόνυσον (Βάκχον), ὅστις εἰκονίζεται ἰστάμενος, σχεδὸν κατ' ἐνώπιον, μὲ ἐλαφρῶς διεστῶτα τὰ σκέλη καὶ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ὀλίγον δεξιὰ, πλήρης δὲ παιδικῆς ἀφελείας καὶ χάριτος κατευθύνει τὸ βλέμμα πρὸς τὸν διὰ τῶν χειρῶν κρατούμενον αὐλόν (ὡς φαίνεται ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν δακτύλων). Τὸ ἀγαμάτιον, εὐρεθὲν εἰς βάθος 2,43 μ. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὁδοῦ, ἦτο ἐστραμμένον πρὸς Δ. καὶ ἔχει ὕψος 0,67, μετὰ τῆς βάσεώς του δὲ 0,73 μ.

Τὸ ἀγαμάτιον ὑπ' ἀριθ. 3 μετὰ τῆς βάσεώς του —καὶ ἀκέφαλον ὡς εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος— μετρεῖ ὕψος 0,31 μ.

Ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀριθ. 10, 11 καὶ 12 προφανῶς θὰ ἐστηρίζοντο τὰ τοῦ μικροῦ μεγέθους ἀρχικῶς ἀνευρεθέντα ἀγαμάτια, ὡς καὶ τὸ τελειῶς κατεστραμμένον.

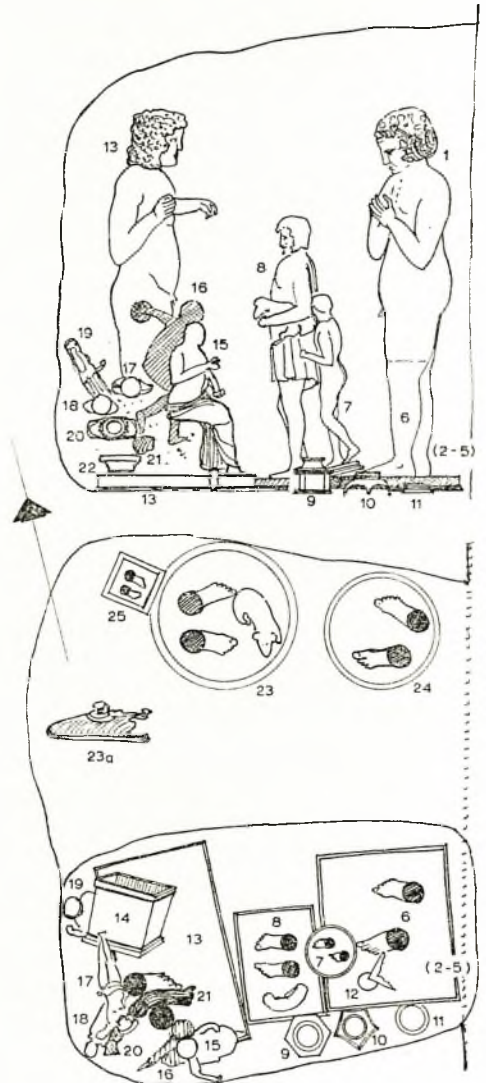
Καὶ ἤδη ἐρχόμεθα εἰς τὰ νεοανακαλυφθέντα ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 8 ἀγαμάτια:

7. Διὰ τοῦ εὐρήματος τούτου (Πί ν. 62 α) ἀπεκτήσαμεν ἐν ἐπὶ πλέον ἀλλὰ ἀξιολογώτατον ἀντίγραφον τοῦ περιφήμου ἀγάλματος τοῦ Δορυφόρου τοῦ Πολυκλείτου. Ὁ ἡμέτερος Δορυφόρος εἰκονίζεται φέρων καὶ κεκοσμημένον κ ρ á ν ο ς, μετὰ καταυχεῖου. Ἐν τῇ συνεσφιγμένῃ ἄκρῃ τῆς κεκαμμένης ἀριστερᾶς ἀναζητήσαντες εὕρομεν καὶ τὴν ὀπὴν διὰ τὸ ἐνθετὸν ποτε δ ό ρ υ. Ὑψος 0,31 μ. Διάμ. βάσεως: ἄνω 0,085 καὶ κάτω 0,10 μ.

Τοῦτο εὐρέθη τοποθετημένον (Σχ ἐ δ. 36 καὶ Πί ν. 61) εἰς τὸ πρὸς Δ. ἄκρον τῆς μεγάλης βάσεως τοῦ Διονύσου (Βάκχου), πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ

1. Οἱ πόδες ἀπεκολλήθησαν τῆς βάσεως κατὰ τὴν μεταφωρὰν τῆς εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν Συλλογὴν.

τούτου ποδὸς καὶ ἐβλεπεν ἐπίσης πρὸς Δ. Ὡς βλέπομεν καὶ ἐν τῷ Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 7, εἶχεν ἡμισπασθῆ τῆς κυκλικῆς βάσεώς του (ὕψους 0,03 μ.) καὶ εἶχεν ἀποκλίνει τῆς κατακορύφου — ἐκ τῆς

I.T.
1964

Σχ ἐ δ. 36. Ἀκριβῆς θέσις πάντων τῶν ἀνακαλυφθέντων εὐρημάτων

πίεσεως τῶν ὑπερκειμένων χωμάτων ἢ μᾶλλον τῶν χωμάτων, τὰ ὅποια ἐρρίφθησαν μεθ' ὀρυκτοῦ καὶ ἐν σπουδῇ πρὸς ἐπίχωσιν τοῦ λάκκου — οὕτως ὥστε εὐρίσκετο ἐν ἐπαφῇ πρὸς τὰ νῶτα τοῦ πρὸ αὐτοῦ ἰσταμένου καὶ πρὸς Δ. πάλιν ἐστραμ-

μένου ύπ' ἀριθ. 8 τελευταίου χαλκού ἀγαματίου τῆς ομάδος ταύτης.

8. Ἀγαματίον κριοφόρου ἀνδρὸς ὠρίμου ἡλικίας, με πώγωνα δασὺν καὶ κόμην μακράν, ἐνδεδυμένον χιτῶνα βραχὺν καὶ φέροντος πήραν ἀριστερὰ ὀπίσω κρεμαμένην ἀπὸ τοῦ ὤμου (Πί ν. 62 β). Οὐδεμία χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ κριοφόρου Ἑρμοῦ, ἰδιάζοντος ὁμοῦ τύπου, περὶ οὗ θὰ γίνῃ λόγος μετὰ τὸν καθαρισμόν. Τὸν κριὸν φέρει δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ στήθους, ἐνῶ διὰ τῶν μασχαλῶν του ἀλλὰ καὶ δι' ἱμάντων ἔχει ἀκίνητοποιήσει κατὰ περίεργον, πλὴν ἀσφαλῆ τρόπον, τὰ ἄκρα αὐτοῦ ἢ καὶ αὐτὸν τοῦτον ὀπίσω (χιαστί), ἴσως δὲ καὶ ἐμπρός. Τὸ ἀκαθάριστον τοῦ ἀγαματίου δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ εἰπωμεν ἂν φέρῃ καὶ ἱμάτιον, πῶς ἔχουσιν ἀκριβῶς οἱ ἱμάντες καὶ ἂν ἔχη κυνὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.

Ἔψος ἀγαματίου 0,51 μ. Ἰστατο ἐπὶ διαλυθείσης λεπτῆς τετραγωνικῆς βαθμιδωτῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἦτο ἐξηπλωμένος κύων (μῆκος κυνὸς 0,115 μ.).

Ἡ ἔρευνα ἐπεξετάθη ἐν συνεχείᾳ πρὸς Β. καὶ Δ. Καὶ πρὸς Β. μὲν, ἂν καὶ ἐχωρήσαμεν ἄρκετά, οὐδὲν ἀνεύρομεν, ἀλλὰ δὲν συνητήσαμεν τὰ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοιχώματα τοῦ λάκκου, ὅστις οὕτως ἐμφανίζεται ἐνδύτατος. Πρὸς Δ. ὁμοῦ καὶ εἰς ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ κριοφόρου Ἑρμοῦ ἤρχισε νὰ ἀποκαλύπτεται ἄλλο ἀγαματίον, χαλκοῦν ἐπίσης, παιδὸς, περίπου τοῦ τύπου καὶ τῶν διαστάσεων τοῦ Διονύσου (Βάκχου).

Μετὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐργασίας ἀπεδείχθη ἐντὸς ὀλίγου, ὅτι εὐρισκόμεθα οὐχὶ πρὸ ἑνὸς ἀγαματίου, ἀλλὰ πρὸ δευτέρας ομάδος, τὰ ἀγαματία τῆς ὁποίας εἶχον ἀποτεθῆ ἐν τῷ λάκκῳ μετὰ τὸ πρόσωπον πρὸς Α. (Πί ν. 63 α - β). Ταῦτα ὡς καὶ τὰ τῆς πρώτης ομάδος εἶχον τοποθετηθῆ εἰς τὴν κανονικὴν τῶν ὀρθίαν στάσιν, ἄρκετὰ ὁμοῦ ἐξ αὐτῶν καὶ δὴ τὰ μικρότερα εἶχον καταπέσει ἐκ τῶν βάσεων του καὶ εὐρίσκοντο τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου (Σχ ἐ δ. 36). Πάντως ἢ ἐκ τῆς ἐρεύνης σχηματισθεῖσα ἐντύπωσις (βλ. καὶ τὰς βάσεις τῶν ἀγαματίων) ἦτο, ὅτι ὁ ἀποκρύψας ἐνταῦθα ταῦτα δὲν εἶχε τὴν πρόθεσιν νὰ τὰ συσσωρεύσῃ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ νὰ τὰ ἐξασφαλίσῃ μετὰ τὰς ἐπὶ τῆς ἐδρυτάτης βάσεως τοῦ νέου ἀγαματίου τοῦ Βάκχου.

Ἀντιληφθέντες ἐξ ἀρχῆς ὅτι τὰ περὶ τοὺς πόδας τοῦ Διονύσου ἀγαματία ἦσαν δυστυχῶς ἰσχυρότατα ὠξειδωμένα, καταφανῆς δὲ ἦτο καὶ ὁ κίνδυνος τῆς πλήρους διαλύσεως ἐδαρίθμων κατὰ τὴν ἐξαγωγήν των, ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸ Ἑθν. Ἀρχ. Μουσεῖον τὴν ἀποστολὴν εἰδικῶς εἰς τὴν συντήρησιν τῶν χαλκῶν τεχνίτου.

Οὕτω ἡ περαιτέρω ἀποκάλυψις τοῦ εὐρήματος συνετελέσθη μετὰ τὴν πολῦτιμον συνεργασίαν τοῦ πεπειραμένου καὶ εὐσυνειδήτου ἀρχιτεχνίτου Χρ. Χατζηλιῶ, χωρὶς νὰ προξηνηθῆ οὐδεμία ἐπὶ πλέον ζημία. Ἡ ἐν λόγῳ ομάς ἐκαθαρίσθη ὅσον ἦτο δυνατὸν ἐπὶ τόπου, χωρὶς νὰ θιγῆ ἢ νὰ μετακινήθῃ οὔτε ἐν τῶν ἀγαματίων. Ἐν συνεχείᾳ ταῦτα καὶ πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς των, ἀφ' οὗ ἐσχεδιάσθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Τραυλοῦ, ἐφωτογραφήθησαν.

Κατὰ τὴν σχεδίασιν καὶ τῆς ομάδος ταύτης ἐδόθησαν ἀριθμοὶ εἰς τὰ ἀντικείμενα ἐν συνεχείᾳ τῶν τῆς προηγουμένης, κατὰ τὴν ἐξαγωγήν των ὁμοῦ δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ σειρὰ τῶν ἀριθμῶν, ἀλλὰ ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐπέβαλλεν ὁ ὀλιγώτερος ἐπικίνδυνος τρόπος.

Ἐντεῦθεν τελικῶς ἔχομεν τὰ κάτωθι ἑπτὰ (ἢ μᾶλλον ὀκτῶ) ἀγαματία:

9. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 13). Ἀγαματίον νεαροῦ Διονύσου, ὁμοίου πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1, ἀλλὰ μετὰ τὰς χεῖρας ὑψωμένας πρὸς τὰ πλάγια καὶ εἰς στάσιν ὀρθουμένου. Ὁ Διόνυσος, μετὰ πλουσιωτέραν τὴν οὐλὴν κόμην καὶ συγκρατουμένην δι' ἀλυσιδωτοῦ κοσμήματος, δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι εἶναι μεγαλύτερος τὴν ἡλικίαν τοῦ πρώτου. Ἔψ. 0,67 μ. (ἐπομένως τὸ ἀγαματίον εἶναι ἰσοῦσές μετὰ τὸ ὑπ' ἀριθ. 1) καὶ μετὰ τῆς βάσεως 0,70 μ. Ἐστηρίχθη ἐπὶ βάσεως ὀρθογωνίου σχήματος, ἐχούσης μῆκος 0,41, πλάτος 0,225 καὶ ὕψος μόλις 0,03 μ. (Πί ν. 64 α - β).

Μεταξὺ τῶν σκελῶν του ὑπάρχει (Πί ν. 64 α - β) ἕτερον ἀγαματίον, ὅπερ δὲν ἐπεχειρήσαμεν νὰ ἀποσπάσωμεν, ὡς λίαν κατεστραμμένον καὶ στερεῶς προσκεκολλημένον ἐπ' αὐτῶν διὰ τῆς ὀξειδώσεώς του.

10. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 15) Ἀγαματίον γυναικὸς καθημένης καὶ μετὰ τὰς χεῖρας εἰς στάσιν νηθοῦσης (Πί ν. 64 γ). Τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματος γυμνόν· κεκαλυμμένον εἶναι μόνον τὸ ἐκ τῶν ἰσχιῶν καὶ κάτω. Ἰσχυρότατα κατιωμένον κατὰ τὸ ἄνω ἡμισυ. Ἡ κεφαλὴ του παρέμεινε συγκεκολλημένη ἐπὶ τοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἀγαματίου (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 17). Σφ. ὕψ. 0,25 μ.

11. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 16). Ἀντίγραφον ἐν μικρογραφίᾳ τοῦ Δισκοβόλου τοῦ Μύρωνος (Πί ν. 65 α - β). Λίαν βεβλαμμένον ἐκ τῆς ὀξειδώσεως. Ἔψος (ὡς ἔχει νῦν) 0,26 μ.

12. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 17). Ἀγαματίον ἀνδρὸς βαρβαρικῆς μορφῆς, μετὰ χονδρὰ χαρακτηριστικὰ προσώπου. Φέρει περίζωμα περὶ τὴν ὀσφύν, συνεστραμμένον δὲ ὕφασμα (;) περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν λαιμόν (Πί ν. 66 α - γ). Χορευτῆς. Ἔψ. 0,25 μ.

13. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 18). Ἀγαματίον Διο-

νύσου, εικονιζομένου σχεδόν κατ' ἐνώπιον και με τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην ἐλαφρῶς πρὸς τὰ ἀριστερά. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς και ἔχει κεκαμμένον ἐλαφρῶς τὸν δεξιόν. Ἔχει λεπτοφυῆς σῶμα, πλουσίαν κόμην ἐκ συστρεφομένων πλοκαμίσκων δεδεμένην ὀπίσω, γενικώτερον δὲ ὅλως θηλυπρεπῆ ἐμφάνισιν, και τὰς χεῖρας εἰς στάσιν οἰνοχοοῦντος (Πί ν. 67 γ).

Ἰστέον τὸ στρῶμα τῆς ὀξειδώσεως μόλις διαφαίνεται ὀπίσω, ὅτι φέρει νεβρίδα και κνημίδα. Ὑψ. 0,28 μ. Ἐπὶ βάσεως κυκλοτεροῦς, διαμέτρου κάτω 0,12 μ. (Ἐδρέθη ὕπτιον, μεταξύ δὲ τῶν βραχιόνων του εἶχε καταπέσει τὸ ἐν Πί ν. 66 α-γ ἀγαλμάτιον).

14. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 19). Ἀγαλμάτιον Ἀθηναῖς ἐνδεδυμένης πέπλον ἐξωσμένον μετὰ διπλοῖδιου. Φέρει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ταπεινὸν κράνος (Πί ν. 67 α - β). Ἰσταται κατ' ἐνώπιον, με τὴν κεφαλὴν ἠμικεκλιμένην ἀριστερὰ και κάτω, στηρίζεται δὲ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους, ἔχουσα τὸ δεξιὸν ἐλαφρῶς κεκαμμένον. Κρατεῖ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς δόρυ, διὰ τῆς ἐτέρας δὲ φιάλην ἢ και ἀσπίδα (τὸ τελευταῖον θὰ φανῆ μετὰ τὸν καθαρισμόν τοῦ ἀγάλματος· πάντως ἐκεῖ πλησίον — βλ. Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 22 — περισυνελέγη κατεστραμμένον και εἰς τεμάχια κυκλικὸν ἀντικείμενον, διαμ. 0,10 μ., ὅπερ ἐξελήφθη ὡς π ᾠ μ α).

Ὑψ. 0,21 μ. Πλάτος εἰς τὸ ὕψος τῶν χειρῶν 0,12 μ.

15. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 20). Προτομὴ Σαραπίδος ἐπὶ ἀνθεμίου και βάσεως κυβικοῦ σχήματος (Πί ν. 67 δ). Εἰκονίζεται ὡς συνήθως με τὸν κάλαθον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς και τὴν ἀτημέλητον μακρὰν κόμην.

Ὑψ. προτομῆς 0,22 μ. Μῆκος πλευρᾶς βάσεως 0,165 και ὕψ. 0,125 μ.

Ἐνταῦθα δεόν νὰ σημειωθῆ, ὅτι ἐν τῇ προσπαθείᾳ μας νὰ ἀποσπᾶσωμεν τὸν μεγαλύτερον Διόνυσον (Πί ν. 58 α) μετὰ τῆς βάσεώς του, ἐφ' ἧς, ὡς ἐλέχθη, εἶχον ἀποτεθῆ ἀρχικῶς ἰστάμενα ὄλα τὰ ἀγαλμάτια τῆς δευτέρας ομάδος, ἠναγκάστημεν νὰ διευρύνωμεν τὸν λάκκον, ὅσον ἦτο δυνατόν, περίξ και κυρίως πρὸς Β. Ἀλλ' ἐνῶ πρὸς Δ. εδρέθη πλέον τὸ τέρμα τοῦ λάκκου, πρὸς Β. και εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἀρχαῖου ἐπρόβαλε διὰ μέσου τῶν χωμάτων ἢ δεξιᾶ χειρὶ ἐτέρου ἀγαλματίου (Πί ν. 68). Ἐπειδὴ ὁμως ἡ περαιτέρω συνέχισις τῆς ἐρεῦνης πρὸς Β., ἐντὸς τῆς οὕτω δημιουργηθείσης ὑπὸ τὸ κατὰστρωμα τῆς ὁδοῦ Π. Κυριακοῦ μεγάλης κοιλότητος, ἐθεωρήθη ὡς λίαν ἐπικίνδυνος, ἀπεφασίσθη νὰ ὑποστηλωθῆ μὲν κατ' ἀρχὴν δεόντως ὁ ἀνεσκαμμένος ἤδη χώρος, διὰ νέου δὲ στομίου διανοιγομένου ἐτι

βορειότερον νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ἀνασκαφῆς. Τοῦτο δὲ και συνετελέσθη τὴν 8ην και 9ην Ἰουλίου, με τὰ κάτωθι ἀποτελέσματα:

α) Ἐντὸς τοῦ λάκκου ἀπεκαλύφθη τρίτη ομάδα ἀποτελουμένη ἐκ τριῶν ἀγαλματίων (βλ. ὑπ' ἀριθ. 23, 24 και 25 εἰς Σχ ἐ δ. 36) εὑρεθέντων ἰσταμένων κατὰ χώραν και ἐπὶ τῶν πλίνθων τῶν. Τοῦτων πάλιν τὰ δύο μεγαλύτερα ἴσταντο ἐπὶ κυκλικῆς βάσεως και ἀντιμέτωπα, ἦτοι τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 24 ἐστραμμένον πρὸς Δ., τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 23 πρὸς Α. Ὅπισθεν τοῦ τελευταίου δὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 25 με τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν, ἀλλ' ἐπὶ τετραγώνου βάσεως.

β) Ἐτι βορειότερον και ἐπὶ διαφορετικοῦ ἐπιπέδου εὑρέθη σι ρ ὀ ς, παρὰ τὸν ὅποιον ἀπέκειντο ἐν εἶδει «γεμίσματος» πολυάριθμοι λύχνοι πήλιννοι.

Μετὰ τὸν πλήρη καθαρισμόν τῶν ὡς ἄνω εὑρημάτων ἐγένετο πάλιν ἐπὶ τόπου ἢ σχεδίασις και φωτογράφησις τῶν.

Τὰ νέα χαλκὰ εἶναι:

16. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 23 και 23 α). Ἀγαλμάτιον Διονύσου (Πί ν. 69 α), ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ τῆς εἰς μακροῦς βοστρύχους καταπιπτούσης κόμης ἐπὶ τε τῶν ὤμων και τοῦ στήθους, ὡς και τῆς δορᾶς πάνθηρος τὴν ὅποιαν φέρει ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, και ἢ ὅποια καλύπτει ὄλως τὸν ἀριστερὸν βραχίονα και ἐν μέρει τὸν μηρὸν τοῦ κεκαμμένου ἀριστεροῦ σκέλους.

Τοῦτο ἔχει χυθῆ εἰς δύο μήτρας, ὧν ἡ μία διὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μετὰ τῆς δορᾶς (Πί ν. 70 γ). Τὸ δεῦτερον τοῦτο τμήμα εὑρέθη ἀπερριμμένον εἰς ἀπόστασιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὑψ. 0,61 μ.

Ἐπὶ τῆς κυλινδρικής βάσεώς του — διαμέτρου ἄνω 0,26 μ. — ὑπάρχει πάλιν ἐξηλωμένος κύων. (Τὸ ἀγαλμάτιον κατὰ τὴν ἀποκάλυψιν του εἶχεν ἤδη ἀποκολληθῆ τῆς βάσεως).

17. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 24) Ἀγαλμάτιον τύπου ἀγενείου Ἡρακλέους - Ἀλεξάνδρου, εἰκονιζομένου ἐν ἀναπαύσει και ἀτενίζοντος πρὸς τὰ ἀριστερά. Στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ποδὸς, ἔχει τὴν ἄκραν τῆς κεκαμμένης δεξιᾶς ἐπὶ τοῦ ἰσχίου και φέρει ὑπὸ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐμπρὸς συνεπτυγμένην τὴν λεοντῆν, τὴν και ἀπὸ τοῦ προβαλλομένου ἀριστεροῦ πῆχεως καταπίπτουσαν (πρὸς τὰ κάτω) δίκην ἱματίου. Ὑψ. 0,66 μ. Βάσεως ἄνω διαμ. 0,215 μ. (Πί ν. 69 β - γ).

18. (Σχ ἐ δ. 36, ἀριθ. 25). Ἀγαλμάτιον Ἀρποκράτους, γυμνοῦ, με ὕψηλὸν φρύγιον πῖλον, μακρὰν κόμην και τὸν δείκτην τῆς κεκαμμένης δεξιᾶς, ὡς συνήθως, παρὰ τὸ στόμα. Ὑψ. 0,36 μ. (Πί ν. 70 α - β). Ἐστηρίζετο ἐπὶ λεπτῆς τετραγωνικῆς βάσεως.

Οἱ βορειότερον και ἐπὶ ὕψηλότερου ἐπιπέδου

(Πί ν. 71 α) ἀποκείμενοι καὶ περισυλλεγέστες ὑφ' ἡμῶν λύχνοι, ἐξήκοντα ἕξ (66) συνολικῶς, ἀκέραιοι καὶ εἰς τεμάχια καὶ διαφόρου μεγέθους (ἀριθ. καταγραφῆς 3167 - 3232) εἶναι ἅπαντες χρησιμοποιημένοι καὶ φέρουσιν ἐπὶ τοῦ δίσκου γνωστὰ διακοσμητικὰ θέματα (ἥλιον, ἐρωτιδεῖς, διάφορα πτηνά, ἀνθέμια κλπ.) χαρακτηριστικὰ τοῦ 4ου, 5ου καὶ 6ου μ.Χ. αἰῶνος. Οὗτοι ὁμοῦ καθὼς καὶ ὁ ἔτι μεταγενεστέρως ἐποχῆς σι ρ ὁ ς οὐδεμίαν δύνανται νὰ ἔχωσι σχέσιν μὲ τὸ εὑρημα τῶν χαλκῶν. Ἄσχετα ὡσαύτως πρὸς ταῦτα εἶναι καὶ ἄλλα ἀνάξια λόγου λείψανα, τὰ ὁποῖα παρατηρήθησαν κυρίως ἐπὶ τῶν παρειῶν τοῦ χάνδακος, ὡς: α) τοῖχος κατεστραμμένου κτίσματος κατὰ τὴν ἀνατολικὴν παρειᾶν καὶ ἔναντι περίπου τοῦ λάκκου καὶ β) τμήμα μικροῦ κοινοῦ πηλίνου ὑδαταγωγῶν πενταγωνικῆς τομῆς (Πί ν. 71 β), ὡς ἀποδεδειγμένως μεταγενεστέρων χρόνων. Σχετικὰ μόνον θὰ ἴτο δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῶσι τὰ ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ χάνδακος λείψανα ἐντόνου πυρᾶς καὶ τοῦτο διότι κεκαυμένον στρώμα συνητήσαμεν καὶ κατὰ τὴν ἐρευνᾶν μας γενικῶς ἄνωθεν τῶν εὐρημάτων, καὶ εἰς βάθος 1.50 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ, εἰς τὸ ὅποιον κατὰ τὸν κ. Χ. Χατζηλιῶ δύνανται νὰ ἀποδοθῆ καὶ ἡ μεγάλη κατώσις καὶ βλάβη ἢ παρατηρηθεῖσα ἤδη ἐπὶ τῶν μικρῶν κυρίως ἀγαλμάτων. Ὁ κ. Χατζηλιῶ εἶναι δηλαδὴ τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἐν τῇ τέφρᾳ σόδα κατερχομένη διὰ τῶν βροχῶν μέχρι καὶ τῶν χαλκῶν ἐπετάχυνε τὴν κατώσιν καὶ μάλιστα τῶν ὑψηλοτέρων ἢ τῶν ἀκαλύπτων τμημάτων αὐτῶν. Π.χ. εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἀγαλμάτων 12 καὶ 13 (Πί ν. 66 α-γ καὶ 67 γ) — τὰ ὅποια καταπεσόντα ἐκ τῶν βάσεων των, εὐρέθησαν τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου — τὸ ὑπερκείμενον 12 (ὁ χορευτῆς) εἶναι ἰσχυρότατα κατωμένον, ἐνῶ τὸ ὑπ' αὐτοῦ καλυπτόμενον 13 (ὁ Διόνυσος) εἶναι πολὺ καλυτέρας διατηρήσεως. Ἐπίσης εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 (Πί ν. 64 γ) τῆς καθημένης γυναικείας μορφῆς, τὸ ἄνω μέρος εἶναι πληρὲς ρωγμῶν καὶ σχεδὸν διαλελυμένον, ἐνῶ τὸ κάτω — κατὰ τὴν βάσιν του — διατηρεῖται πολὺ καλῶς.

Οὕτως ἔχουν ἐν πάσῃ σχεδὸν λεπτομερεῖᾳ τὰ ἀποτελέσματα τῆς παρὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρᾶν τοῦ Γηπέδου τοῦ Παναθηναϊκοῦ ἐνεργηθείσης ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαφικῆς ἐρεῦνης καὶ τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ κατ' αὐτὴν ἀποκαλυφθεὶς εἰς βάθος 2.50 μ. ἀπὸ τῆς σημερινῆς ἐπιφανείας θησαυρὸς τῶν χαλκῶν ἀγαλμάτων, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν ἀποτεθειμένα ἐντὸς λάκκου, διαστάσεων 1.115 x 0,90 μ.

Αὐτὴ αὕτη ἢ κατάστασις τῶν ἀντικειμένων, κεκαλυμμένων, ὡς ἤδη ἐσημειώθη, ὑπὸ κατώσεως

μετὰ χόματος προσκεκολλημένου ἐπ' αὐτῆς, δὲν ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ εὐρύτερος περὶ αὐτῶν λόγος. Καὶ αἱ διαστάσεις αὐτῶν ἐλήφθησαν κατὰ προσέγγισιν.

Ἡ πραγματικὴ ἀξία τοῦ ἀπροσδοκῆτου καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως πολυτιμοτάτου εὐρήματος μόνον μετὰ τὸν καθαρισμόν, συντήρησιν καὶ ἀποκατάστασιν τοῦ θά καταφανῆ.

Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν συνθηκῶν, ὑφ' ἃς τοῦτο ἤλθεν εἰς φῶς, εὐλόγως δέον νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς τὸ κατ' ἐξοχὴν τυχαῖον εὑρημα. Ἄρκει νὰ σημειωθῆ ἄπλῶς, ὅτι ἐάν ὁ κατὰ μήκος τῆς ὁδοῦ Π. Κυριακοῦ διανοιχθεὶς χάνδαξ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Ὑδάτων ἦτο κατὰ 2 - 3 ἑκατοστὰ στενότερος ἢ καὶ ἐχαράσσεται ἀνατολικώτερον, τὸ ἐν λόγῳ εὑρημα θὰ παρέμενεν ἔσσει ἄγνωστον, διότι καὶ ἂν συνέβαινεν ἔστω μετὰ πάροδον πολλοῦ χρόνου νὰ ἐπισημανθῆ, θὰ εἶχεν ἀναμφιβόλως ὀλοσχερῶς καταστραφῆ.

Πάντως, δυνάμεθα ἐπὶ τοῦ παρόντος μετὰ βεβαιότητος νὰ χρονολογήσωμεν τοῦτο εἰς τὰ μέσα τοῦ 2ου μ.Χ. αἰῶνος, ἢτοι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ νὰ δεχθῶμεν ὅτι, ὡς καὶ ἐπὶ μέρους ἐλέχθη, ἐν αὐτῷ περιλαμβάνονται ἄρκετὰ καλὰ καὶ ἐν μικρογραφίᾳ πάντοτε ἀντίγραφα ἢ καὶ μεταπλάσεις περιφήμων ἔργων μεγάλων καλλιτεχνῶν τοῦ 5ου καὶ 4ου π.Χ. αἰῶνος.

Ἀποκλειομένου ἀπολύτως νὰ ἀνήκωσι ταῦτα εἰς χαλκοπλαστικὸν ἐργαστήριον — ὄχι μόνον ἔχομεν ἐλλιπεῖς ἀρχαιοῦθεν ἀγαλμάτιον, ἀλλὰ καὶ οὐδὲν ὑπάρχει εἰς διπλοῦν —, δεχόμεθα μὲν τὴν σχέσιν αὐτῶν μὲ φιλότεχνον συλλέκτην, ἀλλ' ὡς πολὺ πιθανώτερον θεωροῦμεν ὅτι προέρχονται ἀπὸ Ἱερὸν ἐκεῖ που πλησίον κείμενον καὶ δὴ τοῦ Διονύσου ἢ ἔστω καὶ Βακχεῖον, δεδομένου ὅτι ὁ θησαυρὸς μας κατὰ τὰ 4/5 ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀγάλματα θεῶν σχετικῶν πρὸς τὸν Διόνυσον, ἐπιπροσθέτως δὲ μεταξὺ αὐτῶν ὑπερτεροῦν τὰ τοῦ Διονύσου-Βάκχου καὶ εἰς ἀριθμὸν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μεγέθους.

Ἡ ἀπόκρυψις τούτων ἐντὸς τοῦ ἐδάφους θὰ ἐγένετο προφανῶς ἐπικειμένης ἐχθρικής ἐπιδρομῆς, ἴσως τῆς τῶν Ἑρούλων κατὰ τὸ 267 μ.Χ., ἢ καὶ τῶν Γότθων ὑπὸ τὸν Ἀλάριχον περὶ τὸ τέλος τοῦ 4ου αἰ. μ. Χ.

47. Ὀδὸς Ἰόλης (καὶ Βουλιαγμένης)

Ἐντὸς δύο χανδάκων, διανοιχθέντων ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ καθέτως πρὸς τὴν νοτιᾶν οἰκοδομικὴν γραμμὴν τῆς ὁδοῦ Ἰόλης καὶ εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς διασταυρώσεώς της μετὰ τῆς ὁδοῦ Βουλιαγμένης 27.60 καὶ 35.60 μ. ἀντιστοίχως, ἀπεκαλύφθη τμηματικῶς πῆλινος ἀ γ ω γ ὁ ς, ὡσειδούς τομῆς, μεγ. διαμ. 0,65 μ., ἔχων κατεύθυνσιν

ἐκ ΒΑ. πρὸς ΝΔ., ἦτοι ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς ὁδοῦ Ἰόλης. Ὁ ἀγωγὸς προφανῶς διετηρεῖτο καὶ πέραν τῶν ὁρίων τῶν χανδάκων. Αἱ πέριξ αὐτοῦ ἐπιχώσεις οὐδὲν ἀπέδωσαν.

48. Σαρκοδίου (Νέος Κόσμος)

Κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ ΟΤΕ ἐκσκαφικὰς ἐργασίας εἰς τὴν ὁδὸν Σαρκοδίου (ὀπισθεν τοῦ ἐργοστασίου ΦΙΞ) πρὸς τοποθέτησιν καλωδίων ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖος τάφος.

Μεταβάντες ἐπὶ τόπου, κατόπιν εἰδοποιήσεως τῶν ἐργατῶν τοῦ συνεργείου, διεπιστώσαμεν ὅτι ἐντὸς τοῦ χάνδακος, εἰς βάθος 0,60 μ. ἀπὸ τοῦ καταστρώματος τῆς ὁδοῦ, διεγράφετο τὸ χεῖλος τάφου, ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν, ἀνοικτοῦ ἤδη καὶ ἠρευνημένου ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τοῦ ΟΤΕ, οἵτινες εἰς γενομένας παρατηρήσεις καὶ ἐρωτήσεις μας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ τάφου ἐδήλωσαν, ὅτι κατὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν πλακῶν τοῦ καλύμματος δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τάφου καὶ ὅτι ἐντὸς αὐτοῦ οὐδὲν πλὴν τῶν ὀστέων τοῦ νεκροῦ ἀνεύρον.

Ὁ τάφος, μὲ κατεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν., εἶχε μῆκος 1,98, πλάτος 0,65 καὶ βάθος 1 μ. Τὸ πάχος τῶν τοιχωμάτων του εἰς τὰς μακρὰς πλευρὰς ἦτο 0,25 μ., εἰς δὲ τὰς στενάς πλευρὰς 0,10 μ. τὸ αὐτὸ πάχος εἶχε καὶ τὸ ὑπὸ τῶν ἐργατῶν τοῦ ΟΤΕ ἀνευρεθὲν κάλυμμα.

Κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν τοιχωμάτων τοῦ τάφου καὶ τῶν πέριξ ἐπιχώσεων, πρὸς μέτρησιν καὶ ἀποτύπωσιν αὐτοῦ, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ πλάξ τῆς πρὸς Δ. μακρὰς πλευρᾶς του ἦτο κοινὴ διαχωριστικὴ μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ἑτέρου τάφου πρὸς Δ., τοῦ β. Οὗτος ἐκαλύπτετο ὑπὸ μιᾶς μεγάλης πλακός, μιᾶς μικροτέρας καὶ τινῶν λίθων καὶ θραυσμάτων πλακῶν, συμπληρούντων τὰ διάκενα. Κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν διεπιστώθη, ὅτι ἡ μικροτέρα τῶν πλακῶν ἦτο τὸ ἀποτετημένον κατὰ πλάτος ἡμισυ ἀετωματικῆς ἀναγλύφου ἐπιτυμβίας στήλης, τὸ ὁποῖον, εἰς δευτέραν χρῆσιν ἐνταῦθα, ἐτοποθετήθη ἀνεστραμμένον πρὸς κάλυψιν τοῦ τάφου. Ἐπ' αὐτῆς εἰκονίζεται ὑπὸ ἀψιδωτὸν οἰκοδόμημα καθημένη γυναικεία μορφή.

Τῆς ἐπιγραφῆς σώζεται: ΦΙΛΩ
ΦΙΛΩ
ΜΙΛΗ[ΣΙΑ]

Διαστ.: Μέγ. ὕψος 0,83 καὶ μέγ. πλάτος 0,30 μ.

Ὁ νεκρὸς τοῦ τάφου β ἀπέκειτο ὑπτίως, μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς Β., καὶ ἦτο ἐκτερισμένος διὰ πέντε δακρυδόχων, τῶν ὁποίων αἱ τέσσαρες παρὰ τοὺς πόδας καὶ ἡ πέμπτη παρὰ τὴν λεκάνην.

Εἰς τὰς παρὰ τοὺς πόδας του ἐπιχώσεις ἦτο

ἐμφανῆς μεταγενεστέρη παραβίασις, διὰ τὴν ἀπόθεσιν τῶν, ἐξ ἀνακομιδῆς λειψάνων ἑτέρου νεκροῦ, ἐνταῦθα ἀποκαλυφθέντων τετραγμῶν ὀστέων καὶ δευτέρου κρανίου.

Περὶ τὸν σκελετὸν καὶ καθ' ὅλον τὸ μῆκος του περισυελέγησαν πολυάριθμοι ἡλιοὶ καὶ δύο λαβαί, ἐκ τοῦ διαλυθέντος ξυλίνου φερέτρου.

Ὁ τάφος β ἦτο κατεσκευασμένος, ὡς καὶ ὁ α, ἐκ μαρμαρίνων πλακῶν συνδεδεμένων δι' ἀσβεστοκονιάματος, εἶχε δὲ διαστάσεις 0,60 x 1,91 μ. Αἱ πλάκες τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν συνεπληροῦντο εἰς μῆκος ὑπὸ δύο συναηκόντων τεμαχίων λεπτῆς καὶ ὕψηλης μαρμαρίνης ἐπιτυμβίου στήλης (Πί ν. 71 γ), διαστάσεων: ὕψ. 0,98, πλ. 0,285 καὶ πάχ. 0,235 μ. καὶ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν:

Λεπτίνης

Ὁλυμπιοδώρου

Ἀλωπεκῆθεν

*Υψ. γραμμ. 0,023 μ.

*Ἀριθ. Κατ. 3297 καὶ 3298

Πρβλ. IG II^a 1575 B, στίχ. 42 δπου:

[ΛΕ]ΠΤΙΝΗΣ ΟΛΥΜ[Π.]

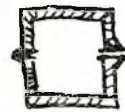
[ΑΛΩ]ΠΕΚΗΘΕΝ

Ἡ ἐν λόγῳ ἐπιγραφὴ περιέχει κατάλογον ἀπελευθέρων ἐκ τοῦ ἔτους 330 π.Χ. περίπου.

Πρόκειται πιθανῶς περὶ τοῦ ἰδίου νεκροῦ.

49. Ὁδὸς Σοφianoῦ ἀριθ. 26

Εἰς χάνδακα πλάτους 0,80 μ., διανοιχθέντα ὑπὸ τῆς ΥΔΡΕΞ κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ Σοφianoῦ, ἀπεκαλύφθη εἰς βάθος 0,90 μ. ὁ δ α τ α γ ω γ ὁ ς ἐκ πηλίνων πλακῶν σχήματος ἀνεστραμμένου Π, ἔχουσῶν μῆκος 0,35, πλάτος 0,16 καὶ πάχος κατὰ μὲν τὰ ἄκρα τῶν σκελῶν τοῦ Π 0,05, κατὰ δὲ τὸ λοιπὸν 0,02 μ. Αἱ πλάκες αὗται τεθειμέναι ἀνά δύο, ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης, ἐσημάτιζον τὸν ἀγωγὸν τομῆς τετραγωνικῆς (ἦτο 2 Π, τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου).

Ἡ κατεύθυνσις τοῦ σφ. τμήματος τοῦ ἀγωγοῦ ἦτο ἀπὸ ΝΑ. πρὸς ΒΔ., τὸ δὲ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον συννητήθη οὗτος ἐντὸς τοῦ χάνδακος ἀπεῖχε περὶ τὰ 30,50 μ. ἀπὸ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν Σοφianoῦ καὶ Γεν. Κολοκοτρῶνῃ. Εἰς ἀπόστασιν 2 μ. βορειοανατολικότερον τοῦ ἀγωγοῦ, εἰς βάθος 0,80 μ. κατὰ τὴν πρὸς ΒΔ. πλευρὰν τοῦ χάνδακος καὶ πέραν τῶν ὁρίων αὐτοῦ, ὑπὸ τὴν ὁδὸν, ἔκειτο ἀρχαῖος πάρινος τάφος. Ἐντὸς αὐτοῦ, πλὴν τῶν ὀστέων τοῦ νεκροῦ, οὐδὲν ἀνεύρομεν.

Ὁ νεκρὸς εἶχεν ἀποτεθῆ ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ τάφου καὶ μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς ΒΑ. Ὁ τάφος, διαστάσεων πλάτους 0,60, μήκους 2 καὶ ὕψους 0,56 μ. (πάχος τοιχωμάτων 0,12 μ.), ἐκαλύπτετο ὑπὸ δύο πλακῶν, ἐκ πάρου ἐπίσης.

Εἰς τὴν ἐναντι παρείαν τοῦ χάνδακος ἀπεκαλύφθη ἡ πρὸς ΒΔ. μακρὰ πλευρὰ ἐτέρου τάφου, ἐπίσης ἐκ πάρου, ὅστις, ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἔκειτο κατὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ὁδόν.

Ὁ τάφος οὗτος ἦτο ἀνέπαφος. Παρὰ τὴν πρὸς

ΒΑ. κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ εὐρέθη χαλκοὺν κτερισματικὸν κάτοπτρον καὶ τεμάχια τινὰ προερχόμενα ἐκ τοῦ διαλυθέντος, προφανῶς, καλύμματος τοῦ κατόπτρου, παρὰ δὲ τὴν λεκάνην τοῦ σκελετοῦ ἓν φιαλίδιον καὶ τεμάχια μολύβδου (πρόκειται περὶ τάφου γυναικὸς).

Ἐσωτερικαὶ διαστάσεις τάφου: μῆκος 1,90, πλάτος 0,54 καὶ ὕψος 0,50 μ. Πάχος τῶν τοιχωμάτων του 0,14 μ.

ΦΟΙΒΟΣ Δ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

*

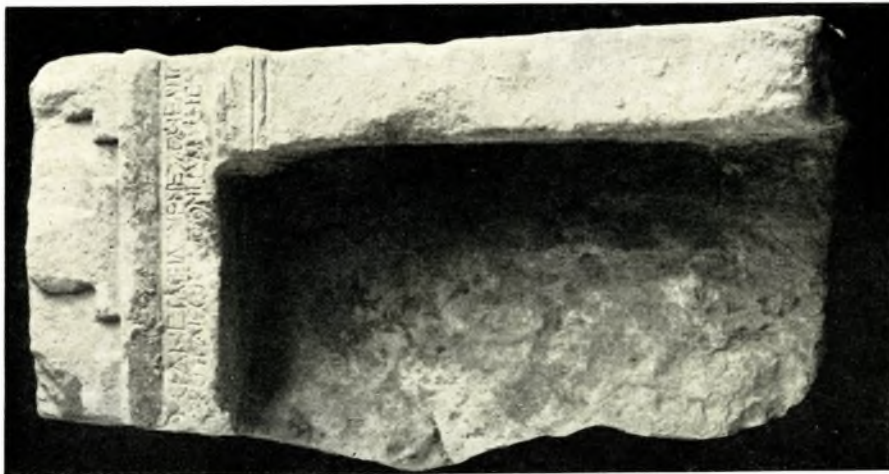
Ἄθῆναι: α. Νηλέως 32 - 34. Μέτωπον ἡγεμόνος καλυπτῆρος κεράμου, β. Ἄγ. Φιλίππου 5. Ὅρος Ἱεροῦ Ἡρακλέους, γ, ε. Ἄγ. Φιλίππου 5. Τμήματα ἐνεπιγράφων κιονίσκων, δ. Ἀριστοφάνους 14 - 16. Τμήμα ἐνεπιγράφου ἐπιτυμβίου κιονίσκου

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

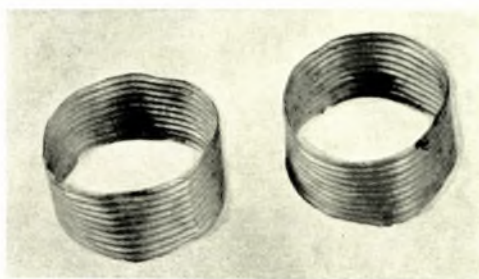
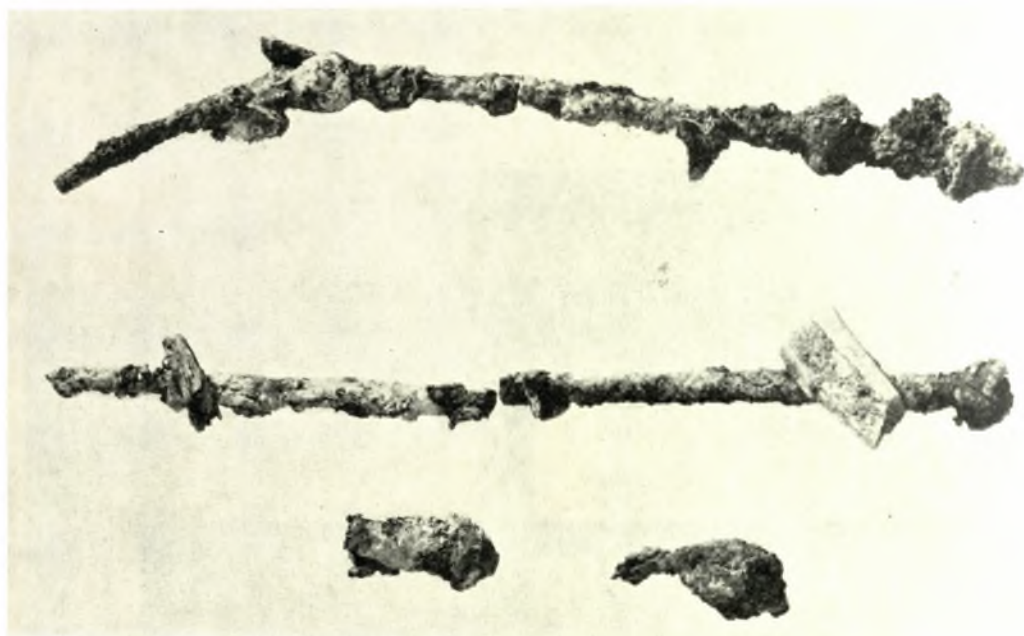
Ἄθηναι: α. Αἰσχύλου 31. Λήκυθος καὶ σκύφος ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ὁδὸν Αἰσχύλου 31 ἀποκαλυφθέντος γεωμετρικοῦ τάφου Α, β. Μπενιζέλου 5. Μαρμαρινὴ προτομὴ, ἔλλιπής κατὰ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἄριστερόν ὤμον, γ. Μπενιζέλου 5. Τμῆμα ἄκρας δεξιᾶς χειρὸς ὑπερμεγέθους ἀγάλματος

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἴ�θῆναι: α. Μπενιζέλου 5. Τμήμα ἐπιτυμβίου μαρμαρίνου ἀναγλύφου, β. Ὁ ἐπὶ τῶν ὁδῶν Χατζηχρήστου καὶ Συγγροῦ 25 εὐρεθείς κατὰ χώραν Ὄρος, γ. Ταφικός γεωμετρικός ἀμφορεύς εὐρεθείς εἰς τὴν ὁδὸν Καβαλόττι

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄθῆναι. Ὀδὸς Καβαλόττι: α. Δύο χρυσᾶ διαδήματα ἐκ τοῦ ταφικοῦ ἀμφορέως Δ, β - δ. Χρυσοῦν διαῖδημα, χαλκαῖ περόναι καὶ δύο χρυσοὶ δακτύλιοι ἐκ τοῦ ταφικοῦ ἀμφορέως Ε

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι: Ὀδὸς Καβαλόττι: α. Ὁ ταφικὸς ἀμφορεὺς Δ καὶ περὶ αὐτὸν τὰ λοιπὰ κτερισματικὰ ἀγγεῖα, β - γ. Ὑστερογεωμετρικὰ κτερισματικὰ ἀγγεῖα

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι. Ὁδὸς Καβαλόττι: α. Ὑστερογεωμετρικὰ κτερισματικὰ ἀγγεῖα, β - γ. Προσθία καὶ πλαγία ὄψεις τοῦ ἐκ φαγεντιανῆς ἀγαλματίου θεᾶς, δ. Ἡ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὀψεως τοῦ ἀγαλματίου τῆς θεᾶς ἐπιγραφή καὶ σχέδιον αὐτῆς, ε - ζ. Ἡ ὀστεῖνη σφραγὶς τοῦ τάφου 1

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἄθῆναι. Ὁδὸς Καβαλόττι: α. Ὁ τάφος 1 μετὰ τῶν κτερισμάτων του, β - γ. Μελανόμορφοι λήκυθοι ἐκ τοῦ τάφου ΙΕ

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι. Ὁδὸς Καβαλόττι: α - β. Ὁ κλασσικὸς περίβολος τοῦ νεκροταφείου γεωμετρικῶν χρόνων καὶ παρ' αὐτὸν τὰ πεπατημένα στρώματα τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

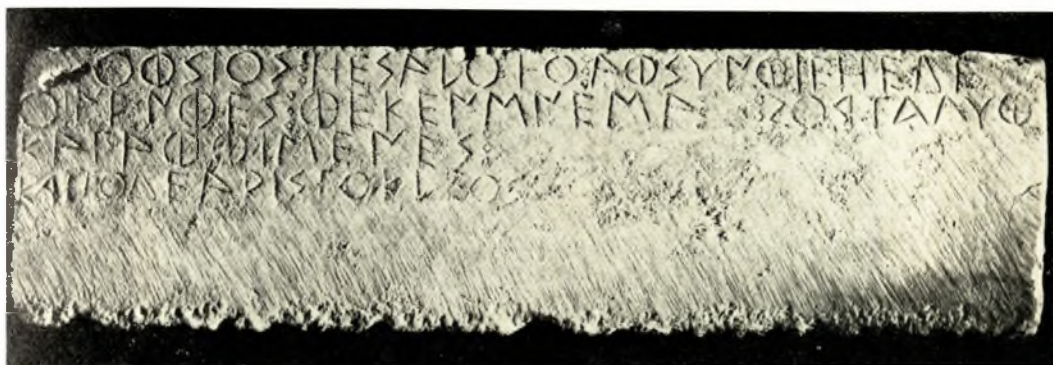
Ἀθήναι: α. Ὁδὸς Καβαλόττι. Τμήμα τοῦ ἀνασκαφέντος νεκροταφείου μετὰ τῶν λειψάνων τῶν ἐλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν, β. Τὸ ἀποκαλυφθὲν κατὰ τὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκοπέδου τῆς ὁδοῦ Ἐρεχθείου 25 τμήμα τοῦ τείχους

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

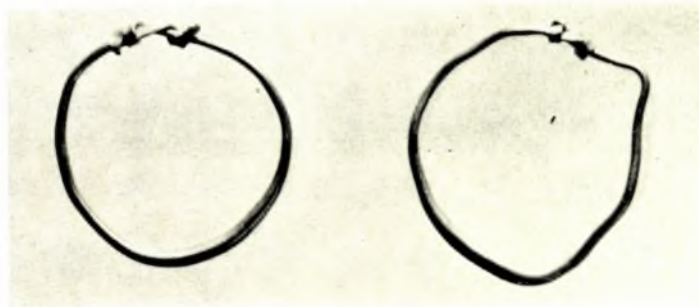
ἸΑθῆναι. Ἐρεχθείου 25: α. Ἡ πρὸς Β. κύμης τῆς βορείας παρειᾶς τοῦ τείχους, β. Ἡ θέσις εἰρέσεως τῆς μαρμαρίνης ἐνεπιγράφου βάσεως ἐπιτυμβίου στήλης

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

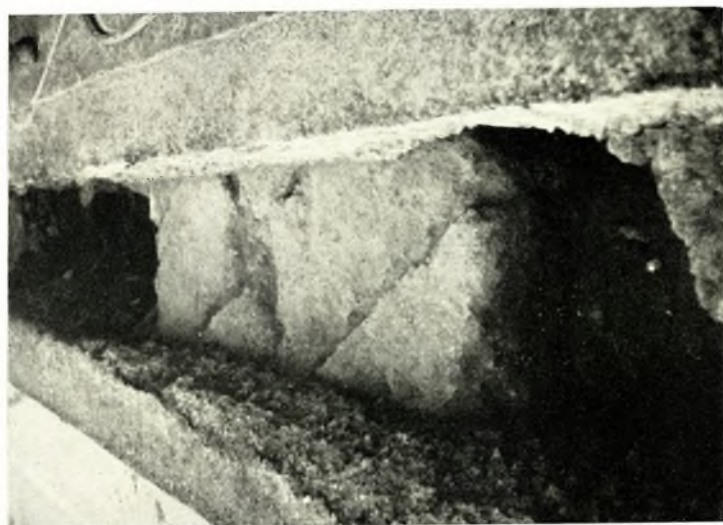
Ἄθῆναι. Ἐρεχθείου 25: α - δ Ἐνεπίγραφα βάθρα

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

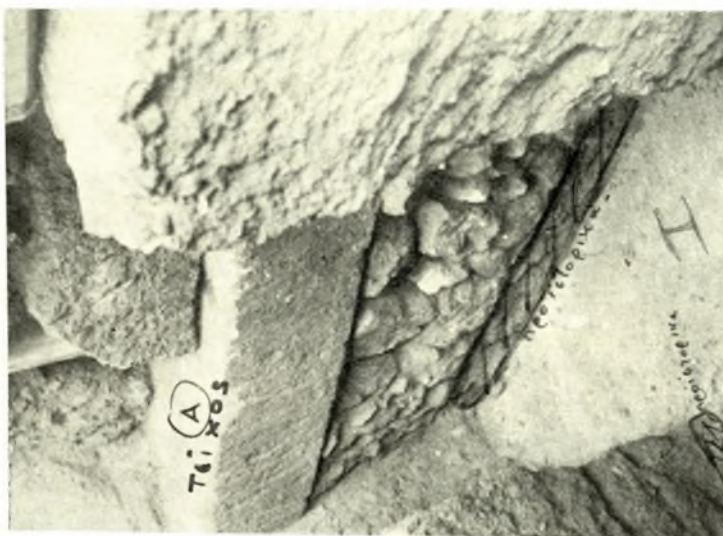
Ἀθήναι: α. Ἐρεχθείου 25. Χρυσᾶ ἐνώτια ἐκ τοῦ τάφου Α, β. Λεωφ. Συγγροῦ. Θεμιστόκλειον τεῖχος, γ. Λεωφ. Συγγροῦ. Ὁ ἀρχαῖκός τοίχος α

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι. Λεωφ. Συγγρού: α - β. Προσθία καὶ ὀπισθία ὄψεις τείχους 4ου π.Χ. αἰ., γ. Τείχος 4ου π.Χ. αἰ. Εἰς τὸ βάθος (ἄνω) διακρίνεται τὸ τὸν ρωμαϊκὸν χρόνον «γεμίσιμα»

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι, Λεωφ. Συγγροῦ: α - γ. Θεμιστόκλειον τείχος (I, II, III, τελευταία φάσις τοῦ τείχους μετὰ τοῦ προϊστορικοῦ στρώματος)

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι: α. Λεωφ. Συγγρού. Λείψανα ἐλληνιστικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, β. Ξενοφῶντος 4.
Μαρμαρινὴ ἀναθηματικὴ κυλινδρική βάση

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι: α. Ξενοφώντας 4. Ἐπιτύμβιος κιονίσκος, β. Σακράτους καὶ Λυκούργου. Μαρμαρινὴ λίθουθος, γ. (Ἀθηνᾶς) - Λυκούργου - (Αἰόλου). Ἐρυθρομορφὸς οἰνοχόη

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

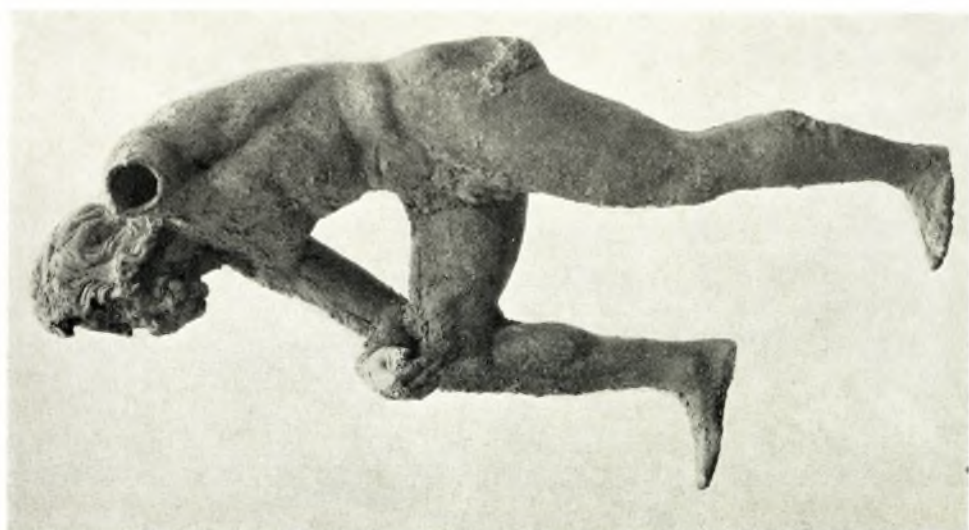
Ἄθηναι: α. (Ἄθηνᾶς) - Λυκούργου - (Αἰόλου). Ἐνω τμήμα ἐπιτύμβιου ἀναγλύφου, β - γ. Βασιλίσσης Σοφίας καὶ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ. Ἐνω μέρος ἀναγλύφου με κεφαλὴν γενειοφόρου ἀνδρὸς καὶ ἐπιτύμβιος στήλη με παράστασιν δεξιῶσεως

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄθηναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α-β. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 ἀγαλμάτιον γυμνοῦ παιδὸς (Διονύσου)
καὶ ἡ βάση αὐτοῦ

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἄθηναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Ἀγαμέμνιον Ποσειδῶνος, γ. Ἀγαμέμνιον Διονύσου μετὰ τῆς βάσεως αὐτοῦ
Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Ἀγαλμάτιον Ἡρακλέους. γ. Ἡ ὀπίσθια πλευρά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 κατεστραμμένου ἀγαλματίου
Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγῆ Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): Ἡ πρώτη ὀμάς τῶν χαλκῶν ἀγαλματίων

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

*Αθήναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α. Ἀντίγραφον τοῦ Δορυφόρου τοῦ Πολυκλείτου.
β. Ἀγαλμάτιον Κριστοφοῦ Ἑρμοῦ

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἄθηναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Τὰ ἀγαλμάτια τῆς δευτέρας ομάδος

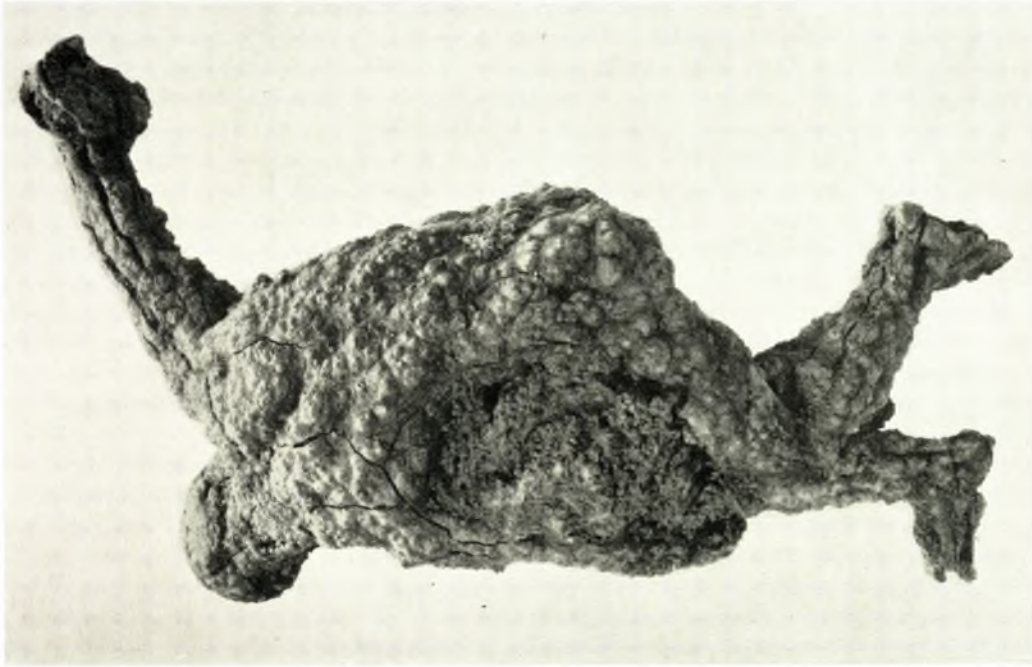

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

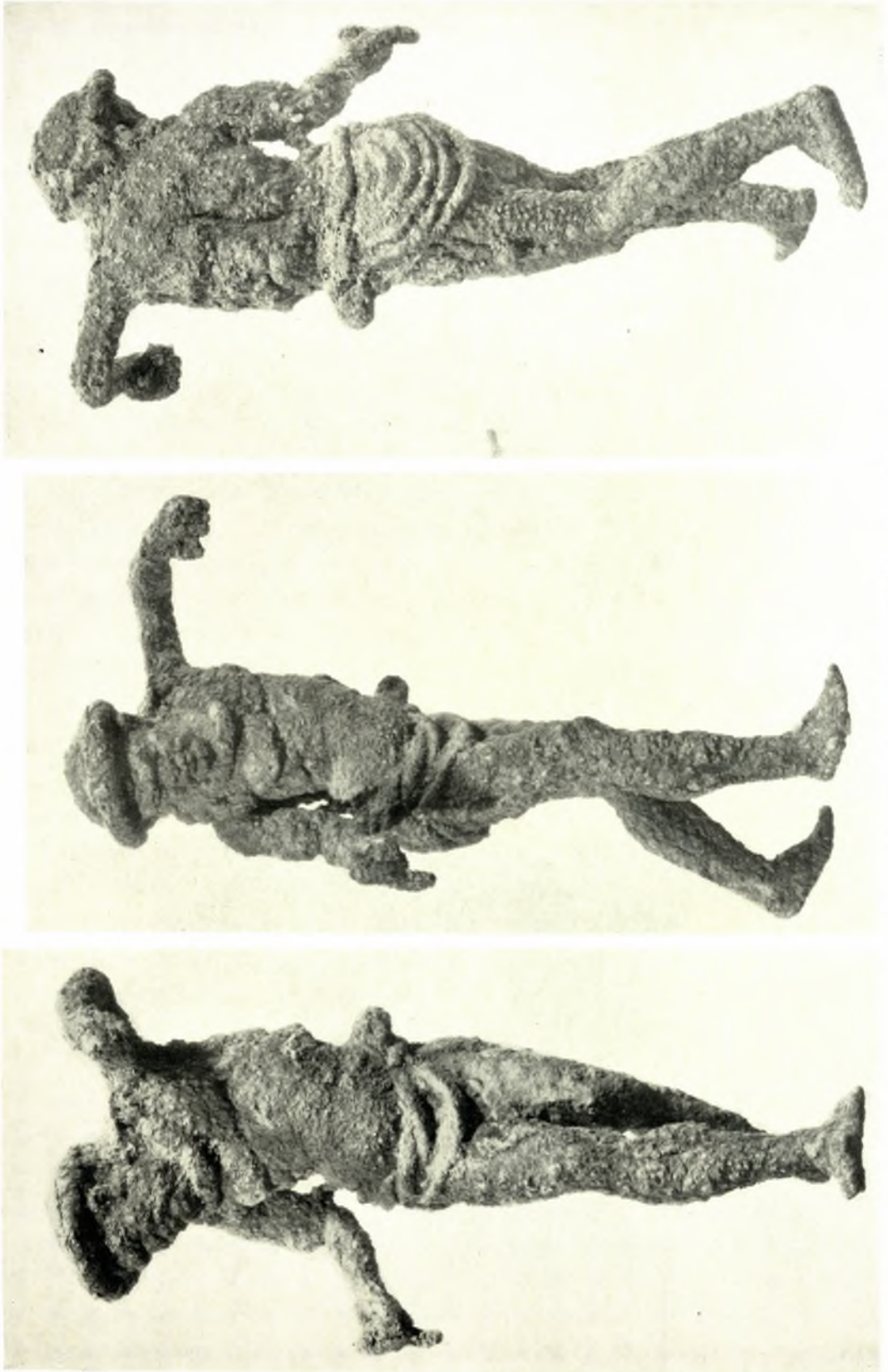
*Αθήναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Ἐγαλμάτιον Διονύσου ὄρχουμένου, γ. Ἐγαλμάτιον καθήμενης γυναικείας μορφῆς (Ἀφροδίτης)

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγή Κυριακού (Ἀμπελόκηποι); α - β. Ἀντίγραφοι τοῦ Δισκοβόλου τοῦ Μύρωνος

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄθῆναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀριελέοκηποι): α - γ. Ἀγαζιμίτιον χορευτοῦ

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Ἐγαλμάτιον Ἀθηνᾶς, γ. Ἐγαλμάτιον Διονύσου οἰνοχοῦντος, δ. Προτομή Σαράπιδος

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἄθῆναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): Ἡ δευτέρα ὄμας ἀγαλμάτων καὶ ἡ βορείως ταύτης ἀναφανείσα ἀριστερά χεὶρ ἄλλου ἀγαλματίου (τοῦ Διονύσου· βλ. Πί ν. 69 α)

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγή Κυριακού (Ἀμπελόκηποι): α. Ἀγαλμάτιον Διονύσου, β - γ. Ἀγαλμάτιον Ἡρακλέους

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀθήναι. Παναγή Κυριακοῦ (Ἀμπελόκηποι): α - β. Ὁ Ἄρποκράτης, γ. Τὸ ἐν Πί ν. 69 α εἰκονιζόμενον ἀγάλματιον τοῦ Διονύσου

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ

Ἄθηναι: α. Παν. Κυριακοῦ. Λύχνοι, β. Παν. Κυριακοῦ. Τμήμα μικροῦ πηλίνου ὕδαταγωγοῦ,
γ. Ἐπιτύμβιος στήλη ἐκ τῆς ὁδοῦ Σαρκοδίνου

Φ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ